

266p1p

58

1/99

2 0 02

ՏԵԱԹՆ ՄԵՐՈՅ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՊԸՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՐԱՐԲԱԹ

ԸՍՑ ԶՈՐԻՑ ԱԻՆՏԵՐՆԱԳՐԱՅ

Աւերկ

58

ՏԵԼՈՒՆ ՄԵՐՈՅ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՊԵՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱՐԱՐԱՌ

ԽՄԲԼԳԻՐ ԱՐԱՐԵԱԼ

Ի ԶՈՐԻՑ

ԱՒԵՑԱՐԱՆԱԳՐԱՑ

Ի ՎԻԷՆԱ

Ի ՎԵՆԱ ՊԱՅՏՊԱՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

1857

818

36833 m. h

(3823
41)

58-2001

1857

Գ Լ Խ Ը Կ Ը Բ Գ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Յ Ա Ռ Ա Զ Ա Բ Ա Ն

Ա. Բանն Աստուծոյ մարմին եղևաւ. 1: — Բ. Աւերածննդն է յղութիւնն Յովնաննո. 2: — Գ. Աւերածննդն է մարմնաւորութիւնն. 3: — Դ. Այցելութիւնն աւելցեալ է. 4: — Ե. Ծնունդն Յովնաննո. 5: — Զ. Աղբահամար Բրիտանոս. 7: — Է. Աղբահամարն Յովնաննոյ Ծնունդն Բրիտանոս. 8: — Ը. Ծնունդն է լեզուականութիւնն Բրիտանոս. 8: — Թ. Աստուծոյայտնութիւնն. 10: — Ժ. Սրբութիւնն, Սեփական է Աննա. 11: — ԺԱ. Փոխադարձեալն յեղիպոս. 12: — ԺԲ. Գրանի Յիսուսն է դաժարին. 13: — ԺԳ. Միջոցութիւնն է Կարգութիւնն Յովնաննո. 14: — ԺԴ. Միջոցութիւնն Բրիտանոս. 16: — ԺԵ. Պահել է Կարգն Բրիտանոս. 17: — ԺԶ. Երկրորդն է երրորդն զայնութիւնն Յովնաննո. 18: — ԺԷ. Աստուծոյ կողմն առաքելոց. 20: — ԺԸ. Հարանիքն է Կանա. 21:

Ա Ռ Ա Զ Ի Ն Զ Ա Տ Ի Կ

ԺԹ. Հանին զաճառականին է դաժարին. 22: — Ի. Խոսքն Նիկիոյ. 23: — ԻԱ. Չորրորդն զայնութիւնն Յովնաննո Բրիտանոս. 24: — ԻԲ. Դանն Յովնաննոն է Բանին. 25: — ԻԳ. Մեկն է Հրեաստանն: Խոսքն Նիկիոյ. 26: — ԻԴ. Մարտի է Գալիլեայ Կարգն. 29: — ԻԵ. Որդի լուսնաւորութիւն. 29. — ԻԶ. Կողմնն Պերսոսն, Անդրեայ, Յովնաննոն է Յովնաննո. 30: — ԻԷ. Մարտի է Կաթանաւոս, Կաթանաւն յովնաննոն է Բիւզնի զարեւոտան. 31: — ԻԸ. Բիւզնի զարեւոտան Սեփական է այլ. 32: — ԻԹ. Երկու Բրիտանոս յառաջադէպն է Կալիլեայ. 33: — Լ. Կարգն յովնաննոն է երկու արանցն. 34: — ԼԱ. Հանաւորութիւնն մարտին. 34: — ԼԲ. Հանն զլեզուին դաժարին. 35: — ԼԳ. Անդամաւորութիւն. 37: — ԼԴ. Կողմնն Մարտին. 39: —

ԼԵ. Յայրսն եւ Կեանքս. 40: — ԼԶ. Բժշկին երկու ինչր է աշուհար ֆ. 42:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԶԱՏԻԿ

ԼԵ. Պրոպագանդիստ. 43: — ԼԸ. Կորդէն հասն է շաբաթ. 46: — ԼԹ. Չեանն Գոսպեալ Բժշկին է շաբաթ. 47: — Խ. Ընդրին երկուսունսն, եւ որ է լեքինն Բան. 48: — ԽԱ. Յաւալ Տարին որ է լեքինն Բան. 50: — ԽԲ. Մնացուած Բանին որ է լեքինն. 53: — ԽԳ. Շար եւ իարդ Բանին որ է լեքինն. 55: — ԽԴ. Բարոս. 58: — ԽԵ. Բժշկին Ժառայ հարկ-բարդերն. 58: — ԽԶ. Յայրսն որդի այրայն. 59: — ԽԷ. Յովհաննէս Գովին Բերս-դոսէ. 60: — ԽԸ. Կինն Ռիչարդ Եթանէ Ղբերսդոս. 62: — ԽԹ. Բժշկին Ղհար եւ Ղնոր. 63: — Ծ. Կինն Ռիչարդ Եթանէ Ղբերսդոս: Մայր եւ եղբարդ Բերսդոս. 66: — ԾԱ. Աստի սերմանացանն. 66: — ԾԲ. Այլ աստի. 69: — ԾԳ. Մեկնութիւնն որոմանցն եւ այլ աստի. 70: — ԾԴ. Բարդէ Բերսդոս է Ժողովրդեանն Նաշարեկայ. 71: — ԾԵ. Գլխարդան Յովհաննէս. 73: — ԾԶ. Երկրորդ Տանպարհարդոսութիւնն ընդ Գալիլէա: Աստիսն աստիւց. 74: — ԾԷ. Համբա Յիսուս: Հինգ հաց. 77:

ԵՐԿՐՈՐԴ ԶԱՏԻԿ

ԾԸ. Յիսուս Ժողով ընդ Եթանէս եւ Գնայ է ժողով Ժողով. 80: — ԾԹ. Բան լիսն երկուսունսն հացին. 81: — Կ. Աստի անլուսայն յետոյ հաց ուրեկայ. 84: — ԿԱ. Կինն Ժողովն. 86: — ԿԲ. Բժշկին խոսել հար եւ այլ Բարդ. 87: — ԿԳ. Բարդանալ Եթն իմանալին. 88: — ԿԴ. Նշան յերկնայ եւ խոր Ժողովեցոյ. 89: — ԿԵ. Կորն Բեկայեցոյ. 90: — ԿԶ. Խոսարդանութիւնն Պերդոսն եւ իշարմբոսութիւն. 90: — ԿԷ. Այլ աստիւցութիւն. 92. — ԿԸ. Այլ աստիւցութիւնն Եթանէս եւ հար. 94: — ԿԹ. Երկրորդ իմանալութիւնն Տանպարհարդ. 95. — Հ. Այլ Բարդութիւնն. 96: — ՀԱ. Աղբարման յանդէս Ժողովն. 98: — ՀԲ. Մեկն է Գալիլէա. 100: — ՀԳ. Տան Բարդ. 100: — ՀԴ. Տան Բարդութիւնն. 101: — ՀԵ. Կինն Ղնացեալ. 104: — ՀԶ. Այլ Բարդութիւնն Բերսդոսն է Բարդ. 104: — ՀԷ. Կորն է Ժողով. 107: — ՀԸ. Հովհան Ժողով. 110: — ՀԹ. Աստիսն Եթանէսն. 111: — Զ. Մամբարդ. 113: — ԶԱ. Մարմ եւ Մարմ. 114: ԶԲ. Աղբ. 114: — ԶԳ. Կարմբին Ժողովեցոյն եւ օրինակն. 115: — ԶԴ. Ոստի ցանէ Յիսուս լեքինն է Տանպարհ. 117: — ԶԵ. Կարմբ Ղնոյ Ժողովեան, ուրեկայ եւ ղեկայ. 118: — ԶԶ. Ծառայ աղին եւ Ժառայ լար. 120: — ԶԷ. Յարդարդ ղաթնեան յաղաղարդոս-

121: — 2Ը. Բժշկի կենն հարկաժաւ. 122: — 2Թ. Տօն
 նաւակարեաց. 122: — Ղ. Թէ սակաւ էն ընտրեալ — Աւաղն
 հանխասացութիւնն հորձանձանն Երոսաղէօ. 124: — ՂԱ.
 Բժշկի ջրգողեալն: Աւաղ հրաւրելոցն է հարսանիսն. 125: —
 ՂԲ. Թէ ուրանալ պարտ է զաժենայն. 126: — ՂԳ. Աւաղ ոչ
 խաբին, դրամոյն էւ անաւալին. 127: — ՂԴ. Թէ քարեկամ
 պարտ է արանել յընկոյ: Աւաղ փոքրեմն անխոսութեան. 129:
 — ՂԵ. Անլոծանելին լինել ամանանութեան. 131: — ՂԶ. Մե-
 ծապանն էւ Ղազարոս. 132: — ՂԶ. Արտայութիւնն էւ քաղցասո-
 քիւնսրոսի. 133: — ՂԸ. Աւաղ դապասորին էւ այրոյն. 134:
 — ՂԹ. Փարեւեցինն էւ յատասար. 134: — Ճ. Ընդունել Յիսուս
 զմանկորին: Պարտ է զգոյլ լինել է յիշերելոյ ինչ. 135: — ՃԱ.
 Աւաղ յշահաց այգոյն. 137: — ՃԲ. Յաւնէ Ղազարոս. 138.
 — ՃԳ. Աւաղն խորհորդ լուսն քիւնսրոսի. 140: — ՃԴ. Եր-
 րորդ հանխասացութիւնն յահուանն: Որդիքն Զեքիարայ. 141:
 — ՃԵ. Զալիկոս. 143: — ՃԶ. Աւաղ դասն յիշակցն. 143: —
 ՃԷ. Բարդիօնոս կոյր. 144: — ՃԸ. Երկրորդ ժողովն ոտիցն քիւն-
 սրոսի. 145: — ՃԹ. Մարանէ Յիսուս քառօթ յերոսաղէօ. 146:
 — ՃԺ. Հանէ երկրորդ անգամ զլուսնազանն է դաժարին. 148: —
 ՃԺԱ. Զօրութիւնն հաւասարաց էւ աղջկոց. 151: — ՃԺԲ. Հարցա-
 նի Յիսուս ինչ որ լինի ինչանութեամբ ուսուցանելցէ. 152: — ՃԺԳ.
 Աւաղ որդոցն էւ այգոյն. 153: — ՃԺԴ. Հրաւրելայնն է
 հարսանիսն. 155: — ՃԺԵ. Տալ զկայսեր կայսեր. 155: —
 ՃԺԶ. Մերժել զապրոհելցիսն. 156: — ՃԺԷ. Ո՞ր պարտերունն է
 օթ. 157: — ՃԺԸ. Թէ ո՞յր որդի էցէ քիւնսրոս. 158: — ՃԺԹ.
 Թէ պարտ է լսել դպրացն այլ ոչ նմանել. 159: — ՃԻ. Կենն
 այրն էւ երկու լուսնայ. 159: — ՃԻԱ. Երկրորդ հանխասացու-
 թիւնն հորձանձանն Երոսաղէօ. 160: — ՃԻԲ. Նշանք քաղցրեանն
 քիւնսրոսի. 162: — ՃԻԳ. Պարտելիքն արմինն հաւ. 164: —
 ՃԻԴ. Աւաղ դասն կոսանայն. 164: — ՃԻԵ. Աւաղ քանդակացն.
 165: — ՃԻԶ. Դապասորան. 166: — ՃԻԷ. Երկրորդ խորհորդ
 լուսն քիւնսրոսի. 167:

2 ՈՐՐՈՐԳ ԶԱՏԻՎ

ՃԻԸ. Ընկերք զարկալան. 168: — ՃԻԹ. Լուսացոմն ոտից.
 169: — ՃԼ. Հասարակութիւնն Գողգոթեան խորհրդոյն. 170: —
 ՃԼԱ. Յայտնէ էւ իւրեք յայտնիլն արդատ. 170: — ՃԼԲ. Վիճի
 օրոսանգամ աշակերտին լուսն քիւնսրոսութեան — Կանխա-
 պարտի Յիսուս լինից ուսուցութիւնն Պէտրոսի. 172: — ՃԼԳ. Խօսք
 զինն ընկերացն. 174: — ՃԼԴ. Շար էւ հարգ խօսիցն զինն ըն-
 կերացն. 176: — ՃԼԵ. Մեծ էւ լար խօսիցն ընկերացն. 177:
 — ՃԼԶ. Աղջկա քիւնսրոսի զինն ընկերացն. 179:

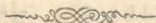
2 Ա Ր Ա 2 Ա Ր Ա Ն Ք

ՃԼԷ. Յինստի Գեղեմանի. 182: — ՃԼԸ. Քննութիւն է-
րարարանի կայեալայ. 185: — ՃԼԹ. Ուրացութիւն և Պէտքոսի.
187: — ՃԼՍ. Յինստի Գեղարոսի — Մահ Յոգայի. 188:
— ՃԼՍ. Աճարանի Յինստի ար Պէղարոսի. 189: — ՃԼԲ.
Յինստի ընդ ժայր համարի և ուր Գրարարայ — Տանջի — Պարա-
ւորի. 191: — ՃԼԳ. Խաչկընթիւն է և մահ Յինստի. 194: —
ՃԼԴ. Խոյնոմի Գեղար — Թարգման. 197:

Յ Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ՃԼԵ. — Աւարի է և երկրորդ Յայրանութիւն. 199: — ՃԼԶ.
Երրորդ է և չորրորդ յայրանութիւն. 202: — ՃԼԷ. Հինգերորդ
է և վեցերորդ յայրանութիւն. 204: — ՃԼԸ. Եօններորդ յայր-
անութիւն և շոքեղերէն Տէրերայ. 205: — ՃԼԹ. Ուրերորդ,
Իններորդ է և արաներորդ յայրանութիւն. 207: — ՃԼԳ. Համար-
յոմի Յինստի. 208:

Տեղի և տեղարանացի Խրատանչիւր. 210:

118

Ascension of Christ. After the original of the same.

Ս. ԱՐԵՏԱՐԱՆԻԶԷ

ՅԵԱՌՆ ՄԵՐՈՑ

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Պ Ա Տ Մ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

ԸՍՑ ԶՈՐԻՑ ԱՌԵՏԱՐԱՆԱԳՐԱԾ

Յ Ա Ռ Ա Զ Ա Բ Ա Ն

1. ՎԵՆՕՒ¹ բաղումք յօժարեցին վերստին կարգել զպատմութիւն վասն իրացն հաստատելոց ի մեզ, որպէս աւանդեցին մեզ որ ի սկզբանէ ահա նստեաք եւ սպասաւորք եղեն բանին. կամ եղեւ եւ ինձ, որ ի սկզբանէ զհետ երթեալ էի ամենայնի, ճշմարտութեամբ կարգաւ գրել քեզ՝ քաջդ Թէոփիլէ, զի ծանիցես զբանիցն՝ որոց աշակերտեցար, զճշմարտութիւն:

Ե. Բանն Աստուծոյ մարմին եղեալ:

2. Ի սկզբանէ² էր Բանն, եւ Բանն էր առ Աստուած, եւ Աստուած էր Բանն: Նա էր ի սկզբանէ առ Աստուած: Ամենայն ինչ նովաւ եղեւ, եւ առանց նորա եղեւ եւ ոչինչ՝ որ ինչ եղեւն: Նովաւ կեանք էր, եւ կեանքն էր լոյս մարդկան. եւ լոյսն ի խաւարի անդ լուսաւոր էր, եւ խաւար նմա ոչ եղեւ հասու: Իդեւ այր մի առաքեալ յԱստուծոյ, անուն նմա Յովհաննէս: Սա եկն ի վկայութիւն զի վկայեացէ վասն լուսոյն, զի ամենեքին հաւատասցեն նովաւ: Այ էր նա լոյսն, այլ զի վկայեացէ վասն լուսոյն: Իւր լոյսն ճշմարիտ, որ լուսաւոր առնէ

զամենայն մարդ՝ որ դալոց է յաշխարհ: Յաշխարհի էր, եւ աշխարհ նովաւ եղեւ, եւ աշխարհ զնա ոչ ծանեաւ: Յիւրան եկն, եւ իւրքն զնա ոչ ընկաւան: Իսկ որք ընկալանն զնա, եւ նոցա իշխանութիւն որդիս Աստուծոյ լինել որոց հաւատասցեն յանուն նորա. ոյք ոչ յարենէ եւ ոչ ի կամաց մարմնոյ եւ ոչ ի կամաց առն, այլ Աստուծոյ ծնան: Եւ Բանն մարմին եղեւ եւ բնակեաց ի մեզ, եւ տեսաք զփառս նորա՝ զփառս իբրեւ զմիածնի առ ի Հօրէ, լի շնորհօք եւ ճշմարտութեամբ:

Բ. Աւետարանս է յղ-Լի-ն Յովնանն:

3. Եւ¹ եղեւ յաւուրս Հերովդի արքայի Հրէաստանի քահանայ ոմն անուն Օւաքարիա ի դասակարգէ Աբիայ. եւ կին նորա ի դստերաց Ահարովնի, եւ անուն նորա Լզղիսաբեթ: Եւ էին արդարք երկոքին առաջի Աստուծոյ. գնային յամենայն պատուիրանս եւ յիրաւունս Տեառն անարատք: Եւ ոչ գոյր նոցա որդեակ. քանզի Լզղիսաբեթ ամուլ էր, եւ երկոքեան անցեալ էին զաւուրքք իւրեանց:

4. Եւ եղեւ ի քահանայանայն նորա ըստ կարգի աւուրցն հասանելոյ առաջի Աստուծոյ. ըստ օրինի քահանայութեան՝ եհաս նմա խունկ արկանել մտեալ ի տաճարն Տեառն. եւ ամենայն բազմութիւն ժողովրդեանն կային յաղօթս արտաքոյ՝ ի ժամ խնկոցն: Եւ երեւեցաւ նմա հրեշտակ Տեառն. զի կայր ընդ աջմէ սեղանոյ խնկոցն: Եւ խռովեցաւ Օւաքարիա՝ իբրեւ ետես, եւ անկաւ ահ ի վերայ նորա: Ասէ ցնա հրեշտակն Տեառն. մի՛ երկնէիր Օւաքարիա՝ զի լսելի եղեն աղօթք քո, եւ կին քո Լզղիսաբեթ ծնցի քեզ որդի եւ կոչեսցես զանուն նորա Յովհաննէս: Եւ եղիցի քեզ ուրախութիւն եւ ցնծութիւն. եւ բազումք ի ծննդեան նորա խըն-

դասցեն. զի եղեցի մեծ առաջի Տեառն. եւ գինի եւ օղի մի արբցէ. եւ Հոգւով սրբով լցցի անդատին յորովայնէ մօր իւրոյ : Եւ զբազումս յորդուոցն Խարայելի դարձուցէ ի Տէր Աստուած իւրեանց : Եւ ինքն եկեսցէ առաջի նորա Հոգւով զօրութեամբ Եղիայի, դարձուցանել զսիրտս հարց յորդիս եւ զանհաւանս յիմաստութիւն արդարոց. պատրաստել Տեառն ժողովուրդ կաղմեալ :

Եւ ասէ Օւաքարիս ցհրեշտակն, եւ իւր գիտացից զայդ. զի ես ծեր եմ, եւ կին իմ անցեալ զաւուրբք իւրովք : Պատասխանի ետ հրեշտակն եւ ասէ ցնա. ես եմ Վաբրիէլ՝ որ կամ առաջի Աստուծոյ, եւ առաքեցայ խօսել ընդ քեզ՝ եւ աւետարանել քեզ զայդ : Եւ ահա եղիցես համբ, եւ մի՛ կարասցես խօսել մինչեւ ցօրն՝ յորում այդ լինիցի. փոխանակ զի ոչ հաւատացեր բանից խնոց՝ որք լցցին ի ժամանակի իւրեանց :

5. Եւ ժողովուրդն ական ունէր Օւաքարիայ, եւ զարմանային ընդ յամեն նորա ի տաճարին : Եւ իբրեւ ել՝ ոչ կարէր խօսել ընդ նոսա. եւ խնացան թէ տեսիլ ետես ի տաճարին : Եւ նա նշանացի խօսէր ընդ նոսա, եւ կայր պապանձեալ :

6. Եւ եղեւ իբրեւ լըան աւուրք պաշտաման նորա, դնաց ի տուն իւր. Եւ յետ աւուրցն այնոցիկ յղացաւ Եղիսաբեթ կին նորա, եւ թագուցանէր զանձն ամիսս հինգ, եւ ասէր : Օվինչ գործ գործեաց ընդ իս Տէր յաւուրս՝ յորս հայեցաւ յիս բառնալ զնախատինս իմ ի մարդկանէ :

Պ. Ը-էպո-մէ-է-մարմա-որո-նի-ն :

7. Եւ¹ յամենան վեցերորդի առաքեցաւ Վաբրիէլ հրեշտակ յԱստուծոյ ի քաղաք մի Վալիլեացւոց, որում անուն էր՝ Ապղարեթ, առ կոյս խօսեցեալ

առն, որում անուն էր Յովսէփ՝ ի տանէ Վաւթի, եւ անուն կուսին Մարիամ:

8. Եւ եկեալ առ նա ասէ, ուրախ լեր բերկրեալդ՝ Տէր ընդ քեզ: Եւ նա ընդ բանսն խռովեցաւ եւ խորհէր ընդ միտս՝ թէ որպիսի ինչ իցէ ողջոյնս սյս: Եւ ասէ ցնա հրեշտակն. մի՛ երկնչիր Մարիամ, զի գտեր շնորհս յԱստուծոյ: Եւ ահա յղատջիր եւ ծնցես որդի. եւ կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս: Եւ եղիցի մեծ, եւ որդի բարձրելոյ կոչեսցի. եւ տացէ նմա Տէր Աստուած զաթոռն Վաւթի հօր նորա. եւ թագաւորեսցէ ի վերայ տանն Յակովբայ ի յաւիտեանս. եւ թագաւորութեան նորա վախճան մի լիցի:

9. Եւ ասէ Մարիամ ցհրեշտակն. զեւրդ լինիցի ինձ այդ, քանզի զայր ոչ գիտեմ: Պատասխանի ետ հրեշտակն եւ ասէ ցնա, Հոգի սուրբ եկեսցէ ի քեզ, եւ զօրութիւն բարձրելոյն հովանի լիցի ի վերայ քո. քանզի եւ որ ծնանելոցն է ի քէն սուրբ է, եւ որդի Աստուծոյ կոչեսցի: Եւ ահա Եղիսաբեթ ազգական քո՝ եւ նա յղի է ի ծերութեան իւրում, եւ այս վեցերորդ ամիս է նորա՝ որ ամուլն կոչեցեալ էր. Զի ոչ տկարացի առ յԱստուծոյ ամենայն բան: Եւ ասէ Մարիամ, ահաւասիկ կամ աղախին Տեառն, եղիցի ինձ ըստ բանի քում:

Եւ դնաց ի նմանէ հրեշտակն:

Դ. Եւ յելլ-նի-ն առ Եղիսաբէթ:

10. Յարուցեալ Մարիամ յաւուրսն յայնոսիկ, դնաց ի լեռնակողմն փութապէս ի քաղաքն Յուդայ: Եւ եմուտ ի տուն Զաքարիայ, եւ ետ ողջոյն Եղիսաբեթի:

Եւ եղեւ իբրեւ լուաւ զողջոյնն Մարիամու Եղիսաբեթ, խաղաց մանուկն յորովայնի նորա: Եւ լըաւ Եղիսաբեթ Հոգւով սրբով: Եւ ի ձայն բարձր աղաղակեաց եւ ասէ, օրհնեալ ես դու ի կանայս,

եւ օրհնեալ է պտուղ որովայնի քո: Եւ ուստի՜ է ինձ այս, զի եկեսցէ մայր Տեառն իմոյ առ իս: Օ, ի ահաւասիկ իբրեւ եղեւ ձայն ողջունի քո յականջս իմ, խաղաց ցնծալով մանուկս յորովայնի իմում: Եւ երանի որ հաւատայցէ՝ եթէ եղիցի կատարումն ասացելոցս նմա ի Տեառնէ:

11. Եւ ասէ Մարիամ. Մեծացուսցէ անձն իմ զՏէր. եւ ցնծացաւ հոգի իմ յԱստուած փրկիչ իմ: Օ, ի հայեցաւ ի խոնարհութիւն աղախնոյ իւրոյ. զի ահա յայսմհետէ երանեսցեն ինձ ամենայն ազգք: Օ, ի արար ինձ մեծամեծս հզօրն, եւ սուրբ է անուն նորա. եւ զողորմութիւն նորա ազգաց յազգս երկիւղածաց իւրոց: Երար զօրութիւն բազկաւ իւրով. ցրուեաց զամբարտաւանս մտօք սրտից իւրեանց: Քակեաց զհզօրս յաթոռոց, եւ բարձրացոյց զխոնարհս: Օ, քաղցեալս լցոյց բարութեամբ, եւ զմեծատունս արձակեաց ունայնս: Պաշտպանեաց Խորայէլի ծառայի իւրում՝ յիշել զողորմութիւնս, որպէս խօսեցաւ առ հարս մեր՝ Աբրահամու եւ զաւակի նորա յաւիտեան:

12. Եկաց Մարիամ առ նմա եբրեւ ամիսս երիս, եւ դարձաւ ի տուն իւր:

Ե. Նոսր-նոյ Յովհաննէս:

13. Եւ¹ Եղիսաբեթի լցան ժամանակք ծնանելոյ, եւ ծնաւ որդի: Եւ լուան որ շուրջ զնովաւ էին՝ եւ ազգատոհմ նորա, զի մեծ արար Տէր զողորմութիւն իւր ընդ նմա. եւ խնդացին ընդ նմա.

14. Եւ եղեւ յաւուրն ութերորդի եկին թլփատել զմանուկն, եւ կոչէին զնա յանուն հօր իւրոյ Օւքարիա: Պատասխանի ետ մայր նորա եւ ասէ. ոչ այլ կոչեսցի Յովհաննէս: Եւ ասեն ցնա. քանզի ոչ դէ յազգի քում, որոյ կոչի անուն Յովհաննէս: Եկնարկէին հօրն նորա թէ զե՞նչ կամիցի կոչել

զնա: Եւ խնդրեաց տախտակ, գրեաց եւ ասէ.
Յովհաննէս է անուն դորա. եւ զարմացան ամենեքին:
Եւ բացաւ բերան նորա վաղվաղակի՝ եւ լեզու նորա.
եւ խօսէր՝ եւ օրհնէր զՄատուած:

15. Եւ եղեւահի վերայ ամենեցուն որ լսէին զայս՝
եւ որ շուրջ բնակեալ էին զնոքօք. եւ ընդ ամենայն
լեռնակողմն Հրէաստանի պատմէին ամենայն բանքս
այսոքիկ: Եւ եղին ամենեքեան որ լսէինն՝ ի սիրտս
իւրեանց, եւ ասէին. զի՞նչ լինիցի մանուկս այս. եւ
ձեռն Տեառն էր ընդ նմա:

16. Եւ Օւքարիա հայր նորա լցաւ Հոգւով սրբ-
բով, մարգարէացաւ եւ ասէ: Օրհնեալ ՏէրՄատուած
Խորայեղի, զի յայց ել մեզ, եւ արար փրկութիւն
ժողովրդեան իւրում: Եւ յարոյց եղջիւր փրկու-
թեան մեզ ի տանէ Վաւթի ծառայի իւրոյ: Որ-
պէս խօսեցաւ բերանով սրբոց՝ որ յաւիտենից մար-
գարէքն նորա էին: Փրկութիւն ի թշնամեաց մե-
րոց, եւ ի ձեռաց ամենայն ատելեաց մերոց: Առ-
նել ողորմութիւն ընդ հարս մեր, եւ յիշել զուխ-
արն իւր սուրբ: Օւրդումն զոր երդուաւ Աբրա-
համու հօր մերում՝ տալ մեզ, առանց երկիւղի, ի
ձեռաց թշնամեաց մերոց փրկեալս: Պաշտել զնա
սրբութեամբ եւ արդարութեամբ առաջի նորա
զամենայն աւուրս կենաց մերոց: Եւ դու մանուկ՝
մարգարէ բարձրելոյն կոչեսջիր. զի երթիցես առաջի
երեսաց Տեառն պատրաստել զճանապարհս նորա:
Տալ զիտութիւն փրկութեան ժողովրդեան նորա,
ի թողութիւն մեզաց նոցա: Վասն զթութեանց
ողորմութեան Մատուծոյ մերոյ, որովք այց արասցէ
մեզ արեգակն ի բարձանց: Երեւել՝ որոց ի խաւարի
եւ ի ստուերս մահու նստէին. ուղղել զոտս մեր ի
ճանապարհս խաղաղութեան:

17. Եւ մանուկն աճէր՝ եւ զօրանայր Հոգւով. եւ
էր յանապատ մինչեւ յօր երեւելոյ նորա Խորայեղի:

Օ. Եղգահամար Վրիստոսի:

18. Գիրք¹ ծննդեան Յիսուսի Վրիստոսի որդւոյ
 Գաւթի որդւոյ Եբրահամու: Եբրահամ ծնաւ զԻ-
 սահակ. Իսահակ ծնաւ զՅակովբ. Յակովբ ծնաւ
 զՅուզա, եւ զեղբարս նորա: Յուզա ծնաւ զՓարէս
 եւ զՕարա ի Թամարայ. Փարէս ծնաւ զԼզրոնն.
 Լզրոնն ծնաւ զԵրամ: Երամ ծնաւ զԼմինադար.
 Լմինադար ծնաւ զՆատանոնն, Նատանոնն ծնաւ զՍաղ-
 մոնն: Սաղմոնն ծնաւ զԻոոս ի Հռեքաբայ. Իոոս
 ծնաւ զՈվբէթ ի Հռութայ. Ովբէթ ծնաւ զՅեսսէ.
 Յեսսէ ծնաւ զԳաւիթ արքայ: Գաւիթ ծնաւ զՍո-
 ղոմոնն ի կնոջէն Ուրիայ: Սողոմոնն ծնաւ զՍոբովամ.
 Սոբովամ ծնաւ զԵբիա. Եբիա ծնաւ զԼսափ: Լսափ
 ծնաւ զՅովսափատ. Յովսափատ ծնաւ զՅովրամ.
 Յովրամ ծնաւ զՈղիա: Ողիա ծնաւ զՅովսթամ.
 Յովսթամ ծնաւ զԵքազ. Եքազ ծնաւ զԻզեկիա:
 Իզեկիա ծնաւ զՄանասէ. Մանասէ ծնաւ զԸմոնն.
 Ըմոնն ծնաւ զՅովսիա: Յովսիա ծնաւ զՅեքոնիա,
 եւ զեղբարս նորա առ գերութեամբն Բաբելացւոց:
 Յետ գերութեանն Բաբելացւոց ծնաւ Յեքոնիա զՍա-
 ղաթիէլ. Սաղաթիէլ ծնաւ զՕորաբաբէլ: Օորա-
 բաբէլ ծնաւ զԵբիութ. Եբիութ ծնաւ զԼզիակիմ.
 Լզիակիմ ծնաւ զԼզովր: Լզովր ծնաւ զՍաղովկ.
 Սաղովկ ծնաւ զԵքին. Եքին ծնաւ զԼզիուդ: Լզիուդ
 ծնաւ զԼզիազար. Լզիազար ծնաւ զՄատթան.
 Մատթան ծնաւ զՅակովբ: Յակովբ ծնաւ զՅովսէփ
 զայրն Մարեմայ՝ որում խօսեցեալ զՄարիամ կոյս.
 յորմէ ծնան Յիսուս որ անուանեցաւն Վրիստոս:
 Եւդ ամենայն ազգք յԵբրահամէ մինչեւ ի Գա-
 վիթ՝ ազգք չորեքտասանք. եւ ի Գաւթէ մինչեւ ի
 գերութիւն Բաբելացւոց՝ ազգք չորեքտասանք. եւ ի
 գերութենէն Բաբելացւոց մինչեւ ի Վրիստոս՝
 ազգք չորեքտասանք:

Ե. Եւ զայն Յովսէփայ Ժնոնդն Վրիստոսի:

19. Եւ¹ Յիսուսի Վրիստոսի ծնունդն էր այսպէս: Խօսեցեալ զմայր նորա Մարիամ Յովսէփու, մինչ չեւ եկեալ առ միմեանս՝ զտաւ յղացեալ ի Հոգւոյն սրբոյ:

Եւ Յովսէփ այր նորա, քանզի արդար էր՝ եւ ոչ կամէր առակել զնա, խորհեցաւ լռելեայն արձակել զնա: Եւ մինչդեռ նա զայս ածէր զմտաւ, ահա հրեշտակ Տեառն ի տեսեան երեւեցաւ նմա՝ եւ ասէ. Յովսէփ որդի Վաւթի՝ մի՛ երկնչիր առնուլ առ քեզ զՄարիամ կին քո. քանզի որ ի նմայն ծնեալ է՝ ի Հոգւոյն սրբոյ է: Ծնցի որդի, եւ կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս. զի նա փրկեսցէ զԺողովուրդ իւր ի մեղաց իւրեանց:

20. Եւլ այս ամենայն եղեւ, զի լցցի որ ասացաւն ի Տեառնէ ի ձեռն Եսայեայ մարգարէի: Եհա կոյս յղացի՝ եւ ծնցի որդի, եւ կոչեսցեն զանուն նորա Եմմանուէլ. որ թարգմանի՝ ընդ մեզ Եստուած:

Եւ զարթուցեալ Յովսէփ ի քնոյ անտի, արար որպէս հրամայեաց նմա հրեշտակն Տեառն, եւ առ յինքն զկին իւր: Եւ ոչ գիտէր զնա մինչեւ ծնաւ զորդին իւր զանդրանիկ. եւ կոչեաց զանուն նորա Յիսուս:

Բ. Ծնունդն է լիւսարանին Վրիստոսի:

21. Եւ² եղեւ ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ եւ հրաման յԵւգոստոս կայսերէ՝ աշխարհագիր առնել ընդ ամենայն տիեզերս: Եյս առաջին աշխարհագիր եղեւ ի դատաւորութեան Եսորւոց Աիւրենեայ. եւ երթային ամենեքեան մտանել յաշխարհագիր յիւրաքանչիւր քաղաքի:

22. Եւ եւ Յովսէփ ի Վալիլէէ ի քաղաքէ՝ Նազարեթի՝ ի Հրէաստան ի քաղաք Վաւթի, որ կոչի

Ինթզեհէմ. վասն լինելոյ նորա ի տանէ եւ յազգէ
Վաւթի, մտանել յաշխարհագիր Սարեմաւ հան-
դերձ՝ զոր խօսեալն էր նմա, եւ էր յղի:

23. Եւ եղեւ ի հասանելն նոցա անդր, լըսնաւորք
ճնանելոյ նորա: Եւ ծնաւ զորդին իւր զանդրանիկ.
եւ պատեաց ի խանձարուրս՝ եւ եդ զնա ի մսուր.
զի ոչ գոյր նոցա տեղի յիջեւանին:

24. Եւ հովիւք էին ի տեղւոջն յայնմիկ բաց-
օթեայք որ պահէին զպահպանութիւնս գիշերոյ
հօտից իւրեանց. եւ հրեշտակ Տեառն երեւեցաւ
նոցա, եւ փառք Տեառն ծագեցին առ նոսա, եւ
երկեան երկիւղ մեծ: Եւ ասէ ցնոսա հրեշտակն.
մի՛ երկնչեք՝ զի ահաւասիկ աւետարանեմ ձեզ ուրա-
խութիւն մեծ, որ եղիցի ամենայն ժողովողեանն.
զի ծնաւ ձեզ այսօր փրկիչ, որ է օծեալ Տէր ի
քաղաքի Վաւթի: Եւ այս նշանակ ձեզ, գտանիցէք
մանուկ պատեալ ի խանձարուրս, եւ եդեալ ի
մսուր:

Եւ յանկարծակի եղեւ ընդ հրեշտակին ընդ
այնմիկ բազմութիւն զօրաց երկնաւորաց, որ օրհնէին
զԱստուած եւ ասէին. Փառք ի բարձունս Աստու-
ծոյ. եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճու-
թիւն:

25. Եւ եղեւ իբրեւ վերացան ի նոցանէ հրեշտակքն
յերկինս, ասեն ցմիմեանս հովիւքն. եկայք երթի-
ցուք մինչեւ ցԻնթզեհէմ, եւ տեսցուք զինչ է բանս
այս որ եղեւ. զոր Տէր եցոյց մեզ: Եւ եկին փու-
թանակի, եւ գտին զՄարիամ եւ զՅովսէփ եւ
զմանուկն եդեալ ի մսուր: Եւ ծանեան վասն բա-
նին՝ որ ասացաւ նոցա զմանկանէն: Եւ ամենեքեան
որ լսէին, զամանային վասն բանիցն՝ զոր խօսեցան
ընդ նոսա հովիւքն: Եւ Մարիամ զամենայն զբանս
զայսոսիկ պահէր, եւ խելամուտ լինէր ի սրտի
իւրում:

26. Եւ դարձան հովիւքն, փառաւոր առնէին եւ օրհնէին զԱստուած վասն ամենայնի զոր լուան եւ տեսին. որպէս պատմեցաւ նոցա:

27. Եւ իբրեւ լցան աւուրք ութ թւիստել զնա, եւ կոչեցաւ անուն նորա Յիսուս, որ կոչեցեալն էր ի հրեշտակէն, միջեւ յղացեալ էր զնա յորովայնի:

ԹԻ. Աստուածայայտնութիւն:

28. Եւ ի ծնանելն Յիսուսի ի Բեթղեհէմ Հրէաստանի յաւուրս Հերովդի արքայի. ահա Մոգք յարեւելից եկին յԱրուսաղէմ, եւ ասեն. «Ո՛ր է որ ծնաւ արքայն Հրէից. զի տեսաք զաստղն նորա յարեւելս. եւ եկաք երկիրպաղանել նմա:

29. Եւ իբրեւ լուաւ արքայ Հերովդէս՝ խռովեցաւ, եւ ամենայն Արուսաղէմ ընդ նմա: Եւ ժողովեալ զամենայն զքահանայապետսն եւ զգլխիս ժողովրդեանն, հարցանէր ի նոցանէ՝ թէ ո՛ր ծնանիցի Վրիստոսն: Եւ նոքա ասեն ցնա. ի Բեթղեհէմ Հրէաստանի. զի այսպէս գրեալ է ի ձեռն մարգարէին. Եւ դու Բեթղեհէմ երկիր Յուդայ՝ ոչինչ կրտսեր ես յիշխանս Յուդայ. ի քէն ելցէ ինձ իշխան, որ հովուեսցէ զժողովուրդ իմ զԽարայէլ:

30. Յայնժամ Հերովդէս զաղտ կոչեաց զմոզսն, եւ ստուգեաց ի նոցանէ զժամանակ աստեղն երեւելոյ: Եւ արձակեալ զնոսա ի Բեթղեհէմ, ասէ. Վնացէք ստուգեցէք վասն մոնկանն. եւ յորժամ դտանիցէք՝ ազգ արասջիք ինձ, զի եւ ես եկեալ երկիր պաղից նմա:

31. Եւ նոքա իբրեւ լուանի թագաւորէն՝ զնացին, եւ ահա աստղն զոր տեսին յարեւելս՝ առաջնորդեաց նոցա, մինչեւ եկեալ եկաց ի վերայ՝ ուր էր մանուկն: Իբրեւ տեսին զաստղն, խնդացին յոյժ ուրախութիւն մեծ:

Եւ իբրեւ մօին ի տուն, տեսին զմանուկն հանդերձ Մարեմաւ մարբն իւրով, եւ անկեալ

երկիր պազանէին նմա. եւ բացեալ զգանձս իւրեանց՝ մատուցին նմա պատարագս՝ ոսկի եւ կնդրուկ եւ զմուռս:

Եւ հրաման առեալ ի տեսլեան չդառնալ անդէն առ Հերովդէս, ընդ այլ ճանապարհ գնացին յաշխարհն իւրեանց:

Ժ. Աբգ-Յիւն, Սիւնի եւ Եննա:

32. Իբրեւ¹ գնացին նոքա անտի, եւ² իբրեւ լցան առուք սրբութեան նորա ըստ օրինացն Մովսէսի, ածին զնա յԱրուսաղէմ՝ յանդիման առնել Տեառն. որպէս եւ դրեալ է յօրէնս Տեառն, թէ ամենայն արու որ բանայ զարդանդ՝ սուրբ Տեառն կոչեսցի: Եւ տալ պատարագս՝ ըստ ասացելոյն յօրէնս Տեառն, զոյգս տատրակաց, կամ երկուս ձագս աղանեաց:

33. Եւ ահա էր այր մի յԱրուսաղէմ, որոյ անուն էր Սիմէոն. եւ էր այրն այն արդար եւ երկիւղած, եւ ակն ունէր մխիթարութեան Իսրայելի, եւ Հոգի սուրբ էր ի նմա: Եւ էր նորա հրամանն առեալ ի Հոգւոյն սրբոյ՝ մի տեսանել զմահ, մինչեւ տեսցէ զօծեալն Տեառն:

Եւ եկն հոգւոն ի տաճարն, եւ իբրեւ ածին ծնողքն զմանուկն Յիսուս՝ առնել նոցա ըստ սոփորութեան օրինացն ի վերայ նորա. եւ նա առ ընկալաւ զնա ի դիրկս իւր, եւ օրհնեաց զԵստուած, եւ ասէ. Երդ՝ արձակես զճառայս քո Տէր ըստ բանի քում ի խաղաղութիւն. զի տեսին աչք իմ զփրկութիւն քո. զոր պատրաստեցեր առաջի ամենայն ժողովրդոց. լոյս ի յայտնութիւն հեթանոսաց, եւ փառք ժողովրդեան քում Իսրայելի:

34. Եւ էին հայրն եւ մայրն նորա զարմացեալ ի վերայ բանիցն, որ խօսէին զմանէ: Եւ օրհնեաց զնոսա Սիմէոն, եւ ասէ ցՄարիամ մայր նորա,

ահա սա կայ ի գլորումն եւ ի կանգնումն բազմաց ի մէջ Խարայելի, եւ ի նշան հակառակութեան: Եւ ընդ քո իսկ անձն անցցէ սուր, զի յայտնեսցին ի բազում սրտից խորհուրդք:

35. Եւ անդ էր Աննա մարգարէ՝ դուստր Փանուելի յազգէ Ըսերայ. սա ինքն անցեալ էր զաւուրբք բազմօք՝ կեցեալ ընդ առն ամն եօթնի կուսութենէ իւրմէ: Եւ էր այրի ամաց իբրեւ ութսուն եւ չորից. որ ոչ մեկնէր ի տաճարէն, այլ պահօք եւ աղօթիւք պաշտէր զցայդ եւ զցերեկ: Եւ սա ի նմին ժամու յարուցեալ գոհանայր զՏեառնէ, եւ խօսէր զնմանէ ընդ ամենեսին՝ որ ակն ունէին փրկութեան Երուսաղեմի:

ԺԵ. ՓԱԳԻԱԿՈՍ ՏԵԱՐՆ ԵՎ ԵՐԵՄԻԱ:

36. Եւ իբրեւ¹ կատարեցին զամենայն ըստ օրինացն Տեառն, ահա² հրեշտակ Տեառն երեւէր ի տեսլեան Յովսեփու, եւ ասէր. արի առ զմանուկդ եւ զմայր իւր՝ եւ փախիր յԱգիպտոս, եւ անդ լինիջիր՝ ցորժամ ասացից քեզ. քանզի ի խնդիր է Հերովդէս կորուսանել զմանուկդ:

37. Եւ նա յարուցեալ առ զմանուկն եւ զմայր իւր զիշերի՝ եւ գնաց յԱգիպտոս, եւ անդ էր մինչեւ ցփախճան Հերովդի: Օ՛ի լցցի ասացեալն ի Տեառնէ ի ձեռն մարգարէին որ ասէ. յԱգիպտոսէ կոչեցից զորդի իմ:

38. Յայնժամ իբրեւ ետես Հերովդէս թէ խաբեցաւ ի մոգուց անտի, բարկացաւ յոյժ. եւ առաքեաց կոտորեաց զամենայն մանկունսն որ էին ի Բեթղէհէմ եւ յամենայն սահմանս նորա՝ յերկեմենից եւ ի խոնարհ, ըստ ժամանակին զոր ստուգեաց ի մոգուցն: Յայնժամ կատարեցաւ ասացեալն ի ձեռն Արեմիայի մարգարէին որ ասէ. Չայն գութեաց ի Հռամայ, ող-

բումն եւ լալումն եւ աշխարումն յոյժ . Ուաքէլ լայր
զորդիս իւր, եւ ոչ կամէր մխիթարել՝ զի ոչ էին :

39. Եւ ի վախճանելն Հերովդի, ահա հրեշտակ
Տեառն ի տեսեան երեւէր Յովսեփայ յԱգիպտոս, եւ
ասէր . արի առ զմանուկդ եւ զմայր իւր, եւ գնա յեր-
կիրն Իսրայել . զի մեռան որ խնդրէին զանձն մանկանդ :

Եւ նա յարուցեալ առ զմանուկն եւ զմայր
նորա, եւ եկն յերկիրն Իսրայել : Եւ իբրեւ լուաւ
եթէ Աքքեղայոս թագաւորեաց Հրէաստանի փոխա-
նակ Հերովդի հօրն իւրոյ, երկեաւ երթալ անդր .
եւ հրաման առեալ ի տեսեան, գնաց ի կողմանս
Գալիլեացոց :

Եւ եկեալ բնակեցաւ ի քաղաքին՝ որ կոչէր
Նազարէթ . զի լլցի բան մարգարէին, թէ Նազովրե-
ցի կոչեսցի :

ԺԲ . Գառնի Յիսուս ի պաշարին :

40. Եւ ¹ մանուկն աճէր եւ զօրանայր լի իմաստու-
թեամբ . եւ շնորհք Աստուծոյ էին ի վերայ նորա :

41. Եւ երթային ծնողք նորա ամի ամի յԱրուսա-
ղէմ ի սօն զատկին : Եւ իբրեւ եղեն նորա ամբ եր-
կոտասան, յեւանել նոցա յԱրուսաղէմ ըստ սովորու-
թեան սօնին, եւ կատարել զաւուրսն՝ եւ դառնալ
անդրէն . մնաց Յիսուս մանուկն յԱրուսաղէմ . եւ
ոչ գիտացին ծնողքն նորա : Արժէին զնմանէ՝ թէ
ընդ ուղեկիցսն իցէ . եկին իբրեւ աւուր միոյ ճանա-
պարհ՝ եւ խնդրէին զնա ընդ զրացիսն եւ ընդ ծա-
նօթս : Եւ իբրեւ ոչ գտին, դարձան անդրէն յԱրու-
սաղէմ խնդրել զնա :

Եւ եղև յետ երկոց աւուրց՝ գտին զնա ի տա-
ճարին, զի նստէր ընդ վարդապետսն . լսէր ի նոցանէ,
եւ հարցանէր զնոսա : Չարմանային ամենեքեան՝ որ
լսէին ի նմանէ՝ ընդ իմաստութիւն եւ ընդ պատաս-
խանիս նորա :

42. Եւ իրրեւ տեսին զնա՝ սքանչացան, եւ ասէ ցնա մայրն իւր. որդեակ՝ զի՞նչ գործ գործեցեր դու ընդ մեզ. ահաւասիկ հայր քո եւ ես տառապէաք՝ խընդրէաք՝ զքեզ : Եւ ասէ ցնոսա. զի՞ խնդրէիք զիս, ոչ գիտէիք եթէ ի տան Հօր իմոյ պարտ է ինձ լինել : Եւ նոքա ոչ իմացան զբանն՝ զոր խօսեցաւ ընդ նոսա :

43. Եւ էջ ընդ նոսա, եւ զնաց ի՝ Աղաղարէթ. եւ էր նոցա հնազանդ. եւ մայր նորա պահէր զամենայն զբանսն ի սրտի իւրում :

Եւ Յիսուս զարգանայր իմաստութեամբ եւ հասակաւ, եւ շնորհօք յԱստուծոյ եւ ի մարդկանէ :

ԺԳ. ՄԻՐԿԱՆ-ԻՆԷ Ե՝ ԿԱՐԿԱՆ-ԻՆԷ Յովհաննէս :

44. Ի հնգետասաներորդի՝ ամի տէրութեան Տիբերեայ կայսեր, ի դատաւորութեան Հրէաստանի Պիղատոսի պոնտացւոյ, եւ ի չորրորդպետութեան Պալելեացւոյ Հերովդի, եւ Փիլիպպոսի եղբօր նորա չորրորդպետութեան Խաւրացւոյ եւ Տրաքոնացւոյ աշխարհին, եւ ի չորրորդպետութեան Նիւսանեայ արիւնհացւոյ, եւ ի քահանայապետութեան Ըննայի եւ Այիափայ. եղեւ բան Աստուծոյ ի վերայ՝ Յովհաննէս որդւոյ Օւքարեայ՝ յանապատի անդ :

45. Սկիզբն՝ աւետարանի Յիսուսի Վերիստոսի Որդւոյ Աստուծոյ :

46. Որպէս եւ գրեալ է ի մարգարէս, ահաւասիկ ես առաքեմ՝ զհրեշտակ իմ առաջի քո, որ հանդերձեցէ զճանապարհ քո առաջի քո : Չայն բարբառոյ յանապատի, պատրաստ արարէք զճանապարհ Տեառն, եւ ուղիղ արարէք զչաւիղս նորա :

Յաւուրսն՝ յայնոսիկ գայ Յովհաննէս մկրտիչ յամենայն՝ կողմն Յորդանանու. մկրտէր՝ յանապատին Հրէաստանի եւ քարոզէր մկրտութիւն ապաշխարութեան ի թողութիւն մեղաց, եւ ասէր՝ ապաշխարեցէք՝ զի մերձեալ է արքայութիւն երկնից :

Օ՛խ սա է՝ վասն որոյ ասացաւ ի զիւս¹ պատգամաց
Լսայեալ մարգարէի. Չայն բարբառոյ յանապատի,
պատրաստ արարէք զճանապարհ Տեառն, ուղիղ
արարէք զշաւիղս նորա: Ամենայն ձորք լըցին, եւ
ամենայն լերինք եւ բլուրք խոնարհեցին. եւ եղիցին
դժուարինքն ի դիւրինս, եւ առապարքն ի հարթ
ճանապարհս: Եւ տեսցէ ամենայն մարմին զփրկու-
թիւն Աստուծոյ:

47. Եւ² ինքն Յովհաննէս ունէր հանդերձ ի ստեւոյ
ուղտու, եւ գօտի մաշկեղէն ընդ մէջ իւր. եւ կերա-
կուր նորա էր մարախ եւ մեղր վայրենի:

48. Եւ³ երթայր առ նա ամենայն աշխարհն Հրէ-
աստանի, եւ Երուսաղէմացիք ամենեքեան. եւ⁴
ամենայն կողմն Յորդանանու. եւ մկրտէին ի նմանէ
ի Յորդանան գետ, եւ խոստովան լինէին զմեղս իւ-
րեանց: Եւ տեսեալ զբազումս ի Սագուկեցւոցն եւ ի
Փարիսեցւոցն եկեալս ի մկրտութիւն նորա, ասէ
ցնոսա. ծնունդք իժից՝ ո՞ր ցոյց ձեզ փախչել ի բարկու-
թենէն որ գալոցն է: Երարէք այսուհետեւ պտուղս
արժանի աղաշխարութեան: Եւ մի համարիցիք ասել
յանձինս՝ թէ ունիմք մեք հայր զԵրրահամ. զայս ասեմ
ձեզ, զի կարող է Աստուած ի քարանցս յայցանէ
յարուցանել որդիս Երրահամու: Օ՛խ ահաւասիկ
առապար առ արմին ծառոց դնի. ամենայն ծառ
որ ոչ առնիցէ զպտուղ բարի, հատանի եւ ի հուր
արկանի:

49. Հարցանէին⁵ զնա ժողովուրդքն եւ ասէին. իսկ
արդ՝ զի՞նչ դորժեսցուք: Պատասխանի ետ եւ ասէ
ցնոսա. ոյր իցեն երկու հանդերձք՝ տացէ զմին այնմ
ոյր ոչ գուցէ. եւ ոյր կայցէ կերակուր՝ նոյնպէս
արասցէ: Եկին եւ մաքսաւորք մկրտել, եւ ասեն
ցնա. վարդապետ՝ զի՞նչ դորժեսցուք: Եւ նա ասէ
ցնոսա. մի ինչ աւելի քան զհրամայեալսն ձեզ առ-
նիցէք: Հարցանէին զնա եւ զինուորքն եւ ասէին.

եւ մէք զինչ գործեսցուք: Ասէ ցնոսա. մի՛ զոք խուիցէք եւ մի զոք զոպարտիցէք. շատ լեցին ձեզ թողակէն ձեր:

50. Սինչ ակն ունէր ժողովուրդն՝ եւ խորհէին ամենեքեան ի սիրտս իւրեանց վասն Յովհաննու՝ միթէ սա իցէ Վրիստոսն: Պատասխանի ետ ամենեցուն Յովհաննէս, քարոզէր¹ եւ ասէր: Եւ² մկրտեմ զձեզ ջրով յապաշխարութիւն. բայց որ զկնի իմ՝ դայ՝ հզօրագոյն է քան զիս, եւ ես չեմ բաւական բառ նալ զկօշիկս նորա, (եւ) որում³ չեմ բաւական խոնարհել լուծանել զխրացս կօշկաց նորա. նա⁴ մկրտեսցէ զձեզ ի Հոգին սուրբ՝ եւ ի հուր: Որոյ հեծանոցն ի ձեռին իւրում. եւ սրբեսցէ զկալ իւր, եւ ժողովեսցէ զցորեանն ի շտեմարանս իւր, եւ զյարդն այրեսցէ անշէջ հրով:

Բազում⁵ եւ այլ ինչ մխիթարութեամբ աւետարանէր ժողովրդեանն:

ԺԳ. ՍԽԻՄԱՆԻՆ ՎՐԻՍՏՈՍԻ:

51. Եւ⁶ եղև յաւուրսն յայնոսիկ ի մկրտել⁷ ամենայն ժողովրդեանն, եկն⁸ Յիսուս ի Նազարեթէ Վաւիլեացոց, ի Յորդանան⁹ առ Յովհաննէս՝ մկրտել ի նմանէ: Եւ Յովհաննէս արգելու զնա՝ եւ ասէ. ինձ պիտոյ է ի քէն մկրտել՝ եւ դու առ ինձ գաս: Պատասխանի ետ Յիսուս՝ եւ ասէ ցնա. թոյլ տուր այժմ, զի այսպէս վայել է մեզ ընուլ զամենայն արդարութիւն. եւ ապա թոյլ ետ նմա:

52. Եւ¹⁰ մկրտեցաւ ի Յովհաննէ ի Յորդանան: Եւ¹¹ իբրեւ մկրտեցաւ Յիսուս, ել վաղվազակի ի ջրոյ անտի. եւ ահա ընդ¹² Յիսուսի մկրտելն՝ եւ կալ յաղօթս. բացան¹³ նմա երկինք. եւ ետես զՀոգին Աստուծոյ՝ զի իջանէր մարմնաւոր տեսեամբ իբրեւ զաղաւնի եւ¹⁴ դայր իջանէր ի վերայ նորա: Չայն եղև յերկնից՝ եւ ասէ. դու ես Որդի իմ սիրելի, ընդ քեզ հաճեցայ:

53. Եւ¹ ինքն Յիսուս էր ամաց իբրեւ երեսնից սկսեալ՝ որոց որպէս կարծէր՝ որդի Յովսեփայ։ Որ Յակովբայն. որ Հեղեայն. որ Մատաթեայն։ Որ Ղեւեայն. որ Մեղքեայն. որ Յաննեայն. որ Յովսեփայն։ Որ Մատթեայն. որ Լամբայն. որ Նաւումայն. որ Լսղեայն. որ Նանգեայն։ Որ Մաճաթայն. որ Մատտաթայն. որ Սեմեայն. որ Յովսեփեայն. որ Յովգայն. Որ Յովնանայն. որ Բեսայն. որ Ջոլաբաբելին. որ Սաղաթիէլին. որ Ներեայն։ Որ Մեղքեայն. որ Եղեայն. որ Կովսամայն. որ Եղմովդադայն. որ Երայն։ Որ Յեսուայն. որ Լղեազարայն. որ Յովրամայն. որ Մատթայն. որ Ղեւեայն։ Որ Սիմէովնին. որ Յուդային։ Որ Յովսեփայն. որ Յովնամայն. որ Եղեկիմայն։ Որ Մեղթայն. որ Մեննայն. որ Մատտաթայն. որ Նաթանայն. որ Գաւթին. որ Յեսսեայն. որ Ովբեդայն. որ Բոոսայն. որ Սաղմովնայն. որ Նաասովնին. որ Լամինադարայն. որ Երամայն. որ Եգմեայն. որ Եռնեայն. որ Լսրովմայն. որ Փարեսին. որ Յուդային։ Որ Յակովբայն. որ Խաճակայն. որ Եբրաճամուն. որ Թարային. որ Նաքովրայն։ Որ Սերուբայն. որ Ռադաւայն. որ Փաղեկայն. որ Եբերայն. որ Սաղային։ Որ Կայնանայն. որ Երբաքսադայն. որ Սեմայն. որ Նոյին. որ Ղամբայն։ Որ Մաթուսաղային. որ Լնովբայն. որ Յարեդին. որ Մաղաղէելին. որ Կայնանայն։ Որ Լնովայն. որ Սեթայն. որ Եդամայն. որ Լստուծոյն։

ԺԵ. Պահէ եւ ինչի Բերնարտ յանապարի։

54. Եւ² Յիսուս լի Հոգւով սրբով դարձաւ ի Յորդանանէ։ Եւ³ նոյնժամայն Հոգին հանէ զնա յանապատ, փորձել⁴ ի սատանայէ։ Եւ⁵ էր նա անդ զաւուրս քառասուն փորձեալ ի սատանայէ, եւ էր ընդ գազանս. եւ⁶ ոչ եկեր եւ ոչ արբ յաւ-

ուրսն յայնտսիկ: Եւ¹ պահեալ զքառասուն տիւ
եւ զքառասուն գիշեր՝ ապա քաղցեաւ:

Եւ մատուցեալ փորձիչն՝ ասէ ցնա. եթէ որդի
ես Եստուծոյ՝ ասա զի քարինքս այսոքիկ հաց լինի-
ցին: Եւ պատասխանի ետ եւ ասէ. գրեալ է՝ Թէ
ոչ հացիւ միայն կեցցէ մարդ, այլ ամենայն բանիւ
որ ելանէ ի բերանոյ Եստուծոյ: Յայնժամ առեալ
ածէ զնա սատանայ ի քաղաքն սուրբ, եւ կացու-
ցանէ զնա ի վերայ աշտարակի տաճարին. եւ ասէ
ցնա. եթէ որդի ես Եստուծոյ՝ արկ զքեզ աստի ի
վայր. զի գրեալ է՝ Թէ հրեշտակաց իւրոց պատուի-
րեալ է վասն քո, պահել² զքեզ: Եւ³ ի վերայ
ձեռաց բարձրեն զքեզ, մի՛ երբեք հարցես զքարի
զօտն քո: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ
ցնա. դարձեալ⁴ գրեալ է՝ Թէ ոչ փորձեսցես ըզ-
Տէր Եստուած քո: Վարձեալ առնու ածէ զնա
սատանայ ի լեառն մի բարձր յոյժ, եւ ցուցանէ նմա
զամենայն թաղաւորութիւնս աշխարհի եւ զփառս
նոցա ի վայրկեան⁵ ժամանակի, եւ⁶ ասէ ցնա. Եւ այս⁷
ամենայն քեզ տաց՝ քեզ⁸ տաց զայս ամենայն իշխա-
նութիւն եւ զփառս սոցա. զի ինձ տուեալ է, եւ
ուր կամիմ տամ զսա: Արդ՝ դու եթէ անկեալ⁹
երկիր պաղանիցես ինձ, քեզ¹⁰ եղիցի ամենայն: Յայն-
ժամ¹¹ ասէ ցնա Յիսուս. երթ յետս իմ սատանայ.
զի գրեալ է՝ Տեսուն Եստուծոյ քում երկիր պաղ-
ցես, եւ զնա միայն պաշտեսցես:

Եւ¹² կատարեալ զամենայն փորձութիւնն սա-
տանայի, ի բաց եկաց ի նմանէ առ ժամանակ մի:
Եւ¹³ ահա հրեշտակք մատեան՝ եւ պաշտէին զնա:

Ժ.Օ. Երբեք ե- երբեք չկայ-իւն Յովնանն:

55. Յովհաննէս¹⁴ վկայէ վասն նորա, ազաղակեաց
եւ ասէ. սա է զորմէ ասէի, որ զինի իմ դալոցն
էր՝ առաջի իմ եղեւ. զի նախ քան զիս էր: Եւ ի

լրութենէ՛ անտի նորա՛ մեք ամենեքին առաք շնորհս փոխանակ շնորհաց։ Օ՛ր օրէնքն ի ձեռն Մովսէսի տուան. շնորհքն եւ ճշմարտութիւն ի ձեռն Յիսուսի Քրիստոսի եղեն։

56. Օ՛րստուած ոչ որ ետես երբեք, բայց միածինն որդի որ է ի ծոց Հօր՝ նա պատմեաց։

57. Եւ այս է վկայութիւն Յովհաննու, յորժամ առաքեցին առ նա Հրէայքն յԱրուսաղեմէ քահանայս եւ զեւտացիս, զի հարցցեն ցնա՝ թէ դու ո՞ր ես։ Եւ խոստովան եղեւ, եւ ոչ ուրացաւ. խոստովան եղեւ, եթէ ես ոչ եմ Քրիստոսն։ Եւ հարցին ցնա. իսկ ո՞վ ես դու, Լաղիա՞ ես. եւ ասէ. ոչ եմ։ Իսկ մարգարէն ես դու. պատասխանի ետ՝ թէ ոչ։ Իսկ ասա մեզ՝ դու ո՞վ ես, զի պատասխանի տարցուք՝ որոց առաքեցինն զմեզ. զի՞ ասես վասն քո։ Ասէ. ես՝ ձայն բարբառոյ յանապատի. ուղիղ արարեք զձանապարհս Տեառն, որպէս ասաց Ասայի մարգարէ։ Եւ որք առաքեցանն՝ ի փարիսեցւոց անտի էին։ Հարցին ցնա՝ եւ ասեն. իսկ զի՞ մկրտես՝ եթէ դու չես Քրիստոսն, եւ ոչ Լաղիա, եւ ոչ մարգարէն։ Պատասխանի ետ նոցա Յովհաննէս՝ եւ ասէ. ես մկրտեմ զձեզ ջրով. ի միջի ձերում կայ, զոր դուքն ոչ գիտէք, որ զինի իմ գալոցն է, որում չեմն արժանի՝ եթէ լուծից զխրացս կօշկաց նորա։ Այս ի Բեթաբրայ եղեւ յայնկոյս Յորդանանու, ուր էրն Յովհաննէս՝ եւ մկրտէր։

58. Ի վաղիւ անդր տեսանէ զՅիսուս՝ զի գայր առ նա, եւ ասէ. Ահա ասիկ գառնն Աստուծոյ՝ որ բառնայ զմեզս աշխարհի։ Սա է՝ վասն որոց եսն ասէի, զինի իմ գայ այր՝ որ առաջի իմ եղեւ, զի յառաջ իսկ էր քան զիս։ Եւ ես ոչ գիտէի զնա. այլ զի յայտնի լինիցի Խարայելի, վասն այնորիկ եկի ես ջրով մկրտել։ Սկայեաց Յովհաննէս եւ ասէ, թէ տեսանէի զՀօգին՝ զի իջանէր իբրեւ զաղաւնի յերկնից,

եւ¹ Հանգչէր ի վերայ նորա: Եւ ես ոչ գիտէի զնա. այլ որ առաքեացն զիս մկրտել ջրով նա ասաց ցիս. յոյր վերայ տեսանիցես զՀոգին, զի իջանիցէ եւ Հանգչիցի ի վերայ նորա, նա է՝ որ մկրտէ Հոգւովն սրբով: Եւ ես տեսի եւ վկայեցի՝ եթէ սա է որդին Աստուծոյ:

ԺԼ. Առաջին Կապույտաց:

59. Ի վաղիւ անդր կայր Յովհաննէս, եւ յաշակերտաց անտի նորա երկու: Եւ նայեցեալ ընդ Յիսուսի զի զգնայր, ասէ. ահաւասիկ Վրիստոս գառն Աստուծոյ:

Եւ ան ի նմանէ երկու աշակերտքն՝ զի խօսէր, եւ զնացին զհետ Յիսուսի: Իբրեւ դարձաւ Յիսուս՝ եւ հտես զնոսա՝ զի երթային զհետ նորա, ասէ ցնոսա. զի նշ խնդրէք: Նոքա ասեն ցնա. ուարբի, որ թարգմանեալ կոչի վարդապետ, ուր են օթեւ վանք քո: Ես է ցնոսա. եկայք եւ տեսէք: Եկին եւ տեսին՝ ուր էին օթեւանք նորա. եւ առ նմա աղանայն օր, զի ժամ էր իբրեւ տասներորդ:

60. Եւ Ենդրէաս եղբայր Սիմօնի վնմի, մի յերկուց անտի, որ լուանն ի Յովհաննէ՝ եւ զնացին զկնի նորա:

61. Գառնէ սա նախ զեղբայր իւր զՍիմոն, եւ ասէ ցնա. գտաք զՄեսիայ՝ որ թարգմանի Վրիստոս: Սա աժ զնա առ Յիսուս. հայեցեալ ընդ նա Յիսուսի՝ ասէ. դու ես Սիմոն որդի Յովնանու, դու կոչեսցիս կեփաս, որ թարգմանի Պետրոս: Ի վաղիւ անդր կամեցաւ ելանել ի Վալիւեա. գառնէ զՓիլիպպոս, եւ ասէ ցնա Յիսուս. եկ զկնի իմ: Եւ էր Փիլիպպոս ի Բեդսայիւայ, ի քաղաքէ Ենդրեայ եւ Պետրոսի:

62. Գառնէ Փիլիպպոս զՆաթանայէլ, եւ ասէ ցնա. զորմէ գրեաց Սովսէս յօրէնան՝ եւ մարգա-

րէքն, գտաք զՅիսուս զորդի Յովսեփայ ի Նազա-
րեթէ: Եսէ ցնա Նաթանայէլ. իսկ ի Նազարեթէ
մարթ ի՞նչ իցէ բարւոյ իմիք լինել: Եսէ ցնա Փի-
լիպպոս, եկ եւ տես: Իբրեւ ետես Յիսուս զՆա-
թանայէլ զի գայր առ նա, ասէ վասն նորա. ահա
արդարեւ Խորայեւցի՝ յորում նենգութիւն ոչ գոյ:
Եսէ ցնա Նաթանայէլ. ուսով՝ ճանաչես զիս: Պա-
տասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. մինչեւ էր Փի-
լիպպոսի կոչեցեալ զքեզ՝ զի էիր ի ներքոյ թղենւոյ,
տեսի զքեզ: Պատասխանի ետ նմա Նաթանայէլ
եւ ասէ. ռարբի՝ դու ես որդի Եստուծոյ, դու ես
թագաւորն Խորայելի: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս
եւ ասէ. փոխանակ զի ասացի քեզ՝ թէ տեսի ի ներ-
քոյ թղենւոյն, հաւատաս. մեծամեծս եւս քան զայս
տեսցես: Եւ ասէ ցնա. ամէն ամէն ասեմ ձեզ,
տեսանիցէք զերկինս բացեալ՝ եւ զհրեշտակս Ես-
տուծոյ՝ զի ելանիցեն եւ իջանիցեն ի վերայ որ-
դոյ մարդոյ:

ԺԲ. Հարսանիք ի Կանա:

63. Եւ յաւուրն երրորդի հարսանիք էին ի
Կանա Վաղիլեացոց. եւ անդ էր մայրն Յիսու-
սի: Կոչեցաւ եւ Յիսուս եւ աշակերտքն նորա ի
հարսանիսն:

64. Եւ ի պակասել գինւոյն, ասէ մայրն ցՅի-
սուս. զինի ոչ ունին: Եւ ասէ ցնա Յիսուս. Ծի՞-
կայ իմ եւ քո՝ կին դու, չեւ է հասեալ ժամանակ
իմ: Եսէ մայրն նորա ցսպասաւորսն. որ զինչ ասիցէ
ձեզ՝ արասցիք: Ընդ էին թակոյկք կճեայք վեց՝ ըստ
սրբութեան Հրէից. տանէին մի մի ի նոցանէ մարս
երկուս կամ երիս: Եսէ ցնոսա Յիսուս. լցէք զթա-
կոյկսդ ջրով. եւ լցին զնոսա մինչեւ ի վեր: Եւ
ասէ ցնոսա. արդ՝ առէք եւ բերէք տաճարապետիս.
եւ նոքա բերին: Եւ իբրեւ ճաշակեաց տաճարա-

պետն զձուրն գինի եղեալ, եւ ոչ գիտէր ուստի՞ իցէ, բայց սպասաւ որքն գիտէին՝ որք արկին զձուրն. խօսի ընդ փեսային տաճարապետն, եւ ասէ. ամենայն մարդ զանոյշ գինին յառաջագոյն պաշտէ, եւ յորժամ արբենան, յայնժամ զյոռին. դու պահեցեր զանոյշ գինիդ մինչեւ ցայժմ:

65. Օչայս արար սկիզբն նշանաց Յիսուս ի Կանա Պաղիկեացոց, եւ յայտնեաց զփառս իւր. եւ հաւատացին ի նա աշակերտքն նորա:

Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն Զ Ա Տ Ի Կ

ժԹ. Հանին վաճառականքն ի պաճարէն:

66. Յետ այսորիկ էջ Յիսուս ի Կափառնաուում, ինքն եւ մայր իւր եւ եղբարք իւր. եւ անդ լինէր ոչ բազում ինչ աւուրս: Եւ էր մերձ զատիկն Հրէից, եւ ել Յիսուս յարուսագէմ. եւ եգիտ ի տաճարին՝ զի վաճառէին զարջառս եւ զոչխարս եւ զաղաւնիս, եւ զլումափոխսն՝ որ նստէին: Եւ արար խարազան չուանեայ, եւ եհան զամենեսին ի տաճարէն, զոչխարսն եւ զարջառս, եւ զպղնձս հատափաճառացն ցրուեաց, եւ զսեղանսն կործանեաց: Եւ որ զաղաւնիսն վաճառէին՝ ասէ ցնոսա. առէք զայդ աստի, եւ մի՛ առնէք զտուն Հօր իմոյ՝ տուն վաճառի: Եպա յիշեցին աշակերտքն նորա, թէ գրեալ է. նախանձ տան քո կերիցէ զիս:

67. Պատասխանի ետուն Հրէայքն եւ ասեն ցնա. զի՞նչ նշան ցուցանես դու մեզ՝ զի զայդ առնես: Պատասխանի ետ Յիսուս՝ եւ ասէ ցնոսա. քակեցէք զտաճարդ զայդ, եւ զերիս աւուրս կանգնեցից զդա: Եսեն ցնա Հրէայքն, զքառասուն եւ զվեց ամ շինեցաւ տաճարս, եւ դու զերիս աւուրս կանգնեալ զաս: Իայց նա ասէր վասն տաճարի մարմնոյն իւրոյ: Իսկ յորժամ յարեալն ի մեռելոց, յիշեցին աշակերտքն

նորա¹ թէ այս է՝ զոր ասացն . եւ հաւատա-
ցին զրոյն, եւ բանին՝ զոր ասաց Յիսուս :

68. Եւ իբրեւ էր յԱրուսաղէմ ի վատկին ի տօնի,
բազումք հաւատացին յանուն նորա . զի տեսանէին
զնշանսն՝ զոր առնէր : Բայց ինքն Յիսուս ոչ հաւա-
տայր զանձն նոցա , քանզի ինքն գիտէր զամենայն .
եւ զի ոչ էր պիտոյ՝ եթէ ոք վկայեսցէ վասն մարդոյ .
զի ինքն իսկ գիտէր՝ զինչ կրէր ի մարդն :

Ի. Խօսք ընդ Նիկողեմիայ :

69. Եւ էր այր մի ի փարիսեցւոց անտի՝ Նիկո-
ղեմոս անուն նորա՝ իշխան Հրէից : Սա եկն առ նա
գիշերի՝ եւ ասէ ցնա . ռաբբի՝ գիտեմք եթէ յԱս-
տուծոյ եկեալ ես վարդապետ . զի ոչ ոք կարէ զայդ
նշանսդ առնել՝ զոր դուդ առնես , եթէ ոչ Աստուած
իցէ ընդ նմա : Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ
ցնա . ամէն ամէն ասեմ՝ քեզ , եթէ ոչ ոք ծնցի վերս-
տին՝ ոչ կարէ տեսանել զարքայութիւն Աստուծոյ :

70. Եւսէ ցնա Նիկողեմոս . զհարդ կարէ մարդ
ծնանել՝ որ ծերն իցէ . միթէ մարթ ինչ իցէ անդրէն
յորովայն մօր իւրոյ կրկին մտանել՝ եւ ծնանել :
Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ . ամէն ամէն ասեմ՝
քեզ , եթէ ոչ ոք ծնցի ի ջրոյ եւ ի Հողւոյ ,
ոչ կարէ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ : Եւ ի
ծնեալն ի մարմնոյ՝ մարմին է , եւ ծնեալն ի Հողւոյ՝
Հոգի է : Գու մի զարմանար , թէ ասացի քեզ՝ պարտ
է ձեզ ծնանել վերստին : Եւ Հոգին ուր կամի շնչէ .
եւ զձայն նորա լսես . այլ ոչ գիտես՝ ուստի գայ ,
կամ յո երթայ . սոյնպէս եւ ամենայն ծնեալն ի
Հողւոյն :

71. Պատասխանի ետ Նիկողեմոս եւ ասէ ցնա .
զհարդ մարթի այդմ լինել : Պատասխանի ետ Յի-
սուս եւ ասէ ցնա . դու ես վարդապետ Խորայէլ՝
եւ զայդ ոչ գիտես : Եւ ամէն ամէն ասեմ՝ քեզ , զի

զոր¹ ինչ զիտեմք՝ խօսիմք, եւ զոր տեսաք՝ վկայեմք. եւ զվկայութիւն մեր ոչ ընդունիք: Իսկ արդ՝ եթէ զերկրաւորս ասացի ձեզ՝ եւ ոչ հաւատայք. զեւրդ եթէ զերկնաւորսն ասացից՝ հաւատայցէք: Եւ ոչ որ եւ յերկինս, եթէ ոչ՝ որ էջն յերկնից՝ որդին մարդոյ, որ էն յերկինս: Եւ որպէս Մովսէս բարձրացոյց զօճն յանապատին, նոյնպէս բարձրանալ պարտ է որդւոյ մարդոյ: Բ. ամենայն որ հաւատայ ի նա՝ մի՛ կորիցէ, այլ ընկալցի զկեանսն յաւիտենականս: Բ. այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ՝ մինչեւ զորդին իւր միաժին ետ. զի ամենայն որ հաւատայ ի նա՝ մի՛ կորիցէ, այլ ընկալցի զկեանսն յաւիտենականս: Բ. ոչ առաքեաց Աստուած զորդի իւր յաշխարհ՝ թէ դատեսցի զաշխարհ, այլ զի փրկեսցի աշխարհ նովաւ: Որ հաւատայ ի նա, ոչ դատապարտեսցի, եւ որ ոչ հաւատայ ի նա՝ արդէն իսկ դատապարտեալ է. զի ոչ հաւատաց յանուն միաժնի որդւոյն Աստուծոյ: Եւ այս իսկ է դատաստան. զի լոյս եկն յաշխարհ՝ եւ սիրեցին մարդիկ զիսաւար առաւել քան զլոյս. զի էին դորձք իւրեանց չարութեան: Բ. ամենայն որ զչար դորձէ՝ ատեայ զլոյս. եւ ոչ դայ առ լոյսն, զի մի՛ յանդիմանեսցին դորձք նորա: Իսկ որ առնէ զճշմարտութիւն՝ դայ առ լոյսն, զի յայտնի լեցին դորձք նորա, թէ Աստուծով՝ դորձեցան:

ԻԵ. Չորրորդ վկայութիւն Յովհաննոս զԲրիտոսի:

72. Յետ այսորիկ եկն Յիսուս եւ աշակերտքն նորա յերկիրն Հրէաստանի, եւ անդ շրջեր նոքօք հանդերձ եւ մկրտէր: Մկրտէր եւ Յովհաննէս ի Յայենովն մերձ առ Սաղեմ, զի ջուրք բազումք էին անդ, եւ դային՝ եւ մկրտէին: Բ. չեւ եւս էր արկեալ Յովհաննէս ի բանտ:

73. Եւ եղև խնդիր յաշակերտացն Յովհաննու

ընդ¹ Հրէից վասն սրբութեան: Եկին առ Յովհաննէս եւ ասեն ցնա. ռաբբի՝ որ էրն ընդ քեզ յայնկոյս Յորդանանու, որում դուն վկայեցեր, ահաւանիկ նա մկրտէ՝ եւ ամենեքին դան առ նա: Պատասխանի ետ Յովհաննէս՝ եւ ասէ. ոչ կարէ մարդ առնուլ յանձնէ եւ ոչինչ՝ եթէ ոչ իցէ տուեալ նմա յերկնից ի վերուստ: Գուք ձեզէն վկայէք ինձ, զի ասացի ձեզ՝ թէ չեմ ես Վրիստոսն, այլ թէ առաքեալ եմ առաջի նորա: Ար ունի հարսն՝ նա է փեսայ. իսկ բարեկամ փեսային՝ որ կայ եւ լսէ նմա, ուրախութեամբ ուրախ ըննի վասն ձայնի փեսային. արդ այս ուրախութիւն որ իմն է, լցեալ է: Եւստիպարոս է աճել, եւ ինձ մեղմանալ: Ար ի վերուստն դայ՝ ի վերոյ է քան զամենայն. որ յերկրէ աստի է, յերկրէ է՝ եւ յերկրէ խօսի: Ար յերկնիցն դայ, զոր ինչ ետես եւ զոր լուաւ՝ վկայէ, եւ զվկայութիւն նորա ոչոք ընդունի: Ար ընդունի զվկայութիւն նորա՝ կնքեաց, թէ Աստուած ճշմարիտ է: Եւ զոր Աստուածն առաքեաց՝ զբանս Աստուծոյ խօսի. զի ոչ եթէ չափով տայ Աստուած զՀոգին: Հայր սիրէ զորդի, եւ զամենայն ինչ ետ ի ձեռս նորա: Ար հաւատայ յորդի, ընդունի զկեանսն յաւիտեանականս. եւ որ ոչ հնազանդի որդւոյ, ոչ տեսցէ զկեանս. այլ բարկութիւն Աստուծոյ մնայ ի վերայ նորա:

ԻՐ. ԴՆԻ Ե Յովհաննէս Բանալի:

74. Բայց² Հերովդէս չորրորդապետ յանդիմանեալ ի նմանէ (ի Յովհաննէ) վասն Հերովդիայ կնոջ եղբոր իւրոյ՝ եւ վասն ամենայն չարեացն զոր գործեաց Հերովդէս. յաւել եւ զայն եւս ի վերայ ամենայնի, զի³ ինքն Հերովդէս առաքեաց կալաւ զՅովհաննէս, եւ կապեաց⁴ զնա եւ եդ ի բանալի՝ վասն⁵ Հերովդիայ կնոջ Փիլիպպոսի եղբոր նորա, զի նա կին արար զնա: Վանդի ասէր Յովհաննէս ցՀե-

րովդէս՝ թէ ոչ է օրէն քեզ ունել զկին եղբօր քո: Եւ¹ կամէր զնա սպանանել՝ բայց երկնէր ի ժողովրդենէ անտի, քանզի իբրեւ զմարդարէ ունէին զնա: Եւ² Հերովդիա յխացեալ էր ընդ նմա, եւ կամէր սպանանել զնա, եւ ոչ կարէր: Օհ Հերովդէս երկնէր ի Յովհաննէ, քանզի գիտէր զնա այր արդար եւ սուրբ, եւ սպասէր նմա. եւ լուեալ ի նմանէ՝ բազում ինչ առնէր, եւ քաղցրութեամբ լսէր նմա:

ԻԳ. ՍԵՆԻ Ե ՀԵՄԱՍԿԱՆԷ — ԽԵՈՒ ԸՆԴ ԿՆՈՉ
«ամարացոյ»:

75. Իբրեւ³ գիտաց Յիսուս եթէ⁴ Յովհաննէս մատնեցաւ, եւ թէ⁵ լուսն փարիսեցիքն եթէ Յիսուս բազում աշակերտս առնէ եւ մկրտէ քան զՅովհաննէս քանզի ոչ եթէ Յիսուս ինքնին մկրտէր՝ այլ աշակերտքն նորա եթող զՀէմատան երկիր, եւ եկն միւսանգամ ի Գալիլեա:

76. Եւ էր նմա անցանել ընդ Սամարիա: Գայ նա ի քաղաք մի Սամարացոց՝ որում անուն էր Սիւքար, մերձ ի դեօղն զոր ետ Յակովբ որդւոյ իւրում Յովսեփայ: Եւ անդ էր աղբիւր մի Յակովբայ. եւ Յիսուս վաստակեալ ի ճանապարհէն, նստէր ի վերայ աղբերն. եւ էր ժամ իբրեւ վեցերորդ:

77. Գայ կին մի ի Սամարեայ հանել ջուր. ասէ ցնա Յիսուս. տուր ինձ ըմպել: Օհ աշակերտքն նորա երթեալ էին ի քաղաք անդր՝ զի կերակուրս դնեսցեն: Եսէ ցնա կինն Սամարացի. դու՝ որ Հրէայդ ես, զիարդ յինէն ըմպել խնդրես ի կնոջ Սամարացոյ: Օհ ոչ երբեք խառնակին Հրէայք ընդ Սամարացիս:

78. Պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. եթէ գիտէիր դու զպարգեւսն Եստուծոյ, եւ ո՞վ է՝ որ ասէդ քքեզ՝ թէ տուր ինձ ըմպել. դու արդեօք

խնդրէիր¹ ի նմանէ՝ եւ տայր քեզ ջուր կենդանի։
 Եսէ ցնա կինն. Տէր՝ դու քանզի եւ գոյլ իսկ ոչ
 ունիս, եւ ջրհորս խոր է. իսկ արդ՝ ուստի՞ ունի-
 ցիս զջուրն կենդանի։ Միթէ դու մե՞ծ ինչ ոք
 իցես՝ քան զհայրն մեր Յակովբ՝ որ զայս ջրհոր ետ
 մեզ, եւ ինքն աստի արբ՝ եւ որդիք նորա, եւ խա-
 շինք նորա։

79. Պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. ամե-
 նայն որ ըմպէ ի ջրոյ յայդմանէ՝ միւսանգամ ծա-
 րաւէ, բայց որ ըմպէ ի ջրոյն, զոր ետ տաց նմա՝
 մի՛ ծարաւեցէ յաւիտեան։ Ելլ ջուրն զոր ետ
 տաց նմա, եղեցի նմա աղբիւր ջրոյ բղետեղ ի
 կեանան յաւիտենականա։ Եսէ ցնա կինն. Տէր
 տուր ինձ զջուրն զայն, զի մի՛ ծարաւեցից, եւ մի՛
 եկից այսր՝ հանել ջուր։

80. Եսէ ցնա Յիսուս. երթ կոչեա զայր քո՝ եւ
 եկ այսր։ Պատասխանի ետ նմա կինն եւ ասէ. չեք
 իմ այր։ Եսէ ցնա Յիսուս. բարւոք ասացեր՝ թէ
 չեք իմ այր. զի հինգ այր փոխեալ է քո, եւ զոր
 այժմ՝ ունիս՝ չէ քո այր. զայդ արդար ասացեր։ Եսէ
 ցնա կինն. Տէր թուի ինձ, թէ մարդարէ իցես դու։
 Հարքն մեր ի լերինս յայսմիկ երկիր պաղին. եւ դուք
 ասէք՝ եթէ յԱրուսաղէմ՝ եւեթ է տեղի, ուր ար-
 ժան իցէ երկիր պաղանել։

81. Եսէ ցնա Յիսուս. կին դու՝ հաւատա
 ինձ, զի եկեսցէ ժամանակ՝ յորժամ ոչ ի լերինս
 յայսմիկ եւ ոչ յԱրուսաղէմ երկիր պաղանիցեն
 չօր։ Վուք երկիր պաղանէք՝ որում ոչն գիտէք.
 մեք երկիր պաղանեմք որում գիտեմքն. զի փրկու-
 թիւն ի Հրէից է։ Ելլ եկեսցէ ժամանակ՝ եւ այժմ
 իսկ է, յորժամ ճշմարիտքն երկրպագութ՝ երկիր պա-
 գանիցեն չօր հոգւով եւ ճշմարտութեամբ. քան-
 զի եւ Հայր այնպիսի երկրպագուս իւր խնդրէ։ Հոգի
 է Եստուած, եւ երկրպագուաց նորա՝ հոգւով եւ

Ճշմարտութեամբ¹ պարտ է երկիր պագանել : Ասէ
ցնա կինն, գիտեմ զի Սեսիայ զայ՝ անուանեալն
Վրիստոս . յորժամ եկեսցէ նա՝ պատմեսցէ մեզ
զամենայն :

82. Ասէ ցնա Յիսուս . ես եմ՝ որ խօսիմն ընդ
քեզ : Եւ յայն բան եկին աշակերտքն նորա . եւ
զարմանային՝ զի ընդ կնոջն խօսէր . բայց ոչ որ ասաց
ի նոցանէ, թէ զե՞նչ խնդրես, կամ զե՞նչ խօսիս
ընդ դմա :

83. Եթող կինն զսափորն իւր՝ եւ չոքաւ ի
քաղաքն, եւ ասէ ցմարդիկն : Եկայք տեսէք զայր
մի, որ ասաց ինձ զամենայն՝ որ ինչ իմ գործեալ
է . միթէ նա՞ իցէ Վրիստոսն :

84. Ելին ի քաղաքէն՝ եւ գային առ նա : Եւ
մինչեւ եկեալ էին նոքա, աղաչէին զնա աշակերտքն
եւ ասէին . ռաբբի՜ . հաց կեր : Եւ ասէ ցնոսա . ես
կերակուր ունիմ ուտել, զոր դուքն ոչ գիտէք :
Ասէին աշակերտքն ընդ միմեանս . միթէ եբե՞ր ինչ
որ դմա ուտել :

85. Ասէ ցնոսա Յիսուս . իմ կերակուր այն է՝
զի արարից զկամս այնորիկ՝ որ առաքեալացն զիս, եւ
կատարեցից զգործն նորա : Ոչ դուք ասէք՝ եթէ
այլ եւս չորք ամիսք են, եւ հունձք գան . ահա-
ւասիկ ես ասեմ ձեզ, ամբարձէք զաչս ձեր, եւ
տեսէք զարտորայսն, զի սպիտակացեալ են եւ ի
հունձս հասեալ : Եւ որ հնձէն՝ վարձս առնու, եւ
ժողովէ զպտուղ ի կեանսն յաւիտեանականս . զի որ
սերմանէն՝ եւ որ հնձէ՝ հասարակ ցնծացեն .
Յայսմ իսկ է բանն ճշմարիտ . զի այլ է որ սերմա-
նէ, եւ այլ է որ հնձէ : Եւս առաքեցի զձեզ հնձել՝
զոր ոչ դուք վաստակեցէք . այլք վաստակեցին, եւ
դուք ի վաստակս նոցա մտէք :

86. Եւ ի քաղաքէն յայնմանէ Սամարացոց՝
բազումք հաւատացին ի նա . վասն բանի կնոջն

վկայելոյ՝¹ եթէ ասաց ինձ զամենայն, որ ինչ իմ
դործեալ էր: Իսկ իբրեւ եկին առ նա Սամարացիքն
աղաչէին զնա ընեւ առ նոսա. եւ եղև անդ աւուրս
երկուս: Եւ եւս բազումք հաւատացին ի նա վասն
բանին նորա: Եւ ասէին ցկինն, թէ ոչ այսուհետեւ
վասն քո խօսիցդ հաւատամք, զի մեզէն իսկ լուաք
ի դմանէ, եւ գիտեմք եթէ դա է ճշմարտիւ փրկիչ
աշխարհաց:

ԻՊ. Սքեալ է Վալիւա Կարգէ:

87. Եւ² յետ երկուց աւուրց եւ անտի եւ³
թողեալ զՆազարէթ — զի⁴ ինքն իսկ Յիսուս վկայ-
եաց եթէ մարգարէ յիւրում դաւառի պատիւ ոչ
ունի — եկն⁵ եւ⁶ դարձաւ Յիսուս զօրութեամբ
Հոգւոյն ի Վալիւա:

88. Եւ⁷ յորժամ եկն ի Վալիւա, ըն-
կալան զնա Վալիւեացիքն՝ զի տեսեալ եւս էր զա-
մենայն նշանն, զոր արար յԱյրուստղէմ ի տօնին.
քանզի եւ նոքա եկեալ էին ի տօնն:

89. Յայնմ հետէ⁸ սկսաւ քարոզել զաւետա-
րան⁹ արքայութեան Մատուծոյ, եւ¹⁰ ասէ թէ¹¹
կատարեալ է ժամանակ եւ հասեալ է արքայու-
թիւն Մատուծոյ. ապաշխարեցէք¹² եւ¹³ հաւատացէք
յաւեոտարանն, զի¹⁴ մերձեալ է արքայութիւն երկ-
նից: Եւ¹⁵ եւ համբաւ զնմանէ ընդ ամենայն կողմանս
դաւառին: Եւ նա ուսուցանէր ի ժողովուրդս նոցա
փառաւորեալ յամենեցունց:

ԻԶ. Որդի Լաւա—դաւլն:

90. Եկն¹⁶ դարձեալ ի Աննա Վալիւեացւոց՝ ուր
արար զժուրն գինի. եւ անդ էր թաղաւորագն մի,
որոյ որդի նորա հիւանդ կայր ի Աւիառնատում: Կա
իբրեւ լուաւ եթէ Յիսուս եկեալ է ի Հրէաստանէ
ի Վալիւա, եկն առ նա՝ եւ աղաչէր, զի իջցէ եւ

բժշկեացէ զորդի նորա . քանզի մերձ էր ի մեռանել :
Ըսէ ցնա . եթէ ոչ նշանս ինչ եւ արուեստս տեսա-
նէք՝ ոչ հաւատայք : Ըսէ ցնա թաղաւորացն . Տէր՝
էջ մինչեւ մեռեալ իցէ մանուկն իմ : Ըսէ ցնա
Յիսուս . երթ՝ որդին քո կենդանի է : Եւ հաւատաց
այրն բանին՝ զոր ասաց նմա Յիսուս , եւ զնաց :

91. Եւ մինչդեռ իջանէր , ընդառաջ եղեն նմա
ծառայք նորա , աւետիս ետուն եւ ասեն . թէ մա-
նուկն նորա կենդանի է : Հարցանէր ցնոսա վասն
ժամուն՝ յորում ապաքինեաց , եւ ասեն ցնա . երէկ
յեթներորդ ժամու եթող զնա ջերմն : Վիտաց
հայրն նորա եթէ յայնմ ժամու՝ յորում ասացն ցնա
Յիսուս թէ որդին քո կենդանի է . եւ հաւատաց
ինքն եւ ամենայն աուն իւր :

92. Օչայս դարձեալ երկրորդ նշան արար
Յիսուս եկեալ ի Հրէաստանէ ի Վաղիլեա :

ԻՕ. Կալւ-ճ Պետրոսի, Լւորէայ, Յակովբայ եւ
Յովհաննոս :

93. Սինչ ² գեռ զգնայր Յիսուս ընդ եզր
ծովուն Վաղիլեացոց , ետես երկուս եղբարս ,
զԱիմոն զկոչեցեալն Պետրոս , եւ զԼնդրէաս եղբայր
նորա՝ արկեալ ուռկան ի ծով , քանզի ձկնորսք էին :

94. Եւ մատուցեալ անտի յառաջ՝ ետես այլ
երկուս եղբարս , զՅակովբոս Օւրբեդեայ եւ զՅով-
հաննէս զեղբայր նորա ի նաւի՝ Օւրբեդեա հանդերձ
հարբն իւրեանց , մինչ դեռ կազմէին զուռկանս իւ-
րեանց :

95. Եւ ³ եղեւ ի խոնել զնովաւ ժողովրդեանն
եւ լսել զբանն Ըստուծոյ , եւ ինքն կայր առ ծովա-
կին Վեննեսարեթայ : Եւ ետես երկուս նաւս՝ զի
կային առ ծովակին , եւ ձկնորսքն ելեալ ի նոցանէ՝
լուանային զգործիսն : Եւ նա ի մի նաւուցն՝ որ էր
Աիմովնի , եւ աղաչեաց զնա սակաւիկ մի տանել ի

ներքս¹ի ցամաքէն. նստաւ՝ եւ ուսուցանէր ի նաւէ անտի զժողովուրդսն :

96. Եւ իբրեւ լռեաց ի խօսիցն, ասէ ցԱիմովն. խաղացո ի խորն, եւ արկէք զգործիս ձեր յորս : Պատասխանի ետ Աիմովն եւ ասէ ցնա. վարդապետ՝ զամենայն գիշերս աշխատ եղեաք՝ եւ ոչինչ կալաք. բայց վասն քո բանիդ արկցուք զգործիսս : Օայս իբրեւ արարին՝ փակեցին ի ներքս բազմութիւն ձկանց յոյժ, մինչեւ պարպատէին ուռկանք նոցա : Եւ ակնարկէին որսակցացն ի միւս նաւն՝ գալ օգնել նոցա. եւ եկին եւ լծան երկոքին նաւքն՝ մինչեւ մերձ յընկղմել նոցա :

97. Իբրեւ ետես Աիմովն Պետրոս՝ անկաւ առ ծռնկան Յիսուսի եւ ասէ. ի բաց գնա յինէն Տէր, զի այր մեղաւոր եմ ես : Քանզի ահ պատեաց գնա եւ զամենեսեան որ ընդ նմայն էին՝ վասն որոց ձկանցն զորս ըմբռնեցին, նոյնպէս եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս՝ զորդիսն Օւերեղեայ, որ էին որսակիցք Աիմովնի : Եւ ասէ ցԱիմովն Յիսուս. մի՛ երկնչիր՝ յայսմ հետէ զմարդիկ որսայցես ի կեանս : Եւ² ասէ ցնոսա (ցԱիմովն եւ ցԱնդրէաս). եկայք զկնի իմ, եւ արարից զձեզ որսորդս մարդկան : Եւ նոցա թռդեալ վաղվաղակի զգործիսն գնացին զհետ նորա : Եւ³ կոչեաց զնոսա (զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս) : Եւ⁴ նոցա թողեալ վաղվաղակի զնաւն եւ⁵ զհայրն իւրեանց զՕւերեղէոս ի նաւին վարձկանօքն հանդերձ, եւ⁶ հանեալ զնաւն ի ցամաք, թողին զամենայն, եւ գնացին զհետ նորա :

ԻԷ. Սիւանէ ի Ասիականահոմ, հասնան ժողովրդեանն եւ բժշկէր իւրահարն :

98. Եւ⁷ էջ, (եւ) եկն⁸ բնակեցաւ ի Ասիականահոմ ի ծովեզերին, ի սահմանս Օւաբուզոնի եւ Աեփթաղեմայ. զի լցի բանն՝ որ ասացաւ ի ձեռն Եսայեայ մարդա-

րէի¹. Երկիր Օւարուղոնի եւ երկիր Նեփթաղեմայ՝
Ճանապարհ ծովու՝ յայնկոյս Յորդանանու, Վալիլեա
հեթանոսաց. ժողովուրդ որ նստէր ի խաւարի՝ ետես
լոյս մեծ, եւ որոց նստէին յաշխարհին եւ ի ստուերս
մահու՝ լոյս ծագեաց նոցա: Եւ² իսկ եւ իսկ ի
շաբաթուն մտեալ ի ժողովուրդն, ուսուցանէր զնո-
սա: Եւ զարմանային ընդ վարդապետութիւն նորա,
զի ուսուցանէր զնոսա իբրեւ իշխանութեամբ՝ եւ ոչ
որպէս դպիրքն:

99. Եւ էր ի ժողովրդեանն նոցա այր մի, յո-
րում այս պիղծ գոյր ի նմա. եւ³ աղաղակեաց ի
ձայն մեծ, ասէ. թուլացո՛ զի՞ կայ մեր եւ քո՞ Յի-
սուս Նազովրեցի, եկիր կորուսանել զմեզ. գիտեմք
զքեզ՝ ո՞վ ես, սուրբդ Ըստուծոյ: Սաստեաց՝ ի նա
Յիսուս եւ ասէ. կարկեաց եւ ել ի դմանէ: Եւ
զարկոյց զնա այսն պիղծ, եւ աղաղակեաց ի ձայն
մեծ, զգետնեաց⁵ զնա դեւն ի միջի անդ՝ եւ ել ի
նմանէ, եւ ինչ ոչ փնասեաց նմա:

100. Եւ եղեն զարմանալիք ի վերայ ամենեցուն:
Եւ⁶ զարմացան, խօսէին⁷ ընդ միմեանս՝ մին-
չեւ⁸ հօծել ընդ միմեանս՝ եւ ասել. զի՞նչ⁹ է բանս
այս, զի՞նչ¹⁰ է այս նոր վարդապետութիւն. զի¹¹
իշխանութեամբ եւ զօրութեամբ՝ եւ այսոց պղծոց
սաստէ՝ եւ հնազանդին սմա, եւ¹² ելանեն: Եւ¹³ ել
լուր նորա ընդ ամենայն կողմն եւ¹⁴ երթայր
հոչակ զնմանէ ընդ ամենայն տեղիս շուրջ զգաւա-
ռաւն Վալիլեացոց¹⁵:

ԻՐ. ԲԺՂԷ զԿԱՆԷՆ ՍԷՌՆԷ Է՝ ԱՅՈՒՆ:

101. Եւ¹⁶ վաղվաղակի ելեալ ի ժողովրդենէն,
եկն ի տուն Սիմոնի եւ Ընդրեայ՝ Յակովբաւ եւ Յով-
հաննու հանդերձ: Եւ¹⁷ եկեալ Յիսուս ի տուն Պե-
տրոսի, ետես զի զոքանչ նորա անկեալ դնէր տա-

պացեալ, ջերմամբ¹ մեծաւ, եւ² վաղվաղակի ասացին նմա վասն նորա եւ³ աղաչեցին զնա: Եւ⁴ մատուցեալ յարոյց զնա կալեալ զձեռանէ նորա: Եկաց⁵ առ նմա սաստեաց ջերմանն, եւ⁶ վաղվաղակի եթող զնա ջերմն. եւ⁷ յարեաւ պաշտէր զնոսա:

102. Եւ⁸ իբրեւ երեկոյ եղեւ, ի մտանել արեգականն ածին⁹ առ նա դիւահարս բազումն, եւ ամենեքեան¹⁰ որոց էին հիւանդք ի պէսպէս ցաւս՝ բերէին զնոսա առ նա: Եւ¹¹ էր ամենայն քաղաքն ժողովեալ առ դուրսն: Եւ¹² նա իւրաքանչիւր ումեք ի նոցանէ զնէր ձեռս՝ եւ բժշկէր զնոսա: Եւ¹³ դեւս բազումն եհան բանիւ, ¹⁴ եւ զամենայն հիւանդսն բժըրկեաց: Օհ լըցի բանն՝ որ ասացաւ ի ձեռն Եսայեայ մարգարէի. նա զհիւանդութիւնս մեր վերացոյց, եւ զցաւս մեր եբարձ: Եւ լանէին¹⁵ դեւք ի բազմաց, աղաղակէին եւ ասէին, եթէ դու ես որդի Աստուծոյ. եւ նա սաստէր՝ եւ ոչ տայր նոցա թոյլ խօսել. զի գիտէին զնա թէ Վարդապետն է:

Իժ. Երբայ Վրիստոս յանապատ էւ անդի Վալիլէա:

103. Եւ¹⁶ ընդ այդն ընդ առաւօտն յարուցեալ եւ եւ զնաց յանապատ տեղի, եւ անդ կայր յաղօթաւ: Եւ զնաց զհետ նորա Սիմոն՝ եւ որ ընդ նմայն էին: Եւ իբրեւ գտին զնա՝ ասեն ցնա, թէ ամենեքին խընդրեն զքեզ: Եւ ասէ ցնոսա. եկայք երթիցուք եւ յայլ մօտաւոր գիւղաքաղաքսն, զի եւ անդ քարոյլցից. զի յայս իսկ եկեալ եմ:

104. Եւ¹⁷ ժողովուրդքն խնդրէին զնա. եկին մինչեւ առ նա՝ եւ արգելուն զնա, զի մի՛ գնասցէ ի նոցանէ: Եւ նա ասէ ցնոսա. եւ այլոց քաղաքաց պարտ է ինձ աւետարանել զարքայութիւն Աստուծոյ, զի յայն իսկ առաքեցայ:

105. Եւ¹⁸ շրջէր Յիսուս ընդ ամենայն կողմն Վալիլէացոց, ուսուցանէր ի ժողովուրդս նոցա՝

եւ քարոզէր զաւետարանն արքայութեան, եւ բժշկէր զամենայն հիւանդութիւնս՝ եւ զամենայն ախտս ի ժողովրդեանն. եւ¹ դեւս հանէր: Եւ² ել լուր նորա ընդ ամենայն երկիրն Ասորոց, եւ մատուցին առ նա զամենայն հիւանդս՝ որ նեղեալ էին ի պէսպէս ցաւս եւ ի տանջանս, եւ զդիւահարս եւ զլուսնոտս եւ զանդամալոյծս. եւ բժշկեաց զնոսա:

Լ. Աշխարհիս ինչ արանցն:

106. Տեսեալ³ Յիսուսի ժողովուրդս բազումս զիւրեւ հրամայեաց երթալ յայնկոյս: Եւ⁴ մինչդեռ երթային նոքա ի ճանապարհին՝ մատուցեալ⁵ դպիր մի ասէ ցնա, վարդապետ՝ եկից եւ ես զկնի քո յոր վայր եւ երթիցես: Ասէ ցնա Յիսուս, աղուեսուց որջք դոն եւ թռչնոց երկնից բոյնք, այլ որդւոյ մարդոյ ոչ գոյ ուր դիցէ զգլուխ իւր:

107. Ասէ⁶ ցմիւսն եւս յաշակերտաց՝ իւրոց եկ⁸ զկնի իմ, եւ նա ասէ,⁹ ցնա. Տէր՝ տուր ինձ հրաման՝ զի երթայց նախ թաղեցից զհայր իմ: Ասէ ցնա Յիսուս. եկ զկնի իմ, եւ թոյլ տուր մեռելոցն թաղել զմեռեալս իւրեանց եւ¹⁰ դու երթ պատմեա զարքայութիւն Աստուծոյ:

108. Ասէ եւ այլ ոմն. եկից զկնի քո Տէր, բայց նախ հրաման տուր ինձ հրաժարել ի տանէ իմմէ: Ասէ ցնա Յիսուս. ոչ դք արկանէ ձեռն զմաճով՝ եւ հայիցի յետս, եթէ յաջողեալ իցէ արքայութեան Աստուծոյ:

ԼԵ. Հանդարտին մրբէկին:

109. Եւ¹¹ եղեւ ի միում աւուրց, իբրեւ¹² երեկոյ լինէր, գնացին¹³ զկնի նորա աշակերտքն նորա, եւ¹⁴ ասէ ցնոսա. Եկայք անցցուք յայնկոյս: Թողուն¹⁵ զժողովուրդն, եւ առնուն զնա նաւաւն հանդերձ. եւ¹⁶ ելին եւ¹⁷ այլ եւս նաւք էին ընդ նմա:

110. Եւ¹⁸ մինչ դեռ նաւէին, ի քուն եմուտ, եւ¹⁹ ահա շարժումն մեծ եղեւ ի ծովուն, եւ²⁰ էջ մրբիկ

Հողմոյ ի ծովակն եւ¹ զալինն ի նաւն զեղոյր մինչեւ² նաւուն ծածկել յալեաց անտի եւ³ ուռնոյր, եւ տազնապէին. եւ⁴ ինքն ննջէր ի խելս նաւուն ի վերայ բարձի. եւ⁵ մատուցեալ առ նա աշակերտքն նորա, զարթուցանէին զնա եւ ասէին. վարդապետ, ⁶ ոչ ինչ է քեզ փոյթ զի կորնչիմք. տէր⁷, փրկեա զմեզ զի կորնչիմք. եւ⁸ ասէ ցնոսա Յիսուս. ընդէր վատասիրտք էք, սակաւահաւատք: Յայնժամ յարուցեալ սաստեաց⁹ Հողմոյն եւ ծովուն, ասէ. դադարեա կարկեաց, եւ դադարեաց Հողմն եւ եղեւ խաղաղութիւն մեծ: Եւ ասէ ցնոսա. ընդէր այդպէս վատասիրտք էք, չեւ եւս ունիք հաւատս. ո՛ւր¹⁰ են հաւատքն ձեր:

111. Եւ¹¹ մարդիկն զարմացան եւ¹² երկեան երկիւղ մեծ, եւ ասէին ցմիմեանս. ո՞րպէ՞զք իցէ սա, զի եւ¹³ Հողմոց եւ ջրոց հրաման տայ, եւ հողմք¹⁴ եւ ծով հնազանդին սմն:

ԼԲ. Հանէ զԷդէոն դիւանին:

112. Եւ¹⁵ նաւեցին, եւ¹⁶ եկն յայնկոյս յաշխարհն Գերգեսացոց, որ¹⁷ է հանդէպ Գալիլեայ:

113. Եւ¹⁸ յեկանել նորա ի նաւէ անտի, եւ¹⁹ յեկանելն ի ցամաքն, նոյնժամայն²⁰ պատահեցին²¹ նմա զիւհաւառք երկու՝ ելեալք ի գերեզմանացն չարաչարք յոյժ. որպէսզի չէր հնար անցանել ումեք ընդ այն ճանապարհ:

114. Եւ²² ահա այր²³ մի (ի նոցանէ) զոր²⁴ ունէր այս պիղծ յորում²⁵ էին դեւք, եւ բազում ժամանակս չէր հանդերձ զվեցեալ եւ ոչ ի տան բնակեալ. այլ որոյ²⁶ բնակութիւն իւր իսկ ի գերեզմանս էր եւ ոչ շղթթայիւք ոք եւս կարէր կապել զնա. վասն բազում անգամ ոտնակապօք եւ շղթթայիւք կապելոյ, եւ խըզելոյ ի նմանէ զշղթթայսն, եւ զոտնակապսն խորտակելոյ. եւ ոչ ոք կարէր պարտել զնա. քանզի հանապազ

զցայգ եւ զցերեկի զերեղմանս եւ ի լերինս աղաղակէր, եւ կոծէր զանձն իւր քարամբք: Իբրեւ ետես զՅիսուս ի հեռաստանէ, ընթացաւ. անկաւ¹ առաջինորա երկիր² եպագ նմա. աղաղակեաց³ եւ ասէ մեծաձայն, զեկայ իմ եւ քո, Յիսուս որդի Աստուծոյ բարձրելոյ, եկիր տարաժամ տանջել զմեզ⁴ երդմնեցուցանեմ⁵ զքեզ յԱստուած, մի՛ տանջեր զես:

115. Քանզի⁶ հրաման տայր այսոյն պղծոյ ելանել ի մարդոյ անտի. զի բազում ժամանակս յափշտակեալ էր զնա, եւ կապէր ի շղթայս, եւ պահէր յերկաթս, եւ խզէր զկապանան, եւ վարէր ի դիւէն յանապատս: Եւ հարց ցնա Յիսուս եւ ասէ. զե՞նչ անուն է քեզ. եւ նա ասէ, լեզէոմբ անուն⁷ է իմ, քանզի բազումք եմք. զե⁸ դեւք բազումք մտեալ էին ի նա. եւ⁹ աղաչէին զնա յոյժ՝ զի մի առաքեսցէ զնոսա արտաքս քան զաշխարհն, զի¹⁰ մի հրաման տացէ նոցա երթալ յանդունդս:

116. Եւ¹¹ էր հեռագոյն ի նոցանէ առ լերամբն¹² երամակ մի խոզից արօտական մեծ, աղաչեցին զնա ամենայն դեւքն, զի¹³ հրաման տացէ նոցա մտանել ի նոսա. եւ¹⁴ ասէին՝ եթէ հանես զմեզ աստի, հրաման տուր մեզ երթալ յերամակ խոզիցն, զի¹⁵ մտցուք ի նոսա, եւ հրամայեաց նոցա, եւ¹⁶ ասէ ցնոսա. Երթայք: Եւ իբրեւ ելին այսքն պիղծք՝ մտին ի խոզն, եւ դիմեաց ամենայն¹⁷ երամակն ի դարէ անտի ի ծովն. էին¹⁸ իբրեւ երկու հազարք, եւ հեղձնուին, եւ¹⁹ մեռան ի ջուրսն:

117. Իբրեւ²⁰ տեսին խոզարածքն²¹ զերան²² որ եղեն, փախեան²³, եւ²⁴ երթեալ ի քաղաքն եւ²⁵ յաղաւական պատմեցին²⁶ զամենայն եւ զիրս դիւահարացն: Եւ²⁷ ելին տեսանել զինչ իցէ որ դործեցաւն. եւ²⁸ եկին առ Յիսուս, եւ գտին զայրն՝ ուստի դեւքն ելեալ էին, եւ²⁹ տեսանեն զնա զգեցեալ³⁰ եւ զգաստացեալ, նստէր առ ոտսն Յիսուսի, եւ եր-

կեան: Պատմեցին նոցա որոց տեսեալն էր, թէ¹ զինչ եղեւ այսահարին, զեարդ² փրկեցաւ դիւահարն, եւ³ զինչ վասն խոզեցն:

118. Եւ⁴ ահա ամենայն քաղաքն եւ ընդ առաջ Յիսուսի իբրեւ տեսին զնա, սկսան⁵ աղաչել զնա ամենայն բազմութիւնն շուրջ զկողմամբն Վերդեսացւոց՝ զնալ⁶ ի սահմանաց նոցա. քանզի ահիւ մեծաւ տազնապէին: Եւ նա մտեալ ի նաւ՝ դարձաւ անդրէն:

119. Եւ⁷ իբրեւ եմուտ նա ի նաւն, աղաչէր զնա դիւահարն՝ զի ընդ նմա իցէ. եւ Յիսուս ոչ ետ նմա թոյլ, այլ ասէ ցնա. երթ ի տուն քո առ ընտանիս քո, եւ պատմեա նոցա, որ ինչ միանգամ Տէր արար քեզ՝ եւ ողորմեցաւ քեզ: Վնաց⁸ ի քաղաքն եւ սկսաւ⁹ քարոզել ի Վեկապոլին՝ զոր ինչ արար նմա Յիսուս. եւ ամենեքին զարմանային:

ԼԳ. ԼՆԴԱՆԱԼՈՅԻՆ:

120. Եւ¹⁰ ելեալ ի նաւ անց յայնկոյս: Եւ¹¹ իբրեւ դարձաւ անդրէն, եւ¹² իբրեւ անց միւսանդամ Յիսուս յայն կողմն, ժողովեցաւ առ նա ժողովուրդ բազում, եւ ընկալաւ¹³ զնա ժողովուրդն. քանզի ամենեքին ակն ունէին նմա. եւ¹⁴ եկն ի քաղաք իւր: Եւ¹⁵ մտեալ դարձեալ ի Վափառնառում յետ աւուրց, եւ¹⁶ եղեւ ի միում աւուրց լու¹⁷ եղեւ եթէ ի տան է. եւ ժողովեցան բազումք, մինչեւ տեղի եւս ոչ լինել եւ ոչ առ դրանն, եւ¹⁸ ինքն ուսուցանէր. եւ փարիսեցիքն եւ օրինացն վարդապետք նստէին, որ ժողովեալ էին յամենայն քաղաքաց գալիւսացւոց եւ Հրէաստանի եւ Երուսաղեմի, եւ¹⁹ խօսէր նոցա զբանն, եւ²⁰ զօրութիւն Տեառն էր ի բժշկել զնոսա:

121. Եւ²¹ ահա դային առ նա արք²² բերէին մահաճօք զայր մի՝ որ էր անդամալոյծ, եւ²³ զնէր ի մահիճս

բարձեալ¹ ի չորից . եւ² խնդրէին զնա մոլծանել ի ներքս եւ դնել առաջի նորա : Եւ³ իբրեւ ոչ գտանէին թէ ընդ որ մոլծանիցեն զնա ի ներքս վասն ամբռնին , ելին ի տանիս , քակեցին⁴ զյարկն ուր էր Յիսուս . եւ բացեալ զառաստաղն՝ ի ցուոցն⁵ կախեցին զնա , եւ⁶ իջուցին մահճօքն հանդերձ՝ յորում կայր անդամալոյծն , առաջի⁷ Յիսուսի : Եւ⁸ տեսեալ Յիսուսի զհաւատս նոցա , ասէ⁹ ցանդամալոյծն . քաջալերեաց , որդեակի , թողեալ լիցին քեզ մեղք քո :

122. Եւ¹⁰ էին ոմանք ի դպրաց անտի որ անդ նրս տէին . սկսան¹¹ խորհել ի սիրտս¹² իւրեանց , եւ¹³ ասեն ընդ¹⁴ միսս . Օ, ի՞նչ¹⁵ է այս . ո՞վ¹⁶ է սա , որ խօսի զհայհոյութիւնս . ո՞վ կարէ թողուլ զմեզս՝ բայց միայն Աստուած . հայհոյէ¹⁷ դա : Եւ¹⁸ գիտաց Յիսուս յոգի իւր՝ թէ այնպէս խորհին ի սիրտս իւրեանց , պատասխանի¹⁹ ետ եւ ասէ ցնոսա . Օ, ի՞նչ²⁰ խորհիք զայդ , ընդէ՞ր²¹ խորհիք դուք չարիս ի սիրտս ձեր , զի՞նչ²² դիւրին է , ասել ցանդամալոյծն՝ թողեալ լիցին քեզ մեղք քո , եթէ ասել արի առ զմահիծս քո եւ երթ ի տուն քո : Այլ զի գիտաճիք եթէ իշխանութիւն ունի որդի մարդոյ ի վերայ երկրի թողուլ մեզս , — ասէ ցանդամալոյծն — քեզ ասեմ՝ արի առ զմահիծս քո եւ երթ ի տուն քո : Եւ²³ առժամայն յարուցեալ՝ առաջի ամենեցուն՝ առ զիւրեւ յորոյ վերայ անկեալ դնէր , եւ գնաց ի տուն իւր եւ փառաւոր առնէր զԱստուած :

123. Իբրեւ²⁴ տեսին ժողովուրդքն՝ զարմացան : Օարմանք²⁵ կալան զամենեւեան եւ փառաւոր առնէին զԱստուած , զտուիչն²⁶ այնպիսի իշխանութեան մարդկան . լի²⁷ եղեն ահիւ եւ ասեն , եթէ աեսաք այսօր նոր նշան , թէ²⁸ այսպիսի ինչ երբեք ոչ տեսաք :

1.9. ԱՊՐԱՅՈՒՆԻ ՄԱՍԻՆ:

124. Եւ¹ յետ այնորիկ եւ անտի, եւ² եւ դարձեալ ի ծովեզրն, եւ ամենայն ժողովուրդն գայր առ նա, եւ ուսուցանէր զնոսա:

125. Եւ³ անցեալ ընդ այն Յիսուսի՝ ետես մաքսաւոր⁴ մի՝ որում անուն էր Ղեւի Ալիեայ⁵ Սատթէոս⁶ անուն, զի⁷ նստէր ի մաքսաւորութեան, եւ ասէ ցնա. եկ զկնի իմ: Եւ թողեալ զամենայն՝ յարեաւ գնաց զկնի նորա: Եւ արար ընդունելութիւն մեծ նմա Ղեւի ի տան իւրում:

126. Եւ⁸ եղեւ իբրեւ բազմեալ էր ի տան նորա, եւ ահա բազում մաքսաւորք եւ մեղաւորք եկեալ եւ բազմեալ էին ընդ Յիսուսի եւ ընդ աշակերտս նորա, քանզի⁹ էին բազումք որ երթային զհետ նորա:

127. Եւ¹⁰ տրանջէին փարիսեցիքն եւ դպիրք նոցա զնմանէ առ աշակերտսն նորա, իբրեւ¹¹ տեսին թէ ուտէ ընդ մաքսաւորս եւ ընդ մեղաւորս եւ ասէին ցաշակերտս¹² նորա. զի¹³ է զի ընդ մաքսաւորս եւ ընդ մեղաւորս ուտէք եւ ըմպէք. ընդէր¹³ ընդ մաքսաւորս եւ ընդ մեղաւորս ուտէ եւ ըմպէ փարիսեցիքն ձեր: Իբրեւ լուաւ Յիսուս, պատասխանի¹⁴ ետ եւ ասէ ցնոսա. ոչ¹⁵ պիտոյ է բժիշկ ողջաց՝ այլ հիւանդաց. երթայք՝ ուսարուք զի¹⁶ նչ է. զողորմութիւն կամիմ, եւ ոչ զզոհ. զի ոչ եկի կոչել զարդարս՝ այլ զմեղաւորս յապաշխարութիւն¹⁶:

128. Յայնժամ¹⁷ մատեան առ նա աշակերտքն Յովհաննու եւ¹⁸ փարիսեցիքն՝ (որ) էին ի պահս, եւ ասեն¹⁹ ցնոսա. ընդէր²⁰ աշակերտքն Յովհաննու պահեն ստէպ՝ եւ խնդրուածս առնեն, նոյնպէս եւ փարիսեցւոցն, եւ քոյդ ուտեն եւ ըմպեն: Եւ²¹ ասէ ցնոսա Յիսուս. մի՛ թէ²² կարո՞ղ էք մանկանց առաքատի, մինչ ընդ նոսա իցէ փեսայն, հրաման տալ պահել. մի՛ թէ²³ մարթ ինչ իցէ որդւոց առաքատի

սուգ առնուլ մինչ փեսայն ընդ նոսա իցէ. ցորքան¹ ընդ իւրեանս ունիցին զփեսայն ոչ է մարթ պահել: Այլ եկեսցեն աւուրք՝ յորժամ վերացի ի նոցանէ փեսայն, եւ ապա պահեսցեն յաւուրն յայնմիկ:

129. Ասաց² եւ առակ մի առ նոսա՝ թէ ոչ դքարկանէ կապերտ անթափ³ ի նոր⁴ հանդերձէ ի վերայ հնացեալ ձորձոյ. ապա թէ ոչ եւ զնորն⁵ պատառէ, զի առնու ելանէ զլրութիւնն նորա ի հանդերձէն՝ նորն⁶ ի հնոյ անտի, եւ չար եւս պատառումն լինի, եւ⁷ ընդ հնոյն չմիաբանի կապերտն որ ի նորոյն: Աւ⁸ ոչ դքարկանէ զինի նոր ի տիկս հինս. ապա թէ ոչ պայթուցանէ զինին նոր զտիկսն հինս. ինքն հեղու եւ տիկքն կորնչին: Այլ⁹ զինի նոր ի տիկս նորս արկանել է, եւ երկոքին պահին: Աւ¹⁰ ոչ դք ըմպէ զհինն եւ կամիցի զնորն. քանզի ասէ թէ հինն քաղցրագոյն է:

ԼԵ. Յայրոս եւ պետապետ:

130. Մինչդեռ¹¹ նա զայս խօսէր ընդ նոսա, էր¹² առ ծովեզերքն: Աւ¹³ ահա եկն այր մի՝ որում անունն էր Յայրոս, եւ նա էր իշխան ժողովուրդեանն. մատեալ¹⁴ եւ¹⁵ իբրեւ ետես զնա՝ անկաւ առ ոտս նորա եւ¹⁶ երկիր¹⁷ եպագ նմա, աղաչէր զնա մտանել ի տուն նորա զի դուստր միամօր էր նորա ամաց իբրեւ երկտասանից, եւ էր մերձ ի մահ: Աւ¹⁸ աղաչէր զնա յոյժ եւ ասէր՝ թէ դուստր (իմ) մերձ է իմահ. այլ¹⁹ եկեալ դիցես զձեռն քո ի վերայ նորա՝ զե²⁰ ապրեսցի եւ կեցցէ: Աւ²¹ յարեալ Յիսուս, եւ²² զնաց ընդ նմա, երթայր եւ ժողովուրդ բազում զհետ նորա՝ աշակերտօքն²³ հանդերձ:

131. Աւ²⁴ ընդ երթալն նորա՝ ժողովուրդքն նեղէին զնա: Աւ²⁵ ահա կին մի տեռատես երկոտասան ամեայ, եւ²⁶ յոյժ վշտացեալ ի բազում բժշկաց, ի բժիշկս²⁷ ծախեալ էր զամենայն ինչս իւր, որում ոչ էր լեալ հնար յումեքէ բժշկել, եւ²⁸ չէր ինչ

օգտեալ . այլ եւս առաւել զայրացեալ : Իբրեւ լու-
աւ զՅիսուսէ՝ եկն ի մէջ ամբոխին . մատուցեալ¹
յետոյ մերձեցաւ ի դրօշակ հանդերձի նորա . քանզի
ասէր ի մօր իւրում թէ միայն մերձենամ ի հան-
դերձս նորա՝ փրկիմ : Եւ² վաղվաղակի ցամաքեցաւ
աղբիւր արեան նորա՝ եւ գիտաց ի մարմին իւր թէ
բժշկեցաւ ի տանջանացն :

132. Եւ անդէն վաղվաղակի գիտաց Յիսուս
յանձն իւր զգօրութիւնն որ ել ի նմանէ . դարձաւ
յամբոխն եւ ասէ, ո՞վ մերձեցաւ ի հանդերձս իմ,
ո՞վ³ է որ մերձեցաւն յիս : Իբրեւ ամենեքեան ու-
րանային ասէ Պետրոս եւ որ ընդ նմա եկն աշակերտքն .
վարդապետ՝⁴ տեսանես⁵ զե⁶ ժողովուրդք պնդեն
եւ նեղեն զքեզ, եւ⁷ ասես թէ ո՞վ մերձեցաւ ի հան-
դերձս իմ : Եւ⁸ ասէ Յիսուս . ոմն մերձեցաւ յիս ,
քանզի գիտացի թէ զօրութիւն ել յինէն : Եւ⁹
շուրջ հայէր տեսանել թէ ո՞վ արար զայն : Իբրեւ¹⁰
ետես կինն՝ եթէ ոչ ծածկեցաւ ի նմանէ, զարհու-
րեալ¹¹ եւ դողացեալ վասն որոյ դադան արար, քանզի
գիտէր զե¹² եղեւ նմա, եկն անկաւ¹² առաջի նորա,
եւ¹³ ասաց զամենայն իրան ստուգութեամբ, թէ¹⁴
վասն որոյ իրաց մերձեցաւ ի նա պատմեաց առաջի ամե-
նայն ժողովրդեանն, եւ թէ որպէս բժշկեցաւ առ ժա-
մայն : Իսկ Յիսուս իբրեւ դարձաւ եւ ետես զնա,
ասէ . Քաջալերեաց, դուստր, հաւատք քո կեցուցին
զքեզ, երթ¹⁵ ի խաղաղութիւն եւ եղիջիր ողջ ի տան-
ջանաց քոց : Եւ¹⁶ բժշկեցաւ կինն ի ժամէն յայնմանէ :

133. Եւ¹⁷ մինչ դեռ նա խօսէր, գայ ոմն ի տանէ
ժողովրդապետին, եւ ասէ ցնա . մեռաւ դուստրն
քո, զե¹⁸ եւս աշխատ առնես զվարդապետդ : Իսկ Յի-
սուս իբրեւ լուաւ զբանն ասացեալ՝ պատասխանի
ետ եւ ասէ ցժողովրդապետն ցհայր¹⁸ մանկանն, մի
երկնչի՝ միայն հաւատա եւ կեցցէ : Եւ¹⁹ ոչ զոք ե-
թող ընդ իւր երթալ, բայց միայն զՊետրոս եւ զՅա-

կովբոս եւ զՅովհաննէս զեղբայր Յակովբայ : Իբրեւ¹
 եկն Յիսուս ի տուն իշխանին եւ ետես զփողարան եւ
 ամբոխ յոյժ եւ² լալականս եւ աղաղակ յոյժ , ասէ³
 ցնոսա . զե⁴ խովեալ էք եւ լայք . ի բաց⁵ գնացէք զե
 ոչ եթէ մեռեալ է մանուկդ՝ այլ ննջէ : Եւ նոքա
 ծաղր առնէին զնա զե⁶ զիտէին թէ մեռաւ : Եւ⁷
 նորա հանեալ արտաքս զամենեւեան ոչ⁸ զոք եթող
 մտանել՝ բայց միայն զՊետրոս եւ զՅակովբոս եւ⁹
 զՅովհաննէս , զհայր մանկանն եւ զմայր նորա , եւ
 մտանէ ուր զնէր մանուկն : Եւ¹⁰ կալաւ¹¹ զձեռանէ¹²
 նորա , բարբառեցաւ եւ ասէ . Տաղթա , կումի . որ
 թարգմանի՝ աղջիկ դու՝ քեզ ասեմ՝ արի : Եւ¹³
 դարձաւ ոգի նորա , եւ կանգնեցաւ վաղվաղակի , եւ
 հրամայեաց տալ նմա ուտել : Եւ¹⁴ զնայր , քանզի
 էր ամաց երկոտասանից , եւ զարմացան մեծաւ զար-
 մանալեօք ծնօղքն¹⁵ նորա . եւ¹⁶ պատուէր տայր նոցա
 յոյժ , զե մի ոք զիտացէ զայն : Եւ¹⁷ ել համբաւս
 այս ընդ ամենայն երկիրն ընդ այն :

Լ.Օ. Բժշկէն երկուսն իւրեք եւս այսահար թ :

134. Եւ¹⁸ մինչ դեռ անցանէր ընդ այն Յիսուս ,
 զհետ եղեն նորա կոյրք երկու , աղաղակէին՝ եւ ասէին ,
 ողորմեաց մեզ որդի Վաւթի : Եւ իբրեւ եկն ի տուն ,
 մատենան առ նա կոյրքն , եւ ասէ ցնոսա Յիսուս . հա-
 ւատայք՝ եթէ կարող եմ առնել ձեզ զայդ . ասեն
 ցնա՝ այո՛ տէր : Յայնժամ մերձեցաւ յաչս նոցա՝ եւ
 ասէ . ըստ հաւատոց ձերոց եղիցի ձեզ : Եւ բացան
 աչք նոցա . եւ սաստեաց նոցա Յիսուս եւ ասէ . զգոյշ
 կացէք՝ մի ոք զիտացէ : Եւ նոքա ելեալ համբաւեցին
 զնա ընդ ամենայն երկիրն ընդ այն :

135. Եւ յեւաննէն նոցա արտաքս , ահա մատուցին
 առ նա այր մի՝ համբ դիւահար : Եւ յեւաննէլ դիւին՝
 խօսեցաւ համբն . եւ զարմացան ժողովուրդքն՝ եւ
 ասեն . թէ եւ ոչ երբեք երեւեցաւ այսպիսի ինչ

յխարայել¹։ Իսկ փարիսեցիքն ասեն, թէ իշխանաւն
դիւաց հանէ դա զգեւս։

ԵՐԿՐՈՐԴ ԶԱՏԻԿ

115. Պրորոգիկէ առաջան։

136. Յետ² այսորիկ տօն էր Հրէից, եւ եւ Յիսուս յԵրուսաղէմ։ Եւ էր յԵրուսաղէմ ի Պրորատիկէ աւագանին, որ կոչէր եբրայեցերէն Կեթհեզա, հինգ սրահ, յորս անկեալ գնէր բազմութիւն յոյժ հիւանդաց՝ կուրաց, կաղաց, գօսացելոց, որ ակն ունէին ջրոցն յուզելոյ։ Եւ հրեշտակ Տեառն իջանէր ըստ ժամանակի յաւազանն՝ եւ յուզէր զջուրսն. եւ որ նախ ի շարժումն ջուրցն իջանէր, բժշկէր՝ ոչ ունեւով նշան հիւանդութեան։

137. Եւ անդ էր այր մի, որոյ երեսուն եւ ութ ամ էր ի հիւանդութեան իւրում։ Օհա իբրեւ ետես Յիսուս՝ զի անկեալ գնէր, եւ գիտաց եթէ բազում ժամանակք են այնուհետեւ, ասէ ցնա. կամի՞ս ողջ լինել։ Պատասխանի ետ նմա հիւանդն. Տէր՝ ոչ զոք ունիմ. թէ յորժամ ջուրքն յուզիցին՝ արկցէ զիս յաւազանն. եւ մինչ ես դանդաղիմ, այլ ոք քան զիս յառաջագոյն իջանէ։ Եւ ցնա Յիսուս. արի առ զմահի՞ծս քո՝ եւ գնա։ Եւ ողջացաւ այրն, եւ յարեաւ՝ առ զմահի՞ծս իւր եւ շրջէր. եւ էր շաբաթ յաւուրն յայնմիկ։

138. Եսեն Հրէայքն ցբժշկեալն. շաբաթ է՝ եւ ոչ է արժան քեզ առնուլ զմահի՞ծս քո։ Պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. որ բժշկեացն զիս նա ասաց ցիս. Եւ զմահի՞ծս քո՝ եւ գնա։ Հարցին ցնա եւ ասեն. ո՞վ է այրն այն՝ որ ասաց ցքեզ՝ առ զմահի՞ծս քո եւ շրջեաց։ Եւ բժշկեալն ոչ գիտէր թէ ո՞վ իցէ. քանզի Յիսուս խոյս ետ վասն ամբօխին ի տեղուջէ անտի։

139. Յեա՛ այսորիկ զտանէ զնա Յիսուս ի տա-
ճարին, եւ ասէ ցնա. ահաւասիկ ողջացար, մի՛ եւս
մեղանչեր, զի մի չար եւս ինչ լինիցի քեզ: Վնաց
այրն եւ պատմեաց շրէիցն, եթէ Յիսուս էր որ
բժշկեացն զիս:

140. Եւ վասն այնորիկ հալածէին զՅիսուս շրէ-
այքն, զի զայն առնէր ի շաբաթու: Եւ Յիսուս պա-
տասխանի ետ նոցա. շայր իմ մինչեւ ցայժմ գործէ,
եւ ես գործեմ: Վասն այնորիկ առաւել խնդրէին
շրէայքն սպանանել զնա, զի ոչ միայն լուծանէր
զշաբաթս, այլ եւ հայր իւր կոչէր զԼստուած, եւ
հաւասար առնէր զանձն Լստուծոյ:

141. Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա.
ամէն ամէն ասեմ՝ ձեզ. ոչ կարէ որդի մարդոյ առ-
նել յանձնէ եւ ոչինչ, եթէ ոչ տեսանիցէ զշայրն
զի առնէ. զի զոր նայն առնէ, զնոյն եւ որդին նմին
նման գործէ: Օ՛ի շայր սիրէ զորդի, եւ զամենայն
ինչ ցուցանէ նմա զոր ինքն առնէ. եւ մեծամեծս եւս
քան զնոյնս ցուցանէ նմա զգործս, ընդ որ դուքդ
զարմանայք: Օ՛ի որպէս շայր յարուցանէ զմեռեալս
եւ կենդանի առնէ, նոյնպէս եւ որդի զորս կամի
կենդանի առնէ: Եւ ոչ եթէ շայր դատի զոք, այլ
զամենայն դատաստան ետ որդւոյ իւրոյ, զի ամենե-
քեան պատուեսցեն զորդի որպէս պատուեն զշայր:
Որ ոչ պատուէ զորդին, ոչ պատուէ զշայր զառա-
քիչն նորա: Եւ ամէն ամէն ասեմ՝ ձեզ. զի որ զբանն իմ
լսէ, եւ հաւատայ այնմ որ առաքեացն զիս, ընդունի
զկեանս յաւիտեանականս. եւ ի դատաստան ոչ մտա-
նէ, այլ փոխեցաւ ի մահուանէ ի կեանս: Եւ ամէն
ասեմ՝ ձեզ. զի զայ ժամանակ եւ արդէն իսկ է, յոր-
ժամ մեռեալք լսիցեն ձայնի որդւոյն Լստուծոյ. եւ
որք լսիցենն՝ կեցցեն: Օ՛ի որպէս շայր ունի կեանս
յանձին իւրում, նոյնպէս ետ եւ որդւոյ ունել կեանս
յանձին իւրում, եւ իշխանութիւն ետ նմա դատաս-

տան առնել. եւ զի որդի մարդոյ է՝ ընդ այն զի՞
 զարմանայք. զի եկեսցէ ժամանակ յորում ամենեքին
 որ ի գերեզմանս կայցեն, լուիցեն ձայնի նորա, եւ
 եկեսցեն արտաքս. որոց բարիս գործեալ իցէ՝ ի յա-
 լութիւն կենաց, եւ որոց զչար արարեալ՝ ի յարու-
 թիւն դատաստանաց: Ոչ կարեմ ես յանձնէ առնել
 եւ ոչինչ. այլ որպէս լսեմ՝ դատեմ, եւ դատաստանն
 իմ արդար է. զի ոչ խնդրեմ զկամս իմ, այլ զկամս
 այնորիկ՝ որ առաքեացն զիս: Եթէ ես վկայեմ վասն
 իմ, վկայութիւն իմ չէ ճշմարիտ: Եւ իմ վկայէ
 վասն իմ. եւ դուք գիտէք, եթէ ճշմարիտ է վկայու-
 թիւն զոր վկայեաց վասն իմ: Վուք առաքեցէք առ
 Յովհաննէս՝ եւ վկայեաց ճշմարտութեան: Եւ ես
 ոչ եթէ ի մարդկանէ առնում վկայութիւն. այլ զայս
 ասեմ՝ զի դուք ապրեաջիք: Նա էր ճրագն՝ որ լու-
 ցեալ էր եւ ծագէր. եւ դուք կամեցարուք ցնծալ
 առ ժամանակ մի ի լոյս նորա: Եւ ունիմ վկայու-
 թիւն մեծ եւս քան զՅովհաննու. զգործս՝ զորս ետ
 ցիս Հայր՝ զի կատարեցից զնոսա, նոքին իսկ գործքն
 զոր գործեմ, վկայեն վասն իմ, եթէ Հայր առաքեաց
 զիս. եւ որ առաքեացն զիս Հայր՝ նա վկայեաց վասն
 իմ: Վուք՝ ոչ զձայն նորա երբեք լուարուք, եւ ոչ
 զտեսիլ նորա տեսէք, եւ ոչ զբան նորա ունիք ի
 ձեզ բնակեալ. զի զոր նա առաքեաց՝ դուք նմա ոչ
 հաւատայք: Վնենցէք զգիրս. զի դուք համարիք
 նոքօք ունել զկեանսն յաւիտեանականս. եւ նոքին իսկ
 են՝ որ վկայեն վասն իմ, որովք համարիք ունել
 կեանս. եւ դուք ոչ կամիք գալ առ իս՝ զի զկեանսն
 ունիցիք: Եւ փառս ի մարդկանէ ոչ առնում: Եւ
 գիտեմ զձեզ եթէ զսէրն Աստուծոյ ոչ ունիք յան-
 ձինս: Եւ եկի յանուն Հօր իմոյ՝ եւ ոչ ընդունիք
 զիս. եթէ այլ ոք եկեսցէ յիւր անուն, զնա ընդու-
 նիցիք: Օրհնող կարէք դուք հաւատալ, զի փառս
 ի միմեանց առնուք. եւ զփառս զառ ի միոյն Աստու-

ծոյ՝ ոչ խնդրէք: Մի համարիք՝ եթէ ես չարախօս ինչ իցեմ՝ զձէնջ առ Հօր. գոյ որ չարախօս կայ զձէնջ՝ Մովսէս, յոր դուքն յուսացեալ էք: Օ՛ի եթէ հաւատայիք դուք Մովսէսի, հաւատայիք արդեօք եւ ինձ, զի նա վասն իմ իսկ գրեաց: Օ՛ի եթէ նորա գրոցն ոչ հաւատայք, զիարդ իմոց բանիցս հաւատայցէք:

ԼՐ. Կորնէն հասի՞ ի շաբաթն:

142. Եւ եղեւ նմա ի շաբաթու անցանել ընդ արտորայս, եւ աշակերտքն ի շաբաթու³ երկրորդում առաջնոյն, քաղցեան⁴ եւ⁵ սկսան հասկ կորզել⁶ շփէին⁷ ընդ ափ եւ⁸ ուտէին. եւ ոմանք ի փարիսեցւոցն՝ իբրեւ⁹ տեսին՝ ասեն ցնա. ահաւասիկ աշակերտքն քո գործեն, զոր ոչ է արժան գործել ի շաբաթու: Պատասխանի¹⁰ ետ նոցա Յիսուս եւ ասէ՝ ոչ¹¹ երբեք իցէ ընթերցեալ ձեր զոր արարն Վաւիթ, յորժամ պիտոյն եղեւ՝ եւ քաղցեաւ նա եւ որ ընդ նմայն էին: Օ՛իարդ եմուտ ի տունն Լստուծոյ առ Աբիաթարաւ քահանայապետիւ: Եւ¹² զհացն առաջաւորութեան եկեր, եւ ետ այնոցիկ որ ընդ նմայն էին, զոր¹³ ոչ էր օրէն նմա ուտել, եւ ոչ՝ որոց ընդ նմայն էին, բայց միայն քահանայից: Ամա թէ չեցէ՞ ընթերցեալ ձեր յօրէնս՝ զի ի շաբաթս քահանայքն ի տաճարին պղծեն զշաբաթն, եւ անմեղք են: Բայց ասեմ ձեզ՝ զի մեծ քան զտաճարն է աստ: Եւ եթէ գիտէիք զինչ է զողորմութիւն կամիմ՝ եւ ոչ զցոհ, ապա ոչ դատապարտէիք դուք զանպարտսն: Եւ¹⁴ ասէ ցնոսա, շաբաթ վասն մարդոյ եղեւ, եւ ոչ եթէ մարդ վասն շաբաթու: Ապա ուրեմն՝ Տէր է որդի մարդոյ՝ եւ շաբաթու:

130. Չեւն գօսացեալ բռնիքի ի շահաւորս:

143. Եւ¹ եղեւ ի միւսում շաբաթուն, գնացեալ² անտի Յիսուսի՝ մտանել³ նմա ի ժողովուրդն՝ եւ ուսուցանել. եւ էր անդ այր մի՝ եւ ձեռն իւր աջ գօսացեալ էր: Եւ սպասէին նմա դալիրք՝ թէ ի շաբաթուն բժշկիցէ, զի գտանիցեն չարախօսութիւն զնմանէ: Եւ⁴ հարցին ցնա եւ ասեն եթէ պարտ իցէ ի շաբաթու բժշկել. զի չարախօսեացեն զնմանէ: Եւ⁵ նա գիտէր զխորհուրդս նոցա. ասէ ցայրն որոյ ձեռնն գօսացեալ էր. արի անց ի մէջ: Եւ նա յարուցեալ եկաց: Ասէ ցնոսա Յիսուս. հարցից ինչ զձեզ. զի՞նչ արժան է ի շաբաթու, բարի՞ ինչ առնել՝ եթէ չար գործել. ողի մի ասլլեցուցանել⁶ թէ կորուսանել: Եւ նոքա⁶ լռեցին. եւ⁷ նա ասէ ցնոսա. ով է ի ձէնջ մարդ՝ որոյ իցէ ոչխար մի, եւ անկանիցի այն ի խորխորատ ի շաբաթու. միթէ ոչ ունիցի եւ յարուցանիցէ զնա: Իսկ արդ՝ որչափ եւս առաւել է մարդ քան զոչխար. ապա ուրեմն պարտ է ի շաբաթու բարիս գործել: Եւ⁸ հայեցեալ Յիսուս զնոքօք լի ցասմամբ, արտմեալ վասն կուրութեան սրտից նոցա, ասէ⁹ ցայրն. ձգեա զձեռն քո, եւ⁴ նա ձգեաց, եւ հաստատեցաւ ձեռն նորա եւ¹⁰ եղեւ ողջ իբրեւ զմիւսն: 'Նոքա¹¹ լցան յիմարութեամբ, եւ խօսէին ընդ միմեանս՝ թէ զի՞նչ առնիցեն Յիսուսի:

144. Եւ¹² ելեալ արտաքս վաղվաղակի վարիսեցիքն հերովդիանոսօքն հանդերձ, խորհուրդ առնէին վասն նորա՝ թէ զիարդ կորուսցեն զնա:

145. Իսկ¹³ Յիսուս իբրեւ գիտաց, մեկնեցաւ անտի եւ աշակերտօքն¹⁴ իւրովք գնաց ի ծովեզրն. եւ բազում ժողովուրդ ի Գալիլեացւոց երթային զհետ նորա եւ ի շրէաստանէ, եւ յԱրուսաղեմէ, եւ յայնկոյս Յորդանանու, եւ որք ի Տիւրոսէ եւ ի Սիդօնէ. բազում ժողովուրդ իբրեւ լսէին՝ որչափ ինչ առնէր,

գային¹ առ նա: Եւ ասէ ցաշակերտսն իւր, զի նաւակ մի պատրաստական կայցէ նմա վասն ամբօխին՝ զի մի նեղեսցեն զնա: Վանզի զբազումս բժշկեաց, մինչ գալ խոնել զնովաւ՝ զի մերձեսցին առ նա, որք ունէին ակաս ինչ. եւ² բժշկեաց զամենեւեան: Եւ սաստեաց նոցա զի մի յայտնեսցեն զնմանէ ումէք: Եւ³ այսք պիղծք յորժամ տեսանէին զնա, անկանէին առաջի նորա, աղաղակէին եւ ասէին. թէ դու ես Որդին Աստուծոյ. եւ նա յոյժ սաստէր նոցա, զի մի յայտնի առնիցեն զնա. Օհ⁴ լըցի՝ որ ասացաւն ի ձեռն Եսայեայ մարգարէի: Եհա մանուկ իմ՝ զոր ընտրեցի, եւ սիրելի՛ ընդ որ հաճեցաւ անձն իմ. եղից զողի իմ ի վերայ նորա, եւ իրաւունս հեթանոսաց պատմեսցէ: Ոչ հակառակեսցի՝ եւ ոչ աղաղակեսցէ, եւ ոչ որ լուիցէ ի հրապարակս զբարբառ նորա: Օհ զէզն ջախջախեալ ոչ փշրեսցէ, եւ զպատրոյին առկայծեալ ոչ շեջուսցէ. մինչեւ հանցէ ի յաղթութիւն զդատաստանն: Եւ յանուն նորա հեթանոսք յուսասցին:

Խ. Ընդդէմ երկրաստանին, եւ որ ի վերին բան:

146. Եւ⁵ եղև ընդ աւուրսն ընդ այնոսիկ ել՝ եւ⁶ երթային զհեա նորա ժողովուրդք բազումք ի Վալիւլէ եւ ի Վեկապոլեայ եւ յԱրուսաղէմէ եւ ի Հրէաստանէ եւ յայնկոյս Յորդանանու: Եւ տեսեալ զժողովուրդն՝ ել ի լեառն կալ⁷ յաղօթս եւ հանէր զգիշերն ի գլուխ յաղօթսն Աստուծոյ: Եւ իբրեւ այդ եղև կոչ⁸ առ ինքն զորս ինքն կամեցաւ զաշակերտսն⁹ իւր, եւ¹⁰ իբրեւ նստաւ՝ մատեան առ նա աշակերտքն նորա. եւ¹¹ ընտրեաց զի¹² իցեն ի նոցանէ¹³ երկոտասանք¹⁴ զնովաւ, զորս¹⁵ եւ Առաքեալս անուանեաց, զի¹⁶ առաքեսցէ զնոսա քարոզել. եւ ունել իշխանութիւն բժշկելոյ զցաւս՝ եւ հանելոյ զգեւս: Եւ եդ անուն Սիմոնի՝ Պետրոս. եւ Յակովբոս Օւրբեդեայ՝ եւ Յովհաննու եղբօրն Յակովբայ, եդ նոցա անուանս

Բաներեդէս¹, որ է՝ որդիք որոտման, եւ զՆդրէաս, եւ զՓիլիպպոս, եւ զՄարթուղիմէոս, եւ զՄատթէոս զմաքսաւորն, եւ զԹովմաս, եւ զՅակովբոս Ալիւայ, զՍիմոն (Սանանայի) զկոչեցեալն նախանձայոյլ, եւ զՅուդա Յակովբայ (զԹադէոս), եւ զՅուդա իսկարիովտայի՝ որ եղեւ իսկ մատնիչ։ Աւ իջեալ նոքօք հանդերձ ի տեղի մի տափարակ. եւ ժողով աշակերտացն նորա՝ եւ բաղմութիւն յոյժ ժողովրդեանն, յամենայն Հրէաստանէ եւ յԱրուսաղէմէ՝ եւ յայնմ կողմանէ՝ եւ ի ծովեզերէն Տիւրոսի եւ Սիդոնի. որ եկին լսել ի նմանէ՝ եւ բժշկել ի հիւանդութենէ իւրեանց. եւ նեղեալքն յայտոց պղծոց բժշկէին։ Աւ ամենայն ժողովուրդն խնդրէր մերձենալ ի նա, զի զօրութիւն բաղում ելանէր ի նմանէ եւ բժշկէր զամենեսին։

147. Աւ նա ամբարձ զաչս իւր յաշակերտան իւր եւ² բացեալ զբերան իւր ուսուցանէր զնոսա, եւ ասէր։ Արանի աղքատաց հոգւով, զի նոցա է արքայութիւն երկնից։ Արանի սղաւորաց, զինոքա մխիթարեսցին։ Արանի հեզոց, զի նոքա ժառանգեսցեն զերկիր։ Արանի որ քաղցեալ եւ ծարաւի իցեն արդարութեան, զինոքա յաղեսցին։ Արանի ողորմածաց, զի նոքա ողորմութիւն գացեն։ Արանի այնոցիկ՝ որ սուրբ են սրտիւք, զի նոքա զԱստուած տեսցեն։ Արանի խաղաղարարաց, զի նոքա որդիք Աստուծոյ կոչեսցին։ Արանի որ հալածեալ իցեն վասն արդարութեան, զինոցա է արքայութիւն երկնից։ Արանի³ է ձեզ, յորժամ նախատիցեն զձեզ մարդիկ, եւ յորժամ որոշեցեն զձեզ եւ նախատիցեն, եւ հանիցեն անուն չար զձէնջ վասն որդւոյ մարդոյ եւ⁴ հալածեսցեն, եւ ասիցեն զամենայն բան չար զձէնջ սուտ վասն իմ։ Ուրախ⁵ լիջիք յաւուր յայնմիկ եւ ցնծասջիք, զի ահա վարձք ձեր բաղում են յերկինս. զի⁶ այսպէս հալածեսցին զմարդարէսն որ յառաջ քան զձեզ էին, հարք⁷ իւրեանց։ Բայց վայ մեծատանցդ, զի ընկալայք զմխիթարութիւն ձեր։ Այ ձեզ

որ յաղեալք էք այժմ, զի քաղցիցէք. վայձեղ որ ծիծաղեքդ այժմ, զի սգայցէք եւ լայցէք: Վայձեղ՝ յորժամ բարի ասիցեն զձէնջ ամենայն մարդիկ, զի այդպէս առնէին սուտ մարդարեւոյն հարբ նոցա:

ԽԵ Յառաջ հարկն որ է լերին բանն:

148. Ղուք¹ էք աղ երկրի. ապա թէ աղն անհամի՝ ինչ յաղեսցի. ոչ իմիք ազդիցէ այնուհետեւ, բայց եթէ ընկենուլ արտաքս՝ եւ կոխան լինել ի մարդկանէ: Ղուք էք լոյս աշխարհի. ոչ կարէ քաղաք թաքչել՝ որ ի վերայ լերին կայցէ: Եւ ոչ լույսնեն ճրագ՝ եւ դնեն ընդ գրուանաւ, այլ ի վերայ աշտանակի, եւ լոյս տայ ամենեցուն՝ որ ի տանն իցեն: Այնպէս լուսաւորեսցէ լոյս ձեր առաջի մարդկան, որպէս զի տեսցեն զգործս ձեր բարիս, եւ փառաւորեսցեն զհայր ձեր որ յերկինս է:

149. Սի համարեք եթէ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարդարէս. ոչ եկի լուծանել այլ ընուլ: Ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ մինչեւ անցցեն երկինք եւ երկիր, յովտ մի՝ որ նշանախեց մի է, ոչ անցցէ յօրինացն եւ ի մարդարեւոյ՝ մինչեւ ամենայն եղիցի: Արդ լուծցէ մի ինչ ի պատուիրանացս յայսցանէ ի փոքունց, եւ ուսուցէ այնպէս զմարդիկ, փոքր կոչեսցի յարքայութեան երկնից. իսկ որ արասցէ՝ եւ ուսուցէ, նա մեծ կոչեսցի յարքայութեան երկնից: Բայց ասեմ ձեզ. զի եթէ ոչ առաւելուցու արդարութիւն ձեր աւելի քան զգալրացն եւ զփարիսեցւոյն, ոչ մտանիցէք յարքայութիւն երկնից:

150. Լուարուք զի ասացաւ առաջնոցն, թէ մի սպանաներ. զի որ սպանանիցէ՝ պարտական լիցի դատաստանի: Այլ ես ասեմ՝ ձեզ. թէ ամենայն որ բարկանայ՝ եղբոր իւրում տարապարտուց, պարտաւոր լիցի դատաստանի. եւ որ ասիցէ ցեղբայր իւր յիմար, պարտաւոր լիցի ատենի. եւ որ ասիցէ ցեղբայր իւր

մորոս, պարտաւոր լիցի ի գեհեն հրոյն: Եթէ մատուցանիցես զպատարագ քո ի վերայ սեղանոյ, եւ անդ յիշեսցես՝ եթէ եղբայր քո ունի ինչ խէթ զքէն, թող զպատարագն քո առաջի սեղանոյն. երթ նախ հաշտեաց ընդ եղբօր քում, եւ ապա եկեալ մատուցիր զպատարագն քո: Յորժամ² երթայցես ընդ ոսոխի քում առ իշխան, լեր³ իրաւախոհ ընդ ոսոխի քում վաղադոյն, մինչդեռ իցես ընդ նմա ի ճանապարհի՝ տուր զհաշիւն զերծանել ի նմանէ, զի գուցէ քարշեցէ զքեզ առ դատաւորն, եւ դատաւորն մատնիցէ դահճի, եւ դահճիճն արկանիցէ ի բանտ: Ասեմ քեզ, ոչ ելանիցես անտի մինչեւ հատուցանիցես զլեռտին բնիօնն: Առարուք⁴ զի ասացաւ, մի շնար: Բայց ես ասեմ ձեզ. թէ ամենայն որ հայի ի կին մարդ առ ի ցանկանալոյ նմա, անդէն շնացաւ ընդ նմա ի սրտի իւրում: Եթէ ակն քո աջ զայթակղեցուցանէ զքեզ, խլեա զնա՝ եւ ընկեա ի քէն. զի լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց կորիցէ, եւ մի ամենայն մարմինդ քո անկանիցի ի գեհեն: Եւ եթէ աջ ձեռն քո զայթակղեցուցանէ զքեզ, հատ զնա՝ եւ ընկեա ի քէն. զի լաւ է քեզ եթէ մի յանդամոց քոց կորիցէ, եւ մի ամենայն մարմինդ քո անկանիցի ի գեհեն: Ապաքէն ասացաւ, թէ որ արձակիցէ զկին իւր՝ տացէ նմա զարձակմանն: Բայց ես ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն որ արձակէ զկին իւր առանց բանի պոռնկութեան՝ նա տայ նմա շնալ. եւ որ զարձակեալն առնէ՝ շնայ: Վարձեալ լուարուք զի ասացաւ առաջնոցն. մի երգնուցուս սուտ, բայց հատուցես Տեառն զերդմունս քո: Այլ ես ասեմ ձեզ՝ ամենեւին մի երգնուլ. մի յերկինս՝ զի աթոռ է Աստուծոյ, եւ մի յերկիր՝ զի պատուանդան է ոտից նորա, եւ մի՛ յարուստդէմ զի քաղաք է մեծի արքայի. եւ մի ի գլուխ քո երգնուցուս, զի ոչ կարես մտղ մի սպիտակ առնել՝ կամ թուխ: Այլ եղիցի ձեր բան, այոն՝ այո, եւ

ոչն՝ ոչ . զի աւելին քան զայն ի չարէն է : Առարուք զի ասացաւ . ական ընդ ական, եւ ատամն ընդ ատամն : Այլ ես ասեմ՝ ձեզ . մի կալ հակառակ չարին . այլ եթէ որ ածիցէ ապտակ յաջ ծնօս քո՝ դարձո նմա եւ զմիւսն : Աւ որ կամիցի որ դատել եւ առնուլ զշապիկս քո, թող ի նա եւ զբաճկոն քո : Աւ որ տարապարհակ վարիցէ զքեզ մղոն մի, երթ ընդ նմա եւ երկուս : Ամենայնի՛ որում խնդրէ ի քէն՝ տուր . եւ որ կամի փոխ առնուլ ի քէն՝ մի դարձուցաներ զերեսս . եւ² զոր ինչ հանէ որ ի քէն՝ մի պահանջեր : Աւ որպէս կամիք թէ արասցեն ձեզ մարդիկ, այնպէս արասջիք եւ դուք նոցա : Առարուք³ ապաքէն զի ասացաւ . սիրեսցես զընկեր քո, եւ ատեսցես զթշնամին քո : Այլ ես ասեմ՝ ձեզ . սիրեցէք զանիծիչս ձեր . բարի արարէք ատելեաց ձերոց . օրհնեցէք⁴ զանիծիչս ձեր, եւ⁵ աղօթս արարէք ի վերայ այնոցիկ՝ որ լլկենն զձեզ եւ հալածեն . զի եղիջիք որդիք հօր ձերոց որ յերկինսն է . զի զարեգակն իւր ծագէ ի վերայ չարաց եւ բարեաց, եւ ածէ անձրեւ ի վերայ արդարոց եւ մեղաւորաց : Գի եթէ սիրիցէք զայնոսիկ որ սիրենն զձեզ՝ զինչ վարձք իցեն, ոչ ապաքէն եւ մաքսաւորք զնոյն գործեն . զի⁶ եւ մեղաւորք սիրեն զսիրելիս իւրեանց : Աւ եթէ բարի առնէք բարերարաց ձերոց որ շնորհ է ձեր . զի եւ մեղաւորք զնոյն գործեն : Աւ եթէ տայք փոխ այնոցիկ՝ յորոց ական ունիցիք առնուլ՝ որ շնորհ է ձեր . քանզի եւ մեղաւորք մեղաւորաց փոխ տան, զի առցեն անդրէն զիշխոն : Աւ⁷ եթէ տայցէք միայն ողջոյն բարեկամաց ձերոց՝ զինչ աւելի առնէք, ոչ ապաքէն մաքսաւորք եւ մեղաւորք զնոյն գործեն : Բայց⁸ սիրեցէք զթշնամիս ձեր, եւ բարի արարէք ատելեաց ձերոց, եւ տուք փոխ՝ ուստի ոչ ական ունիցիք առնուլ . եւ եղիցին վարձք ձեր բազում եւ եղիջիք որդիք բարձրելոյ . զի նա քաղցր է ի վերայ չարաց եւ ապաշնոր-

Հաց: Եղերուք զթածք՝ որպէս եւ Հայրն ձեր զթած է: Երդ՝ եղերուք դուք կատարեալք որպէս եւ Հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է:

ԽԻ. Մնացած բանին որ է լինին:

151. Օգոյշ լերուք ողորմութեան ձերում՝ մի առնել առաջի մարդկան, որպէս թէ ի ցոյց ինչ նոցա, դուցէ եւ վարձս ոչ ընդունիցիք ի հօրէն ձերմէ՝ որ յերկինսն է: Եյլ յորժամ առնիցես ողորմութիւն, մի հարկաներ փող առաջի քո, որպէս կեղծաւորքն առնեն ի ժողովուրդս եւ ի հրապարակս, որպէս զի փառաւորեսցին ի մարդկանէ. ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ այն իսկ են վարձք նոցա: Եյլ դու յորժամ ողորմութիւն առնիցես, մի զիտասցէ ձախ քո զինչ դործէ աջ քո. որպէս զի եղիցի ողորմութիւն քո ի ծածուկ. եւ Հայրն քո որ տեսանէ ի ծածուկ՝ հատուցէ քեզ յայտնապէս:

152. Եւ յորժամ յաղօթս կայցես, մի լինիցիս որպէս կեղծաւորքն. զի սիրեն ի ժողովուրդս եւ յանկիւնս հրապարակաց կալ յաղօթս, որպէս զի երեւեսցին մարդկան. ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ այն իսկ են վարձք նոցա: Եյլ դու յորժամ կայցես յաղօթս, մուտ ի սենեակ քո՝ եւ փակեա զդուրս քո, եւ կաց յաղօթս առ Հայր քո ի ծածուկ. եւ Հայրն քո որ տեսանէ ի ծածուկ, հատուցէ քեզ յայտնապէս: Եւ յորժամ կայցէք յաղօթս, մի շատխօս լինիք իբրեւ զհեթանոսսն. զի համարին թէ ի բազում խօսիցիւրեանց լսելի լինիցին: Երդ՝ մի նմանիցէք նոցա. զի զիտէ Հայրն ձեր՝ զինչ պիտոյ է ձեզ, մինչ չեւ ձեր խնդրեալ ինչ իցէ ի նմանէ: Եւ արդ՝ այսպէս կացէք դուք յաղօթս. Հայր մերոր յերկինս ես, սուրբ եղիցի անուն քո. Եկեսցէ արքայութիւն քո. եղիցին կամք քո որպէս յերկինս՝ եւ յերկրի: Օ, Հաց մեր հանսպաղորդ տուր մեզ այսօր: Եւ թող մեզ զպարտիս մեր,

որպէս¹ եւ մէք թողուիք մերոց պարտապանաց: Աւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէն. զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն: Օյի եթէ թողուցուք մարդկան զյանցանս նոցա, թողցէ եւ ձեզ հայրն ձեր երկնաւոր: Ապա թէ ոչ թողուցուք մարդկան զյանցանս նոցա, եւ ոչ հայրն ձեր թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր:

153. Եւ յորժամ պահիցէք՝ մի լինիք իբրեւ զկեղծաւորսն տրտմեալք. որ ապականեն զերեսս իւրեանց, որպէս զի երեւեցին մարդկան թէ պահիցեն. ամէն ասեմ ձեզ, այն իսկ են վարձք նոցա: Այլ դու յորժամ պահիցես, օժ զգլուխ քո՝ եւ լուա զերեսս քո, զի մի երեւեցիս մարդկան իբրեւ զպահող, այլ հօր քում ի ծածուկ. եւ հայրն քո որ տեսանէ ի ծածուկ, հատուցէ քեզ:

154. Սի գանձէք ձեզ գանձս յերկրի. ուր ցեց եւ ուտիճ ապականեն, եւ ուր գողք ական հատանեն եւ գողանան: Այլ գանձեցէք ձեզ գանձս յերկինս, ուր ոչ ցեց եւ ոչ ուտիճ ապականեն, եւ ոչ գողք ական հատանեն, եւ գողանան: Օյի ուր գանձք ձեր են՝ անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին: Ճրագ մարմնոյ ական է. եթէ ական քո առատ է, ամենայն մարմինդ լուսաւոր եղիցի: Ապա թէ ական քո չար է՝ ամենայն մարմինդ խաւարին եղիցի. իսկ արդ՝ եթէ լոյսդ որ ի քեզ է՝ խաւար է, խաւարն որչափ եւս: Ոչ որ կարէ երկուց տերանց ծառայել. կամ զմին ատիցէ, եւ զմիւսն սիրիցէ. կամ զմին մեծարիցէ, եւ զմիւսն արհամարհիցէ. ոչ կարէք Աստուծոյ ծառայել եւ մամոնայի: Վասն այդորիկ ասեմ ձեզ. մի հոգայք վասն ոգւոց ձերոց՝ զինչ ուտիցէք, կամ զինչ ըմպիցէք. եւ մի վասն մարմնոց ձերոց՝ թէ զինչ ագանիցիք. ոչ ապաքէն ոգի առաւել է քան զկերակուր՝ եւ մարմին քան զհանդերձ:

Հայեցարուք՝ ի Թռչունս երկնից՝ զի ոչ վարեն եւ ոչ հնձեն եւ ոչ ժողովեն ի շտեմարանս, եւ հայրն ձեր երկնաւոր կերակրէ զնոսա. ոչ ապաքէն դուք առաւել էք քան զնոսա: Իսկ արդ՝ ո՞ր ձէնջ առ հոգալ իւրում՝ յաւելուլ կարիցէ ի հասակ իւր կանգուն մի: Եւ վասն հանդերձի զի՞ հոգայք. հայեցարուք ի շուշանն վայրենի՝ որպէս աճէ. ոչ ջանայ եւ ոչ նիւթէ: Ըսեմ ձեզ՝ զի եւ ոչ Սողոմոն յամենայն ի փառսն իւրում զգեցաւ իբրեւ զմի ի նոցանէ: Իսկ եթէ զնոսն ի վայրի որ այսօր է՝ եւ վաղիւ ի հնոց արկանի, Ըստուած այնպէս զգեցուցանէ. որչափ եւս առաւել զձեզ՝ Թեւրահաւատք: Մի այսուհետեւ հոգայցէք՝ եւ ասիցէք. զի՞նչ կերիցուք կամ զի՞նչ արբցուք՝ կամ զի՞նչ զգեցցուք: Օ՛ր զայդ ամենայն հեթանոսք խնդրեն. քանզի գիտէ հայրն ձեր երկնաւոր՝ Թէ պիտոյ է ձեզ այդ ամենայն: Խնդրեցէք նախ զարքայութիւն Ըստուծոյ եւ զարդարութիւն նորա. եւ այդ ամենայն յաւելցի ձեզ: Մի այսուհետեւ հոգայցէք վասն վաղուի, զի վաղիւն վասն իւր հոգասցի. շատ է աւուրն չար իւր:

ԽԳ. Եւ եւ իարդ Բանին որ է վերին:

155. Սի՞ դատիք՝ զի մի դատիցիք, մի՛ պատժէք զի մի՛ պատժիցիք, արձակեցէք եւ արձակիցիք: Տուք՝ եւ տացի ձեզ. չափ բարւոք, Թաթաղուն, շարժուն, զեղուն տացեն ի գողս ձեր: Օ՛ր՝ որով դատաստանաւ դատիք՝ դատելոց էք. եւ որով չափով չափէք՝ չափեսցի ձեզ: Ըսաց՝ եւ առակ մի առ նոսա. մի Թէ կարիցէ կոյր կուրի առաջնորդել, ոչ ապաքէն երկոքին ի խորխորատ անկանիցին: Ոչ է աշակերտ լաւ քան զվարդապետ իւր. ամենայն կատարեալն եղիցի իբրեւ զվարդապետ իւր: Օ՛ր տեսանես զշիղ յաւկան եղբօր քո, եւ ի քում ական զգերանդ ոչ նշմարես: Կամ զհարդ կարես ասել ցեղբայր քո. եղբայր Թող հանից զշիղդ յականէ քումէ, եւ՝ ահաւաղիկ ի

քում՝ ականդ գերան կայ, եւ¹ դու ի քում՝ ական
զգերանդ ոչ տեսանես: Անդճաւոր՝ հան նախ զգե-
րանդ յականէ քումէ, եւ² ապա հայեսջիր հանել
զշեղ յականէ եղբօր քո:

156. Մի² տայք զարբութիւն շանց. եւ մի արկա-
նէք զմարդարիտս ձեր առաջի խողաց, զի մի առ ոտն
կոխիցեն զնոսա, եւ դարձեալ երգիծուցանիցեն զձեզ:
Խնդրեցէք՝ եւ տացի ձեզ, հայցեցէք՝ եւ գտջիք, բա-
խեցէք՝ եւ բացցի ձեզ: Օ, ի ամենայն որ խնդրէ՝ առ-
նու, եւ որ հայցէ՝ գտանէ, եւ որ բախէ՝ բացցի նմա:
Ո՞րիցէ ի ձէնջ մարդ՝ ցոր խնդրիցէ որդի իւր հաց,
միթէ քա՛ր տայցէ նմա. Եւ կամ խնդրիցէ ձուկն,
միթէ օձ տայցէ նմա: Արդ՝ եթէ դուք որ չարդ էք՝
զիտէք պարգեւս բարիս տալ որդւոց ձերոց, որչափ
եւս առաւել հայրն ձեր որ յերկինս է՝ տացէ բարիս
այնոցիկ որ խնդրեն զնա: Օ, ամենայն որ միանգամ
կամիջիք՝ թէ արասցեն ձեզ մարդիկ՝ այնպէս սրարէք
եւ դուք նոցա. զի այս իսկ են օրէնք եւ մարդարէք:
Մտէք ընդ նեղ դուռն. քանզի ընդարձակ է դուռն՝
եւ համարձակ ճանապարհն՝ որ տանի ի կորուստ, եւ
բազումք են որ մտանեն ընդ նա: Վանի անձուկ է
դուռն՝ եւ նեղ ճանապարհն՝ որ տանի ի կեանս, եւ
սակաւք են որ գտանեն զնա:

157. Օգոյշ լերուք ի սուտ մարդարէիցն՝ որ
գան առ ձեզ հանդերձիւք ոչխարաց, եւ ի ներքոյ են
դայլք յափշտակողք: Ի պտղոյ նոցա ծանիջիք զնո-
սա: Օ, ի³ ոչ է ծառ բարի՝ որ առնէ պտուղ չար, եւ
ոչ դարձեալ ծառ չար՝ որ առնէ պտուղ բարի զի իւրա-
քանչիւր ծառ ի պտղոյ իւրմէ ճանաչի: Օ, ի ոչ եթէ
ի փշոց քաղեն թուղ, եւ ոչ ի մորենւոյ կթեն խա-
ղող: Այսպէս՝ ամենայն ծառ բարի՝ պտուղ բարի
առնէ, եւ ծառ չար՝ պտուղ չար առնէ: Ոչ
կարէ ծառ բարի՝ պտուղ չար առնել, եւ ոչ ծառ
չար՝ պտուղ բարի առնել: Ամենայն ծառ՝ որ ոչ առնէ

պատուղ բարի, հատանի եւ ի հուր արկանի: Ապա ի
 պտղոյ նոցա ծանիջեք զնոսա: Մարդ¹ բարի՝ ի բարի
 գանձուց¹ սրտի իւրոյ բղխէ զբարի, եւ մարդ չար՝ ի
 չարէն բղխէ զչար. քանզի ի յաւելուածոյ սրտին խօ-
 սի բերան նորա: Եւ կոչէք զիս Տէր Տէր՝, եւ զոր
 ասեմն ոչ առնէք: Ոչ² ամենայն որ ասէ ցիս՝
 տէր տէր, մտցէ յարքայութիւն երկնից. այլ որ
 առնէ զկամս հօր իմոյ որ յերկինսն է: Բազումք ասի-
 ցեն ցիս յաւուրն յայնմիկ. տէր տէր՝ ոչ յա-
 նուն քո մարգարէացաք, եւ յանուն քո զեւս հանաք,
 եւ յանուն քո զօրութիւնս բազումս արարաք: Եւ
 յայնժամ ասացից ցնոսա, եթէ ոչ երբեք գիտէի
 զձեզ. ի բաց կացէք յինէն ամենեքեան՝ ոյք գործէք
 զանօրէնութիւն: Ամենայն³ որ դայ առ իս, եւ լսէ
 զբանս իմ զայսոսիկ՝ եւ առնէ զսոսա, ցուցից ձեզ
 ում նման է. նմանեսցի առն իմաստնոյ՝⁴ որ⁵ շինիցէ
 տուն. որ փորեաց եւ խորեաց, եւ եզ հիմն ի վերայ
 վիմի. ի յառնել հեղեղաց՝ բաղխեաց գետ զտունն,
 եւ ոչ կարաց շարժել զնա, իջին⁶ անձրեւք՝ եւ
 խաղացին գետք, շնչեցին հողմք՝ եւ բաղխեցին զտունն,
 եւ ոչ կործանեցաւ. քանզի ի վերայ վիմի հաստա-
 տեալ էր: Եւ ամենայն որ լսէ զբանս իմ զայսոսիկ՝
 եւ ոչ առնէ զսոսա, նմանեսցի առն յիմարի՝ որ շինեաց
 զտուն իւր ի վերայ աւազոյ, ի վերայ⁷ հողոյ առանց
 հիման, զոր բաղխեաց գետ. իջին⁸ անձրեւք՝ յարեան
 գետք, շնչեցին հողմք՝ հարին զտունն, եւ⁹ վաղվաղակի
 անկաւ. եւ եղև կործանումն տանն այնորիկ մեծ
 յոյժ: Եւ¹⁰ եղև իբրեւ կատարեաց Յիսուս զամե-
 նայն¹¹ զբանս իւր ի լսելիս ժողովուրդեանն, զարմանային¹²
 ժողովուրդքն ընդ վարդապետութիւն նորա: Եւ ի
 իբրեւ իշխանութեամբ ուսուցանէր՝ եւ ոչ որպէս
 դպիրքն:

ԽԳ. Բարոյն:

158. Եւ¹ իբրեւ էջ ի լեռնէ անտի, զնացին զկնի նորա ժողովուրդք բազումք, եւ² եղեւ ի հասանելն նորա ի մի քաղաքացն, ահա այլ մի լի բորոտութեամբ մատուցեալ³, իբրեւ⁴ ետես զՅիսուս, անկեալ ի վերայ երեսաց իւրոց՝ երկիր⁵ պապանէր նմա, աղաչէր⁶ ի ծունր իջանէր՝ եւ⁷ ասէր, Տէր, եթէ կամիս, կարող ես զիս սրբել: Իսկ⁸ Յիսուս գթացեալ ձգեաց զձեռն, մերձեցաւ ի նա՝ եւ ասէ ցնա. կամիմ սրբեաց: Եւ իբրեւ ասացն ցնա, վաղվաղակի զնաց ի նմանէ բորոտութիւնն եւ սրբեցաւ: Եւ սաստեալ նմա՝ եհան զնա արտաքս վաղվաղակի, եւ պատուիրեաց⁹ նմա, եւ ասէ. Օգոյշ¹⁰ լեր, մի ումեք ասիցես. այլ երթ ցոյց զքեզ քահանային եւ մտոո վասն սրբութեան քո զպատարագն¹¹ զոր հրամայեաց Սովսէս, ի վկայութիւն նոցա: Եւ¹² նա ելեալ սկսաւ քարոզել յոյժ եւ հռչակ հարկանել զբանն. եւ¹³ յորդէր առաւել բանն զնմանէ, մինչեւ¹⁴ ոչ եւս կարող լինել նմա յայտնապէս ի քաղաք մտանել, այլ արտաքոյ յանապատ տեղիս էր, եւ գային առ նա յամենայն կողմանց ժողովուրդք բազումք¹⁵ լսել եւ բժշկել ի հիւանդութենէ իւրեանց: Եւ խոյս տայր յանապատ տեղիս՝ եւ կայր յաղօթս:

ԽԵ. Բժշկի Ժառայ Կարի-բապէսին:

159. Հարիւրապետի ուրումն ծառայ չարաչար հիւանդացեալ մերձ էր ի վախճանել, որ էր նմա պատուական: Եւ¹⁶ մտեալ (Յիսուսի) ի Ասիառնաում, իբրեւ¹⁷ լուաւ զՅիսուսէ՝ առաքեաց զԾերսն ի Հրէից. աղաչէր զնա զի եկեսցէ ապրեցուցէ զծա-

ռայն նորա: Եւ¹ ասէր. Տէր մանուկ իմ՝ անկեալ կայ ի տան անդամաւորդ՝ չարաչար տանջեալ: Եւ² նորա եկեալ առ Յիսուս աղաչէին զնա ստէպ եւ ասէին, թէ արժանի է որում զշնորհս զայս առնես. զի սիրէ զազգս մեր, եւ ժողովրդանոցն նա շինեաց մեզ: Եւ³ ասէ ցնա Յիսուս. ես եկից եւ բժշկեցից զնա: Եւ⁴ Յիսուս զնաց ընդ նոսա. իբրեւ ոչինչ կարի հեռի էր ի տանէն, յղեաց առ նա հարիւրապետն բարեկամս, եւ ասէ ցնա. Տէր՝ մի՛ ինչ աշխատ լինիր, զի չեմ բաւական եթէ ընդ յարկաւ իմով մտանիցես: Ասան որոյ եւ ոչ զանձն համարեցայ արժանի՝ առ քեզ դաւոյ. այլ ասա բանիւ՝ եւ բժշկեսցի մանուկս իմ. քան զի եւ ես այր մի եմ՝ կարգեալ ընդ իշխանութեամբ. ունիմ ընդ ինեւ զինուորս, եւ ասեմ սմա՝ երթ, եւ երթայ. եւ այլում թէ եկ, եւ դայ. ծառայի իմում թէ արա զայս, եւ առնէ: Եւ իբրեւ լուաւ զայն Յիսուս՝ զարմացաւ, դարձաւ առ ժողովուրդն որ երթային զհետ նորա եւ ասէ. ամէն ասեմ ձեզ՝ եւ ոչ յիսրայելի այսպիսի հաւատս գտի երբեք: Իայց՝ ասեմ ձեզ, զի բազումք յարեւելից եւ յարեւմտից եկեսցեն՝ եւ բազմեսցին ընդ Երրահամու՝ եւ ընդ Սահակայ՝ եւ ընդ Յակովբու յարքայութեան երկնից: Եւ որ զիքն արքայութեան ելցեն ի խաւարն արտաքին, անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց: Եւ ասէ Յիսուս ցհարիւրապետն. երթ եւ որպէս հաւատացերդ եղիցի քեզ. եւ ողջացաւ մանուկն նորա յաւուր յայնմիկ: Եւ⁶ դարձան անդրէն պատգամաւորքն ի տուն եւ գտին զծառայն հիւանդ՝ բժշկեալ:

Խ.Օ. Յառնէ որդի այրոյն:

160. Եւ եղեւ ի վաղիւն երթայր ի քաղաք մի, որում անուն էր Նային. երթային ընդ նմա եւ աշակերտք նորա եւ ժողովուրդ բազում: Իբրեւ մերձ եղեւ ի դուռն քաղաքին, եւ ահա ելանէր մե-

ռեալ¹ մի՝ որդի միամօր մօր իւրոյ, եւ նա էր այրի. եւ ժողովուրդ բազում քաղաքին էր ընդ նմա: Իբրեւ ետես զնա Տէր՝ զթացաւ ի նա եւ ասէ. մի լար: Եւ մատուցեալ մերձեցաւ ի դագաղսն. եւ որք բարձեալն տանէին՝ զտեղի առին. եւ ասէ, պատանի դու՝ քեզ ասեմ արի: Ամնգնեցաւ եւ նստաւ մեռեալն, եւ սկսաւ խօսել. եւ ետ զնա ցմայր իւր:

161. Եւ ահ կալաւ զամենեսին, եւ փառաւոր առնէին զԱստուած եւ ասէին, թէ մարգարէ ոմնմեծ յարուցեալ է ի միջի մերում, եւ թէ այց արար Աստուած ժողովրդեան իւրում ի բարութիւն: Եւ ել զըոյցս այս ընդ ամենայն Հրէաստան վասն նորա, եւ ընդ ամենայն կողմանս աշխարհին:

ԽԵ. ՅԵՐԵՄԻԱ ԳՈՒԼԻ Ի ՎՐԻՍԿՈՒՆԷ:

162. Եւ պատմեցին Յովհաննու աշակերտքն իւր վասն ամենայնի այսորիկ: Իսկ² Յովհաննէս իբրեւ լուաւ ի բանտին զգործսն Վրիսառսի, առաքեաց ի ձեռն աշակերտացն իւրոց, եւ ասէ ցնա. դո՞ւ ես՝ որ գալոցն ես, եթէ այլում ակն կալցուք: Եւ³ եկեալ արքն առ նա՝ ասեն, Յովհաննէս մկրտիչ առաքեաց զմեզ առ քեզ՝ եւ ասէ, դո՞ւ ես որ գալոցն ես՝ եթէ այլում ակն կալցուք: Եւ ի նմին ժամու բժշկեաց զբազումսն ի հիւանդութեանց եւ ի հարուածոց եւ յայսոց չարաց, եւ կուրաց բազմաց շնորհեաց տեսանել: Պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. երթայք պատմեցէք Յովհաննու՝ զոր տեսէքդ եւ լուայք. զի կոյրք տեսանեն, եւ կաղք գնան, բորոաք սրբին, խուլք լսեն, մեռեալք յառնեն, աղքատք աւետարանին, եւ երանի իցէ՝ որ ոչ գայթաղեցի յիս:

163. Եւ իբրեւ գնացին հրեշտակքն Յովհաննու սկսաւ խօսել ընդ ժողովուրդսն վասն Յովհաննու. զի՞ ելէք յանապատն տեսանել, եղէ՞զն շարժուն ի հողմոյ: Այլ զի՞նչ ելէք տեսանել, այր ի հանդերձս

փափկութեան¹ զարդարեալ . ահաւանիկ որ ի հան-
 դերձս երեւելիս եւ ի փափկութեան են՝ յարքունիս
 են : Այլ զինչ ելէք տեսանել , մարգարէ՞ , այո ասեմ՝
 ձեզ՝ առաւել եւս քան զմարգարէ : Օ՛ր² նա է՝ վասն
 որոյ գրեալն է . ահա ես առաքեցից զհրեշտակ իմ՝
 առաջի երեսաց քոց՝ որ պատրաստեսցէ զճանապարհս
 քո առաջի քո : Ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ չէ յարուցեալ ի
 ծնունդս կանանց մեծ քան զՅովհաննէս մկրտիչ . բայց
 փոքրիկն յարքայութեան երկնից մեծ է քան զնա :
 Բայց յաւուրցն Յովհաննու մկրտչի մինչեւ ցայժմ՝
 արքայութիւն երկնից բռնագատի , եւ բռունք յափրշ-
 տակեն զնա : Վանդի ամենայն օրէիք եւ մարգարէք
 մինչեւ ցՅովհաննէս մարգարէացան . եւ թէ կամիք
 ընդունել սա է Աղիա՝ որ գալոցն է : Ար ունիցի
 ականջս լսելոյ , լուիցէ : Աւ³ ամենայն ժողովուրդն
 իբրեւ լուաւ՝ եւ մաքսաւորքն , արդարացուցին զԱս-
 տուած . զի մկրտեցան ի մկրտութիւն Յովհաննու :
 Իսկ փարիսեցիքն եւ օրինականք զխորհուրդն Աստու-
 ծոյ անարգեցին յանձինս իւրեանց , զի ոչ մկրտեցան ի
 նմանէ : Արդ ո՞ւմ նմանեցուցից զմարդիկ ազգիս
 այսորիկ . եւ ո՞ւմ իցեն նմանօղք : Նման են մանկտուոյ
 որ ի հրապարակս նստիցին , կարդայցեն⁴ զընկերս
 իւրեանց , եւ ասիցեն . փողս հարաք⁵ ձեզ՝ եւ ոչ կա-
 քաւեցէք . ողբացաք⁶ ձեզ , եւ ոչ կոծեցարուք : Ակն Յով-
 հաննէս , ոչ ուտէր եւ ոչ ըմպէր , եւ ասեն՝ զեւ գոյ ի նմա :
 Ակն որդի մարդոյ՝ ուտէ եւ ըմպէ , եւ ասեն , ահա՛ այր
 կերօղ եւ արբեցօղ , բարեկամ մաքսաւորաց եւ մեղա-
 ւորաց . եւ արդարացաւ իմաստութիւն յորդուցիւրոց :
 Յայնժամ սկսաւ նախատել զքաղաքսն՝ յորս եղին բա-
 զում զօրութիւնք նորա , եւ ոչ ապաշխարեցին : Այս
 քեզ Վորազին , վայ քեզ Բեթսայիդա . զի եթէ ի Տիւ-
 րոս եւ ի Սիդոն եղեալ էին զօրութիւնք՝ որ ի ձեզ
 եղեն , վաղու եւս արդեօք խորդով եւ մոխրով ապաշ-
 խարեալ էր : Բայց ասեմ՝ ձեզ , զիւրազոյն լիցի եր-

կրին Տիւրոսի եւ Սիդոնի յաւուրն դատաստանի՝ քան ձեզ։ Եւ դու Ասփառնաում, մի՛ մինչեւ յերկինս բարձրացիս. այլ մինչեւ ի դժոխս իջցես. զի եթէ ի Սոգում եղեալ էին զօրութիւնքն՝ որ ի քեզ եղեն, ապաքէն կային եւս մինչեւ ցայսօր։ Բայց ասեմ ձեզ՝ եթէ երկրին Սոգումացոյ գիւրագոյն լեցի յաւուրն դատաստանի՝ քան քեզ։

ԽԲ. Այնն Ռեզաւոյ օժանէ ՂԻՐԻՍԿՈՍ։

164. Ըղաչէր՝ զնա ոմն ի փարիսեցւոյն զի կերիցէ ճաշ ընդ նմա. եւ մտեալ ի տուն փարիսեցւոյն՝ բազմեցաւ։ Եւ կին մի էր ի քաղաքին մեղաւոր. իբրեւ գիտաց թէ բազմեալ է ի տան փարիսեցւոյն, բերեալ շէշ մի իւղոյ աղնուի. կայր յետոյ առ ռոս նորա, լայր. եւ արտասուօքն սկսաւ թանալ զոտս նորա, եւ հերով գլխոյ ջնջէր, եւ համբուրէր զոտս նորա, եւ օծանէր իւղովն. Եւ տեսեալ փարիսեցւոյն՝ որ կոչեացն զնա, ասէր ընդ միտս իւր. սա թէ մարգարէ որ էր, ապա գիտէր թէ ով եւ որպիսի որ կին մերձենայ ի սա. զի մեղաւոր է։ Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. Սիմոն՝ ունիմ ինչ ասել քեզ. եւ նա ասէ, ասա վարդապետ. եւ ասէ։ Երկու պարտապանք էին ուրումն փոխատուի. մինն պարտէր հինգ հարիւր դահեկան, եւ միւսն յիսուն։ Եւ իբրեւ ոչ գոյր նոցա հատուցանել, երկոցունցն շնորհեաց. արդ ասա ով առաւել սիրեացէ զնա։ Ըսէ Սիմոն. ինձ այսպէս թուի՝ եթէ որում զբազումն շնորհեաց։ Եւ նա ասէ ցնա. ուղիղ դատեցար։ Եւ դարձեալ ի կինն կողմն, ասէ ցՍիմոն. տեսանե՞ս զայս կին, մտի ի տուն քո՝ ջուր ոտից իմոց ոչ ետուր, իսկ սա արտասուօք իւրովք եթաց զոտս իմ, եւ հերով իւրով ջնջեաց։ Համբոյր մի դու ոչ ետուր ինձ, սա աւափի յորմէ հեռէ մտեալ եմ ոչ դադարեաց ի համբուրելոյ զոտս իմ։ Իւղով զգլուխ իմ ոչ օծեր,

սա¹ իւղով անուշիւ օծ: Այսն որոյ ասեմք քեզ .
 թողեալ լիցին սմա մեղք իւր բաղում, զի յոյժ սի-
 րեաց. զի որում շատ թողուցու՝ շատ սիրէ, եւ որում
 սակաւ՝ սակաւ: Եւ ասէ ցնա . թողեալ լիցին քեզ
 մեղք քո: Եւ սկսան՝ որ բազմեալն էին ընդ նմա,
 ասել ընդ միտս իւրեանց . ո՞վ է սա՝ որ զմեզս թո-
 ղու: Եւ նա ասէ ցկինն . հաւատք քո կեցուցին
 զքեզ՝ երթ ի խաղաղութիւն:

ԽԹ. ԲԺԷԷ զհասն է- զնոյ:

165. Պան² ի տուն , եւ գայ միւսանգամ ընդ նո-
 սա ժողովուրդն, մինչ զի եւ հաց եւս ոչ ժամանել
 ուտել նոցա: Եւ իբրեւ լուան որ իւրքն էին՝ ելին
 ունել զնա, զի համարէին թէ մոլեղնեալ իցէ:
 Յայնժամ³ մատուցաւ նմա դիւահար մի կոյր եւ համր .
 եւ ե հան զդեւն եւ բ ժշկեաց⁵ զնա. որպէս զի համրն եւ
 կոյրն եւ խօսիցի եւ տեսանիցէ: Օտմնացան ամենայն ժո-
 ղովուրդքն՝ եւ ասէին . միթէ սա՞ իցէ Վրիստոսն որդի
 Վաւթի: Բայց փարիսեցիքն իբրեւ լուան՝ ասեն . ոչ
 իւրք հանէ դա զդեւս՝ եթէ ոչ բէեղգեբուղաւ իշխանաւն
 դիւաց: Եւ դպիրքն⁶ որ յԱրուսաղեմէ իջեալ էին ,
 ասէին թէ բէեղգեբուղ գոյ ի դմա, եւ իշխանաւ դի-
 ւացն հանէ դա զդեւս: Եւ այլք⁷ փորձէին եւ նշան
 յերկնից խնդրէին ի նմանէ: Իսկ նորա գիտացեալ
 զխորհուրդս նոցա, եւ կոչեցեալ⁸ զնոսա առ ինքն՝
 առաւօք խօսէր ընդ նոսա: Ամենայն⁹ թաղաւորութիւն
 բաժանեալ յանձն իւր՝ աւերի. եւ ամենայն քաղաք
 կամ տուն բաժանեալ յանձն իւր՝ ոչ կացցէ: Օխորդ¹⁰
 կարէ սատանայ զսատանայ հանել: Եւ եթէ¹¹ սատանայ
 զսատանայ հանէ, յանձն իւր բաժանեցաւ. ապա¹² եթէ եւ
 սատանայ բաժանեցաւ յանձնէ, զխորդ կացցէ թաղաւո-
 րութիւն նորա: Եւ¹³ արդ եթէ թաղաւորութիւն յանձն
 իւր բաժանեցի, ոչ կարէ կալ թաղաւորութիւնն այն:
 Եւ եթէ տուն յանձն իւր բաժանեցի, ոչ կարէ կալ

տունն : Աւ¹ եթէ սատանայ ի վերայ անձին իւրոյ յարեալ
 եւ բաժանեալ է, ոչ կարէ կալ, այլ վախճանեալ է :
 Արդ² զհարդ կայցէ թագաւորութիւն նորա զի³ ասէք
 զինէն եթէ բէեղգեբուղաւ իշխանաւն զիւաց հանէ դա
 զդեւս : Աւ եթէ ես բէեղգեբուղաւ հանեմ զդեւս՝
 որդիքն ձեր իւ հանիցեն . վասն այնորիկ նոքա եղի-
 ցին ձեր դատաւորք : Ապա⁴ թէ Հոգւով Աստուծոյ
 հանեմ ես զդեւս, ուրեմն հասեալ է ի վերայ ձեր
 արքայութիւն Աստուծոյ : Ամ զհարդ կարէ որ մտա-
 նել ի տուն հօրի՝ եւ զգործիսն նորա յափշտակել .
 եթէ ոչ նախ կապիցէ զհօրն, եւ ապա զտունն նորա
 յափշտակիցէ : Յորժամ⁵ հօր վառեալ՝ պահիցէ
 զտուն իւր, ի խաղաղութեան են ինչք նորա : Իայց
 եթէ հօրագոյն քան զնա ի վերայ եկեալ յաղթեա-
 ցէ նմա, զսպառազինութիւնն հանէ՝ յոր յուսա-
 ցեալ էր, եւ զաւար նորա բաշխեացէ : Ար ոչ
 ընդ իս է, հակառակ իմ է . եւ որ ոչ ժողովէ ընդ իս՝
 ցրուէ : Ա՛սանճ այդորիկ ասեմ ձեզ . ամենայն⁷ մեզք
 եւ հայհոյութիւնք թողցին մարդկան, բայց⁸ զՀոգւոյն
 հայհոյութիւն մի թողցի : Աւ որ որ ասիցէ բան զոր-
 դոյ մարդոյ՝ թողցի նմա . բայց որ զՀոգւոյն սրբոյ ասի-
 ցէ՝ մի թողցի նմա, մի յայսմ աշխարհի՝ եւ մի ի հան-
 դերձեւումն, այլ⁹ պարտապան լիցի յաւիտենիցն
 կենաց . զի ասէին թէ այս պիղծ գոյ ի նմա :
 Ամ¹⁰ արարէք զծառն բարի՝ եւ զպտուղ նորա
 բարի, կամ արարէք զծառն չար՝ եւ զպտուղ նո-
 րա չար . քանզի ի պտղոյ անտի ծառն ճանաչի :
 Ծնունդք իժից, զհարդ կարիցէք բարիս խօսել՝ որ
 չարք էք, քանզի ի յաւելուածոյ սրտի խօսի բերան :
 Մարդ բարի՝ ի բարի գանձուց սրտի իւրոյ հանէ զբա-
 րիս . եւ մարդ չար՝ ի չար գանձուց սրտի իւրոյ հանէ
 զչար : Իայց ասեմ ձեզ . թէ ընդ ամենայն դատարկ
 բանի զոր խօսիցին մարդիկ, տացեն համար յաւուրն

դատաստանի: Օ՛ի ի բանից քոց արդարասցիս, եւ ի բանից քոց պարտաւորեսցիս:

166. Յայնժամ պատասխանի ետուն նմա ոմանք ի դպրացն եւ ի փարիսեցւոց՝ եւ ասեն. վարդապետ՝ կամ իմք նշան ինչ տեսանել ի քէն: Աւ¹ ի դիզանել ժողովրդոցն ի վերայ նորա, պատասխանի² ետ եւ ասէ ցնոսա. ազգս³ այս՝ ազգ չար է. ազգ⁴ չար եւ շնացող նշան խնդրէ եւ նշան մի՝ տացի նմա, բայց նշանն Յովնանու մարդարէի: Օ՛ի որպէս էր Յովնան ի փոր կէտին զերիս տիւս եւ զերիս գիշերս, նոյնպէս եղիցի որդի մարդոյ ի սիրտ երկրի զերիս տիւս եւ զերիս գիշերս: Օ՛ի⁵ որպէս եղեւ Յովնան նշան Նինուէացւոց, այնպէս եղիցի եւ որդի մարդոյ ազգիս այսմիկ: Աբք⁶ Նինուէացիք յարիցեն ի դատաստանի ընդ ազգիս ընդ այսմիկ՝ եւ դատապարտեսցեն զսա, զի զղջացան ի քարոզութեան Յովնանու. եւ արդ աւասիկ մեծ քան զՅովնան է աստ: Վշխոյն հարաւոյ յարիցէ ի դատաստանի ընդ ազգիս ընդ այսմիկ՝ եւ դատապարտեսցէ զսա. զի եկն ի ծագաց երկրի՝ լսել զիմաստութիւն Սողոմոնի, եւ ահա մեծ քան զՍողոմոն է աստ: Աչ⁷ ուրուք լուցեալ ճրագ՝ դնէ ի թաքստեան, եւ ոչ ընդ գրուանաւ. այլ ի վերայ աշտանակի, զի որ մտանեն՝ լոյս տեսանիցեն: Ճրագ մարմնոյ ակն է. յորժամ ակնն առատ է, ամենայն մարմինն լուսաւոր եղիցի. եւ երբ ակն չար է, եւ մարմինն խաւարին եղիցի: Արդ զգոյշ լեր՝ գուցէ լոյսդ որ ի քեզ է՝ խաւար իցէ: Աթէ մարմինդ քո ամենայն լուսաւոր է՝ եւ չգուցէ մասն ինչ խաւարին, եղիցի լուսաւոր ամենայն. որպէս յորժամ ճրագն նշողիւք լուսաւորեսցէ զքեզ: Այլ⁸ յորժամ այսն պիղծ ելանիցէ ի մարդոյ՝ շրջի ընդ անջրդին տեղիս, խնդրէ հանգիստ՝ եւ ոչ գտանէ: Յայնժամ ասէ. դարձայց անդրէն ի տուն իմ՝ ուստի ելին, եւ եկեալ գտանէ պարապորդ, մաքրեալ եւ յարդարեալ: Յայնժամ երթայ՝ եւ առնու ընդ իւր եօթն այլ այսս չարագոյն քան

զինքն, եւ մտեալ բնակէ անդ. եւ լինի յետինն մարդոյն այնորիկ չար քան զառաջինն. այնպէս եղիցի եւ ազգիս այսմիկ չարի:

ՆՕ. Ան ոմն ստանդադեալ աղաղակէ — Մայր եւ Եղարթ
Վրիստոսի:

167. Եւ¹ եղեւ մինչ զեռ խօսէր զայս՝ ձայն եբարձ կին մի ի ժողովուրդենէ անտի եւ ասէ. Եւրանի՛ որովայնին՝ որ կրեացն զքեզ, եւ ստեանցն՝ որ զիեցուցին զքեզ: Եւ նա ասէ. նա՛ երանի այնոցիկ է՝ որ լսեն զբանն Աստուծոյ եւ առնեն:

168. Մինչ զեռ² նա ընդ ժողովուրդսն խօսէր՝ ահա մայր նորա եւ եղբարք նորա կային արտաքոյ եւ խնդրէին խօսել ընդ նմա, եւ ոչ կարէին հասանել ի նա վասն բազմութեանն: Եւ³ արտաքոյ կացեալ յղեցին եւ կոչէին զնա: Եւ⁵ անդ ժողովուրդն շուրջ զնովաւ նստէր: Ազդ⁶ եղեւ նմա եւ ասեն. Ահա՛ մայր քո եւ եղբարք քո կան արտաքոյ եւ կամին զքեզ տեսանել, եւ⁸ խնդրեն խօսել ընդ քեզ: Կա պատասխանի ետ այնմիկ՝ որ ասացն ցնա, եւ ասէ. Ո՛վ⁹ է իմ մայր կամ ո՛վ են իմ եղբարք: Հայեցաւ¹⁰ շուրջ զիւրեւ յաշակերտսն զի նստէին, եւ¹¹ ձգեալ զձեռնիւր յաշակերտսն¹² ասէ. Ահա մայր իմ եւ եղբարք իմ. զի որ առնիցէ զկամս Հօր իմոյ որ յերկինսն է՝ նա է իմ եղբայր եւ քոյր եւ մայր: Մայր¹³ իմ եւ եղբարք իմ սոքա են, որ զբանն Աստուծոյ լսեն եւ առնեն:

ՆԵ. Առաջ տերմանադանին:

169. Եւ յաւուր¹⁴ յայնմիկ ի ժողովել¹⁵ բազում ժողովուրդոց, եւ ըստ քաղաքաց քաղաքաց եկելոց առ նա, ելեալ¹⁶ Յիսուս ի տանէն, նստաւ առ ծովեզերն: Վարձեալ¹⁷ սկսաւ ուսուցանել, եւ¹⁸ ժո-

ղովեցան առ նա ժողովուրդք բազումք մինչեւ ի նաւ
մտանել նմա եւ նստել ի ծովուն, եւ ամենայն ժողովուր-
դըն զծովեզերքն զցամաքն² ունէին: Եւ³ ուսուցանէր
զնոսա առակօք բազում ինչ, եւ ասէր նոցա ի վարդապե-
տութեան իւրում առական⁴: Եւ արուք. ահա եր⁵ սեր-
մանացան սերմանել զսերմանիս իւր: Եւ եղեւ ի սերմա-
նելն, ոմն անկաւ առ ճանապարհաւ եւ եղեւ կոխան, եւ⁶
եկն թռչուն երկնից եւ եկեր զնա: Եւ այլն անկաւ յապա-
ռաժի, ուր ոչ գոյր հող բազում. եւ վաղվաղակի բուսաւ,
քանզի ոչ գոյր հիւթ երկրին. եւ յորժամ ծագեաց արեւ
ջեռաւ. առ⁷ ի չգոյէ հիւթոյ, եւ⁸ զի ոչ գոյին ար-
մատք՝ ցամաքեցաւ: Եւ⁹ այլն անկաւ ի մէջ փշոց,
եւ ելին փուշքն եւ հեղձուցին զնա եւ պտուղ ոչ ետ:
Եւ այլն անկաւ յերկիր բարւոք. եւ ելեալ աճեցեալ
տայր պտուղ, էր¹⁰ որ հարիւրաւոր, եւ էր որ վաթսնա-
ւոր, եւ էր որ երեսնաւոր: Օայս¹⁰ իբրեւ խօսեցաւ՝
ասէ. որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:

170. Եւ իբրեւ եղեւ առանձինն՝ հարցին ցնա,
որ զնովաւն էին աշակերտօքն¹¹ հանդերձ՝ զառակն,
թէ զե՞նչ իցէ առակն, ընդէր¹² առակօք խօսիս ընդ
նոսա: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. Քան-
զի¹³ ձեզ տուեալ է զիտել զխորհուրդս արքայութեան
երկնից, եւ նոցա չէ տուեալ. ձեզ¹⁴ տուեալ է զիտել
զխորհուրդս արքայութեան Եստուծոյ. բայց այլոց որ¹⁵
արտաքինքն են՝ ամենայն ինչ առակօք լինի. զի տեսա-
նելով տեսցեն՝ եւ մի տեսցեն, եւ լսելով լուիցեն՝ եւ մի
խմացին. զի մի՛ երբեք դարձցին՝ եւ թողցի նոցա:
Օի¹⁶ ոյր գուցէ՝ տացի նմա եւ յաւելցի. եւ ոյր ոչն
գուցէ, եւ զոր ունիցին՝ բարձցի ի նմանէ: Ասան այ-
նորիկ առակօք խօսիմ ընդ նոսա. զի տեսանեն՝ եւ ոչ
տեսանեն, եւ լսեն՝ եւ ոչ լսեն, եւ ոչ առնուն ի միա:
Եւ կատարի առ նոսա մարգարէութիւն Եսայեայ՝ որ
ասէ. լսելով լուիջիք՝ եւ մի խմածիք, եւ տեսանե-
լով տեսջիք՝ եւ մի տեսջիք: Օի թանձրացաւ սիրտ

ժողովրդեանս այսորիկ, եւ ականջօք իւրեանց ծա-
նունս լուան. եւ զաչա իւրեանց կափուցին՝ զի մի՛ եր-
բեք տեսցեն աչօք՝ եւ ականջօք լուիցեն՝ եւ սրտիւք
խնայցին, եւ դարձցին եւ բժշկեցից զնոսա: Բայց ձեր
երանի աչացդ՝ զի տեսանեն, եւ ականջաց ձերոց՝ զի
լսեն: Ամէն ասեմ՝ ձեզ, զի բազում մարգարէք եւ ար-
դարք ցանկացան տեսանել զոր տեսանէքդ՝ եւ ոչ տե-
սին, եւ լսել զոր լսէքդ՝ եւ ոչ լուան: Աւ ասէ՛ ցնո-
սա. ոչ գիտէք զառակս զայս, եւ զիարդ զամենայն
առակսն գիտիցէք:

171. Աւ² արդ՝ լուարուք դուք զառակ սերմանա-
ցանին: Սերմն³ բանն Աստուծոյ է. որ⁴ սերմանէն՝
զբանն սերմանէ: Աւ նոքա են որ առ ճանապար-
հաւն, ուր սերմանի բանն⁵ արքայութեան. եւ⁶ յոր-
ժամ լսեն զնա՝ զայ⁷ չարն, զայ⁸ սատանայ, եւ⁹
յափշտակէ՝ հանէ զբանն սերմանեալ ի սիրտս
նոցա. զի մի¹⁰ հաւատասցեն՝ եւ ապրեսցին: Աւ¹¹
նոքա են որ յապառաժին սերմանեցան, որք յորժամ
լիցեն զբանն, վաղվաղակի խնդութեամբ ընդունին.
եւ զի ոչ ունին արմատս յանձինս, այլ առ ժամա-
նակ մի են, ապա ի հասանել նեղութեան կամ հա-
լածման վասն բանին, վաղվաղակի դայթաղին: Արք¹²
առ ժամանակ մի հաւատան՝ եւ ի ժամանակի փոր-
ձութեան հեռանան: Իսկ¹³ որ ի մէջ փշոցն սերմանեցան,
նոքա են որ իբրեւ զբանն լսեն, եւ հողք¹⁴ եւ ցանկու-
թիւնք աշխարհիս եւ պատրանք մեծութեան մտանեն,
եւ հեղձուցանեն զբանն՝ եւ անպտուղ լինի: Աւ նոքա են
որ յերկիրն բարիօք սերմանեցան, որոց¹⁵ բարեոք եւ
զուարթագին սրտիւ լուեալ զբանն¹⁶, ընդունին եւ¹⁷
ի միտ առնուն, եւ¹⁸ տան պտուղ համբերութեամբ.
է¹⁹ որ հարիւր եւ է որ վաթսուն եւ է որ երեսուն:
Աչ²⁰ ուրուք լուցեալ ճրագ՝ զնէ ի թաքստեան, եւ
ոչ ընդ գրուանաւ. այլ ի վերայ աշտանակի, զի որ
մտանեն՝ լոյս տեսանիցեն: Օ՛հ չէ ինչ ի ծածուկ որ թէ

ոչ յայանեսցի, եւ ոչ եղեւ ինչ գաղտնի եթէ ոչ ի յայտ
գայցէ: Եթէ¹ որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:
Եւ ասէ ցնոսա. Տեսէք² այսուհետեւ զիարդ
լէքդ, եւ յաւելցի ձեզ՝ որոց լէքդ: Որով³ չա-
փով չափէք՝ չափեսցի ձեզ: Եւ⁴ ոյր գուցէ՝ տացի
նմա. եւ ոյր ոչն գուցէ՝ եւ⁵ զոր ունիցին, եւ⁶
զոր կարծէն՝ թէ ունիցի, բարձցի ի նմանէ:

ԾԻՒ. Այլ ասուի:

172. Այլ⁷ առաւարկ առ նոսա եւ ասէ. նմանեցաւ
արքայութիւն երկնից առն, որ սերմանիցէ սերմն բարի
յագարակի իւրում: Եւ ի քուն լինել մարդկան, եկն
թշնամի նորա եւ ցանեաց ի վերայ որումն ի մէջ ցորե-
նոյն՝ եւ դնաց: Եւ իբրեւ բուսաւ խոտն՝ եւ արար
պտուղ, ապա երեւեցաւ եւ որումն: Մատուցեալ
ծառայք տանուտեառնն ասեն ցնա. տէր՝ ոչ սերմն բա-
րի սերմանեցեր յագարակին քում, արդ՝ ուստի՞ ու-
նիցի զորումն: Եւ նա ասէ ցնոսա. այր թշնամի արար
զայն. ասեն ցնա ծառայքն. կամի՞ս՝ զի երթիցուք քա-
ղեսցուք զայն ի բաց: Եւ նա ասէ ցնոսա. մի՛, գուցէ
մինչ քաղիցէք զորումն, եւ զցորեանն ընդ նմին ի բաց
խլիցէք: Թողլ տուք երկոցունց աճել ի միասին մին-
չեւ ի հունձս, եւ ի ժամանակի հնձոց ասացից
ցհնձողն. քաղեցէք նախ զորումնդ եւ կապեցէք զայդ
ի խրճուես առ ի յայրել, եւ զցորեանն ժողովեցէք ի
շտեմարանս իմ:

173. Եւ⁸ ասէր. այսպէս է արքայութիւն Աստու-
ծոյ, որպէս զի այր մի արկանիցէ սերմանիս յեր-
կրի, եւ ննջիցէ եւ յառնիցէ զցայդ եւ զցերեկ. եւ
սերմանիքն բուսանիցին եւ աճիցեն, եւ նա ոչ գիտէ
թէ երկիրն ինքնին բերէ զպտուղ. նախ զխոտն եւ ապա
զհասկն, ապա զցորեանն ատոք ի հասկին: Այլ յոր-
ժամ տայցէ զպտուղն, վաղվաղակի առաքի մանգաղ,
զի հասեալ են հունձք:

174. Այլ¹ առակ արկ առ նոսա եւ ասէ. Ո՞ւմ² նմանեցուցուք զարքայութիւն Աստուծոյ, կամ որով առակաւ առակեսցուք զնա: «Նման³ է արքայութիւն երկնից հասոյ մանանխոյ. զոր առեալ մարդոյ՝ սերմանեաց յադարակի իւրում: Որ փոքր է քան, զամենայն սերմանիս որ են յերկրի, եւ յորժամ աճիցէ⁴ մեծ է քան զամենայն բանջարս. եւ լինի ծառ՝ եւ արձակէ ոստս մեծամեծս մինչեւ⁵ դալ թռչնոց երկնից եւ հանդչել յոստս նորա: Այլ առակ խօսեցաւ ընդ նոսա եւ⁶ դարձեալ ասէ. նման է արքայութիւն երկնից խմորոյ, զոր առեալ կնոջ թափոց ի դրիւս երկա պէր՝ մինչեւ⁷ ամենայն խմորեցաւ: Օսյս ամենայն խօսեցաւ Յիսուս առակօք ընդ ժողովուրդսն. եւ⁸ այնպիսի առակօք խօսէր ընդ նոսա զբանն՝ որպէս կարող լինէին լսել, եւ առանց առակի ոչինչ խօսէր ընդ նոսա: Օ՛ր⁹ լցցի սասայեալն ի մարդպէէն. բացից առակօք զբերան իմ, բղխեցից զծածկեալսն ի սկզբանէ աշխարհի: Բայց¹⁰ առանձինն աշակերտացն իւրոց մեկնէր զամենայն:

ԾԳ. Մէկն-մէկն որոմանցն է- այլ առակ:

175. Յայնժամ¹¹ թողեալ Յիսուսի ժողովուրդսն՝ եկն ի տուն. մատեան առ նա աշակերտքն նորա եւ ասեն. մեկնեա մեզ զառակ որոմանցն ազարակին: «Նա պատասխանի ետ՝ եւ ասէ ցնոսա. որ սերմանէ սերմն բարի՝ է որդի մարդոյ: Եւ ազարակն աշխարհս է: Սերմն բարի նոքա են՝ որ որդիքն արքայութեան են. իսկ որոմն որդիք չարին են: Եւ թշնամին որ վարեաց զայն՝ սատանայ է. եւ հունձքն կատարած աշխարհիս է, եւ հնձողքն հրեշտակք են: Որպէս ժողովի որոմնն՝ եւ ի հուր պրի, այնպէս եղիցի ի կատարածի աշխարհիս: Եւսաքեսցէ որդի մարդոյ զհրեշտակրս իւր, եւ ժողովեսցեն յարքայութենէ նորա զամենայն գայթակղութիւնս, եւ զայնոսիկ ոյք զործեն

զանօրէնութիւն. եւ արկեցեն զնոսա ի հնոց հրոյ. անդ եղիցի լալ՝ եւ կրճել ատամանց: Յայնժամ արգարքն ծագեացեն իբրեւ զարեգակն յարքայութեան երկնից: Որ ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:

176. Վարձեալ՝ նման է արքայութիւն երկնից քանձի ծածկելոյ յազարակի, զոր գտեալ մարդոյ՝ թազոյց. եւ ի խնդութենէ անտի երթայ վաճառէ զամենայն ինչ զոր ունի, եւ գնէ զազարակն զայն:

177. Վարձեալ՝ նման է արքայութիւն երկնից առն վաճառականի՝ որ խնդրիցէ մարգարիտս գեղեցիկս: Եւ գտեալ մի պատուական մարգարիտ՝ երթեալ վաճառեաց զամենայն զոր ինչ ունէր՝ եւ գնեաց զայն մարգարիտ:

178. Վարձեալ՝ նման է արքայութիւն երկնից ուռկանի արկելոյ ի ծով՝ եւ յամենայն ազգաց ժողովելոյ, զոր՝ իբրեւ լըաւ, հանեալ ի ցամաք՝ եւ նըստեալ ժողովեցին զըարի բարին յամանս, եւ զխոտանն ի բաց ընկեցին: Եւ յնպէս եղիցի ի կատարածի աշխարհիս. ելցեն հրեշտակք՝ եւ մեկնեացեն զչարս ի միջոյ արդարոց, եւ արկեցեն զնոսա ի հնոց հրոյն. անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց:

179. Եւ ցնոսա Յիսուս. իմացարո՞ք զայս ամենայն. ասեն ցնա. այո՛ տէր: Եւ նա ասէ ցնոսա. վասն այսորիկ ամենայն դպիր աշակերտեալ արքայութեան երկնից՝ նման է առն տանուտեառն, որ հանէ ի գանձէ իւրմէ զնոր եւ զհին:

ԾԳ. Քարոյն Յիսուս ի ժողովուրդեանն
Նազարէնայ:

180. Եւ եղեւ իբրեւ կատարեաց Յիսուս զառակս զայսոսիկ¹ փոխեցաւ անտի, եւ եկն ի Նազարէթ՝ ի գաւառ² իւր՝ ուր³ անեալն էր, եւ⁴ երթային զհետ նորա աշակերտքն, եւ⁵ եմուտ ըստ սովորութեան իւրում յաւուր շաբաթու ի ժողովուրդն: Եւ եւ

առն նմա գիրս զԼսացեայ մարգարէի, եւ յարեալն թեռնուլ . եւ իբրեւ եբաց զգիրսն՝ եգիտ վայն տեղի յորում գրեալն էր: Հոգի Տեառն ի վերայ իմ, վասն որոյ եւ օծ իսկ զիս . աւետարանել աղքատաց առաքեաց զիս, բժշկել զբեկեալս սրտիւք . քարոզել գերեաց զթողութիւն, եւ կուրաց տեսանել . արձակել զվերաւորսի թողութիւն, քարոզել զտարեկան Տեառն ընդունելի: Եւ խփեալ զգիրսն՝ ետ ցալաշտօնեայն, եւ նստաւ . եւ ամենեցուն որ ի ժողովոյեանն էին աչք՝ ի նա հայէին: Եւ սկսաւ ուսուցանել¹ . եւ ասել² ցնոսա . Եյսօր լցան գիրքս այս յականջս ձեր: Եւ³ բազումք իբրեւ լսէին՝ զարմանային ընդ վաղապետութիւն նորա . եւ⁴ ամենեքին վկայէին նմա . մինչեւ⁵ զարմանալ նոցա ընդ⁶ բան շնորհացն՝ որ ելանէին ի բերանոյ նորա, եւ⁷ ասել . Ուստի՞ է սմա այս իմաստութիւն եւ զօրութիւնք . ուստի՞ է սմա այս, կամ զի՞նչ է իմաստութիւնս որ տուեալ է սմա, զի զօրութիւնք այսպիսիք ի ձեռաց սորա լինին. ո՞չ սա է մանուկ հիւսանն, ո՞չ⁸ սա է հիւսանն որդի . ո՞չ սա է որդին Յովսեփայ . ո՞չ⁹ մայր սորա կոչի Մարիամ . եւ եղբարք սորա Յակովբոս՝ եւ Յովսէս՝ եւ Սիմոն՝ եւ Յովդայ: Եւ քորք սորա ո՞չ ամենեքեան առ մեզ են, արդ ուստի՞ է սմա այս ամենայն: Եւ դայթակղէին ի նա: Եւ Յիսուս ասէ ցնոսա . ապաքէն¹⁰ ասիցէք առ իս զառակս զայս . բժիշկ, բժշկեալանձն քո . որչափ լուաք զոր արարեր ի Վափառնաում, արա եւ աստ ի քում գաւառի: Եւ ասէ . ամէն ասեմ ձեզ թէ չէ մարգարէ ընդունելի ի քաղաքի իւրում, ոչ¹¹ է մարգարէ անարդ՝ բայց եթէ ի գաւառի իւրում եւ յազգատոհմի եւ ի տան իւրում: Երգարեւ¹² ասեմ ձեզ զի բազում այրիք էին յաւուրս Եղիայի ի մէջ Խորայելի՝ յորժամ փակեցանն երկինք զերիս ամս եւ զվեց ամիս, եւ եղեւ սով մեծ ընդ ամենայն երկիր: Եւ ոչ առ մի ի նոցանէ առաքեցաւ Եղիա, բայց միայն ի ՍարեփիԹայ Սիդոնացւոց՝ առ կին մի այրի:

Եւ բազում բորոտք էին յարայել առ Լիզիսէիւ մարգարէիւ, եւ ոչոք ի նոցանէ սրբեցաւ, բայց միայն՝ Նէեման ասորի:

181. Եւ լցան ամենեքին բարկութեամբ ի ժողովոգեանն՝ իբրեւ լսէին զայս: Եւ յարուցեալ հանին զնա արտաքոյ քաղաքին, եւ ածին զնա մինչեւ յարտեւան լերինն՝ յորոյ վերայ քաղաքն նոցա շինեալ էր՝ դահալէժ տունել զնա: Եւ նա անցեալ ընդ մէջ նոցա զնայր: Եւ¹ ոչ կարէր անդ եւ ոչ մի ինչ զօրութիւն առնել, բայց սակաւ հիւանդաց ձեռն եղեալ՝ բժշկէր զնոսա: Եւ զարմանայր վասն անհաւատութեան նոցա:

ՆԵ. ԳԼԽԱԿՈՒՑ ՅՈՎՀԱՆՆԱՍ:

182. Իբրեւ օր մի լինէր պարապոյ, (ծննդոց² Հերովդի), յորժամ³ ընթրիս տայր Հերովդէս յաւուր ծննդոց իւրոց՝ նախարարաց իւրոց եւ հազարապետաց եւ մեծամեծաց Գալիլեացւոց, եւ ի մտանել դստերն Հերովդիայ եւ ի կաքաւել ի մէջ բազմականին, հաճոյ եղեւ Հերովդի եւ բազմականացն: Եւսէ թագաւորն ցաղջիկն խնդրեալ յինէն զօր ինչ կամիս, եւ տաց քեզ: Եւ երգուաւ նմա բազում անգամ, թէ զօր ինչ եւ խնդրեացես դու յինէն, տաց քեզ մինչեւ ցկէս թագաւորութեան իմոյ: Նա ելեալ ասէ ցմայր իւր, զի⁴ նչ խնդրեցից. եւ նա ասէ. զգլուխն Յովհաննու մկրտչի: Եւ մտեալ անդրէն փութանալի առ թագաւորն՝ ասէ. կամիմ զի այժմ տացես ինձ վաղվաղակի ի վերայ սկտեղ զգլուխն Յովհաննու մկրտչի: Եւ տրտմեցաւ յոյժ թագաւորն, այլ վասն երդմանցն եւ կոչնականացն բարձակցաց⁵ ոչ⁶ կամեցաւ անարգել զնա. եւ տուաքեաց վաղվաղակի թագաւորն դահիճ, եւ հրամայեաց բերել զգլուխն նորա. եւ չոքաւ գլխատեաց զնա ի բանտին. եւ երբ զգլուխն նորա սկտեղը՝ եւ ետ ցաղջիկն. եւ աղջիկն տարաւ ետ մօր իւրում:

183. Իբրեւ լուան աշակերտքն նորա, եկին բարձին զմարմինն՝ եւ եղին ի գերեզմանի. եւ¹ եկեալ պատմեցին Յիսուսի:

Ծ.Օ. Երբորդ ճանապարհորդոսն ընդ Պաղէսա
— Եւստոսմոս արաւելոց:

184. Եւ² եղեւ յետ այնորիկ՝ եւ³ շրջէր Յիսուս ընդ ամենայն քաղաքս եւ ընդ գիւղս. ուսուցանէր ի ժողովուրդսնոցա, եւ քարոզէր զաւետարանն արքայութեան եւ բժշկէր զամենայն ախտս, եւ զամենայն հիւանդութիւնս ի ժողովրդեանն եւ⁴ երկոտասանքն ընդ նմա. եւ կանայք ոմանք՝ որ բժշկեալ էին յայտոց չարաց եւ ի հիւանդութեանց. Մարիամ որ կոչէր Մագդաղենացի, յորմէ եօթն դեւն ելեալ էր. եւ Յովհաննա կին Քուզայ՝ հազարապետին Հերովդի, եւ Շուշան՝ եւ այլք բազումք, որք պաշտէին զնա յընչեցիւրեանց: Եւ⁵ տեսեալ զժողովուրդան՝ զթացաւ ի նոսա. զի էին աշխատեալք եւ ցրուեալք իբրեւ զոչնարս, որոց ոչ իցէ հովիւ: Յայնժամ ասէ ցաշակերտսն իւր. հունձք բազում են՝ եւ մշակք սակաւ: Երգ՝ աղաչեցէք զտէր հճոց՝ զի հանցէ մշակս ի հունձս իւր: 185. Եւ⁶ կոչեցեալ զերկոտասան առաքեալսն ետ նոցա զօրութիւն եւ իշխանութիւն ի վերայ ամենայն դիւաց եւ բժշկել⁷ զամենայն ցաւս եւ զամենայն հիւանդութիւնս: Եւ⁸ սկսաւ առաքել զնոսա երկուս երկուս:

186. Եւ⁹ առաքելոցն երկոտասանից էին անուանք այսորիկ. առաջին Սիմոն՝ անուանեալն Պետրոս, եւ Ընդրէաս եղբայր նորա. Յակովբոս Օւրբեղեայ, եւ Յովհաննէս եղբայր նորա. Փիլիպպոս, եւ Բարթողիմէոս. Թովմաս, եւ Մատթէոս մաքսաւոր. Յակովբոս Ալբեայ, եւ Ղեբէոս՝ որ անուանեցաւն Թադէոս, Սիմոն Կանանացի, եւ Յուդայ Սկարիօտա-

յի՝ որ եւ մատնեացն զնա : Օնոսա երկոտասանեւին
առաքեաց Յիսուս քարոզել¹ զարքայութիւնն Աս-
տուծոյ, եւ բժշկել զախտաժէտս. պատուիրեաց² նոցա
զի մի ինչ բարձցեն ի ճանապարհ, բայց միայն դաւա-
ղան, մի պարկ, մի հաց, մի պղինձ ի դօտիս . այլ ազա-
նել հոգաթափս եւ մի զգենուցուք, ասէ, երկուս պարե-
գօտս, եւ³ ի ճանապարհս հեթանոսաց մի երթայցէք եւ
ի քաղաքս Սամորացւոց մի մտանիցէք . այլ երթայք
առաւել առ ոչխարսն կորուսեալս տանն Իսրայելի : Եւ
իբրեւ երթայցէք՝ քարոզեցէք եւ ասացէք, թէ մեր-
ձեալ է արքայութիւն երկնից : Օհիւանդս բժշկեցէք,
զբորոտս սրբեցէք, զգեւս հանէք, ձրի առէք՝ եւ ձրի
տուք : Մի ստանայք ոսկի եւ մի՛ արծաթ՝ եւ մի
պղինձ ի դօտիս ձեր : Մի պարկ ի ճանապարհ, եւ մի՛
երկուս հանդերձս, մի կօշիկս, մի ցուպ . զի արժանի
է մշակն կերակրոյ իւրոյ : Յոր քաղաք մտանիցէք կամ
ի դեօղ, հարցանիցէք՝ թէ ո՞ր է ի նմա արժանի . եւ⁴
յոր տուն մտանիցէք անդ ագջիք եւ անտի գնայցէք .
իբրեւ⁵ մտանիցէք ի տունն, ողջոյն տաջիք նմա եւ ասա-
ջիք . ողջոյն տանս այսմիկ : Եթէ իցէ տունն արժանի,
եկեսցէ ողջոյնն ձեր ի վերայ նորա. ապա թէ ոչ իցէ ար-
ժանի, ողջոյնն ձեր առ ձեզ դարձցի : Եւ որ ոչ ընկալցի
զձեզ՝ եւ ոչ լուիցէ բանից ձերոց, իբրեւ ելանիցէք ի տա-
նէն կամ ի քաղաքէն յայնմանէ, եւ⁶ զվոշի ոտից ձերոց
թօթափեսջիք ի վկայութիւն նոցա : Եմէն⁷ ասեմ՝ ձեզ՝
դիւրագոյն լիցի երկրին Սոդոմացւոց եւ Գոմորացւոց
յաւուրն դատաստանի, քան քաղաքին այնմիկ :

187. Եհաւասիկ ես առաքեմ զձեզ իբրեւ զոչ-
խարս ի մէջ գայլոց . եղբրուք այսուհետեւ խորա-
գէտք իբրեւ զօձս, եւ միամիտք իբրեւ զազաւնիս :
Օգոյշ լինիջիք ի մարդկանէ . զի մատնեսցեն զձեզ
յատեանս, եւ ի ժողովուրդս իւրեանց տանջեսցեն
զձեզ : Եւ առաջի դատաւորաց եւ թազաւորաց տա-
նիցին զձեզ վասն իմ ի վկայութիւն նոցա, եւ հե-

Թանոսաց։ Այլ յորժամ մնասիրցեն զձեզ, մի հոգայցէք՝ Թէ որպէս կամ զինչ խօսիրք։ զի տացի ձեզ ի ժամուն յայնմիկ զինչ խօսիրք։ Եւ ոչ եթէ դուք իցէք՝ որ խօսիրքն, այլ Հոգին հօր ձերոյ որ խօսիր ի ձեզ։ Մասնեացէ եղբայր զեղբայր ի մահ, եւ հայր զորդի։ եւ յառնիրցեն որդիք ի վերայ հարց՝ եւ սպանանիրցեն զնոսա։ Եւ եղիջիք ատեցեալք յամենեցունց վասն անուան իմոյ։ Իսկ որ համբերեսցէ իսպառ, նա կեցցէ։ Եւ յորժամ հալածիրցեն զձեզ ի քաղաքիս յայմիկ՝ փախիջիք յայլ։ եւ եթէ յայնմանէ հալածիրցեն զձեզ՝ փախիջիք ի միւս։ ամէն ասեմ՝ ձեզ ոչ սպառեսցիք զքաղաքս յԽարայել՝ մինչեւ եկեսցէ որդի մարդոյ։ Ոչ է աշակերտ առաւել քան զվարդապետ, եւ ոչ ծառայ մեծ քան զտէր իւր։ Շատ իցէ աշակերտին՝ եթէ եղիցի իբրեւ զվարդապետ իւր, եւ ծառային՝ իբրեւ զտէր իւր։ եթէ զտանուանին բէեղզերուզ կոչեցին, որչափ եւս առաւել զընտանիսնորա։ Սի այսուհետեւ երկնչիցիք ի նոցանէ։ զի ոչ ինչ է ի ծածուկ՝ որ ոչ յայտնեսցի, եւ գաղանի՝ որ ոչ ծանիրի։ Եւ որ ասեմ՝ ձեզ ի խաւարի՝ ասացէք ի լոյս։ եւ զոր լսէք յունկանէ՝ քարոզեցէք ի վերայ սանեսաց։ Եւ մի երկնչիք յայնցանէ՝ որ սպանանեն զմարմին, եւ զոգի ոչ կտրեն սպանանել։ այլ երկերուք դուք առաւել յայնմանէ՝ որ կարող է զոգի եւ զմարմին կորուսանել ի գեհենի։ Ոչ ապաքէն երկու ճնճղուկք դանկի միոջ վաճառին, եւ մի ի նոցանէ յերկիր ոչ անկցի առանց հօր ձերոյ։ Այլ ձեր եւ ամենայն իսկ հեր գլխոյ թուեալ է։ Եւ արդ՝ մի երկնչիցիք՝ զի լաւ էք քան զբազում ճնճղուկս։

188. Ամենայն որ խոստովանեսցի յիս առաջի մարդկան, խոստովանեցից եւ ես զնմանէ առաջի հօր իմոյ որ յերկինսն է։ Եւ որ ուրացցի զիս առաջի մարդկան, ուրացայց եւ ես զնա առաջի հօր իմոյ՝ որ յերկինսն է։ Սի համարիք եթէ եկի արկա-

նել խաղաղութիւն յերկիր. ոչ եկի արեւանել խաղաղութիւն, այլ սուր: Վանգի եկի քակել զայր ի հօրէ իւրմէ, եւ զդուստր ի մօրէ իւրմէ, եւ զհարսն ի սկեսրէ իւրմէ: Եւ թշնամիք տուն ընտանիք իւր: Ար սիրէ զհայր կամ զմայր առաւել քան զիս՝ ոչ է ինձ արժանի. եւ որ սիրէ զուստր կամ զդուստր առաւել քան զիս՝ չէ ինձ արժանի: Եւ որ ոչ առնու զխաչ իւր՝ եւ գայ զկնի իմ, չէ ինձ արժանի: Ար գտանէ զանձն իւր, կորուսցէ զնա՝ եւ որ կորոյս զանձն իւր վասն իմ, գտցէ զնա: Ար ընդունի զձեզ՝ զիս ընդունի, եւ որ զիս ընդունի՝ ընդունի զառաքիչն իմ. որ ընդունի զմարգարէ յանուն մարգարէի՝ զվարձս մարգարէի առցէ. եւ որ ընդունի զարդար յանուն արդարոյ՝ զվարձս արդարոյ առցէ: Եւ որ արբուսցէ միում ի փոքրկանցս յայսցանէ բաժակ մի ջուր ցուրտ՝ միայն յանուն աշակերտի, ամէն ասեմ ձեզ, ոչ կորուսցէ զվարձս իւր:

189. Եւ¹ եղեւ իբրեւ կատարեաց Յիսուս զգատուէր երկոտասանից աշակերտացն իւրոց, զնաց անտի քարողել եւ ուսուցանել ի քաղաքս նոցա: Եւ² ելեալ շրջէին ընդ քաղաքս եւ ընդ գեօղս՝ աւետարանէին եւ բժշկէին ընդ ամենայն տեղիս. եւ³ ելեալ քարողէին զի ապաշխարեացեն եւ դեւս բազումս հանէին, եւ օծանէին իւղով զբազում հիւանդս՝ եւ բժրշկէին զնոսա:

ՆՈՒ. Հաճա՝ Յիսուս — Հինգ հայ:

190. Յայնմ՝ ժամանակի լուաւ Հերովդէս չորրորդապետ զուր Յիսուսի, եւ զգործսն՝ ամենայն, քանզի⁶ յայտնի եղեւ անուն նորա. եւ զարմանայր վասն ասելոյն յոմանց՝ թէ⁷ Յովհաննէս Մկրտիչ յարեաւ ի մեռելոց եւ վասն այնորիկ զօրութիւնք լինին նովաւ. եւ⁸ յոմանց թէ Եղիա յայտնեցաւ, եւ յայլոց թէ մարգարէ ոմն յառաջնոցն յարեաւ. ոյք

ասէին թէ Լօղիա է, իսկ¹ այլքն թէ մարգարէ է կամ
 թէ իբրեւ զմի ի մարգարէից: Իբրեւ լուաւ Հերով-
 դէս ասէ. Օ՛Յովհաննէս² ես գլխատեցի. իսկ սա ո՛վ
 իցէ զորմէ զայսպիսի իրս լեմ. եւ խնդրէր տեսանել
 զնա: Եւ³ ասէ⁴ ցժառայս իւր. Եւս է Յովհաննէս
 Սկրտիչ, զորոյ⁵ ես զգլուխն հատի. նա⁶ յարեաւ ի
 մեռելոց եւ վասն այնորիկ զօրութիւնք լինին նովաւ:
 Եւ իբրեւ լուաւ Յիսուս գնաց անտի:

191. Ժողովեցան⁷ առաքեալքն առ Յիսուս, եւ
 պատմեցին նմա զամենայն ինչ զոր արարին եւ զոր
 ուսուցին: Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս. եկայք դուք ա-
 ռանձինն յանապատ տեղի, եւ հանգիջիք սակաւ մի.
 զի էին բազումք որ երթային եւ դային, եւ հաց ան-
 դամ չժամանէին ուտել:

192. Յետ⁸ այսորիկ գնաց Յիսուս, առեալ⁹ զնո-
 սա, եւ գնացին¹⁰ նաւու յանապատ տեղի առանձինն,
 որում¹¹ անուն էր Բեթսայիդա յայնկոյս¹² ծովուն
 Գալիլեացոց՝ Տիբերեայ: Եւ¹³ տեսին զնոսա զի եր-
 թային, եւ զգացին բազումք. եւ հետի յամենայն քա-
 ղաքաց խուռն ընթանային անդր, եւ մերձեանային առ
 նոսա, եւ¹⁴ զհետ երթայր նորա ժողովուրդ բազում.
 զի տեսանէին զնշանսն՝ զոր առնէր ի վերայ հիւանդաց:
 Եւ ի լեառն Յիսուս, եւ անդ նստէր աշակերտօքն
 հանդերձ: Եւ էր մերձ զատիկ տօնն Հրէից:

193. Եւ¹⁵ ելեալ ետես ամբոխ բազում եւ զթա-
 ցաւ ի նոսա. զի էին իբրեւ ոչխարք՝ որոց ոչ իցէ հովիւ:
 Եւ¹⁶ ընկալեալ զնոսա, սկսաւ¹⁷ ուսուցանել զնոսա
 յոյժ վասն¹⁸ արքայութեան Աստուծոյ, եւ¹⁹ բժշկեաց
 զհիւանդս նոցա, եւ²⁰ որոց պէտք էին բժշկութեան
 բժշկէր: Եւ²¹ իբրեւ բազում ժամ եղեւ, մատեան առ
 նա երկոտասան աշակերտքն եւ ասէն. Տեղիս անապատ
 է եւ օրս տարածամեալ արձակեա զժողովուրդս, զի²² եր-
 թեալ շուրջ ի գեօղսն եւ յազարակս՝ հանգիցեն, զնես-
 ցեն²³ իւրեանց զինչ ուտիցեն. զի²⁴ սատ յանապատ տե-

դւոջ եմք : Եւ¹ ասէ Յիսուս . Ոչ ինչ պիտոյ է դոցա երթալ . դուք տուք դոցա ուտել : Ասեն² ցնա . Երթիցուք զնեսցուք երկերիւր դահեկանի հաց եւ տացուք դոցա ուտել : Բարձ³ ի վեր զաչս իւր Յիսուս եւ ետես , զի ժողովուրդ բազում գայր առ նա , ասէ ցՓիլիպպոս . ուստի՞ զնեսցուք հաց՝ զի կերիցեն դոքա : Օայս ասէր փորձելով զնա . այլ ինքն զիտէր զինչ առնելոցն էր : Պատասխանի ետ նմա Փիլիպպոս . երկերիւր դահեկանի հաց չէ դոցա բաւական , թէպէտ եւ իւրաքանչիւր ոք սակաւ ինչ առնուցու : Ասէ⁴ ցնոսա . քանի՞ նկանակ ունիք , երթայք տեսէք : Երբեւ զիտացին՝ ասէ⁵ ցնա մի յաշակերտացն նորա , Անդրէաս՝ եղբայր Սիմովի վիմի . է աստ պատանեակ մի , որ ունի հինգ նկանակ վարեղէն՝ եւ երկուս ձկունս . այլ այն զինչ է առ այդչափ մարդիկ , բայց⁶ եթէ երթիցուք զնեսցուք բաւական ժողովրդեանդ կերակուր : Քանզի էին արք իբրեւ հինգ հազար : Ասէ ցաշակերտսն . բերէք⁷ այսր զայն : Եւ⁸ հրամայեաց նոցա բազմել երախանս երախանս ի վերայ դալար խոտոյ . եւ⁹ էր խոտ յոյժ ի տեղ ոջն : Եւ¹⁰ արարին այնպէս . եւ բազմեցուցին զամենեսեան , եւ բազմեցան դասք դասք՝ ուր¹¹ հարիւր եւ ուր յիսուն . եւ¹² բազմեցան մարդիկն թուով իբրեւ հինգ հազար : Եւ¹³ առեալ զհինգ նկանակն եւ զերկուս ձկունսն՝ հայեցաւ յերկինս . դոհացաւ¹⁴ , օրհնեաց¹⁵ եւ¹⁶ մանրեաց զնկանակսն . եւ¹⁷ տայր ցաշակերտսն արկանել ժողովրդեանն , եւ¹⁸ աշակերտքն (ժողովրդոցն) բազմականացն¹⁹ եւ ի ձկանցն բաշխեաց²⁰ ամենեցուն որչափ²¹ եւ կամեցան , կերին²² ամենեքեան եւ յագեցան : Եւ²³ իբրեւ յագեցան , ասէ ցաշակերտսն . ժողովեցէք զնշխարեալ կոտորսդ՝ զի մի՛ ինչ կորիցէ : Ժողովեցին . եւ լին երկոտասան սակառի զկոտորոցն ի հինգ վարեղէն նկանակէ անտի , որ յաւելաւ ի կերողացն եւ²⁴ ի ձկանց անտի : Եւ²⁵ որք կերանն՝ էին արք իբրեւ հինգ հազար . թող զկանաչս եւ զմանկտի : Եւ²⁶ մարդիկն իբրեւ

տեսին զնշանսն զոր արար՝ ասէին. եթէ սա է ճշմարիտ մարգարէն, որ գալոց էր յաշխարհ:

Ե Ր Ր Ո Ր Դ Զ Ա Տ Ի Կ

ՆՈՐ. Յիսուս՝ փախել զէ մարասցեն զնա Լագանոս է-
գնայ ի վերայ Զովուն:

194. Յիսուս¹ իբրեւ գիտաց եթէ գալոց են յափշտակել զնա զի արասցեն զնա թագաւոր, նոյն ժամայն² ճեպեաց զաշակերտսն մտանել ի նաւ, եւ յառաջագոյն քան զնա երթալ յայնկոյս ի Բեթսայի-
դա, մինչ³ինքն զժողովուրդսն արձակիցէ. եւ⁴ իբրեւ երե-
կոյեղեւ, իջինաշտկերտքն նորա ի ծովեղն, եւ մտեալ
ի նաւ՝ գային յայնկոյս ծովուն ի Վափառնառում: Եւ⁵
իբրեւ արձակեաց (Յիսուս) զժողովուրդսն՝ զնաց⁶ դար-
ձեալ ի լեառն միայն կալ⁷ յաղօթս: Եւ իբրեւ ընդ
երեկս եղեւ՝ անդ էր միայն, եւ⁸ իբրեւ նսեմացաւ չեւ
եւս եկեալ էր առ նոսա Յիսուս: Եւ⁹ նառն մեկ-
նեալ էր ի ցամաքէն բազում ասպարիսօք ծփեալ
յալեացն ի մէջ ծովուն՝ եւ ինքն ի ցամաքի: Եւ¹⁰
ծովն ի սաստիկ հողմոյ շնչելոյ՝ յուզէր: Եւ¹¹
ետես զնոսա հողմակոծեալս ի վարելն, զի էր հողմն
ընդդէմ նոցա, եւ զչորրորդ պահու գիշերոյն գայառ
նոսա գնալով ի վերայ ծովուն, եւ¹² վարեալ իբրեւ
ասպարէզս քրտն եւ հինգ՝ կամ երեսուն, տեսանէին
զՅիսուս զի գնայր ի վերայ ծովուն՝ եւ մերձ էր ի
նառն, եւ¹³ կամէրզանց առնել առ նոքօք: Նոքա իբրեւ
տեսին զի գնայր ի վերայ ծովուն, համարեցան թէ
առաջօք ինչ լինիցի, եւ խռովեցան¹⁴ եւ երկեան,¹⁵ եւ
ասեն¹⁶ թէ առաջօք ինչ իցէ, եւ առ ահին զաղաղակ
բարձին. քանզի¹⁷ ամենեքին տեսին զնա՝ եւ խռովեցան:
Եւ¹⁸ վաղվաղակի խօսեցաւ ընդ նոսա Յիսուս՝
եւ ասէ. քաջալերեցարուք, ես եմ, մի՛ երկնչեք:

Պատասխանի ետ նմա Պետրոս՝ եւ ասէ. տէր՝ եթէ դու ես, հրամայեա ինձ դալ առ քեզ ի վերայ ջրոցս: Եւ նա ասէ, եկ. եւ իջեալ ի նաւէն Պետրոս՝ գնաց ի վերայ ջուրցն, եւ ելին առ Յիսուս: Եւ տեսեալ զհողմն սաստիկ՝ երկեալ. եւ իբրեւ սկսաւ ընկղմել՝ աղաղակեաց՝ եւ ասէ. Տէր փրկեա զնա: Եւ վաղվաղակի Յիսուս ձգեաց զձեռն իւր՝ կալաւ զնա եւ ասէ. Թերահաւատ՝ ընդէր երկմտեցեր: Եւ¹ կամէին ընդունել զնա ի նաւն. եւ² ել ի նաւն առ նոսա, եւ³ իբրեւ ելին ի նաւն՝ եւ դադարեաց հողմն: Եւ⁴ վաղվաղակի եհաս նաւն յերկիրն՝ յոր երթային: Եւ⁵ որ ի նաւին էին, մատեան երկիր պագին նմա՝ եւ ասեն. Արդարեւ որդի Աստուծոյ ես դու: Եւ⁶ առաւել եւս յիմարեալ էին ի միտս իւրեանց, եւ զարմանային յոյժ. քանզի եւ ի վերայ հացին ոչ իմացան, զի էր սիրտ նոցա թմբրեալ: Եւ իբրեւ անցին յայնկոյս, եկին յերկիրն Պեննեսաբէթ: Եւ իբրեւ ելին ի նաւէ անտի՝ իսկ եւ իսկ ծանեան զնա արք տեղւոյն այնորիկ. եւ ընթացեալ այսր անդր⁷ առաքեցին ընդ ամենայն դաւառն՝ սկսան⁸ մահաճօք բերել զհիւանդս, ուր լսէին՝ թէ անդ իցէ. եւ⁹ ածին առ նա զամենայն հիւանդս: Եւ¹⁰ ուր եւ մտանէր ի դիւղս կամ ի քաղաքս կամ յաղարակս, ի հրապարակս դնէին զախտաժէտս, եւ աղաչէին զնա՝ զի գոնէ միայն¹¹ ի քղանցս¹² հանդերձի նորա մերձեւ նայցեն. եւ որ միանգամ մերձեցանն՝ փրկեցան:

Եւ թ. Բան լաան երկնա—որ հացին:

195. Ի վաղիւ¹³ անդր ժողովուրդն՝ որ կայր յայնկոյս ծովուն, տեսանէր թէ այլ նաւ ոչ գոյր անդ բաց միայն ի միոյն, յոր մօին աշակերտքն Յիսուսի. եւ զի չէր մտեալ Յիսուս ընդ աշակերտսն իւր ի նաւն. բաց միայն աշակերտքն նորա գնացին: Իբրեւ այլ նաւք գային ի Տիբերեայ մօտ յայն տեղին՝ ուր զհացն

կերան: Իսկ իբրեւ ետես ժողովուրդն եթէ Յիսուս
 ոչ է անդ՝ եւ ոչ աշակերտքն նորա, առին նոքա զնաւ-
 սըն, եւ եկին ի Վափառնատում խնդրել զՅիսուս:
 Եւ իբրեւ գտին զնա յայնկոյս ծովուն, ասեն ցնա-
 ռաբբի՝ երբ եկիր այսր: Պատասխանի ետ նոցա Յի-
 սուս եւ ասէ. ամէն ամէն ասեմ ձեզ. խնդրէք զիս,
 իբրեւ ոչ եթէ զի նշանս ինչ տեսէք, այլ զի կերայք
 ի հացէ անտի՝ եւ յագեցարուք: Երթայք գործեցէք
 մի զկորստական կերակուրն, այլ զկերակուրն, որ մնայ
 ի կեանսն յաւիտենականս, զոր որդին մարդոյ տացէ
 ձեզ. քանզի զնա Հայր կնքեաց Աստուած: Ասեն
 ցնա. զի՞նչ առնիցեմք՝ զի զգործսն Աստուծոյ գոր-
 ծեսցուք: Պատասխանի ետ Յիսուս, եւ ասէ ցնոսա-
 այս է գործն Աստուծոյ, զի հաւատասցիք յայն՝ որ
 առաքեացն զիս: Ասեն ցնա. զի՞նչ նշան առնիցես՝
 զի տեսցուք եւ հաւատասցուք, զի՞նչ գործիցես:
 Հարքն մեր կերան զմանանայն յանապատի անդ՝ որ-
 պէս եւ գրեալ է. հաց յերկնից ետ նոցա ուտել:
 Ասէ ցնոսա Յիսուս. ամէն ամէն ասեմ ձեզ. եթէ ոչ
 Մովսէս ետ ձեզ զհացն յերկնից, այլ Հայրն իմ
 տայ ձեզ զհացն յերկնից զճշմարիտ: Եւ հաց յԱս-
 տուծոյ է, որ իջանէ յերկնից՝ եւ կեանս տայաշխարհի:
 Ասեն ցնա. Տէր՝ յամենայն ժամ տուր մեզ զհացն
 զայն: Ասէ ցնոսա Յիսուս. ես եմ հացն կենաց. որ
 դայ առ իս՝ ոչ քաղցիցէ, եւ որ հաւատայ յիս՝ ոչ
 երբեք ծարաւեսցի: Եւլ ասացի ձեզ՝ թէ տեսէք
 զիս, եւ ոչ հաւատայք: Եւ ամենայն՝ զոր տայ ինձ
 Հայր, առ իս եկեսցէ. եւ որ դայ առ իս, ոչ հանից
 արտաքս: Եւ իջի ես յերկնից՝ ոչ զի զկամս իմ
 արարից, այլ զկամս այնորիկ՝ որ առաքեացն զիս:
 Եյս են կամք Հօր իմոյ, որ առաքեացն զիս. զի զա-
 մենայն զոր ետ ցիս Հայր՝ ոչ կորուսից ի նմանէ,
 այլ յարուցից զնա յաւուրն յետնում: Եյս են կամք
 Հօր իմոյ որ առաքեացն զիս. զի ամենայն որ տեսա-

նիցէ զորդի՝ եւ հաւատայցէ ի նա, ընկալցի զկեանսն
յաւիտենականս. եւ ես յարուցից զնա յաւուրն յետ-
նում: Տրանջէին զմանէ Հրեայքն, զի ասաց թէ ես
եմ հացն իջեալ յերկնից, եւ ասէին. ո՞չ սա է Յի-
սուս որդին Յովսեփու, զորոյ մէք զիտեմք զհայրն եւ
զմայր. իսկ արդ զհարդ ասէ՝ թէ ես յերկնից իջի:
Պատասխանի ետ Յիսուս, եւ ասէ ցնոսա. մի քըրթ-
մընջէք ընդ միմեանս. ոչ որ կարէ դալ առ իս, եթէ
ոչ Հայրն՝ որ զիս առաքեաց՝ ձգեսցէ զնա. եւ ես
յարուցից զնա յաւուրն յետնում: Պրեալ է ի մար-
դարէս. եւ եղիցին ամենեքեան ուսեալք յԱստուծոյ.
ամենայն որ լսէ ի Հօրէ՝ եւ ուսանի, դայ առ իս: Ի-
բրեւ ոչ եթէ զՀայր ուրուք տեսեալ իցէ. եթէ ոչ՝
որ էն յԱստուծոյ, նա ետես զՀայր: Ըմէն ամէն
ասեմ ձեզ. զի որ հաւատայ յիս՝ ընդունի զկեանսն
յաւիտենականս: Եւ եմ հացն կենաց: Հարքն ձեր
կերան զմանանայն յանապատին՝ եւ մեռան: Եւս է
հացն, որ յերկնից իջեալ է. զի որ ուտիցէ որ ի սմա-
նէ՝ մի մեռանիցի. ես եմ հացն կենդանի, որ յերկնից
իջեալ: Եթէ որ ուտիցէ ի հացէ յայսմանէ՝ կեցցէ
ի յաւիտեան. եւ հացն զոր ես տաց՝ մարմին իմ է,
զոր ես տաց վասն կենաց աշխարհի: Մարտնչէին ընդ
միմեանս Հրեայքն՝ եւ ասէին. զհարդ կարէ սա տալ
մեզ զմարմին իւր յուտել: Եսէ ցնոսա Յիսուս. ա-
մէն ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ոչ կերիջիք զմարմին որ-
դւոյ մարդոյ՝ եւ արբջիք զարիւննորա, ոչ ունիք կեանս
յանձինս: Ար ուտէ զմարմին իմ՝ եւ ըմպէ զարիւն
իմ, ունի զկեանսն յաւիտենականս. եւ ես յարուցից
զնա յաւուրն յետնում: Օ՛ի մարմին իմ ճշմարիտ
կերակուր է, եւ արիւն իմ ճշմարիտ ըմպելի է: Ար
ուտէ զմարմին իմ եւ ըմպէ զարիւն իմ, յիս բնա-
կեսցէ, եւ ես ի նմա: Արպէս առաքեաց զիս կենդա-
նին Հայր, եւ ես կենդանի եմ վասն Հօր, եւ որ ու-
տէն զիս, եւ նա կեցցէ վասն իմ: Եւս է հացն՝ որ

յերկնից իջեալ . ոչ որպէս կերան հալքն ձեր զմանա-
նայն՝ եւ մեռան . որ ուտէ զհացս զայս՝ կեցցէ յաւի-
տեան : Բայս ասաց ի ժողովողեանն՝ յուսուցանելն ի
կափառնաում : Եւ բազումք յաշակերտացն իբրեւ
լուան՝ ասեն . խիստ է բանդ այդ , ո՞ր կարէ լսել դմա :
Իբրեւ գիտաց Յիսուս յանձն իւր՝ եթէ տրտնջեն
վասն այնորիկ աշակերտքն , ասէ ցնոսա . այդ գայ-
թազդղեցուցանէ զձեզ : Իսկ արդ՝ եթէ տեսանիցէք
զորդի մարդոյ , զի երանիցէ ուր էր զառաջինն : Հոգին
է կենդանարար , մարմին ինչ ոչ օգնէ . զբանն զոր ես
խօսեցայ ընդ ձեզ՝ հոգի է եւ կեանք : Եւս են ոմանք
ի ձէնջ՝ որ ոչ հաւատան , քանզի գիտէր Յիսուս ի
սկզբանէ , ո՞վ են այնոքիկ՝ որ ոչն հաւատան , եւ ո՞վ
է այն՝ որ մատնելոցն է զնա : Եւ ասէր . վասն այնորիկ
ասացի ձեզ՝ թէ ոչ դք կարէ գալ առ իս , եթէ ոչ իցէ
տուեալ նմա ի Հօրէ իմմէ :

196. Յայսմանէ բազումք յաշակերտացն նորա
չոգան յետս . եւ ոչ եւս շրջէին ընդ նմա : Եսէ Յիսուս
ցերկոտասան աշակերտան , միթէ եւ դո՞ւք կամիք եր-
թալ : Պատասխանի ետ նմա Սիմոն Պետրոս . Տէր՝
առ ո՞վ երթիցուք . բանս կենաց յաւիտենականաց
ունիս : Եւ մեք հաւատացաք՝ եւ ծանեաք՝ եթէ դու
ես Վրիստոսն որդի Եստուծոյ : Պատասխանի ետ նո-
ցա Յիսուս . ոչ ես զձեզ գերկոտասանսդ ընտրեցի ,
եւ մինդ ի ձէնջ սատանայ է : Եւ ասէր զՍիմոնեան
Յուդայէ սկարիովտացւոյ , զի նա իսկ մատնելոց էր
զնա . եւ մի էր յերկոտասանիցն :

II. Ասան անշուայն յետո՛ք հաց ուտելոյ :

197. Եւ՛ յետ այսորիկ շրջէր Յիսուս ի Գալի-
լէա . քանզի ոչ կամէր ի Հրէաստանի շրջել . զի խրն-
դրէին զնա Հրեայքն սպանանել : Եւ՛ ժողովեցան առ
նա փարիսեցիքն՝ եւ ոմանք ի դպրացն՝ որ եկեալ էին
յԱրուսաղէմէ : Եւ տեսեալ զոմանս յաշակերտաց ան-

տի, զի խառնակ ձեռք, այսինքն է՝ անկուայ ուտէին հաց, բամբասեցին։ Օ՛ի փարիսեցիքն եւ ամենայն շրէայք՝ եթէ ոչ բռնալիր լուանան զձեռս, հաց ոչ ուտեն։ քանզի ունին զաւանդութիւն ծերոցն, եւ ի հրապարակէ մտեալ՝ եթէ ոչ նախ մկրտիցին, ոչ ուտեն։ եւ այլ ինչ բազում է՝ զոր ընկալան ունել, մկրտութիւնս բաժակաց եւ ստոմանաց եւ պղնձեաց եւ մահճաց։ Եպա հարցանեն ցնա փարիսեցիքն եւ դպիրք՝ եւ¹ ասեն. թէ Բնդէր աշակերտքն քո անցանեն զաւանդութեամբ ծերոցն. զի ոչ լուանան զձեռս յորժամ հաց ուտեն. այլ² խառնակ ձեռք հաց ուտեն։ Եւ³ պատասխանի ետ՝ եւ ասէ ցնոսա. իսկ դուք ընդէր անցանէք զպատուիրանաւն Աստուծոյ. վասն ձերոյ աւանդութեան։ Օ՛ի Աստուած ասաց. պատուեա զհայր քո եւ զմայր։ Եւ որ բամբասէ զհայր կամ զմայր՝ մահու վախճանեսցի։ Եւ դուք ասէք. որ ասիցէ ցհայր իւր կամ ցմայր իւր, Կորբան⁴ որ է պատարագ, զոր յինէն օգտեսցիս. եւ⁵ ոչ պատուիցէ զհայր եւ զմայր իւր, եւ⁶ ոչ եւս տայք թոյլ նմա առնել ինչ հօրն կամ մօր, եւ⁷ խոտէք եւ⁸ անարգէք զբանն Աստուծոյ վասն ձերոյ աւանդութեանն զոր⁹ աւանդեցէք։ Եւ բազում ինչ այլ՝ որ այսմ նման է առնէք։ Կեղծաւորք¹⁰ բարւոք մարգարէացաւ ի վերայ ձեր Եսայի՝ եւ ասէ. Ժողովուրդս այս շրորթամբք պատուէ զիս, եւ սիրտ իւրեանց հեռացեալ մեկուսի է յինէն։ Օ՛ւր¹¹ պաշտեն զիս. ուսուցանեն վարդապետութիւնս զմարդկան պատուիրեալս։ Թուղեալ զպատուիրանն Աստուծոյ, ունիք զմարդկան աւանդութիւն. մկրտութիւնս ստոմանաց եւ բաժակաց, եւ այլոց նմանեաց սոցին առնէք բազումս։ Եւ ասէ ցնոսա. բարւոք խոտէք զպատուիրանն Աստուծոյ, զի զձեր աւանդութիւն հաստատիցէք։ Եւ¹² կուչեալ առ ինքն զամենայն ժողովուրդսն, ասէ ցնոսա. լուարուք¹³ ինձ ամենեքեան՝ եւ ի միտ առէք։ Այնչս ար-

տաքուստ ի մարդ մտեալ՝ եթէ կարիցէ պղծել զնա, այլ որ ելանէ ի նմանէ՝ այն է որ պղծէ զմարդն: Ար ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:

198. Յայնժամ¹ մատուցեալ աշակերտացն նուրա՛ ասեն ցնա. գիտե՞ս՝ զի փարիսեցիքն իբրեւ լուան զքանն՝ դայթազդեցին: Նա պատասխանի ետ նոցա՝ եւ ասէ. ամենայն տունկ զոր ոչ տնկեաց Հայր իմ երկնաւոր, խլեսցի: Թոյլ տուք զնոսա. կոյրք են՝ կուրաց առաջնորդ. կոյր կուրի յորժամ առաջնորդէ՝ սխալէ, եւ երկոքին ի խորխորատ անկանին:

199. Եւ² իբրեւ եմուտ ի տուն յամբոխէ անտի, հարցանէին զնա աշակերտքն վասն առակին: Եւ Պետրոս³ ասէ. մեկնեա մեզ զառակս զայս: Ըսէ Յիսուս. տակաւին եւ դուք այդպէս⁴ անմիտք էք, ոչ իմանայք՝ եթէ ամենայն որ արտաքուստ ի ներքս մտանէ ի մարդ, ոչ կարէ զնա պղծել. զի ոչ եթէ ի սիրտ նորա մտանէ, այլ յորովայն՝ եւ արտաքս ելանէ. եւ սրբէ զամենայն կերակուրսն: Եւ ասէր, թէ որ ինչ ելանէ⁵ ի բերանոյ՝ ի սրտէ անտի դայ, եւ այն պղծէ զմարդն: Զի⁶ ի ներքուստ ի սրտէ մարդկան խորհուրդք չարութեան ելանեն. շնու թիւնք, պոռնկութիւնք, գողութիւնք, սպանութիւնք, սուտ վկայութիւնք⁷, ագահութիւնք⁸, չարութիւնք, նենգութիւնք, գիշութիւն, չարակնութիւնք, հայհոյութիւն, ամբարտաւանութիւն, անզգամութիւն: Եւ ամենայն չարիք ի ներքուստ ելանեն. այս⁹ ամենայն է՝ որ պղծէ զմարդն, այլ անլուայ ձեռք ուտել՝ ոչ պղծէ զմարդ:

ԿԸ. Կէնն Ժանանացի:

200. Եւ¹⁰ ելեալ անտի Յիսուսի՝ զնաց ի կողմանս Տիւրոսի եւ Սիդոնի: Եւ¹¹ մտեալ ի տուն՝ ոչ ումեք կամէր յայտնել, եւ ոչ կարաց ծածկել: Եւ¹² ահա կին մի քանանացի ի սահմանաց անտի նոցա ելեալ,

լուաւ¹ զնմանէ, որոյ դուստր իւր նեղեալ էր յայտոյ պղծոյ, աղաղակէր² եւ ասէր. ողորմեա ինձ Տէր, որդի Գաւթի դուստր իմ չարաչար այսահարի: Եւ նա ոչ ետ նմա պատասխանի. եւ մատուցեալ աշակերտքն նորա՝ աղաչէին զնա եւ ասէին. արձակեա զնա զի աղաղակէ զհետ մեր: Եւ պատասխանի ետ եւ ասէ. ոչ ուրեք առաքեցայ՝ եթէ ոչ առ ոչխարս կորուսեալս տանն Խարայելի: Եւ նա մատուցեալ անկաւ³ առաջին նորա: Եւ կինն էր հեթանոս՝ Փիւնիկ ասորի յազգէ. երկիր⁴ պազանէր նմա, եւ ասէր. Տէր, օգնեա ինձ: Եւ⁵ աղաչէր զնա՝ զի զդեւն հանցէ ի դստերէ նորա: Պատասխանի⁶ ետ Յիսուս եւ ասէ յնա⁷. Թոյլ տուր՝ նախ յագեացին մանկունք. զի ոչ է բարւոք ասնուլ զհաց մանկանց եւ արկանել շանց: Եւ պատասխանի ետ եւ ասէ. Տէր՝ եւ շունք ի փրշւանաց սեղանոյ մանկանցն կերակրին, անկեւոց⁸ ի սեղանոյ Տեառն իւրեանց: Յայնժամ պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. ո՛վ կին դու՝ մեծ են հաւատքքո, եղիցի քեզ որպէս եւ կամիս, վասն⁹ այդր բանի երթ, եւ դեւն ի դստերէ քումէ. եւ¹⁰ բժշկեցաւ դուստր նորա ի նմին ժամու: Գնաց¹¹ ի տուն իւր, եւ եգիս ելեալ զդեւն. եւ զդուստրն, զի անկեալ դնէր ի մահիծս:

ԱՐ. Բժշէի իո՞ւլ մի հաճի եւ այլ բապտիստ:

201. Եւ¹² գնացեալ անտի Յիսուսի՝ եւ¹³ ելեալ միւսանգամ ի սահմանացն Տիւրոսի եւ Սիդոնի, եւ եկն ի ծովեզրն Գալիլեացւոց ի մէջ սահմանացն ի Գեկապոլիս: Եւ բերին առաջին նորա խուլ մի եւ համր. եւ աղաչէին՝ զի ձեռն դիցէ ի վերայ նորա: Եւ առեալ զնա մեկուսի յամբօխէ անտի, արկ զմատուռս իւր ընդ ականջս նորա՝ եւ եթուք անդր. եւ կալաւ զլեզուէ նորա: Հայեցաւ յերկինս՝ յոգւոց եհան՝ եւ ասէ. եփփաթայ՝ որ է բա-

ցիր : Եւ նոյնժամայն բացան լսելը նորա, եւ լուծան կապանք լեզուի նորա . եւ խօսէր ուղիւ : Եւ պատուիրեաց նոցա՝ զի մի ումեք ասիցեն . եւ որչափ նա պատուիրէր նոցա, նոքա եւս առաւել քարոզէին . եւ եւս քան զեւս զարմանային եւ ասէին . զամենայն ինչ բարւոք գործեացս , զի խից լսել տայ՝ եւ համերց խօսել :

202. Եւ ելեալ ¹ ի լեառն նստէր անդ : Մատենան առ նա ժողովուրդք բազումք՝ որ ունէին ընդ իւրեանս՝ կաղս , կոյրս , համերս , միակողմանիս , եւ այլս բազումս . եւ ընկեցին գնոսա առ ոտս նորա՝ եւ բժշկեաց գնոսա : Մինչեւ զարմանալ ժողովրդոցն՝ որ տեսանէին , զի համերքն խօսէին՝ կաղք գնային՝ միակողմանիք բժշկէին՝ կոյրք տեսանէին , եւ փառաւոր առնէին զԱստուած Իսրայելի :

ԿԳ. Ի խաղճանալ Եօնն շէանակին :

203. Յաւուրսն ² յայնոսիկ դարձեալ ժողովուրդ բազում էր , եւ ինչ ոչ ունէին ուտել . եւ կոչեաց առ ինքն Յիսուսի զաշակերտսն իւր՝ եւ ասէ ցնոսա . Գլթամ ես ի վերայ ժողովրդեանդ . զի արդ երեք աւուրք են՝ մինչ առ իս են , եւ ոչ ունին զինչ ուտիցեն , եւ արձակել ³ զգնոսա նօթիս՝ չկամիմ . եւ ⁴ եթէ արձակեմ զգնոսա նօթիս ի տունս իւրեանց , գուցէ ⁵ նքթիցեն զձանապարհայն , զի ⁶ ոմանք ի դոցանէ ի հեռաստանէ եկեալ են : Պատասխանի ետուն նմա աշակերտքն նորա , ուստի՞ կարես յագեցուցանել զգնոսա հացիւ յանապատի աստ : Մեզ ⁷ յանապատի աստ ուստի՞ իցէ այնչափ հաց՝ մինչեւ յագեցուցանել զայսչափ ժողովուրդ : Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս . քանի՞ նկանակ ունիք . եւ նոքա ասեն , եօթն , եւ սակաւ ձկունս : Եւ ⁸ հրամայեաց ժողովրդեանն բազմել ի վերայ երկրի . եւ առեալ զեօթննկանակն՝ դոհացաւ՝ եբեկ , եւ տայր ցաշակերտսն զի արկցեն . եւ (աշակերտքն) արկին սառաջի ժողովրդեանն : Եւ ձկունս սակաւ ունէին . եւ

զայն եւս օրհնեաց, եւ հրամայեաց արկանել: Աերան¹ ամենեքեան եւ յագեցան, եւ բարձին զնշխարս կոտորոցն՝ եօթն զամբիղ լի: Եւ որք կերանն՝ էին արք իբրեւ չորք հազարք. թող զկանայս եւ զմանկտի: Եւ² արձակեաց զնոսա: Եւ նոյն ժամայն մտեալ ի նաւ հանդերձ աշակերտօքն՝ եկն ի կողմանս Վաղմանուհեայ, ի սահմանս³ Սագգաղեայ:

ԱՊ. Նշան յերկնից եւ խոր փարիսեցոց:

204. Եւ մատուցեալ փարիսեցիք եւ սաղուկեցիք՝ սկսան⁴ վիճել ընդ նմա, եւ խնդրէին ի նմանէ նշան յերկնից ցուցանել⁵ նոցա, փորձելով⁶ զնա: Նա⁷ պատասխանի ետ՝ եւ ասէ ցնոսա. յորժամ երեկոյ լինի՝ ասէք, պարզ լինիցի՝ զի կարմրացեալ է երկին: Եւ առաւօտու՝ այսօր մրրիկ, զի շառագունի տրտմու թեամբ երկին. յորժամ⁸ տեսանիցէք ամպ ծագեալ յարեւմտից, իսկոյն ասէք՝ թէ անձրեւ գայ, եւ լինի այնպէս. եւ յորժամ հարաւ շնչեալ, ասէք՝ թէ խորշակ լինի, եւ լինի այնպէս: Անդժաւորք՝ զերեսս երկնի եւ երկրի կարէք քննել, իսկ⁹ զնշան ժամանակիս ոչ կարէք գիտել: Ընդէր¹⁰ եւ յանձանց իսկ ոչ ընտրէք զարժանն: Եւ¹¹ զայրացաւ յոգի իւր՝ եւ ասէ. զի է զի ազգս այս նշան խնդրէ. ամէն ասեմ ձեզ, ազգ¹² չար եւ շնացող նշան խնդրէ, եւ նշան մի տալի նմա. բայց նշանն Յովնանու մարգարէի:

205. Եթող¹³ զնոսա. դարձեալ եմուտ ի նաւ՝ եւ գնաց յայնկոյս: Գնացին¹⁴ եւ աշակերտքն նորա յայնկոյս՝ եւ մոռացան առնուլ հաց. բայց¹⁵ միայն մի նկանակ ունէին ընդ իւրեանս ի նաւին: Եւ պատուիրէր նոցա՝ եւ ասէր. Տեսէք¹⁶ եւ զգոյշ լերուք ի խմորոյ սաղուկեցւոցն եւ փարիսեցւոցն, եւ¹⁷ ի խմորոյ հերովդիանոսաց: Նոքա¹⁸ խորհէին ընդ միմեանս եւ ասէին, թէ հաց ոչ բարձաք: Գիտաց Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Թի խորհիք միտս ձեր թերահաւատք,

եթէ հայ ոչ ունիք . տակաւին¹ ոչ իմանայք եւ ոչ յիշէք . ապշուծիւն ունի զսիրտս ձեր . աչք գոն՝ եւ ոչ տեսանէք, ականջք են՝ եւ ոչ լսէք, եւ ոչ իմանայք տակաւին, եւ ոչ յիշէք : Յորժամ զհինգ նկանակն ի հինգ հազարսն, եւ քանի՞ սակառի լի բարձիք զկոտորոցն, եւ ասեն, երկոտասան : Եւ յորժամ զեօթն նկանակն ի չորս հազարսն, քանի՞ զամբիղ լի բարձիք զկոտորոցն . եւ նոքա ասեն, եօթն : Եւ ասէ ցնոսա . իսկ զի՞արդ ոչ իմանայք . եթէ² ոչ վասն հացի ասացի ձեզ՝ զզոյշ լինել ի խմորոյ սաղուկեցւոյ եւ փարիսեցւոցն : Յայնժամ ի միտ առին, թէ ոչ ասաց զգուշանալ ի խմորոյ, այլ յաղանդոյ փարիսեցւոցն եւ սաղուկեցւոյ :

ԿԼ . Կոյրն Բեթսայիդայ :

206. Վան՝ ի Բեթսայիդա . եւ ածին առաջնորա կոյր մի, եւ աղաչէին զնա՝ զի մերձեսցի ի նա : Եւ առեալ զձեռանէ կուրին՝ եհան արտաքոյ շինին, եւ թուք յաչս նորա, եւ ձեռն եղ ի վերայ նորա . եւ հարցանէր ցնա՝ թէ տեսանիցե՞ ինչ : Բացաւ՝ եւ ասէր . տեսանեմ զմարդիկս՝ զի շրջին իբրեւ զճառս : Վարձեալ եղ ձեռս ի վերայ աչաց նորա՝ եբաց, եւ տեսանէր . ողջացաւ՝ եւ տեսանէր համարձակ զամենայն : Երձակեաց զնա ի տուն իւր՝ եւ ասէ . ի շէնդ մի մտանիցես, այլ երթ ի տուն քո . եւ յորժամ ի շէնն մտանիցես՝ մի ումեք ասիցես ի շինին :

ԿԶ . Խոստովանանքն Պետրոսի եւ Կարաճոսի :

207. Եւ³ ելեալ Յիսուս ի կողմանս Փիլիպպեայ Կեսարեայն . եւ եղեւ⁴ ի կալն նորա յաղօթս առանձինն՝ էին եւ աշակերտքն նորա, եւ⁵ ել Յիսուս աշակերտքն հանդերձ ի շէնս Կեսարեայ Փիլիպպեայ, եւ ի ճանապարհին հարցանէր յաշակերտս իւր՝ եւ ասէր . Օ՛հ ուստեք ասեն զինէն մարդիկս՝ թէ՞ իցէ

որդի մարդոյ : Եւ նոքա ասեն . ոմն զՅովհաննէս
մկրտիչ , այլք զԼազար եւ կէսք զԼաւրեմիա . իսկ¹ այլք՝
Թէ մարգարէ ոք յառաջնոցն յարեաւ : Եսէ ցնոսա .
իսկ² դուք զո՞ւստեք ասէք զինէն Թէ իցեմ : Պա-
տախանի³ ետ նմա Սիմոն Պետրոս՝ եւ ասէ . դու ես
Վրիստոսն որդի Լստուծոյ կենդանւոյ : Պատախանի
ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա . երանի է քեզ Սիմոն որդի
Յովնանու , զի մարմին եւ արիւն ոչ յայտնեաց քեզ՝
այլ հայր իմ որ յերկինսն է : Եւ ես քեզ ասեմ . զի
դու ես վէմ , եւ ի վերայ այդր վիմի շինեցից զեկեղե-
ցի իմ , եւ դուռնք դժոխոց զնա մի՝ յաղթահարեսցեն :
Եւ տաց քեզ զփականս արքայութեան երկնից . եւ
զոր միանգամ կապեսցես յերկրի , եղեցի կապեալ
յերկինս . եւ զոր արձակեսցես յերկրի , եղեցի արձա-
կեալ յերկինս : Յայնժամ սաստեաց աշակերտացն ,
զի⁴ մի ումեք ասիցեն զնմանէ Թէ⁵ նա է Վրիստոսն :
Յայնմհետէ սկսաւ Յիսուս ցուցանել աշակերտացն
իւրոց՝ Թէ պարտ է որդւոյ⁶ մարդոյ երթալ⁷ յԵ-
րուսաղէմ , եւ Թէ բազում չարչարանս չարչարել .
եւ⁸ անարգել յերիցանց եւ ի քահանայապետից եւ
ի դպրաց , եւ մեռանել . եւ յերկր աւուր յառնել :
Եւ համարձակ զբանն խօսեցաւ :

208. Եւ առեալ զնա մեկուսի Պետրոսի՝ սկսաւ
կազել⁹ ընդ նմա պարտել¹⁰ եւ¹¹ ասել . Վաւ լիցի
քեզ Տէր , մի եղեցի քեզ այդ . Եւ¹² նա դարձաւ
ետես զաշակերտսն . սաստեաց Պետրոսի եւ ասէ .
Երթ¹³ յետս իմ սատանայ , դայթաղղութիւն իմ ես
դու , զի ոչ խորհիս դու զԼստուծոյսն՝ այլ զմարդ-
կան : Յայնժամ Յիսուս կոչեցեալ¹⁴ առ ինքն զժո-
ղովուրդն աշակերտօքն հանդերձ՝ ասէ առ¹⁵ ամենե-
սին . Եթէ ոք կամի զկնի իմ գալ՝ ուրասցի զանձն եւ
առցէ զխաչ իւր հանապաղ , եւ եկեացէ զհետ իմ :
Քի որ կամիցի զանձն իւր կեցուցանել՝ , կորուսցէ
զնա . եւ որ կորուսցէ զանձն իւր վասն իմ , եւ¹⁶ վասն

աւեստարանին՝ ապրեցուսցէ զնա։ Օ, ի՞նչ օգուտ է մարդոյ՝ եթէ զաշխարհս ամենայն շահեցի, եւ զանձն իւր տուժեացէ, կամ¹ կորուսցէ։ Վանզի² զի՞նչ տացէ մարդ փոխանակ անձին իւրոյ։ Օ, ի որ ոք ամօթ³ համարեացի զիս եւ զբանս իմ ի շնացող եւ ի մեղաւոր ազգիս այսմիկ, զնա⁴ եւ որդի մարդոյ յամօթ արասցէ յորժամ գացցէ փառօք իւրովք եւ շօր իւրոյ եւ հրեշտակաց սրբոց։ Օ, ի⁵ դալոց է որդի մարդոյ փառօք շօր իւրոյ հանդերձ հրեշտակօք իւրովք, եւ յայնժամ հատուսցէ իւրաքանչիւր ըստ գործս իւր։ Եւ⁶ ասէ ցնոսա։ Ամէն ասեմ ձեզ, զի են ոմանք ի դոցանէ որ աստ կան, որք մի ճաշակեացեն զմահ՝ մինչեւ տեսցեն զարքայութիւն Աստուծոյ եկեալ զօրութեամբ, մինչեւ⁷ տեսանիցեն զորդին Աստուծոյ եկեալ արքայութեամբ իւրով։

ԿԼ. Այլակերպութիւն։

209. Եւ⁸ եղեւ յետ այսց բանից իբրեւ աւուրք ութ՝ առեալ Յիսուս⁹ զՊետրոս եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս զեղբայր նորա հանէ զնոսա ի լեառն մի բարձր առանձինն։ Եւ¹⁰ ի լեառն կալ յաղօթս։ Եւ ի կալ նմա յաղօթս՝ եղեւ տեսիլ երեսաց նորա այլակերպ, եւ¹¹ այլակերպեցաւ առաջի նոցա, եւ լուսաւորեցան երեսք նորա իբրեւ զարեգակն, եւ¹² ձորձք նորա եղեն փայլուն սպիտակ յոյժ, որպէս թափիչք երկրի ոչ կարեն այնպէս սպիտակացուցանել։ Եւ ահա արք երկու խօսէին ընդ նմա, որ էին Մովսէս եւ Եղիա՝ երեւեալ փառօք եւ ասէին զեղին նորա՝ զոր կատարելոց էր յԱրուսաղէմ։ Իսկ Պետրոս եւ որ ընդ նմայն էին՝ ծանրացեալք ի քնոյ զարթեան. տեսին զփառան նորա եւ զերկուս արսն որ կային առ նմա եւ¹³ խօսէին ընդ Յիսուսի։ Եւ¹⁴ եղեւ ի մեկնելն նոցա ի նմանէ՝ ասէ Պետրոս ցՅիսուս. Տէր¹⁵, բարւոք է մեզ աստ լինել, եւ թէ կամիս՝ արասցուք երիս տա-

դաւարս. մի քեղ եւ մի Մովսէսի եւ մի Նղիայի :
 Վանգի¹ ոչ գիտէր զինչ խօսէր, զի զարհուրեալ
 էին : Եւ² մինչ դեռ նա խօսէր՝ ահա ամպ լուսաւոր
 հովանի եղեւ ի վերայ նոցա, եւ³ երկեան ի մտանէն
 նոցա ընդ ամպովն : Չայն⁴ եղեւ յամպոյն եւ ասէ .
 Վա է որդի իմ սիրելի՝ ընդ որ հաճեցայ, դմա լուա-
 րութ : Եւ⁵ ընդ լինել բարբառոյն՝ գտաւ Յիսուս մի-
 այն : Իբրեւ⁶ լուան աշակերտքն՝ անկան ի վերայ
 երեսաց իւրեանց եւ երկեան յոյժ : Եւ մատուցեալ
 Յիսուս՝ բռնն եհար զնոցանէ եւ ասէ . յոտն կա-
 ցէք եւ մի երկնչեք : Եւ⁷ յանկարծակի հայեցեալ
 այսր անդր՝ ոչ եւս զոք տեսին, բայց միայն զՅիսուս
 ընդ իւրեանս : Եւ մինչդեռ իջանէին ի լեռնէ անտի՝
 պատուիրեաց նոցա զի մի ումեք պատմեացեն զոր
 տեսինն, բայց յորժամ որդի մարդոյ ի մեռելոց յա-
 րիցէ : Եւ⁸ ասէ . մի ումեք ասիցէք զտեսիլդ զայդ՝
 մինչեւ որդի մարդոյ ի մեռելոց յարիցէ : Եւ⁹ ին-
 քեանք լռեցին եւ ոչ ումեք պատմեցին յաւուրսն
 յայնոսիկ եւ ոչինչ յորոց տեսինն : Եւ¹⁰ զբանն ի մտի
 ունէին՝ եւ խնդրէին ընդ միմեանս թէ զինչ իցէ ի
 մեռելոցն յառնել : Հարցին ցնա աշակերտքն եւ ա-
 սեն . Օ՛ի՛նչ¹¹ է այն զոր դպիրքն ասեն՝ եթէ նախ
 Նղիայի պարտ է դալ : Պատասխանի¹² ետ Յիսուս եւ
 ասէ ցնոսա . Նղիա գայ, եւ նախ¹³ եկեալ յարդարես-
 ցէ զամենայն : Իսկ զիարդ գրեալ է զորդւոյ մարդոյ՝
 զի բազում ինչ չարչարեսցի եւ անգոսնեսցի : Եւ¹⁴
 ասեմ ձեզ, զի Նղիա եկեալ իսկ է, եւ ոչ ծա-
 նեան զնա, այլ արարին ընդ նա՝ զոր ինչ կամեցան,
 որպէս¹⁵ եւ գրեալ է վասն նորա : Նոյնպէս¹⁶ եւ որդի
 մարդոյ չարչարելոց է ի նոցանէ : Յայնժամ ի միտ
 առին աշակերտքն՝ թէ վասն Յովհաննու մկրտչի
 ասաց ցնոսա :

ԿԸ. Այսահարն լոսնոյ եւ համբ:

210. Աւ¹ եղեւ ի վաղիւն մինչ իջանէին նորա ի լեռնէ անտի՝ ընդ առաջ եղեւ նմա ժողովուրդ բազում, եւ² իբրեւ եկին առ³ աշակերտսն՝ տեսին ամբոխ շուրջ զնորօք եւ զգալիսն՝ զի վիճէին ընդ նոսա: Աւ վաղվաղակի ամենայն ժողովուրդն իբրեւ տեսին զնա՝ զարմացան, եւ ընդ առաջ ընթացեալ ողջոյն տային նմա: Աւ եհարց ցնոսա թէ՛ զինչ վիճէիք ընդ նոսա: Աւ⁴ ահա մատուալ⁵ այր մի ի ժողովուրդենէն⁶ ի ծունր⁷ իջանէր եւ ասէր. վարդապետ⁸, ածի զորդի իմ առքեղ. զոր ունի այս համր, աղաչեմ⁹ զքեզ հայեաց յորդի իմ զի միամօր է ինձ. Տէր¹⁰, ողորմեաց որդւոյ իմում, զի լուսնոտի եւ չարաչար հիւանդանայ. բազում անգամ անկանի ի հուր եւ երբեք ի ջուր. եւ¹¹ ահա այս հարկանի ի նմա, եւ¹² ուր եւ հասանէ զարկուցանէ զնա, եւ¹³ յանկարծ գոչէ, եւ¹⁴ փրփրէ եւ կրճատէ զատամուռս իւր եւ ցամաքի, եւ հազիւ¹⁵ մեկնի ի նմանէ խորտակեալ զնա. եւ¹⁶ մատուցի զնա աշակերտացն քոց եւ¹⁷ աղաչեցի՝ զի¹⁸ հանցեն եւ¹⁹ ոչ կարացին բժշկել: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. ով ազգ անհաւատ եւ թիւր, մինչեւ ցե՛րբ իցեմ ընդ ձեզ մինչեւ յե՛րբ անսայցեմ ձեզ՝ ած զնա առ իս, եւ ածին զնա առ նա: Աւ²⁰ մինչ գեռ մատչէր՝ իբրեւ²¹ ետես զնա այսն վաղվաղակի շարժեաց՝ զարկոյց²² զնա եւ²³ անկեալ յերկիր թաւալէր եւ փրփրէր: Ահարց զհայր նորա եւ ասէ. քանի ժամանակք են՝ յորմէհետէ այդ եղեւ դմա. եւ նա ասէ. ի մանկութենէ: Բազում անգամ ի հուր արկանէ եւ ի ջուր՝ զի կորուսցէ զդա. արդ՝ եթէ կարող ինչ ես, օգնեա մեզ տէր՝ գթացեալ ի վերայ մեր: Աւ Յիսուս ասէ ցնա. ասացեր՝ թէ կարող ես. ամենայն ինչ հնարաւոր է այնմ, որ հաւատայն: Աւ վաղվաղակի աղաղակեաց հայր մանկանն՝ եւ ասէ.

հաւատամ, օգնեա անհաւատութեանս իմում: Իրբեւ ետես Յիսուս եթէ կուտի ժողովուրդն ի վերայ, սատեաց այսոյն պղծոյ եւ ասէ. համրդ եւ խուլ այս՝ ես տամ քեզ հրաման, եւ ի դմանէ, եւ այլ եւս մի մտանիցես ի դա: Եւ աղաղակեաց՝ եւ յոյժ լլկեաց զնա, եւ եւ. եւ եղեւ պատանեակն իբրեւ զմեռեալ, մինչեւ բազմաց խիլ ասել թէ մեռաւ: Եւ Յիսուս կալաւ զձեռանէ նորա՝ յարոյց զնա, եւ կանգնեցաւ: Եւ¹ բժշկեցաւ մանուկն ի ժամէն յայնմանէ՝ եւ² ետ զնա ցհայր իւր: Եւ զարմանային ամենեքեան ի վերայ մեծամեծացն Աստուծոյ: Եւ³ իբրեւ եմուտ ի տուն՝ յայնժամ մատեան աշակերտքն առանձինն, հարցին⁴ (ցՅիսուս) եւ⁵ ասեն: Մեք ընդէր ոչ կարացաք հանել զնա: Եւ նա ասէ ցնոսա. վասն թերահաւատութեան ձերոյ: Եւ⁶ ասեն առաքեալքն ցՏէր. յաւել մեզ հաւատս: Եւ ասէ Տէր. եթէ ունիցիք հաւատս քան զհատ մանանիսոյ, եւ ասիցէք թթեւեւոյս այսմիկ. խլեաց եւ անկեաց ի ծովու, եւ հնազանդեսցի ձեզ: Եւ⁷ ասեմ ձեզ՝ եթէ ունիցիք հաւատս քան զհատն մանանիսոյ, ասաջիք լերինս այսմիկ՝ փոխեաց աստի անդր, եւ փոխեսցի. եւ ոչինչ անհնարին լինիցի ձեզ: Բայց այս ազգ ոչ իւրք եւ լանէ՝ եթէ ոչ ազօթիւք եւ պահօք:

ԿԹ. Երկրորդ հանիսացոյն—Ուն մահոսան—

Երկրորդական:

211. Եւ⁸ անտի ելեալ անցանէին առ Վաղիլեացւոյք. եւ ոչ կամէր եթէ ոք գիտացէ: Եւ⁹ մինչ գեռ շրջէին նոքա ի Վաղիլեա, եւ ի զարմանալն ամենեցուն ի վերայ ամենայնի զոր առնէր, ասէ ցաշակերտսն իւր. դիք դուք ի լսելիս ձեր զբանս զայսոսիկ. (եւ¹⁰) ուսուցանէր զաշակերտսն իւր եւ ասէր ցնոսա, թէ որդի մարդոյ մատնելոց է ի ձեռս մարդկան, եւ սպանցեն զնա. եւ իբրեւ սպանցի՝ յերիւր աւուր յա-

րիցէ: Եւ¹ նոքա ոչ գիտէին զբանն, եւ էր ճաճկեալ ի նոցանէ՝ զի մի գիտասցեն. եւ երկնչէին հարցանել ցնա վասն բանին այնորիկ:

212. Եւ² տրամեցան յոյժ: Իբրեւ եկին նոքա ի Վափառնաուժ, մատեան՝ որ զերկդրամեանն պահանջէին՝ առ Պետրոս, եւ ասեն. վարդապետն ձեր ո՞չ տայ զերկդրամեանն, եւ նա ասէ՝ այո՛: Եւ իբրեւ եմուտ ի տուն՝ յառաջեաց քան զնա Յիսուս եւ ասէ. զի՞արդ թուի քեզ Սիմոն. թագաւորք ազգաց յումն՝ առ նուն զհարկս կամ զհասն, յորդւոց իւրեանց՝ թէ յօտարաց: Եւ իբրեւ ասաց՝ թէ յօտարաց, ասէ ցնա Յիսուս ապա ուրեմն ազատ են որդիքն: Բայց զի մի՞ դայթակղեցուցուք զնոսա, երթ ի ծով՝ եւ ընկեա կարթ, եւ զառաջին ձուկն որ ելանիցէ՝ առ եւ բաց զբերան նորա, եւ գտանիցես սատեր. եւ զայն առեալ տացես նոցա ընդ իմ եւ ընդ քո:

Ը. Այս Գայնագող-Մեան:

213. Եմուտ³ խորհուրդ ի նոսա՝ թէ ո՞ր արդեօք մեծ իցէ ի նոցանէ: Յիսուս իբրեւ ծանեալ զխորհուրդս սրտից նոցա, եւ⁴ իբրեւ եմուտ ի տուն, հարցանէր զնոսա. զի՞նչ վիճէիք զճանապարհայն ընդ միմեանս: Եւ նոքա լուռ լինէին. քանզի ընդ միմեանս վիճէին ի ճանապարհին թէ ո՞վ մեծ իցէ: Եւ իբրեւ նստաւ՝ կոչեաց զերկոտասանսն: Յայնմ⁵ աւուր մատեան աշակերտքն առ Յիսուս եւ ասեն. ո՞վ իցէ ի մէջ մեծ յարքայութեան երկնից: Եւ⁶ ասէ ցնոսա. Եթէ, ոք կամի առաջին լինել՝ եղիցի ամենեցուն կրօնսեր եւ ամենեցուն պաշտօնեայ: Եւ⁷ կոչեաց առ ինքն Յիսուս մանուկ մի, եւ⁸ ընկալեալ զնա ի գիրկս իւր՝ կացոյց⁹ զնա ի մէջ նոցա առ¹⁰ իւր, եւ ասէ ցնոսա ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ոչ դարձիք, եւ եղիցիք իբրեւ զմանկտի, ոչ մտանիցէք յարքայութիւն երկնից: Արդ՝ որ խոնարհեցուցանէ, զանձն իբրեւ զմանուկս զայս, նա

է մեծ յարքայութեան երկնից: Եւ որ¹ միանգամ յայտարարի մանկաւոյ ընկալցի յանուն իմ, զիս ընդունի. եւ որ զիս ընդունիցի, ոչ զիս ընդունի՝ այլ զայն որ առաքեացն զիս. զի² որ փոքրիկն է յամենեալն ի ձեզ՝ նա եղիցի մեծ: Պատասխանի ետ Յովհաննէս եւ ասէ՝ վարդապետ՝ տեսաք զոմն որ յանուն քո դեւս հանէր՝ եւ արգելաք զնա, զի ոչ շրջի ընդ մեզ: Ես է ցնոսա Յիսուս. մի³ արգելուք, զի ոչ ոք է՝ որ առնէ զօրութիւնս յանուն իմ, եւ կարիցէ հայհոյել զիս: Թի որ ոչն է ընդ մեզ հակառակ, ի մեր կոյս է: Եւ որ ոք արբուսցէ ձեզ ջուր բաժակաւ յանունս յայս, թէ դուք Վրիստոսի էք, ամէն ասեմ ձեզ՝ մի կորուսցէ զվարձս իւր: Եւ որ ոք դայթաղղեցուսցէ զմի ի փոքրկանցս՝ որ հաւատան յիս, լաւ էր նմա եթէ՝ կախիցի երկան իշոյ ընդ պարանոց նորա՝ եւ ընկղմեսցի ի խորս ծովու: Եւ⁵ ասէ ցաշակերտսն իւր. վայ⁶ աշխարհի ի դայթաղղութեանց: Այ⁷ է մարթ չլալ դայթաղղութեան. հարկ⁸ է գալ դայթաղղութեանց. բայց վայ մարդոյն այնմիկ՝ յոր ձեռն գայցէ դայթաղղութիւն: Եւ⁹ եթէ դայթաղղեցուսցէ զքեզ ձեռն քո, հատ՝ ընկեա ի քէն. զի լաւ իցէ քեզ խեղ մտանել ի կեանսն յաւիտենից, քան երկուս ձեռս ունել՝ եւ երթալ ի գեհենն ի հուրն անշէջ: Ուր որդն նոցա ոչ մեռանի՝ եւ հուրն ոչ շիջանի: Եւ եթէ ոտն քո դայթաղղեցուսցէ զքեզ, խլեա զնա եւ ընկեա ի քէն. լաւ իցէ քեզ կալ մտանել ի կեանսն յաւիտենից, քան երկուս ոտս ունել՝ եւ անկանել ի գեհենն ի հուրն անշէջ: Ուր որդն նոցա ոչ մեռանի եւ հուրն ոչ շիջանի: Եւ¹⁰ եթէ ակն քո դայթաղղեցուցանէ զքեզ. խլեա զնա եւ ընկեա ի քէն. լաւ իցէ քեզ միականի մտանել ի կեանս, քան երկուս աչս ունել՝ եւ անկանել ի գեհենն հրոյն: Ուր¹¹ որդն նոցա ոչ մեռանի՝ եւ հուրն ոչ շիջանի: Թի ամենայն ինչ հրով յաղեսցի, եւ ամենայն ողջակեզ

աղիւ յաղեսցի: Բարւոք է աղ. եւ եթէ աղն անհա-
մեսցի՝ ի՞նչ համեմեսցի. արդ՝ դուք կալարուք յանձինս
ձեր զաղն, եւ խաղաղութիւն արարէք ընդ միմեանս:
Օգոյշ¹ լերուք՝ մի՛ արհամարհիցէք զմի ի փոքրու-
կանցս յայսցանէ. ասեմ ձեզ, զի հրեշտակք նո-
ցա յերկինս հանապազ տեսանեն զերեսս հօր իմոյ՝
որ յերկինս է: Օ, ի եկն որդի մարդոյ կեցուցանել
զկորուսեալն: Օ, խալդ. թուի ձեզ, եթէ լինիցի մար-
դոյ հարիւր ոչխար՝ եւ մոլորիցի մի ի նոցանէ, ոչ
թողուցու զիննսուն եւ զինն ոչխարն ի լերինս, եւ երթի-
ցէ խնդրիցէ զմոլորեալն: Աւ եթէ լինիցի գտանել զնա,
ամէն ասեմ ձեզ, զի ուրախ լինի ի վերայ նորա առաւել՝
քան ի վերայ իննսուն եւ ինունցն, որ չիցեն մոլոր-
եալ: Այսպէս ոչ են կամք առաջի հօր իմոյ որ
յերկինս է՝ եթէ կորիցէ մի փոքրկանցս յայսցանէ:

ՀԱՆԻՔԱՅԻՆ ԿԱՆԻՍՏԱՆԻՆԻ:

214. Օգոյշ² կացէք անձանց. եթէ մեղիցէ եղբայր
քո, (երթ) սաստեա նմա. եւ եթէ ապաշխարիցէ, թող
նմա: Աւ եթէ եօթն անգամ մեղիցէ քեզ, եւ եօթն ան-
գամ դարձցի ի քեզ՝ եւ ասիցէ, ապաշխարեմ, թողցես
նմա. եւ³ յանդիմանեա զնա՝ յորժամ դու եւ նա
միայն իցէք. եթէ լուիցէ քեզ, շահեցար զեղբայր
քո: Ապա թէ ոչ լուիցէ քեզ, առ ընդ քեզ միւս
եւս՝ կամ երկուս. զի ի բերանոյ երկուց եւ երից
վկայից հաստատեսցի ամենայն բան: Իսկ եթէ նոցա
ոչ լուիցէ, ասասջիր յեկեղեցւոջ. ապա թէ եւ
եկեղեցւոյն ոչ լուիցէ, եղիցի քեզ իբրեւ զհեթա-
նոսն եւ զմաքսաւոր: Ամէն ասեմ ձեզ. զի զոր կապի-
ցէք յերկրի՝ եղիցի կապեալ յերկինս, եւ զոր ար-
ձակիցէք յերկրի՝ եղիցի արձակեալ յերկինս: Բար-
ձեալ ասեմ ձեզ եթէ երկու ի ձէնջ միաբանիցին
յերկրի վասն ամենայն իրաց, զինչ եւ խնդրիցեն՝
եղիցի նոցա ի հօրէ իմմէ որ յերկինս է: Օ, ուր

իցեն երկու կամ երեք ժողովեալ յանուն իմ, անդ եմ ես ի մէջ նոցա: Յայնժամ մատեաւ առ նա Պետրոս՝ եւ ասէ. Տէր՝ քանիցս անգամ եթէ մեղեցի ինձ եղբայր իմ, եւ թողից նմա, մինչեւ ցեօթն անգամ: Ասէ ցնա Յիսուս. ոչ ասեմ քեզ՝ թէ մինչեւ ցեօթն անգամ, այլ մինչեւ ցեօթանասնեկին ցեօթն: Այսան այսորիկ նմանեցաւ արքայութիւն երկնից՝ առն թագաւորի, որ կամեցաւ համար առնել ի մէջ ծառայից իւրոց: Եւ իբրեւ սկսաւ առնուլ, մատուցաւ առ նա պարտապան մի բիւր քանքարոյ: Իբրեւ ոչ ունէր հատուցանել, հրամայեաց՝ զնա վաճառել տէրն նորա, եւ զկին նորա՝ եւ զորդիս՝ եւ զամենայն որ զինչ եւ ունիցի՝ եւ հատուցանել: Եւ անկեալ ծառայն երկիր պազանէր նմա՝ եւ ասէր. երկայնամիտ լեր առ իս՝ եւ զամենայն հատուցից քեզ: Վթացեալ տէր ծառային այնորիկ՝ արձակեաց զնա, եւ զփոխն եթող նմա: Եւ ելեալ ծառայն այն եգիպտոս զմի ի ծառայակցաց իւրոց, որ պարտէր նմա հարիւր դահեկան, եւ կալեալ զնա խեղդէր՝ եւ ասէր. հատո ինձ զոր պարտիսդ: Արդ՝ անկեալ ծառայակցին առ ոտս նորա, աղաչէր զնա եւ ասէր. երկայնամիտ լեր առ իս՝ եւ հատուցից քեզ: Եւ նա ոչ կամէր. այլ չոգաւ արկ զնա ի բանտ՝ մինչեւ հատուցէ զպարտսն: Իբրեւ տեսին ծառայակիցքն նորա որ ինչ եղեւն՝ տրտմեցան յոյժ, եւ եկեալ ցուցին տեսառն իւրեանց զամենայն որ ինչ եղեւն: Յայնժամ կոչեաց զնա տէրն իւր եւ ասէ. ծառայ չար՝ զամենայն զպարտսն թողի քեզ՝ վասն զի աղաչեցեր զիս: Խսկարդ՝ ոչ էր պարտ եւ քեզ ողորմել ծառայակցին քում, որպէս եւ ես քեզ ողորմեցայ: Եւ բարկացեալ տէրն նորա՝ մատնեաց զնա դահճաց, մինչեւ հատուցէ զամենայն զպարտսրն: Այնպէս եւ հայր իմ որ յերկինս է՝ արասցէ ձեզ, եթէ ոչ թողուցուք իւրաքանչիւր եղբոր իւ-

բում ի սրտից ձերոց զյանցանս նոցա: Իսկ¹ ո՞վ որ ի ձէնջ, որ ունիցի ծառայ հողագործ կամ հովիւ, որ իբրեւ մտանիցէ յաղարակէ՝ ասիցէ ցնա վաղվաղակի. թէ անց բազմեաց: Այլ ոչ ասիցէ ցնա, թէ պատւաստեա զինչ ընթերլոց իցեմ, եւ գօտի ածեալ պաշտեա զիս մինչեւ կերայց եւ արբից, եւ ապա կերիցես եւ արբցես դու: Միթէ շնորհ ինչ ունիցի ծառային այնմիկ, զի արար զամենայն հրամանսն: Աոյնպէս եւ դուք՝ յորժամ առնիցէք զամենայն հրամայեալն ձեզ, ասաջիք՝ թէ ծառայք անպիտանք եմք, զոր պարտէաքն առնել, արարաք:

ՀԻ. ՄԵՐԻ Ե ՎԱԼԵԼԱՅ:

215. Եւ² եղև իբրեւ կատարեաց Յիսուս զբանս զայսոսիկ, եւ³ էր մերձ տօնն Հրէից տաղաւարահարաց, ասեն ցնա եղբարքն նորա, գնա աստի եւ երթ ի Հրէաստան, զի եւ աշակերտքն քո տեսցեն զգործոքդ՝ զոր գործես: Օ. ի ոչ որ է՝ որ ի ծածուկ ինչ գործէ՝ եւ խնդրէ ինքն համարձակ լինել. եթէ զայդ գործես, յայտնեա զանձն քո աշխարհի: Վանդի եւ եղբարքն իսկ չէին հաւատացեալ ի նա: Ասէ ցնոսա Յիսուս. ժամանակ իմ չեւ է հասեալ. բայց ձեր ժամանակ յամենայն ժամու պատրաստ է: Ոչ կարէ աշխարհս ատել զձեզ. բայց զիս ատեալ, զի ես վկայեմ վասն նորա՝ եթէ գործքն իւր չարութեան են: Վուք երթայք ի տօնն յայն, ես ոչ երթամ ի տօնն յայն. զի իմ ժամանակ չեւ է լցեալ: Օ. այս իբրեւ ասաց՝ ինքն մնաց անդէն ի Վալիլեա: Իբրեւ ելին եղբարքն նորա, ապա եւ ինքն փոխեցաւ⁴ ի Վալիլեէ, եւ անտի՞ յաբուցեալ ել ի տօնն, ոչ յայտնի՝ այլ իբրեւ ի ծածուկ:

ՀՎ. Տասն Բորոպո:

216. Եւ⁶ եղև մինչեւ երթայր նա յԵրուսաղէմ եւ ինքն անցանէր ընդ մէջ Սամարեայ եւ Վալիլեաց:

ւոյ : Եւ մինչդեռ մտանէր ի դեօղ ուրեմն , պատահեցին նմա տասն այր բորոտ՝ որք կացին ի հեռատանէ , բարձին զձայնս՝ եւ ասեն . Յիսուս վարդապետ՝ ողորմեաց մեզ : Եւ իբրեւ ետես զնոսա , ասէ զնոսա . երթայք ցուցէք զանձինս քահանայիցն . եւ եղեւ իբրեւ զնացին , առժամայն սրբեցան : Մի ոմն ի նոցանէ՝ իբրեւ ետես եթէ բժշկեցաւ , դարձաւ անդրէն՝ ի ձայն մեծ փառաւոր առնէր զԱստուած . անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց առ ոտս նորա , եւ գոհանայր զնմանէ . եւ ինքն էր Սամարացի : Պատասխանի՛ ետ Յիսուս եւ ասէ . ոչ տասն սոքա սրբեցան , իսկ արդ՝ ինունքն ո՞ւր են . զի ոչ գտան դառնալ տալ փառս Աստուծոյ , բայց միայն այլազգիս այս : Եւ ասէ զնա . արի զնա . զի հաւատք քո կեցուցին զքեզ :

ՀԳ. Տօն Կաղա-արահարաց :

217. Եւ¹ Հրեայքն խնդրէին զնա ի տօնի անդ՝ եւ ասէին , ո՞ւր իցէ նա : Եւ քրթմնջիւն էր զնմանէ ի ժողովուրդսն . կէսքն ասէին՝ թէ բարւոք է . այլքն ասէին , ոչ՝ այլ մոլորեցուցանէ զժողովուրդն : Եւ ոչ որ համարձակ խօսէր զնմանէ՝ վասն երկիւղին Հրէից : Իբրեւ տօնն ընդմիջեցաւ , եւ Յիսուս ի տաճարն՝ եւ ուսուցանէր : Չարմանային Հրեայքն եւ ասէին . զիարդ զգիրս զիտէ սա , զի ուսեալ բնաւ չիք : Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս եւ ասէ . իմ վարդապետութիւնս չէ իմ , այլ այնորիկ՝ որ առաքեացն զիս : Եթէ որ կամի զկամս նորա առնել՝ զիտացէ վասն վարդապետութեանս , յԱստուծոյ իցէ արդեօք՝ եթէ ես ինչ յանձնէ իմմէ խօսիմ : Ար յանձնէ իւրմէ խօսի՛ փառս անձին իւրում՝ խնդրէ , իսկ որ խնդրէ զփառս այնորիկ որ առաքեացն զնա՝ նա ճշմարիտ է , եւ անիրաւութիւն ոչ գոյ ի նմա : Ոչ Մովսէս ետ ձեզ զօրէնսն , եւ ոչ որ ի ձէնջ առնէ զօրէնսն : Զի՞ խնդրէք զիս սպանանել : Պատասխանի ետ ժո-

զոգիւրդն եւ ասէ. դեւ գոյ ի քեզ. ո՞վ խնդրէ
 գքեզ սպանանել: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս եւ
 ասէ. գործ մի գործեցի, եւ ամենեքին զարմացեալ
 էք: Վասն այնորիկ Մովսէս ետ ձեզ թլփատութիւն.
 զի ոչ եթէ ի Մովսիսէ էր, այլ ի հարց անտի, եւ ի
 շաբաթու թլփատէք զմարդ: Իսկ արդ եթէ թլփա-
 տութիւն առնու մարդ ի շաբաթու, զի մի օրէնքն
 Մովսէսի լուծցին. ընդ իա ցասուցեալ էք՝ զի ողջոյն
 իսկ մարդ բժշկեցի ի շաբաթու: Մի ըստ աչս դա-
 ւիք, այլ ուղիղ դատաստան արարէք: Ըսէին ոմանք
 յԱրուսաղէմացւոց անտի. ոչ նա է սա՝ զոր խնդրէինն
 սպանանել. եւ աւասիկ յայտնապէս խօսի, եւ չասեն
 ինչ ընդ դմա. գուցէ արդեօք եւ իշխանքն գիտացին՝
 թէ սա իցէ Վրիստոսն: Այլ զսա գիտեմք ուստի է.
 իսկ Վրիստոսն յորժամ դայցէ, ոչ ոք գիտէ ուստի է:
 Աղաղակեաց Յիսուս ի տաճարին, ուսուցանէր՝ եւ ա-
 սէր. եւ զիս գիտէք, եւ ուստի եմ գիտէք. եւ յան-
 ձնէ իմմէ ոչ եմ եկեալ, այլ է Ճշմարիտ որ առա-
 քեացն զիս՝ զոր դուքն ոչ գիտէք: Եւս գիտեմ զնա,
 զի ի նմանէ իսկ եմ, եւ նա առաքեաց զիս: Խնդրէին
 զնա ունել՝ եւ ել ի ձեռաց նոցա. եւ ոչ ոք արկ ի նա
 ձեռն, զի չեւ էր հասեալ ժամ նորա: Եւ բազումք
 ի ժողովրդենէն հաւատացին ի նա, եւ ասէին. Վրիս-
 տոսն յորժամ դայցէ՝ միթէ աւելի՞ ինչ նշանս առ-
 նիցէ՝ քան զոր սայս առնէ: Եւ լուան փարիսեցիքն
 զարաուսջ ժողովրդեանն զնմանէ. եւ առաքեցին քա-
 հանայապետքն եւ փարիսեցիք սպասաւորս՝ զի կայցին
 զնա: Ըսէ Յիսուս, փոքր մի եւս ժամանակ ընդ ձեզ
 եմ. եւ երթամ առ այն՝ որ առաքեացն զիս: Խնդրի-
 ցէք զիս՝ եւ ոչ գտանիցէք, եւ ուր եմ երթամ, դուք
 ոչ կարէք գալ: Ըսեն Հրէայքն ընդ միմեանս. իսկ
 յո՞ երթայցէ դա՞ զի մեք ոչ գտանիցեմք զդա. մի-
 թէ ի սփիւռս հեթանոսաց երթայցէ՝ եւ ուսուցա-
 նիցէ զհեթանոսս: Օհ՜նչ է բանն այն՝ զոր ասաց.

խնդրիցէք զիս՝ եւ ոչ գտանիցէք, եւ ուրեան երթամ,
 դուք ոչ կարէք գալ: Ի վերջնում աւուր մեծի առ-
 նին կայր Յիսուս աղաղակէր եւ ասէր. եթէ որ
 ծարաւի իցէ՝ եկեսցէ առ իս, եւ արբցէ: Որ հաւա-
 տայ յիս՝ որպէս եւ ասեն զիրք, գետք յորովայնէ նորա
 բղխեսցեն ջրոց կենդանութեան: Օ, այս ասէր վասն
 Հոգւոյն՝ զոր ընդունելոց էին որ հաւատային ի նա,
 զի չեւ էր Հոգի, քանզի Յիսուս չեւ էր փառաւո-
 րեալ: Ոմանք ի ժողովրդեանն իրրեւ լսէին զբանս զայս
 ասէին. սա է ճշմարիտ մարգարէն: Եւ յլքն ասէին՝ սա
 է Վրիստոս. իսկ կէսքն ասէին՝ միթէ ի Վալիլէէ
 գալոց իցէ Վրիստոսն. ոչ զիրք ասեն, եթէ ի
 զաւակէ Վաւթի, եւ ի Բեթղէհէմ՝ գեղջէ՝ ուր
 Վաւթիմն էր, գալոցէ Վրիստոսն: Եւ եղեւ հերձու-
 ած ի մէջ ժողովրդեանն վասն նորա: Եւ ոմանք
 ի նոցանէ կամեցան ունել զնա. այլ ոչ որ մխեաց ի
 նա ձեռս: Եւ եկին անդրէն սպասաւորքն առ քա-
 հանայապետան եւ փարիսեցիս, եւ ասեն սոքա ցնու-
 սա. ընդէր ոչ ածէք զնա այսր: Վատասխանի ետուն
 սպասաւորքն՝ եւ ասեն. ոչ երբեք այնպէս խօսեցաւ
 մարդ՝ որպէս այրն այն: Վատասխանի ետուն փարի-
 սեցիքն՝ եւ ասեն. միթէ եւ դուք մոլորեցարուք:
 Միթէ որ յիշխանացն հաւատաց ի նա՝ կամ ի փա-
 րիսեցւոց. այլ այն խաժամուժ ամբոխ, որ ոչ զիտէ
 զօրէնս, եւ նզովեալ են: Եւսէ՝ Նիկողեմոս ցնոսա՝ որ
 եկեալն էր առ նա զիշերի յառաջագոյն՝ եւ մի էր ի
 նոցանէ. միթէ օրէնքն մեր գատի՞ն զմարդ՝ եթէ ոչ
 լսեն ինչ նախ ի նմանէ. կամ զիտեն զինչ զործէ:
 Վատասխանի ետուն նմա եւ ասեն. միթէ եւ դու
 եւս ի Վալիլէէ իցես. քննեա եւ տես, զի մարգարէ
 ի Վալիլէէ ոչ յառնէ: Եւ զնացին իւրաքանչիւր որ
 ի տեղի իւր:

ՀԵ. Կեն շնայեալ:

218. Իսկ Յիսուս գնաց ի լեառն ձիթենեաց. եւ ընդ առաւօտն դարձեալ եկն ի տաճարն. եւ դայր առ նա ամենայն ժողովուրդն, եւ նստեալ ուսուցանէր զնոսա: Եւ ծին առ նա դպիրքն եւ քահանայապետքն եւ փարիսեցիք կին մի ըմբռնեալ ի շնութեան. եւ կացուցեալ զնա առաջի, ասեն ցնա. վարդապետ, կինս այս ըմբռնեալ՝ ինքն յայտնապէս շնացեալ է: Եւ յօրէնս Սովսէս մեզ պատուիրեաց զայսպիսիս քարկոծել. արդ՝ դու զի՞նչ ասես վասն դորա: Օայս ասէին փորձելով զնա՝ զի ունիցին ամբաստանութիւն զնմանէ: Իսկ Յիսուս ի խոնարհնայելով զրէր մատամբն յերկրի: Իսկ իբրեւ ստիպեցին հարցանելով ցնա, հայեցեալ ի վեր՝ ասէ ցնոսա. անմեղն ի ձէնջ՝ նախ նա ընկեսցէ քար ի վերայ դորա: Եւ դարձեալ ի խոնարհնայելով զրէր յերկրի: Եւ լուեալ ելանէին մի ըստ միօջէ՝ սկսեալ յառաջնոցն մինչեւ ի վերջինս. եւ մնաց միայն Յիսուս, եւ կինն կայր առաջի նորա: Պատասխանի ետ Յիսուս՝ եւ ասէ ցնա. կին դու՛ ռւբ ես, ոչ որ զքեզ դատապարտեաց: Եւ ասէ. ոչ Տէր: Եւ ասէ Յիսուս. եւ ոչ ես դատապարտեմ զքեզ. երթ՝ յայսմհետէ մի մեղանչեր:

ՀԳ. Այլ Կարողութիւն Քրիստոսի ի Կանաքին:

219. Դարձեալ խօսեցաւ ընդ նոսա Յիսուս, եւ ասէ. ես եմ լոյս աշխարհի. որ զայ զլինի իմ, ընդ խաւար մի գնացէ, այլ ընկալցի զլոյսն կենաց: Ես են ցնա փարիսեցիքն. դու վասն անձին քո վկայես՝ եւ վկայութիւն քո չէ ճշմարիտ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. թէպէտ եւ ես վկայեմ վասն անձին իմոյ՝ վկայութիւն իմ ճշմարիտ է, զի գիտեմ ուստի եկի՝ եւ յո երթամ. բայց դուք ոչ գիտէք ուստի դամ՝ կամ յո երթամ: Դուք ըստ մարմնոյ

դատիր. ես ոչ դատիմ եւ ոչ զոք. թէպէտ եւ դատիմ եւս զոք՝ դատաստանն իմ ճշմարիտ է. զի չեմ միայն, այլ ես՝ եւ որ առաքեացն զիս Հայր: Եւ յօրէնսն իսկ ձեր գրեալ է՝ թէ երկուց մարդոց վկայու թիւն ճշմարիտ է: Եւ եմ որ վկայեմ վասն իմ, եւ վկայէ վասն իմ որ առաքեացն զիս Հայր: Ասէին ցնա. ուր է Հայր քո. պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. ոչ զիս գիտէք՝ եւ ոչ զՀայրն իմ. եթէ զիս գիտէիք, եւ զՀայրն իմ թերեւս գիտէիք: Գայս բան խօսեցաւ ի տան Բանձին՝ յորժամ ուսուցանէր ի տաճարի անդ. եւ ոչ ոք կալաւ զնա, զի չեւ եւս հասեալ էր ժամ նորա: Ասէ դարձեալ ցնոսա Յիսուս. ես երթամ, եւ խնդրիցէք զիս. եւ ի մեզս ձեր մեռանիցիք. զի ուր եսն երթամ, դուք ոչ կարէք գալ: Ասէին Հրեայքն. միթէ զԷրովլին երթայցէ, զի ասէ թէ ուր եսն երթամ՝ դուք ոչ կարէք գալ: Եւ ասէ ցնոսա. դուք ի ներքուստ աստի էք, եւ ես ի վերուստ անտի եմ. դուք յաշխարհէ աստի էք, ես չեմ յայսմ աշխարհէ: Բայց ասացի ձեզ՝ թէ ի մեզս ձեր մեռանիցիք. զի թէ ոչ հաւատայցէք թէ ես եմ, մեռանիցիք ի մեզս ձեր: Ասեն ցնա. դու ո՞վ ես. ասէ ցնոսա Յիսուս. նախ զի եւ խօսիմս իսկ ընդ ձեզ: Բազում ինչ ունիմ վասն ձեր խօսել եւ դատել. այլ որ առաքեացն զիս՝ ճշմարիտ է. եւ ես զոր լուայ ի նմանէ, զայն խօսիմ յաշխարհի: Եւ ոչ գիտացին՝ թէ զձօրէ ասէր ցնոսա: Ասէ ցնոսա Յիսուս. յորժամ բարձրացուցանիցէք զորդի մարդոյ՝ յայնժամ գիտասջիք՝ թէ ես եմ. եւ յանձնէ իմմէ ինչ ոչ առնեմ, այլ որպէս ուսոյց զիս Հայրն իմ, զայն խօսիմ: Եւ որ առաքեացն զիս՝ ընդ իս է. ոչ եթող զիս միայն, զի ես զհաճոյս նորա առնեմ հանապազ: Երբեւ զայս խօսեցաւ՝ բազումք հաւատացին ի նա: Եւ ասէր Յիսուս առ Հրէայսն հաւատացեալս. եթէ դուք կացէիք ի բանի իմում, ճշմարիտ աշակերտք իմ էք

եւ ծանիջիք զճշմարտութիւնն, եւ ճշմարտութիւնն ազատեսցէ զձեզ: Պատասխանի ետուն նմա եւ ասեն. զաւակ Եբրահամու եմք, եւ ոչ ումեք երբեք ծառայեցաք, զիարդ ասես թէ ազատք լինիջիք: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս. ամէն ամէն ասեմ ձեզ, եթէ ամենայն որ առնէ զմեզս, ծառայ է մեզաց: Իսկ ծառայն ոչ յաւիտեան կայ ի տան, իսկ որդին յաւիտեան կայ: Իսկ արդ՝ եթէ որդին զձեզ ազատեցուցէ, ճշմարիտ ազատք լինիջիք: Գիտեմ զի զաւակ Եբրահամու էք. այլ խնդրէք սպանանել զիս, զի բանին իմոյ չիք տեղի ի ձեզ: Ես՝ զոր տեսի առ Հօր իմում՝ խօսիմ. եւ դուք՝ զոր լուարուք ի Հօրէն ձերում՝ առնէք: Պատասխանի ետուն նմա եւ ասեն. Հայր մեր Եբրահամ է: Ես է ցնոսա Յիսուս. եթէ որդիք Եբրահամու էիք՝ զգործսն Եբրահամու գործէիք: Եյլ այժմիկ խնդրէք սպանանել զիս՝ զայր մի, որ ձեզ զճշմարտութիւն խօսեցայ՝ զոր լուայ ի Հօրէ իմմէ. զայդ Եբրահամ ոչ արար: Գուք առնէք ըզգործս Հօրն ձերոյ: Եսն ցնա. մեք ի պոռնկութենէ չեմք ծնեալ. մի է Հայր մեր Եստուած: Ես է ցնոսա Յիսուս. եթէ Եստուած էր Հայր ձեր, սիրէիք արդեօք զիս. զի ես յԵստուծոյ ելի՝ եւ եկի. եւ ոչ եթէ յանձնէ ինչ եկի, այլ նա առաքեաց զիս: Ինդէր զիսոսա իմ ոչ գիտէք դուք. վասն զի ոչ կարէք լսել զբանն իմ: Գուք ի Հօրէ ի սատանայէ էք. եւ զցանկութիւնս Հօրն ձերոյ կամիք առնել. զի նա մարդասպան էր ի սկզբանէ, եւ ի ճշմարտութեան ոչ եկաց, զի ոչ գոյ ճշմարտութիւն ի նմա. յորժամ խօսիցի սուս՝ յիւրոյ անտի խօսի. զի սուտ է եւ Հայր նորա: Իսկ ես զի զճշմարտութիւն խօսիմ, ոչ հաւատայք ինձ: Ո՞ր ի ձէնջ յանդիմանէ զիս վասն մեզաց. եթէ զճշմարիտն ասեմ ձեզ՝ ընդէր ոչ հաւատայք ինձ: Որ էն յԵստուծոյ՝ զբանս Եստուծոյ լսէ. եւ դուք վասն այնորիկ ոչ լսէք, զի չէք յԵստուծոյ: Պատաս

խանի ետուն չրէայքն՝ եւ ասեն ցնա. ոչ բարւոք ասեմք մեք՝ եթէ Սամարացի ես դու, եւ դեւ գոյ ի քեզ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. յիս դեւ ոչ գոյ՝ այլ պատուեմ զչայր իմ, եւ դուք անարգէք զիս: Եւ ոչ խնդրեմ զփառս իմ. է որ խնդրէն՝ եւ դատի: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, եթէ որ զբանն իմ պահեսցէ՝ զմահ մի տեսցէ ի յաւիտեան: Եսեն ցնա չրէայքն. արդ՝ զիտացաք թէ դեւ գոյ ի քեզ. Երրահամ մեռաւ՝ եւ մարգարէքն. եւ դու ասես՝ եթէ որ զբանն իմ պահեսցէ, մի ճաշակեսցէ զմահ ի յաւիտեան: Եթէ դու մեծ ինչ ոք իցես քան զչայր մեր Երրահամ, որ մեռաւ, եւ մարգարէքն մեռան. արդ՝ դու զո՞ առնես զքեզ: Պատասխանի ետ Յիսուս. եթէ ես փառաւորեմ զանձն իմ, փառք իմ ոչինչ են. է չայր՝ որ փառաւորէ զիս. զորմէ դուքն ասէք՝ թէ Լստուած մեր է. եւ ոչ ճանաչէք զնա. բայց ես զիտեմ զնա. եւ թէ ասեմ, թէ ոչ զիտեմ զնա՝ ձեզ նման սուտ լինիմ. այլ զիտեմ զնա, եւ զբան նորա պահեմ: Երրահամ հայր ձեր ցանկացաւ տեսանել զոր իմ, ետես՝ եւ ուրախ եղել: Եսեն ցնա չրէայքն. յիսուն ամ չեւ եւս է քո. եւ զԵրրահամ տեսեր: Եսէ ցնոսա Յիսուս. ամէն ամէն ասեմ ձեզ. յառաջ քան զլինելն Երրահամու եմ ես: Վէմն առին չրէայքն, զի արկցեն ի վերայ նորա. եւ Յիսուս խոյո ետ, եւ ել գնաց ի տաճարէ անտի:

ՀԷ. Կոյրն ի Զնէ:

220. Եւ մինչդեռ անցանէր՝ ետես այր մի կոյր ի ծնէ. եւ հարցին ցնա աշակերտքն նորա՝ եւ ասեն. ռաբբի՛ ո՞ր մնաս է, տրա՞ թէ հօր եւ մօր իւրոյ, զի կոյր ծնցի: Պատասխանի ետ Յիսուս. ոչ դորա մնաս է, եւ ոչ հօր եւ մօր իւրոյ. այլ զի յայանի լեցին դործքն Լստուծոյ ի դմա: Եւ ինձ պարտ է դործել զդործս այնորիկ՝ որ առաքեացն զիս, մինչ աւուր կայ.

Կայ գիշեր՝ յորժամ ոչ դք կարէ գործել : Մինչդեռ
 յաշխարհի եմ, լոյս եմ աշխարհի : Օչայս իբրեւ
 ասաց, եթուք ի գետին՝ եւ արար կաւ ի թքոյն, եւ
 ծեփեաց զկաւն ի վերայ աչաց կուրին : Եւ ասէ ցնա,
 երթ՝ լուա յաւազանին Սելովմայ, որ թարգմանի ա-
 ռաքեալ . չոքաւ լուացաւ, եկն եւ տեսանէր : Իսկ
 դրացիքն՝ եւ որոց տեսեալն էր զնա յառաջագոյն թէ
 մուրացիկ էր, ասէին. ո՞չ սա էր՝ որ նստէրն եւ մու-
 րանայր . կէսքն ասէին . նա է : Եւ լին ասէին . ոչ այլ
 նման է նմա . եւ ինքն ասէր՝ թէ ես եմ : Եսեն ցնա,
 իսկ զհարդ բացան աչք քո : Եւ ետ պատասխանի .
 այր մի՝ որում Յիսուսն ասեն, կաւ արար՝ եւ ծե-
 փեաց զաչս իմ, եւ ասէ ցիս . երթ ի Սելովմա, եւ
 լուա . չոգայ լուացայ՝ եւ տեսանեմ : Եսեն ցնա, ո՞ր
 է նա . ասէ ցնոսա . ոչ գիտեմ : Եւ ծին առ փարիսե-
 ցիսն զնա, որ երբեմն կոյրն էր : Եւ էր շաբաթ՝ յոր-
 ժամ զկաւն արար Յիսուս . եւ եբաց զաչս կուրին :
 Վարձեալ հարցանէին զնա փարիսեցիքն, թէ զհարդ
 տեսանես : Եւ նա ասէ ցնոսա . կաւ եդ ի վերայ աչաց
 իմոց, եւ լուացայ՝ եւ տեսանեմ : Եսեն ումանք ի փա-
 րիսեցւոցն . ոչ է այրն այն յԵստուծոյ, զի զշաբաթս
 ոչ պահէ : Վէսքն ասէին . իսկ զհարդ կարէ մարդ մե-
 ղաւոր այսպիսի նշանս առնել : Եւ էին հերձուածք
 ի մէջ նոցա : Եսեն դարձեալ ցկոյրն . դու զի՞ ասես
 վասն նորա՝ զի եբաց զաչս քո : Եւ նա ասէ թէ մար-
 դարէ է : Եւ ոչ հաւատային շրեայքն զնմանէ՝ թէ
 կոյր էր՝ եւ բացաւ, մինչեւ կոչեցին զԾնողս բացելոյն .
 հարցին ցնոսա եւ ասեն՝ սա՞ է որդին ձեր, զորմէ
 դուքն ասէիք, եթէ կոյր ծնաւ . արդ զհարդ տեսանէ :
 Վատասխանի ետուն նոցա ծնողքն նորա՝ եւ ասեն .
 գիտեմք զի սա է որդին մեր, եւ զի կոյր ծնաւ . բայց
 զհարդ այժմդ տեսանէ՝ ոչ գիտեմք . կամ թէ ո՞ր եբաց
 զաչս դորա՝ մեք ոչ գիտեմք . ցդա իսկ հարցէք, ին-
 քնին ի չափ հասեալ է . ինքն իսկ խօսեցցի վասն իւր :

Օպս ասացին ծնողքն նորա, զի երկնչէին ի Հրէիցն. քանզի ուխտ եղեալ էր Հրէից, եթէ ոք խոստովանեացի զնա Վրիստոս՝ ի բաց կացցէ ի ժողովրդենէն: Վասն այնորիկ ասացին ծնողքն նորա, թէ ինքնին ի չափ հասեալ է, ցնա իսկ հարցէք: Վարձեալ կրկին անգամ կոչեցին զայրն՝ որ կոյրն էր, եւ ասեն ցնա. տուր փառս Աստուծոյ, մեք գիտեմք՝ զի այրն այն մեղաւոր է: Եւ նա ասէ. թէ մեղաւոր իցէ՛ ես ոչ գիտեմ. բայց զայս գիտեմ, զի կոյր էի՝ եւ արդ տեսանեմ: Վարձեալ ասեն ցնա. զի՞նչ արար քեզ, զիմարդ եբաց զաչս քո: Պատասխանի ետնոցա. այժմ ասացի ձեզ՝ եւ ոչ լուարուք. զի՞ կամիք միւսանգամ լսել. միթէ եւ դուք կամիք աշակերտել նմա: Արքա հայհոյէին զնա՝ եւ ասէին. դու լիջիր նորա աշակերտ. մեք Մովսեսի աշակերտք եմք: Մեք գիտեմք՝ զի ընդ Մովսեսի խօսեցաւ Աստուած. զսա ոչ գիտեմք ուստի՛ իցէ: Պատասխանի ետ այրն եւ ասէ ցնոսա. այդ իսկ են սքանչելիք. զի դուք ոչ գիտէք՝ ուստի իցէ, եւ զիմ զաչս եբաց: Վիտեմք՝ զի Աստուած մեղաւորաց ոչ լէ. բայց եթէ աստուածապաշտ ոք իցէ՛ եւ ըզկամս նորա առնիցէ, նմա լէ: Ի յաւիտենից ոք ոչ լուաւ՝ եթէ եբաց ոք զաչս կուրի ի ծնէ կոյր ծնելոյ. եթէ ոչ յԱստուծոյ էր այրն այն՝ ոչ կարէր առնել ինչ: Պատասխանի ետուն եւ ասեն ցնա. ի մեղս իսկ ծնեալ ես ամենեւին, եւ դու վարդապետ լինիս մեր. եւ հանին զնա արտաքս: Լուաւ Յիսուս՝ եթէ հանին զնա արտաքս, եւ իբրեւ եգիտ զնա՝ ասէ ցնա. դու հաւատա՞ս յորդի Աստուծոյ: Այս պատասխանի ետ եւ ասէ. Տէր ո՞վ է՝ զի հաւատացից ի նա: Ասէ ցնա Յիսուս. եւ տեսեր զնա, եւ որ խօսիդ ընդ քեզ՝ նա է: Եւ նա ասէ. հաւատա՞մ Տէր, եւ երկիր եպագնմա: Եւ ասէ Յիսուս. ի դատաստան եկի յաշխարհս յայս, զի որ ոչն տեսանեն՝ տեսցեն, եւ որք տեսանենն՝ կուրացին: Լուան ոմանք ի փարիսեցւոցն՝ որք

ընդ նմն էին, եւ ասէն ցնա. միթէ եւ մէք կոյրք իցեմք: Ասէ ցնոսա Յիսուս. եթէ կոյրք էիք՝ ոչ էր ձեր մեղ. բայց արդ ասէք՝ եթէ տեսանեմք, եւ մեղքըն ձեր ի ձեզ հաստատեալ են:

ՀԻ. Հովնի քաջ:

221. Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. որ ոչ մտանէ ընդ դուռն ի գաւիթ ոչխարաց, այլ ընդ այլ երանէ՝ նա գող է, եւ աւազակ: Իսկ որ մտանէ ընդ դուռն, հովիւ է ոչխարաց: Նմա դռնապանն բանայ, եւ ոչխարքն ձայնի նորա լսեն. եւ զիւր ոչխարսն կոչէ յանուանէ, եւ հանէ զնոսա: Եւ յորժամ զիւրն զամենայն հանիցէ, առաջի նոցա երթայ՝ եւ ոչխարքն զհետ նորա երթան, զի ճանաչեն զձայն նորա. զօտարի զհետ ոչ երթիցեն, այլ փախիցեն ի նմանէ, զի ոչ ճանաչեն զձայն օտարաց: Եւ այս առակ ասաց նոցա Յիսուս, եւ նոքա ոչ գիտէին՝ եթէ զինչ էր որ խօսէրն ընդ նոսա: Վարձեալ ասէ ցնոսա Յիսուս. ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի ես եմ դուռն ոչխարաց: Ամենեքեան՝ որ յառաջ քան զիս եկին, գողք էին եւ աւազակք. այլ ոչ լուան նոցա ոչխարքն: Ես եմ դուռն. ընդ իս եթէ որ մտանիցէ, կեցցէ, մտցէ եւ ելցէ եւ ճարակ դտցէ: Վող ոչ գայ՝ եթէ ոչ՝ զի գողացի եւ սպանցէ եւ կորուսցէ. ես եկի զի զկեանս ունիցին, եւ առաւել եւս ունիցին: Ես եմ հովիւն քաջ. հովիւ քաջ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց: Իսկ վարձկանն՝ որ ոչ է հովիւ, որոյ ոչ իւր են ոչխարքն, իրիւ տեսանէ զգայն զի գայ՝ թողու զոչխարսն եւ փախչի. եւ դայն յափշտակէ զնոսա եւ ցրուէ. քան զի վարձկան է, եւ չէ փոյթ նմա վասն ոչխարացն: Ես եմ հովիւն քաջ, եւ ճանաչեմ զիման՝ եւ ճանաչեմ յիմոցն: Արդէս գիտէ զիս Հայր, գիտեմ եւ ես զՀայր. եւ զանձն իմ դնեմ ի վերայ ոչխարաց: Նաեւ՝ այլ եւս ոչխարք են իմ, որ ոչ են յայսմ գաւթէ.

եւ զայն եւս պարտ է ինձ ածել այսր. եւ ձայնի իմում լուիցեն, եւ եղիցին մի հօտ՝ եւ մի հովիւ: Այսն այնորիկ սիրէ զնա Հայր իմ, զի ես դնեմ զանձրն իմ. զի միւսանգամ առից զնա: Աչդ հանէ զնա յինէն. այլ ես դնեմ զնա անձամբ իմով. իշխանութիւն ունիմ զնեւ զնա, եւ իշխանութիւն ունիմ միւսանգամ առնուլ զնա. զայս պատուէր առի ի Հօրէ իմմէ: Վարձեալ հերձուած լինէր ի մէջ Հրէից վասն բանիցս այսոցիկ: Եւ ասէին բազումք ի նոցանէ. դեւ զոյ ի նմա՝ եւ մոլեգնի, զի բնաւ լսէք նմա: Ահսքն ասէին. այսպիսի բանք ոչ դիւահարի են. միթէ դեւ կարէ զաչս կուրի բանալ:

ՀԹ. Աստուծոյ Եփեսանից:

222. Յետ այսորիկ երեւեցոյց Տէր եւ այլ եւս եօթանասուն եւ երկուս. եւ առաքեաց զնոսա երկուս երկուս առաջի իւր յամենայն քաղաքս եւ ի տեղիս, ուր ինքն երթալոց էր: Եւ ասէ ցնոսա. հունձք բազում են՝ եւ մշակք սակաւ. արդ աղաչեցէք զտէր հնձոց, զի հանցէ մշակս ի հունձս իւր: Երթայք, ահա առաքեմ զձեզ իբրեւ զգառինս ի մէջ գայլոց: Մի բառնայք քսակ՝ մի մախաղ՝ մի՛ կօշիկս, եւ ի ճանապարհի ումեք ողջոյն մի՛ տայցէք: Յոր տուն մտանիցէք՝ նախ ասասցիք թէ ողջոյն տանս այսմիկ. եւ եթէ իցէ անդ որդի ողջունի, հանգիցէ ի վերայ նորա ողջոյն ձեր. ապա թէ ոչ ի ձեզ դարձցի: Եւ ի նմին տան աղանիջէք, ուտիջէք եւ ըմպիջէք ի նոցանէ. զի արժանի է մշակն վարձու իւրոյ. մի՛ փոխիցիք տանէ ի տուն: Յոր քաղաք մտանիցէք՝ եւ ընդունիցին զձեզ, ուտիջէք զինչ առաջի դնիցեն ձեր. Եւ բժշկեսցիք որ ի նմա հիւանդք իցեն. եւ ասասցիք նոցա, մերձեալ է ի վերայ ձեր արքայութիւն Աստուծոյ: Իսկ յոր քաղաք մտանիցէք՝ եւ ոչ ընդունիցին զձեզ, իբրեւ եւ լանիցէք ի հրապարակս նորա, ասասցիք. Եւ զփոշիս

որ կռուեալ է յոտս մեր ի քաղաքէ ձերմէ՝ թօթա-
 փեսցուք ի ձեզ . բայց զայս գիտասջիք՝ զի մերձեալ
 է արքայութիւն Աստուծոյ : Ասեմ ձեզ , զի Սողո-
 մացուոց ընդարձակադոյն լիցի յաւուրն յայնմիկ՝ քան
 քաղաքին այնմիկ : Ար ձեզ լսէ՝ ինձ լսէ , եւ որ զձեզ
 անարգէ՝ զիս անարգէ . եւ որ զիս անարգէ՝ զառաքիչն իմ
 անարգէ . եւ որ ինձ լսէ՝ լսէ այնմիկ որ զիսն առաքեաց :
 Ղարձան եօթանասուն եւ երկուքն խնդութեամբ եւ
 ասեն . Տէր՝ եւ դեւք Հնազանդին մեզ յանուն քո :
 Եւ ասէ ցնոսա . տեսանէի զսատանայ անկեալ յերկնից
 իրրեւ զփայլալին : Ահա ետու ձեզ իշխանութիւն կոխել
 զօձս եւ զկարիճս եւ զամենայն զօրութիւն թշնամուոյն ,
 եւ ձեզ ոչինչ մեղանչիցեն : Բայց ընդ այն մի խնդայք՝
 եթէ այսք Հնազանդին ձեզ , այլ խնդացէք զի անու-
 անք ձեր զրեալ են յերկինս : Ի նմին ժամու ցնծա-
 ցաւ Յիսուս Հոգւովն սրբով , եւ ասէ . գոհանամ
 զքէն Հայր՝ Տէր երկնից եւ երկրի , զի ծածկեցեր
 զայս յիմաստնոց եւ ի գիտնոց՝ եւ յայտնեցեր զայս
 տղայոց . այո՛ Հայր , զի այսպէս հաճոյ եղեւ առաջի
 քո : Ամենայն ինչ տուաւ ինձ ի Հօրէ իմմէ . եւ ոչոք
 գիտէ եթէ ո՞վ է Արդի , եթէ ոչ՝ Հայր , եւ ո՛ր է
 Հայր՝ եթէ ոչ Արդի , եւ ում կամիցի Արդին յայտ-
 նել : Եւ դարձեալ առանձինն առ աշակերտսն ասէ .
 երանի աչաց՝ որ տեսանիցեն զոր տեսանէք : Ասեմ
 ձեզ . զի բազում մարդարէք եւ թաղաւորք կամե-
 ցան տեսանել զոր դուքդ տեսանէք , եւ ոչ տեսին .
 եւ լսել զոր լսէքդ , եւ ոչ լուան : Եկայք առ իս
 ամենայն վաստակեալք եւ բեռնաւորք , եւ ես հան-
 գուցից զձեզ : Առէք զլուծ իմ ի ձեզ , եւ ուսարուք
 յինէն՝ զի հեզ եմ եւ խոնարհ սրտիւ . եւ գաջիք
 հանգիստ անձանց ձերոց : Օ՛ի լուծ իմ քաղցր է , եւ
 բեռն իմ փոքրիկ :

2. Սամարային :

223. Եւ¹ ահա յարեալ ոմն օրինական՝ փորձէր զնա եւ ասէր . վարդապետ՝ զի՞նչ գործեցից՝ զի զկեանս յաւիտենականս ժառանգեցից : Եւ նա ասէ ցնա . յօրէնս զի՞նչ գրեալ է , որպէս ընթեռնուս : Նա պատասխանի ետ եւ ասէ . սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ քումէ , եւ յամենայն անձնէ քումէ , եւ յամենայն զօրութենէ քումէ , եւ յամենայն մտաց քոց . եւ զընկեր քո իբրեւ զանձն քո : Եւ ասէ ցնա՝ ուղիղ ետուր զպատասխանիդ , զայդ արա՝ եւ կեցցես : Նա իբրեւ կամեցաւ զանձն արդարացուցանել՝ ասէ ցՅիսուս . եւ ո՞վ է իմ ընկեր : Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ . այր մի իջանէր յԱրուսաղեմէ յԱրիւքով , եւ անկաւ ի ձեռս աւազակաց , որք մերկացուցին զնա՝ եւ վերս ի վերայ եղին , թողին կիսամահ եւ զնացին : Վէպ եղեւ քահանայի միոջ իջանել ընդ նոյն ճանապարհ , եւ տեսեալ զնա՝ զանց արար : Նոյնպէս եւ Ղեւտացի մի եկեալ ընդ նոյն տեղի՝ ետես եւ զանց արար : Սամարացի ոմն ճանապարհորդեալ եկն ընդ նոյն առնովաւ , եւ տեսեալ զնա՝ գլթացաւ : Եւ մատուցեալ պատեաց զվէրս նորա , արկեալ ի վերայ ձէթ եւ զինի . եւ եղեալ ի վերայ գրաստու իւրոյ՝ ած ցնա ի պանդոկի մի , եւ դարմանեաց զնա : Եւ ի վաղիւ անդր իբրեւ ելանէր անտի , հանեալ ետ ցպանդոկապետն երկուս դահեկանս՝ եւ ասէ . դարման տար դմա , եւ զոր ինչ ծախեսցես ի դա՝ ի միւսանգամ՝ գալստեան իմում հատուցից քեզ : Երդ՝ ո՞ յերեցունց ի նոցանէ թուի քեզ մերձաւոր լեալ անկելոյն ի ձեռս աւազակաց : Եւ նա ասէ . որ արար զողորմութիւն ի վերայ նորա . ասէ ցնա Յիսուս . երթ եւ դու արա նոյնպէս :

ՁԵ. Մարինա է- Մարիամ:

224. Եւ եղեւ ի գնալննոցա, եւ ինքն եմուտ ի գեօղ մի. եւ կին ոմն անուն Մարթա ընկալաւ զնա ի տան իւրում: Եւ նորա էր քոյր մի, որում անուն էր Մարիամ. որ եւ եկն նստաւ առ ոտսն Տեառն, եւ լսէր զբանսնորա: Եւ Մարթա զբաղեալ էր ի բազում սպասու. եկն եկաց առ նմա եւ ասէ. Տէր՝ ոչինչ է փոյթ քեզ, զի քոյրդ իմ միայն եթող զնա ի սպասու. արդ՝ ասա դմա զի օգնեսցէ ինձ: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս եւ ասէ. Մարթա՛ Մարթա՛ դու հոգաս եւ զբազում իւրք զբաղեալ ես. բայց աստ սակաւ ինչ պիտոյ է. Մարիամ մասն բարի ընտրեաց, որ ոչ բարձցի ի նմանէ:

ՁԸ. Լւիս:

225. Եւ եղեւ ի տեղւոջ ուրեք կալ յաղօթս. եւ իբրեւ դադարեաց՝ ասէ ցնա ոմն յաշակերտաց իւրոց. Տէր՝ ուսո մեզ յաղօթս կալ, որպէս Յովհաննէս ուսոյց աշակերտաց իւրոց: Ըսէ ցնոսա, յորժամ կայցէք յաղօթս, ասասցէք. Հայր մեր՝ սուրբ եղիցի անուն քո. եկեսցէ արքայութիւն քո: Օհաց մեր հանապազօրդ տուր մեզ զօրքստօրէն: Եւ թող մեզ զմեզս մեր, զի եւ մեք թողումք ամենայնի՝ որ պարտիցին մեզ. եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն: Եւ ասէ ցնոսա. ով է ի ձէնջ՝ որոյ իցէ բարեկամ, եւ երթայցէ առ նա ի մէջ գիշերի, եւ ասիցէ ցնա. բարեկամ՝ տուր ինձ փոխ երիս նկանակս. զի բարեկամ իմ եկն առ իս յուղւոյ, եւ ոչինչ ունիմ զնել առաջի նորա: Եւ նա ի ներքուստ տայցէ պատասխանի եւ ասիցէ. մի աշխատ առներ զնա, զի դուքդ փակեալ են, եւ մանկունքս ընդ ինեւ կան յանկողնի. ոչ կարեմ յառնել եւ տալ քեզ: Ըսեմ ձեզ, եւ թէ ոչ յարուցեալ տայցէ նմա վասն բարեկամու

Թեանն, սակայն վասն ժտութեանն յարուցեալ տայցէ նմա զինչ եւ պիտոյ իցէ: Աւ ես ասեմ՝ ձեզ, խնդրեցէք՝ եւ տացի ձեզ, հայցեցէք՝ եւ գտնէք, բախեցէք եւ բացցի ձեզ: Օհ ամենայն որ խնդրէ՝ առնու, եւ որ հայցէ՝ գտանէ, եւ որ բախէ՝ բացցի նմա: Յո՞րք ի ձէնջ հայր՝ խնդրիցէ որդի իւր ձուկն, միթէ փոխանակ ձկան՝ օձ տայցէ նմա. եւ կամ խնդրիցէ ձու, միթէ կարի՞ճ տայցէ նմա: Իսկ եթէ դուք որ չարքդ էք զիտէք պարգեւս բարիս տալ որդւոց ձերոց, որչափ եւս առաւել հայր ձեր յերկնից տացէ բարիս այնոցիկ, որ խնդրեն ի նմանէ:

29. Աշխատէին փարիսեցիքն եւ օրինականք:

226. Աւ մինչդեռ խօսէր զայս, աղաչէր զնա ոմն փարիսեցի՝ զի ճաշ կերիցէ առ նմա. եւ նա մտեալ բազմեցաւ: Իբրեւ ետես փարիսեցիքն՝ զարմացաւ, զի նախ ոչ մկրտեցաւ յառաջ քան զճաշ: Ասէ ցնա Տէր. այժմ՝ դուք փարիսեցիք (կեղծաւորք) զարտաքին բաժակին եւ զպնակին սրբէք. եւ ներքինն ձեր լի է յափշտակութեամբ եւ չարութեամբ, եւ¹ անխառնութեամբ: Անմիտք², ոչ ապաքէն որ զարտաքինն արար՝ եւ զներքինն նոյն արար: Փարիսեցի³ կոյր, սրբեա նախ զներքին բաժակին եւ զսիւսառակին, զի լինիցի եւ արտաքինն նոցա սուրբ: Բայց⁴ աղէ զարժանն իսկ տուք ողորմութիւն, եւ ահա ամենայն սուրբ է ձեր: Այլ վայ ձեզ փարիսեցւոց, զի տասանորդէք զանանուխ եւ զփեղենայ եւ⁵ զսամիթ եւ զչաման եւ⁶ զամենայն բանջար, եւ⁷ թողէք զճանր ծանր օրինացն՝ զդատաստան եւ զողորմութիւն եւ զհաւատս, եւ⁸ անցանէք զիրաւամբք եւ զսիրոջն Աստուծոյ. զայս արժան էր առնել եւ զայնու ոչ անցանել: Առաջնորդք⁹ կոյրք, որ զմժղուկս քամէք, եւ զուղտս կլանէք: Այն¹⁰ ձեզ փարիսեցւոց, զի սիրէք զբարձրագահս ի ժողովուրդս եւ զնախողջոյնս ի հրապարակս: Այն¹¹ ձեզ

դպրաց եւ փարիսեցւոց կեղծաւորաց, զի ուտէք ըզտունս այրեաց, պատճառանօք երկարէք զաղօթս, վասն զի աւելի դատաստան ընդունիցիք: Վայ ձեզ դպրաց եւ փարիսեցւոց կեղծաւորաց. զի յածիք ընդ ծով եւ ընդ ցամաք առնել եկամուտ մի. եւ յորժամ լինիցի, առնէք զնա որդի գեհենի կրկին եւս քան զձեզ: Վայ ձեզ առաջնորդք կոյրք, զի ասէք՝ որ երդնու ի տաճարն՝ չէ ինչ, բայց որ երդնու յոսկին որ ի տաճարին է՝ արժան է: Որոպէ եւ կոյրք, զի՞նչ մեծ է, ոսկի՞ն՝ եթէ տաճարն՝ որ սրբէ զոսկին: Եւ որ երդնու ի սեղանն՝ չէ ինչ, բայց որ երդնու ի պատարագն որ ի վերայ նորա է՝ արժան է: Յիմարք եւ կոյրք զի՞նչ մեծ է, պատարագն, եթէ սեղանն՝ որ սրբէ զպատարագն: Իսկ արդ՝ որ երդուաւ ի սեղանն, երդուաւ ի նա՝ եւ յամենայն որ ի վերայ նորա է. եւ որ երդուաւ ի տաճարն, երդուաւ ի նա՝ եւ ի բնակիչն նորա. եւ որ երդուաւ յերկինս, երդուաւ յաթոռն Եստուծոյ՝ եւ յայն որ նստին ի վերայ նորա: Վայ՝ ձեզ, զի էք դուք իբրեւ զգերեզմանս անյայտս, եւ մարդիկ գնան ի վերայ եւ ոչ գիտեն: Վայ՝ ձեզ դպրաց եւ փարիսեցւոց կեղծաւորաց. զի նման էք գերեզմանաց բռելոց, որ արտաքոյ երեւին գեղեցիկք՝ եւ ի ներքոյ լին անսկերօք մեռելոց եւ ամենայն պղծութեամբ: Նոյնպէս եւ դուք արտաքոյ երեւիք մարդկան արդարք, եւ ի ներքոյ լին էք կեղծաւորութեամբ եւ անօրէնութեամբ: Պատասխանի՞նք տոմն յօրինականացն՝ եւ ասէ ցնա. վարդապետ՝ զայդ բանս ասելով եւ զմեզ թշնամանես: Եւ նա ասէ. եւ ձեզ վայ օրինականացդ, զի բառնայք մարդկան բռնինս դժուարակիրս, եւ դուք մատամբ միով ի բռնինս ոչ մերձեալայք: Վայ ձեզ՝ զի՞ շինէք զշիրիմս մարգարէից եւ զարդարէք զգերեզմանս արդարոց. եւ՞ հարքն ձեր սպառնին զնոսա. եւ՞ ասէք, եթէ էաք յաւուրս հարցն մերոց՝ որ հաղորդէաք արեան մարգարէիցն. ապա՞

ուրեմն վկայէք՝ եթէ կամակից էք գործոց հարցն ձերոց, զի նոքա կոտորեցին զնոսա՝ եւ դուք զգերեզմանս նոցա շինէք, եւ¹ դուք լցէք զչափ հարցն ձերոց: Օձք, ծնունդք իժից, զիարդ փախնուցուք ի դատաստանէ գեհէնին: Վասն² այնորիկ եւ իմաստութիւն Աստուծոյ ասաց. Ահաւասիկ³ ես առաքեմ առ ձեզ մարգարէս եւ⁴ առաքեալս եւ⁵ իմաստունս եւ դպիրս, եւ ի նոցանէ սպանանիցէք եւ ի խաչ հանիցէք, եւ ի նոցանէ տանջիցէք ի ժողովուրդս ձեր, եւ հալածիցէք ի քաղաքէ ի քաղաք: Որպէս զի եկեսցէ ի վերայ ձեր ամենայն արիւն արդար հեղեալ յերկրի, զի⁶ խնդրեսցի արիւն ամենայն մարգարէից՝ հեղեալ ի սկզբանէ աշխարհի՝ յազգէ յայդմանէ՝ յարենէն⁷ Աբելի արդարոյ՝ մինչեւ յարիւն Օւքարեայ որդւոյ Բարաքեայ, զոր սպանէք ընդ մէջ տաճարին եւ սեղանոյ. ամէն ասեմ⁸ ձեզ. խնդրեսցի⁹ յազգէ յայդմանէ, եկեսցէ¹⁰ այն ամենայն ի վերայ ազգիս այսորիկ: Վայ¹¹ ձեզ օրինականացդ, զի թաքուցանէք զփականս գիտութեանն, զի¹² փակէք զարքայութիւն երկնից առաջի մարդկան. դուք ոչ մտանէք եւ որոց մտանեն՝ չտայք թոյլ մտանել: Աւ¹³ ի խօսելն զայս ամենայն առ նոսա՝ զամօթի հարկանէին: Աւ սկսան դպիրքն եւ փարիսեցիք զչարել եւ զրդռել ընդ նմա վասն բազում իրաց, եւ սպասել որսալ ինչ բանս ի բերանոյ նորա զի չարախօսեսցեն զնմանէ:

24. Ուսուցանէ Յիսուս զերկնէլ ի մահոսանէ:

227. Որովք¹⁴ ի կուտել բիւրաւորաց ժողովրդեանն՝ մինչեւ կոխել զմիմեանս, սկսաւ ասել ցաշակերտսն իւր. նախ՝ զգոյշ լերուք անձանց ի խմորոյ փարիսեցւոցն, որ է կեղծաւորութիւն: Այլ ոչինչ է ի ծածուկ՝ որ ոչ յայանեսցի, եւ գաղտնի՝ որ ոչ ծանիցի: Վասն զի զոր ինչ ասիցէք ի խաւարի, լսել լցի ի լոյս. եւ զոր յունկանէն խօսեցարուք ի շտեմարանս,

քարոզեսցի ի վերայ տանեաց: Բայց ձեզ ասեմ սիրելեաց իմոց. մի զարհուրիցիք յայնցանէ՝ որ սպանանեն զմարմին, եւ յետ այնորիկ աւելի ինչ ոչ ունիցին առնել: Այլ ցուցից ձեզ յումէ երկնչիցիք. երկրնչիցիք յայնմանէ՝ որ յետ սպանանելոյ ունի իշխանութիւն արկանել ի գեհեն. այո՛ ասեմ ձեզ՝ յայնմանէ երկնչիցիք: Ոչ ապաքէն հինգ ձագ երկուց դանգաց վաճառի, եւ մի ի նոցանէ ոչ է մոռացեալ առաջի Աստուծոյ: Այլ ձեր եւ ամենայն իսկ հեր զլնոյ թուեալ է. մի երկնչիք՝ զի քան զբազում ձագս լաւ էք դուք: Ասեմ ձեզ. զի ամենայն որ խոստովանեսցի յիս առաջի մարդկան, եւ որդի մարդոյ խոստովանեսցի զնմանէ առաջի հրեշտակաց Աստուծոյ: Եւ որ ուրասցի զիս առաջի մարդկան, ուրացեալ լիցի առաջի հրեշտակաց Աստուծոյ: Եւ ամենայն որ ասէ բան զՈրդւոյ մարդոյ՝ թողցի նմա. բայց որ զՀօգին սուրբ հայհոյեսցէ, մի թողցի նմա: Այլ յորժամ տանիցեն զձեզ ի ժողովուրդս եւ ի պետութիւնս եւ յիշխանութիւնս, մի հոգայցէք՝ որպէս թէ զինչ պատասխանի տայցէք, կամ զինչ ասիցէք: Եւ ի Հօգին սուրբ ուսուցէ ձեզ ի նմին ժամու՝ զինչ պարտ իցէ խօսել:

ՁԵ. Կարճէ զհոգ մեծութեան, ուրեք է զգեկոյ:

228. Ըսէ ոմն ի ժողովուրդենէն ցնա. վարդապետ՝ ասա ցեղբայր իմ բաժանել ընդ իս զժառանգութիւնն: Եւ նա ասէ ցնա. այր դու՞ ո՞ կացոյց զիս դատաւոր կամ բաժանարար ի վերայ ձեր: Եւ ասէ ցնասա. տեսէք եւ զգոյշ լըրուք յամենայն ագահութենէ, զի ոչ եթէ ի մթերից ընչից ուրուք իցեն կեանք նորա: Խօսեցաւ առակ մի առ նոսա եւ ասէ. առն ուրումն մեծատան ետուն անդք տոհմականս. եւ խորհէր ի միտս իւր՝ եւ ասէր. զի գործեցից՝ զի ոչ գոյ տեղի ուր ժողովեցից զարդիւնս իմ: Եւ ասէ. գիտեմ զինչ արարից. քակեցից զշտեմարանս իմ,

եւ եւս մեծամեծս շինեցից, եւ անդր ժողովեցից զցորեան եւ զամենայն բարութիւնս իմ. Եւ ասացից ցանձն իմ. անձն՝ ունիս բազում բարութիւնս համբարեալ ամաց բազմաց. հանգիր՝ կեր արբ՝ եւ ուրախ լեր: Եսէ ցնա Եստուած. ամմիտ յայսմ գիշերի զոգիդ ի քէն ի բաց պահանջեցեն, իսկ զոր պատրաստեցերն՝ ում լինիցի: Աոյնպէս եւ որ դանձէ անձին, եւ ոչ յԵստուած մեծանայցէ: Եսէ ցաշակերտան իւր. վասն այսորիկ ասեմ՝ ձեզ, մի հոգայք ընդ ոգւոյ՝ թէ զինչ ուտիցէք, եւ մի ընդ մարմնոյ՝ թէ զինչ զգենուցուք: Թի ոգի առաւել է քան զկերակուր՝ եւ մարմին քան զհանդերձ: Հայեցարուք ընդ ագռաւս, զի ոչ սերմանեն եւ ոչ հնձեն, որոց ոչ գոն շտեմարանք՝ եւ ոչ համբարանոցք, եւ Եստուած կերակրէ զնոսա. որչափ եւս առաւել զձեզ՝ որ լաւ էք քան զթռչունս: Ո՞վ ի ձէնջ առ ի հոգալ՝ կարիցէ յաւելլուլ ի հասակ իւր կանգուն մի: Իսկ արդ՝ թէ փոքուն չէք բաւական՝ վասն այլոցն զի՞ հոգայցէք: Հայեցարուք ընդ շուշանն՝ որպէս աճէ. ոչ ջանայ՝ եւ ոչ նիւթէ. ասեմ՝ ձեզ՝ եւ ոչ Սողոմոն յամենայն ի փառսն իւր՝ զգեցաւ իբրեւ զմի ի նոցանէ: Իսկ եթէ զխոտն՝ որ այսօր ի բացի է՝ եւ վաղիւ ի հնոց արկանելի, Եստուած այնպէս զգեցուցանէ. որչափ եւս առաւել զձեզ թերահաւատք: Եւ դուք մի խնդրէք՝ զինչ ուտիցէք կամ զինչ ըմպիցէք, եւ մի զբաղնուք. զի զայն ամենայն հեթանոսք աշխարհի խնդրեն. այլ ձեր Հայրն գիտէ՝ զի պիտոյ է այն ամենայն: Բայց խնդրեցէք զարքայութիւն Եստուծոյ. եւ այն ամենայն յաւելցի ձեզ: Մի երկնչիւր հօտ փոքրիկ. զի հաճեցաւ Հայր ձեր տալ ձեզ զարքայութիւն: Ա՛ւ՜ աճառեցէք զինչս ձեր, եւ տուք ողորմութիւն. եւ արարէք ձեզ քսակ առանց հնանալոյ, դանձ անպակաս յերկինս. ուր ոչ դող մերձենայ, եւ ոչ ցեց ապականէ: Թի ուր դանձն ձեր է, անդ եւ սիրտք ձեր եղիցին:

20. Օտարաց անիւն եւ Ժողովուրդ :

229. Եղեցին գօտիք ձեր պնդեալ ընդ մէջս եւ ճրագունք լուցեալք : Եւ դուք նմանողք մարդկան՝ որ ական ունիցին տեառն իւրեանց՝ թէ երբ դառնայցէ ի հարստնեաց. զի յորժամ գայցէ եւ բախիցէ, վաղվաղակի բանայցեն նմա : Եւրանի իցէ ծառայիցն այնորիկ՝ զորս եկեալ տէրն գտցէ արթունս. ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ զի գօտի ընդ մէջ ածցէ՝ եւ բազմեցուցէ զնոսա, եւ անցեալ պաշտիցէ զնոսա : Եւ եթէ յերկրորդ՝ կամ յերրորդ պահու եկեսցէ եւ գտցէ այնպէս, երանելի են ծառայքն այնորիկ : Երթուն¹ կացէք՝ զի ոչ գիտէք յորում ժամու Տէրն ձեր գայ : Զայն գիտաւջիք, եթէ գիտէր տանուտէր՝ յորում պահու գող գայ. սկէր՝ եւ ոչ տայր ական հատանել զտանն իւրոյ : Ասան այսորիկ եւ դուք եղերուք պատրաստք. զի յորում ժամու ոչ ական ունիցէք՝ գայ որդի մարդոյ : Ըսէ² Պետրոս. Տէր՝ առ մեզ ասացեր զառակդ զայդ՝ եթէ առ ամենեսեան : Եւ ասէ Տէր. ով իցէ հաւատարիմ տընտես եւ իմաստուն, զոր կացոյց տէր իւր ի վերայ գերդաստանի իւրոյ՝ տալ ի ժամու զկերակուրս : Եւրանի³ իցէ ծառային այնմիկ՝ զոր եկեալ տէրն գտանիցէ այնպէս արարեալ : Ըմէն ասեմ ձեզ, զի ի վերայ ամենայն ընչից իւրոց կացուցէ զնա : Եւ պաթէ ասիցէ ծառայն չար ի սրտի իւրում, տէր իմ յամէ զգալ. եւ սկսանիցի հարկանել զծառայակիցս իւր, զծառայսն⁴ եւ զաղախնայս՝ ուտել եւ ըմպել եւ արբենալ ընդ⁵ արբեցողսն. գայցէ տէր ծառային այնորիկ՝ յաւուր յորում ոչ ական ունիցի, եւ ի ժամու յորում ոչ գիտիցէ. եւ կտրեսցէ զնա ընդ մէջ, եւ զբաժին նորա ընդ կեղծաւորս, ընդ⁶ անհաւատս դիցէ : Եւնդ⁷ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց : Եւ⁸ ծառայ՝ որ գիտիցէ զկամս տեառն իւրոյ՝ եւ ոչ պատրաստեսցէ ըստ կամաց նորա, արբցէ գան բազում : Եւ որ

ոչն գիտիցէ՝ եւ արժանի գանի ինչ գործիցէ, արբցէ գան սակաւ. ամենայնի՝ որում շատ տուաւ, շատ խնդրեսցի ի նմանէ. եւ որում բազում աւանդեցաւ, առաւել եւս պահանջեսցեն ի նմանէ: Հուր եկի արկանել յերկիր. եւ զինչ կամիմ՝ թէ արդէն իսկ բորբոքէր: Եւ մկրտութիւն մի ունիմ մկրտեալ, եւ զհարգ փութամ մինչեւ կատարեսցի: Համարի՛ք եթէ խաղաղութիւն եկի տալ յերկիր, ոչ ասեմ ձեզ, այլ բաժինս: Եւ եղիցին յայսմ հետէ հինգ ի տան միում բաժանեալք, երեքն յերկուց, եւ երկուքն յերից: Բաժանեսցի հայր յորդուոյ՝ եւ որդի ի հօրէ, մայր ի դստերէ՝ եւ դուստր ի մօրէ, սկեսուր ի հարսնէ՝ եւ հարսն ի սկեսրէ իւրմէ:

21. Յորդորէ զամենեւեան յապաշխարհիս:

230. Եկին ոմանք ի նմին ժամանակի, եւ պատմեցին նմա վասն Վալիլեացւոցն, որոց զարիւնն Պիղատոս խառնեաց ընդ զոհսն նոցա: Պատասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. համարի՛ք եթէ այն Վալիլեացիք եղեն մեղաւորք քան զամենայն Վալիլեացիս, զի զայնպիսի անցս կրեցին: Ոչ, ասեմ ձեզ. այլ եթէ ոչ ապաշխարիցէք՝ ամենեքին նոյնպէս կորնչիջիք: Կամ նոքա ութուտասանքն, յորոց վերայ անկաւ աշտարակն ի Սելովամ, եւ սպան զնոսա. համարի՛ք եթէ նոքա պարտապանք եղեն քան զամենայն մարդիկ՝ որ բնակեալ են յԵրուսաղէմ: Ոչ, ասեմ ձեզ. այլ եթէ ոչ ապաշխարիցէք՝ ամենեքին նոյնպէս կորնչիջիք: Եսաց եւ զառակս զայս. թզենի մի էր որումն անկեալ յայգւոջ իւրում. եւ եկն խնդրել պտուղ ի նմա՝ եւ ոչ եգիտ: Եսէ ցայգեգործն. ահա երեք ամք են՝ յորմէ հետէ գամ խնդրել պտուղ ի թզենոջ՝ եւ ոչ գտանեմ. արդ՝ կտրեա զդա, ընդէր եւ զերկիրդ խափանէ: Եւ պատասխանի ետ եւ ասէ. Տէր՝ թող զդա այս ամ եւս, մինչեւ շուրջ զգովաւ բրեցից՝ եւ

արկից աղբ. թերեւս արասցէ պտուղ. ապա թէ ոչ յամէ եւս հատցես զդա:

ՁԸ. Իժշէկէ կենն կարկաճաւ:

231. Եւ ուսուցանէր ի միում ի ժողովրդանոցացն ի շաբաթս: Եւ ահա կին մի՝ զոր ունէր այս հիւանդութեան ամս ութուտասն. եւ էր կարկամեալ, եւ ոչ կարէր ամենեւին ի վեր հայել: Եւ տեսեալ զնա Յիսուսի՝ կոչեաց առ ինքն՝ եւ ասէ ցնա. կին դու՝ արձակեալ ես ի հիւանդութենէ քումէ: Եւ եղ ի վերայ նորա ձեռն, եւ առժամայն ուղղեցաւ, եւ փառաւոր առնէր զԼստուած: Պատասխանի ետ ժողովրդապետն ցասուցեալ՝ թէ ընդէր ի շաբաթու բժըշկեաց Յիսուս, եւ ասէ ցժողովուրդն. վեց օր է՝ յորս արժան է գործել, յայնս եկայք բժշկեցարուք, եւ մի յաւուր շաբաթու: Պատասխանի ետ նմա Տէր՝ եւ ասէ. կեղծաւորք՝ իւրաքանչիւր ոք ի ձէնջ ի շաբաթու ոչ արձակէ զեղն իւր կամ զէշ ի մարոյ՝ եւ տանի տայ ջուր: Իսկ այս՝ դուստր Լբրահամու էր, զոր կապեաց սատանայ ահաւադիկ ութուտասն ամ, ոչ էր արժան արձակել ի կապանաց անտի ի շաբաթու: Եւ զայս իբրեւ ասաց, յամօթ լինէին ամենեքեան որ հակառակն կային նմա. եւ ամենայն ժողովուրդն ուրախ լինէր ի վերայ ամենայն փառաւորութեանցն, որ գործէին ի նմանէ:

ՁԹ. Տօն նաւախաբէաց:

232. Եղեն¹ յայնժամ նաւակառիքն յԵրուսաղէմ, եւ ձմեռն էր: Եւ շրջէր Յիսուս ի տաճարին՝ ի իսրահիւն Սողոմոնի: Եւ շրջ եղեն զնովաւ Հրեայքն եւ ասեն. մինչեւ յերբ թափես զոգիս մեր, եթէ դու ես Քրիստոսն՝ ասա մեզ համարձակ: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս եւ ասէ. ասացի ձեզ՝ եւ ոչ հաւատայք ինձ. զգործսն զոր ես գործեմ յանուն

Հօր իմոյ՝ նոքին իսկ վկայեն վասն իմ: Այլ դուք
 ոչ հաւատայք, զի չէք յոչխարաց անտի իմոց: Ոչ
 խարք իմ ձայնի իմում լսեն, եւ ես ճանաչեմ զնո-
 սա, եւ զկնի իմ դան. եւ ես տամ նոցա զկեանսն
 յաւիտեանականս, եւ մի կորիցեն յաւիտեան. եւ մի
 ոք յափշտակեսցէ զնոսա ի ձեռաց իմոց: Հայրն իմ՝
 որ ետ ինձ զնոսա, մեծ է քան զամենայն, եւ ոչ ոք
 կարէ յափշտակել ի ձեռաց Հօր իմոյ: Եւ եւ Հայր
 իմ մի եմք: Այլ մն առին Հրեայքն՝ զի քարկոծ ա-
 լացցեն զնա: Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս. բա-
 զում գործս բարիս՝ ցուցի ձեզ ի Հօրէ իմմէ. վասն
 որոյ գործոյ ի նոցանէ քարկոծ առնէք զես: Պատաս-
 խանի ետուն նմա Հրեայքն. վասն բարւոյ գործոյ ոչ
 առնեմք զքեզ քարկոծ, այլ վասն հայհոյութեան.
 եւ զի դու մարդ ես, եւ զանձն քո Աստուած առնես:
 Պատասխանի ետ նոցա Յիսուս. ոչ յօրէնս ձեր
 գրեալ է, ես ասացի թէ աստուածք իցէք: Իսկ եթէ
 զնոսա աստուածս ասէ, առ որս բանն Աստուծոյ եւ
 զեւ, եւ չէ մարթ եղծանել գրոյն. իսկ զոր Հայր
 սրբեաց՝ եւ առաքեաց յաշխարհ, դուք ասէք թէ
 հայհոյես. զի ասացի՝ թէ որդի Աստուծոյ եմ: Եթէ
 ոչ գործեմ զգործս Հօր իմոյ, մի հաւատայք ինձ:
 Ապա թէ գործեմ, թէ եւ ինձ ոչ հաւատայք, սա-
 կայն գործոցն հաւատացէք. զի զիտասջիք եւ ծանի-
 ջիք՝ եթէ Հայր յիս եւ ես ի Հայր: Դարձեալ խընդ-
 րէին զնա ունել, եւ ել ի ձեռաց նոցա: Եւ գնաց
 միւսանգամ ի սահմանս¹ Հրէաստանի յայնկոյս Յոր-
 դանանու. ի տեղին² ուր էր Յովհաննէս զառաջինն
 եւ մկրտէր, եւ անդ լինէր: Եւ³ երթայր դարձեալ
 խոնեալ ժողովուրդ (բազում) առ նա, եւ⁴ բժշկեաց
 զնոստ անդ, եւ⁵ որպէս սովոր էր՝ միւսանգամ ուսու-
 ցանէր զնոսա: Եւ⁶ ասեն. զի Յովհաննէս նշան ինչ
 ոչ արար, բայց զամենայն, զոր ասաց Յովհաննէս վասն
 նորա, ճշմարիտ էր. եւ բազումք հաւատացին ի նա անդ:

Ղ. Թէ սակաւ էն ընդդէմս — Առաջին կանխապահ
յո-րի-ն հորժանման Երոստղէի :

233. Եւ¹ շրջէր ընդ քաղաքս եւ ընդ գետս՝ ուս-
տուցանէր. եւ ճանապարհ արարեալ յԱրուսաղէմ,
ասէ ոմն ցնա. Տէր՝ եթէ սակաւք իցեն, որ ապրելոց
իցեն. եւ նա ասէ ցնոսա. Տանացարուք մտանել ընդ
դուռն նեղ. ասեմ ձեզ՝ զի բազումք խնդրեցեն մտա-
նել՝ եւ ոչ կարացեն: Յորմէ հետէ մոցէ տանուտէրն
եւ փակեցէ զդուռնն, եւ սկսանիջլք կալ արտաքոյ՝
եւ բախել զդուռնն, եւ ասել. Տէր Տէր՝ բաց մեզ.
եւ պատասխանի տուեալ ասիցէ ձեզ. ոչ գիտեմ
զձեզ ուստի էք: Յայնժամ սկսանիջլք ասել. կերաք
եւ արբաք առաջի քո, եւ ի հրապարակս մեր ուսու-
ցեր: Եւ ասիցէ. ասեմ ձեզ, ոչ գիտեմ զձեզ ուստի
էք. ի բաց կացէք յինէն ամենայն մշակբդ անիրաւու-
թեան: Ընդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց, յոր-
ժամ տեսանիցէք զԱբրահամ եւ զԻսահակ եւ զՅա-
կոբ՝ եւ զամենայն մարգարէս յարքայութեան Աս-
տուծոյ, եւ զձեզ հանեալ արտաքս: Եւ եկեցեն
յարեւելից եւ յարեւմտից եւ ի հիւսիսոյ եւ ի հա-
րաւոյ, եւ բազմեցին յարքայութեան Աստուծոյ:
Եւ ահա իցեն յետինք՝ որ եղիցին առաջինք, եւ իցեն
առաջինք՝ որ եղիցին յետինք:

234. Ի նմին աւուր մատեան ոմանք փարիսե-
ցիք, եւ ասեն ցնա. եւ եւ գնա աստի, զի Հե-
րովդէս կամի սպանանել զքեզ: Եւ ասէ ցնո-
սա. երթայք՝ ասացէք աղուեսուն այնմիկ. ահա ա-
սիկ հանեմ զեւս, եւ բժշկութիւնս կատարեմ այս-
օր եւ վաղիւ. եւ յերիր աւուր կատարիմ: Բայց
պարտ է այսօր եւ վաղիւ, եւ ի միւսում աւուր գնալ.
զի ոչ է մարթ մարգարէի կորնչել արտաքոյ քան զԱ-
րուսաղէմ: Արուսաղէմ՝ Արուսաղէմ՝ որ կոտորէիր
զմարգարէսն, եւ քարկոծ առնէիր զառաքեալսն առ

քեզ . քանիցս անդամ կամեցայ ժողովել զօրդիս քո , զոր օրինակ՝ ժողովէ հաւ զձագս իւր ընդ թեւովք , եւ ոչ կամեցարուք : Ահա թողեալ լիցի ձեզ տունդ ձեր աւերակ : Իայց՝ ասեմ ձեզ , թէ ոչ եւս տեսանիցէք զեւ , մինչեւ ասիցէք՝ օրհնեալ եկեալն յաւուն Տեառն :

ՊԼ. Իժշէն Ըբողէսն — Աստի հրատեքելոցն
ի հարսանիսն :

235 . Եւ³ եղեւ ի մտանելն նորա ի տուն ուրումն իշխանացն փարիսեցւոց ի շաբաթու ուտել հաց , եւ նոքա սպասէին նմա : Եւ ահա այր ոմն էր անդ ջրգողեալ առաջի նորա : Պատասխանի եւ Յիսուս՝ եւ ասէ ցօրինաւորսն եւ ցփարիսեցիս . եթէ արժան իցէ ի շաբաթու բժշկել : Եւ նոքա լուռ եղեն . եւ բուն հարեալ զնմանէ՝ բժշկեաց զնա , եւ արձակեաց : Եւ ասէ ցնոսա . ոյր ուրուք ի ձէնջ էշ կամ եզն՝ անկանիցի ի ջրհոր , եւ ոչ վաղվաղակի հանիցէ զնա յաւուր շաբաթու : Եւ ոչ կարացին տալ նմա պատասխանի առ այն : Ասաց եւ առ կոչնականսն առակ մի , հայեցեալ թէ զհարդ բարձրնտիր լինէին . ասէ ցնոսա . Յորժամ կոչիցէ որ զքեզ ի հարսանիս՝ կամ ի կոչունս , մի բազմիցիս յառաջին բարձին . զուցէ պատուականագոյն եւս քան զքեզ իցէ կոչեցեալ ի նմանէ : Եւ եկեալ՝ որ զքեզն եւ զնա կոչեաց՝ ասիցէ ցքեզ՝ տուր սմա տեղի . եւ ապա սկսանիցիս ամօթով զյետին տեղին ունել : Այլ յորժամ կոչիցիս , երթիջիր՝ բազմեսջիր ի յետին տեղւոջ . զի յորժամ գայցէ՝ որ կոչեացն զքեզ , ասիցէ ցքեզ . բարեկամ ի վեր մատիր . յայնժամ եղիցին քեզ փառք առաջի բարձակցացն քոց : Եւ ամենայն որ բարձրացուցանէ զանձն , խոնարհեցի . եւ որ խոնարհեցուցանէ զանձն , բարձրացի : Ասէ եւ ցկոչնատէրն . յորժամ առնիցես ճաշ կամ ընթրիս , մի կոչեր զբարեկամս քո , եւ մի՛

զեղբարս քո, եւ մի զազգականս քո, եւ մի զդրացիս քո, եւ մի զմեծամեծս. զի մի եւ նոքա փոխարէն կոչեացեն զքեզ, եւ լինիցի քեզ հատուցումն: Այլ յորժամ առնիցես ընդունելութիւն, կոչեա զաղքատս եւ զխեղս եւ զկաղս եւ զկոյրս, եւ երանելի լինիցիս. զի ոչ ունին փոխարէն հատուցանելոյ քեզ. եւ հատուցի քեզ փոխարէն ի յարութեան արդարոց: Իբրեւ լուաւ զայս ոմն ի բազմականացն՝ ասէ ցնա. երանի՜ որ կերիցէ ճաշ յարքայութեան Աստուծոյ: Եւ նա ասէ. այր ոմն գործեաց ընթրիս, եւ հրաւիրեաց զբազումս: Եւ առաքեաց զծառայ իւր ի ժամու ընթրեաց կոչել զհրաւիրեալսն՝ թէ եկայք, զի ահա հաւասիկ պատրաստ է ամենայն ինչ: Եւ սկսան մի ըստ միոջէ ամենեքեան հրաժարել. առաջինն ասէ. ագարակ գնեցի, եւ հարկ է ելանել տեսանել զնա, աղաչեմ զքեզ՝ կալ զիս հրաժարեալ: Եւ միւսն ասէ. լուծս հինգ եղանց գնեցի, եւ երթամ փորձել զնոսա, աղաչեմ զքեզ՝ կալ զիս հրաժարեալ: Եւ միւսն ասէ. կին ածի, եւ վասն այնորիկ ոչ կարեմ գալ: Եւ եկեալ ծառայն պատմեաց զայն տեսուն իւրում: Յայնժամ բարկացեալ տանուտէրն՝ ասէ ցծառայն իւր. եւ վաղվաղակի ի հրապարակս եւ ի փողոցս քաղաքիդ, եւ զաղքատս եւ զխեղս եւ զկաղս եւ զկոյրս մոյծ այսր: Եւ ասէ ծառայն. տէր՝ եղեւ զոր հրամայեցերն, եւ կայ եւս տեղի: Եւ ասէ Տէրն ցծառայն, եւ ի ճանապարհս եւ ի ցանդս, եւ արա այսր մտանել, զի լցի տունս իմ: Ասեմ ձեզ, զի ոչ ոք յայնց կոչեցելոց ճաշակեսցէ յընթրեաց իմոց:

Վ.Ի. Թիւ «բանալ պարս է զամենայն»:

236. Եւ երթային ընդ նմա ժողովուրդք բազումք. դարձաւ եւ ասէ ցնոսա. Եթէ ոք գայ առ իս՝ եւ ոչ ատեայ զհայր իւր եւ զմայր եւ զկին եւ զորդիս եւ զեղբարս եւ զքորս, նա եւ զանձն եւս իւր, ոչ

կարէ իմ աշակերտ լինել: Օ՛ի որ ոչ բառնայ զխաչ իւր՝ եւ դայ զինի իմ, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել: Ո՛վ որ ի ձէնջ կամիցի շինել աշտարակ, եւ ոչ նախ նստեալ համարիցի զծախսն՝ եթէ ունիցի բաւական ի կատարումն: Օ՛ի գուցէ իբրեւ արկանիցէ հիմն՝ եւ ոչ կարիցէ կատարել, ամենեքին որ տեսանիցեն, սկսանիցին ծաղը առնել զնա, եւ ասել. թէ այս այր սկսաւ շինել, եւ ոչ կարաց կատարել: Ասմ որ թագաւոր երթեալ տայցէ պատերազմ ընդ այլում թագաւորի. եւ ոչ նստեալ նախ խորհիցի, եթէ կարող իցէ տասն հազարաւ զդէմ ունել զայնորիկ՝ որ գայցէ ի վերայ նորա քսան հազարաւ: Ապա եթէ ոչ մինչ գեռ հեռագոյն իցէ, հրեշտակութիւն առաքեալ՝ աղաչեսցէ ի խաղաղութիւն: Արդ՝ այսպէս ամենայն որ ի ձէնջ՝ որ ոչ հրաժարեսցէ յամենայն ընչից իւրոց, ոչ կարէ իմ աշակերտ լինել: Բարւոք է աղ. ապա եթէ աղն անհամեսցի, ի՞նչ համեմեսցի: Ոչ յերկիր՝ եւ ոչ յաղբ է պիտանացու, այլ ընկենուլ զնա արտաքս: Ար ունիցի ականջս լսելոյ՝ լուիցէ:

ԳԳ. Եսակ ոչխարին, որսանցին եւ անասունին:

237. Եւ¹ էին մերձ առ նա ամենայն մաքսաւորք եւ մեղաւորք՝ լսել ի նմանէ: Տրտնջէին փարիսեցիքն եւ դպիրք՝ եւ ասէին. ընդէր սա զմեղաւորս ընդունի՝ եւ ուտէ ընդ նոսա: Եսաց առ նոսա զառակս զայս: Ո՛վ որ իցէ ի ձէնջ մարդ՝ որոյ իցէ հարիւր ոչխար, եւ կորուսանիցէ մի ի նոցանէ. ոչ թողուցու զիննսուն եւ զինն յանապատին, եւ երթիցէ զհետ կորուսելոյն՝ մինչեւ գտանիցէ զնա: Աւ իբրեւ գտանէ, զնէ զնա ի վերայ ուսոց իւրոց խնդալով. եւ երթեալ ի տուն, կոչէ զբարեկամս եւ զղրացիս, եւ ասէ ցնոսա. ուրախ եղերուք ընդ իս, զի գտի զոչխարս իմ զկորուսեալ: Ասեմ ձեզ. զի այսպէս է ուրախութիւն

յերկինս վասն միոյ մեղաւորի որ ապաշխարիցէ՝ քան
 վասն իննսուն եւ ինն արդարոց՝ որոց չիցէ պիտոյ
 ապաշխարութիւն։ Ամօ՞ր իցէ կին, որոյ իցեն դրամք
 տասն. եւ եթէ կորուսանիցէ դրամ մի, ոչ լուցանի-
 ցէ ճրագ, եւ ածիցէ աւել ի տան եւ խնդրիցէ ստէպ
 մինչեւ գտանիցէ։ Եւ իբրեւ գտանէ, կոչէ զգարեկամս
 եւ զգրացիս՝ եւ ասէ. ուրախ լերուք ընդ իս, զի գտի
 զդրամս իմ զոր կորուսի։ Այնպէս՝ ասեմ ձեզ, ու-
 րախութիւն եղիցի առաջի հրեշտակաց Աստուծոյ ի
 վերայ միոյ մեղաւորի՝ որ ապաշխարիցէ։ Եւ ասէ.
 առն միջ էին երկու որդիք. Ասէ կրտսերն ի նոցանէ
 ցհայրն. հայր՝ տուր ինձ բաժին, որ անկանի յըն-
 չիցդ. եւ նա բաժանեաց նոցա զկեանսն։ Եւ յետ ոչ
 բազում աւուրց՝ ժողովեալ զամենայն կրտսեր որդ-
 ւոյն՝ գնաց յաշխարհ հեռի. եւ անդ վատնեաց զինչս
 իւր, զի կեայր անառակութեամբ։ Եւ իբրեւ սպա-
 ոեաց զամենայն, եղեւ սով սաստիկ յաշխարհին
 յայնմիկ, եւ սկսաւ ինքն չքաւորել։ Եւ գնացեալ
 յարեցաւ ի մի ոմն ի քաղաքացւոց աշխարհին այնո-
 րիկ. եւ յղեաց զնա յագարակ իւր արածել խոզս։
 Եւ ցանկայր ընդ զորովայն իւր յեղծերէն զոր խոզքն
 ուտէին, եւ ոչ ոք տայր նմա։ Եկեալ ի միտս իւր՝ ա-
 սէ. քանի վարձկանք իցեն ի տան հօր իմոյ հացալիցք,
 եւ ես աստ սովամահ կորնչիմ։ Յարուցեալ գնացից
 առ հայր իմ, եւ ասացից ցնա. հայր՝ մեղայ յեր-
 կինս, եւ առաջի քո, եւ ոչ եւս եմ արժանի կոչել
 որդի քո, արա զիս իբրեւ զմի ի վարձկանաց քոց։ Եւ
 յարուցեալ եկն առ հայր իւր. եւ մինչ դեռ հեռա-
 գոյն էր, ետես զնա հայրն՝ եւ գթացաւ, յարեաւ եւ
 ընթացսւ ընդ առաջ, անկեալ զպարանոցաւն նորա,
 եւ համբուրեաց զնա։ Եւ ասէ ցնա որդին. հայր՝
 մեղայ յերկինս՝ եւ առաջի քո, ոչ եւս եմ արժանի
 կոչել որդի քո։ Ասէ հայրն ցծառայս իւր. վաղվա-
 ղակի հանէք զպատմութեանն առաջին, եւ ագուցէք

նմա, եւ տուք զմատանին ի ձեռն նորա, եւ կօշիկս յոտս նորա, եւ ածէք զեզն պարարակ՝ զենէք, կերիցուք եւ ուրախ լիցուք: Օ՛հ այս որդի իմ մեռեալ էր եւ եկեաց, կորուսեալ էր՝ եւ գտաւ. եւ սկսան ուրախ լինել: Եւ էր երէց որդին՝ նորա յազարակի. եւ մինչ դեռ դայր՝ եւ մերձ եղեւ ի տունն, լուաւ զձայն երգոց եւ զպարուց. եւ կոչեցեալ առ ինքն զմի ի ծառայիցն՝ հարցանէր թէ զինչ իցէ այն: Եւ նա ասէ ցնա. զի եղբայր քո եկեալ է, եւ եղեն հայր քո զեզն պարարակ, զի ողջամբ ընկալաւ զնա: Բարկացաւ՝ եւ ոչ կամէր մտանել. եւ հայրն ելեալ արտաքս՝ աղաչէր զնա: Պատասխանի ետ եւ ասէ ցհայրըն. այս քանի՞ ամբ են՝ զի ծառայեմ քեզ, եւ երբեք զպատուիրանաւ քու՛ ոչ անցի. ուլ մի երբեք ոչ ետուր ինձ՝ զի ուրախ եղէց ընդ բարեկամս իմ: Յորժամ եկն որդիդ քո այդ՝ որ եկեր զկեանս քո ընդ պոռնիկս, զեներ դմա զեզն պարարակ: Եւ ասէ ցնա. որդեակ՝ դու հանապազ ընդ իս ես, եւ ամենայն որ ինչ իմ է՝ քո է. այլ ուրախ լինել եւ խնդալ պարտ էր, զի եղբայր քո այս մեռեալ էր՝ եւ եկեաց, կորուսեալ էր՝ եւ գտաւ:

ՂԳ. Թէ Բարեկամս պարտ է առնել յընչ — Ըստի պնդեմն անիրաւութեան:

238. Եւ ասէր առ աշակերտսն. այր մի էր մեծատուն, որոյ էր տնտես. եւ եղեւ զնմանէ ամբաստանութիւն՝ որպէս թէ վատնիցէ զինչս նորա: Առջեաց, եւ ասէ ցնա. զինչ է այս զոր լսեմս զքէն, տուր զհամար տնտեսութեան քո. զի ոչ եւս կարես լինել տնտես: Ըսէ ընդ միտս իւր տնտեսն. զինչ դործեցից, զի տէր իմ հանէ զտնտեսութիւնս. դործել ոչ կարեմ՝ մուրանալ ամաչեմ: Չիտեմ զինչ արարից. զի յորժամ ի բաց լնիցիմ ի տնտեսութենէս՝ ընկալցին զիս ի տունս իւրեանց: Եւ կոչեցեալ

առ ինքն մի ըստ միոջէ ի պարտապանաց տեառն իւրոյ, ասէ ցառաջինն. քանի՞ ինչ պարտիս տեառն իմում: Եւ նա ասէ. հարիւր մար ձիթոյ. ասէ ցնա՜կա զգիր քո, եւ նիստ գրեա վաղվաղակի յիսուն: Վարձեալ ասէ ցմիւսն. դու քանի՞ ինչ պարտիս. եւ նա ասէ. հարիւր քոռ ցորենոյ. եւ ասէ ցնա՜կա զգիր քո՝ եւ նիստ գրեա վաղվաղակի ութսուն: Եւ գովեաց տէրն զտնտեսն անիրաւութեան, զի իմաստութեամբ արար. զի որդիք աշխարհիս այսորիկ իմաստնագոյն են քան զորդիս լուսոյ յազգս իւրեանց: Եւ ես ձեզ ասեմ. արարէք ձեզ բարեկամս ի մամռնայէ անիրաւութեան. զի յորժամ պակասիցէ այն՝ ընկալցին զձեզ ի յարկսն յաւիտեանականս: Ար ի փոքուն հաւատարիմ է, եւ ի բազմին հաւատարիմ է. եւ որ ի փոքուն անիրաւ է, եւ ի բազմին անիրաւ է: Իսկ արդ՝ եթէ յանիրաւ մամռնային չեղէք հաւատարիմք, զճմարիտն ձեզ ո՞ հաւատասցէ եւ եթէ յօտարին չեղէք հաւատարիմք, զձերն ո՞ տացէ ձեզ: Այ ոք ծառայ կարէ երկուց տերանց ծառայել. զի եթէ զմին ատիցէ, եւ զմիւսն սիրիցէ. կամ զմին մեծարիցէ, եւ զմիւսն արհամարհիցէ. ոչ կարէք Աստուծոյ ծառայել եւ մամռնայի: Իբրեւ լսէին զայս ամենայն փարիսեցիքն՝ քանզի արծաթասէրք էին, եւ անգոսնէին զնա: Եւ ասէ ցնոսա. դուք էք որ արգարացուցանէք զանձինս առաջի մարդկան, սակայն Աստուած գիտէ զսիրտս ձեր. զի որ առաջի մարդկան բարձրո է, պիղծ է առաջի Աստուծոյ: Օրէնքն եւ մարգարէքն մինչեւ ցՅովհաննէս. յայնմ հետէ արքայութիւն Աստուծոյ աւետարանի, եւ ամենայն ոք զնա բռնաբարէ: Վիւրին իցէ երկնից եւ երկրի անցանել, քան յօրինացն միոյ նշանախեցի անկանել:

ՊԼԻ. Անդ-ճանելն լինել ան-ան-լեան:

239. Եւ¹ մատուցեալ առ նա փարիսեցիքն փորձէին զնա եւ ասէին, եթէ արժան իցէ ումեք արձակել զկին իւր ըստ ամենայն վնասու: Աս² պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. զի³ նչ պատուիրեաց ձեզ Մովսէս: Եւ նոքա ասեն. Մովսէս հրաման ետ գիր մեկնելոյ գրել, եւ արձակել: Պատասխանի ետ Յիսուս⁴ եւ ասէ չիցէ⁵ ընթերցեալ ձեր՝ թէ որ հաստատեացն ի սկզբանէ՝ արու եւ էգ արար զնոսա, եւ ասէ. Վասն այսորիկ թողցէ այր զհայր եւ զմայր՝ եւ երթիցէ զհետ կնոջ իւրոյ, եւ եղիցին երկոքեան ի մարմին մի: Ապա ուրեմն ոչ են երկու՝ այլ մի մարմին. արդ՝ զոր Աստուած զուգեաց՝ մարդ մի՝ մեկնեացէ: Ասեն ցնա. իսկ Մովսէս ընդէր պատուիրեաց մեզ տալ թուղթ մեկնելոյ՝ եւ արձակել: Ասէ ցնոսա. Մովսէս վասն խստասրտութեան ձերոյ հրամայեաց ձեզ արձակել զկանայս ձեր. այլ ի սկզբանէ ոչ եղեւ այնպէս: Բայց ասեմ⁶ ձեզ, զի ամենայն որ արձակէ զկին իւր՝ եւ ոչ վասն պոռնկութեան, եւ արացէ այլ շնայ, եւ որ զարձակեալն առնէ՝ շնայ: Եւ⁷ ի տան դարձեալ աշակերտքն զնոյն հարցին ցնա: Եւ ասէ ցնոսա. եթէ այր արձակեսցէ զկին իւր՝ եւ արացէ այլ, շնայ. եւ⁸ որ զարձակեալն առնէ՝ շնայ: Եւ⁹ կին եթէ ելցէ յառնէ իւրմէ՝ եւ եղիցի առն այլում, շնայ: Ասեն¹⁰ ցնա աշակերտքն իւր. եթէ այդպէս ինչ վնաս իցէ ընդ այր եւ ընդ կին, լաւ է չամոռսնանալ: Եւ նա ասէ ցնոսա. ոչ ամենեքեան բաւական են այդմ բանի, այլ որոց տուեալ է: Օհ են ներքինիք՝ որ յորովայնէ մօր իւրեանց ծնան այնպէս. եւ են ներքինիք՝ որ ի մարդկանէ եղեն ներքինիք. եւ են ներքինիք՝ որ զանձինս իւրեանց արարին ներքինիս վասն արքայութեան երկնից. որ կարողն է տանել տարցի:

Վ.Օ. Սեփարուհի եւ Վաղարոս:

240. Եւր¹ ոմն էր մեծատուն, եւ ազանէր բեհզա եւ ծիրանիս, եւ ուրախ լինէր հանապազ առատապէս: Եւ աղքատ ոմն անուն Վաղարոս անկեալ դնէր առ դրան նորա վիրաւորեալ. եւ ցանկայր ընուլ զորովայն իւր ի փշրանաց՝ որ անկանէին ի սեղանոյ մեծատանն. այլ եւ շունք եւս գային, եւ լեզուին զվէրս նորա: Եւ եղեւ մեռանել աղքատին. եւ տանել հրեշտակաց զնա ի գոգն Աբրահամու. մեռաւ եւ մեծատունն՝ եւ թաղեցաւ. Եւ ի դժոխսն ամբարձ զաչս իւր մինչ ի տանջանսն էր, ետես զԱբրահամ ի հեռաստանէ, եւ զՎաղարոս ի գոգ նորա հանգուցեալ: Եւ նա աղաղակեաց եւ ասէ. հայր Աբրահամ՝ ողորմեաց ինձ, եւ առաքես զՎաղարոս, զի թացցէ զծագ մատին իւրոյ ի ջուր, եւ զովացուցէ զլեզու իմ. զի պապակիմ ի տապոյ աստի: Եւ ասէ ցնա Աբրահամ. որդեակ՝ յիշեա զի ընկալար անդրէն զբարիսն քո ի կեանսն քում, եւ Վաղարոս նոյնպէս զչարչարանսն. արդ՝ սա աստ մխիթարի, եւ դու սյդր պապակիս: Եւ ի վերայ այսր ամենայնի՝ վիճ մեծ է ընդ մեզ եւ ընդ ձեզ. եթէ կամիցին աստի առ ձեզ անցանել՝ ոչ կարեն, եւ ոչ այտի ոք առ մեզ անցանել: Եւ ասէ. արդ աղաչեմ զքեզ հայր, զի արձակեսցես զդա ի տուն հօր իմոյ. են իմ անդ եղբարք հինգ, որպէս զի տայցէ նոցա վկայութիւն. զի մի եւ նոքա գայցեն յայս տեղի տանջանաց: Եւ ասէ Աբրահամ. ունին զՄովսէս եւ զմարգարէսն, նոցա լուիցեն: Եւ նա ասէ, ոչ հայր Աբրահամ, բայց թէ ի մեռելոց ոք երթիցէ առ նոսա, եւ ապաշխարիցեն: Եւ ասէ ցնա. եթէ Մովսէսի եւ մարգարէիցն ոչ լսեն, եւ ոչ թէ ի մեռելոց ոք յառնիցէ՝ հաւանեսցին:

ՊԼ. Երեսնական է գալուստ Քրիստոսի:

241. Իբրեւ¹ հարցաւ ի փարիսեցւոցն՝ թէ երբ
դայցէ արքայութիւն Լստուծոյ. պատասխանի ետ
նոցա եւ ասէ. ոչ դայ արքայութիւն Լստուծոյ խտրա-
նօք. եւ չասիցեն, թէ ահաւապիկ աստ է՝ կամ անդ.
զի ահա արքայութիւն Լստուծոյ ի ներքս ի ձեզ է:
Լսաց եւ առ աշակերտսն. եկեսցեն աւուրք ցանկա-
նալոյ ձեզ մի յաւուրցն Որդւոյ մարդոյ տեսանել՝ եւ
ոչ տեսանիցէք: Եւ եթէ ասիցեն ձեզ՝ եթէ ահաւա-
պիկ է՝ կամ անդ, մի երթայցէք զհետ զի որպէս
փայլակն փայլատակեալ ի ներքոյ երկնից՝ ընդ երկնիւք
ծագիցէ, նոյնպէս եւ Որդի մարդոյ յաւուրն իւրում:
Բայց նախ պարտ է նմա բազումն չարչարել՝ եւ խոտել
յազգէս յայսմանէ: Եւ լ² որպէս աւուրքն՝ Եղի, այնպէս
եղիցի գալուստն որդւոյ մարդոյ: Օ՛ի որպէս էին յաւուր-
սն որ յառաջ քան զՅրհեղեղն, ուտէին եւ ըմպէին՝
կանայս առնէին եւ արանց լինէին, մինչեւ յօրն՝ յու-
րում եմուտ Եղի ի տապանն. եւ ոչ գիտացին՝ մին-
չեւ եկն Յրհեղեղն եւ եբարձ զամենեսին, այնպէս եղի-
ցի եւ գալուստն Որդւոյ մարդոյ: Եւ նոյնպէս³ եւ որպէս
յաւուրսն՝ Ղովտայ եղեւ, ուտէին՝ ըմպէին՝ գնէին՝ վա-
ճառէին, անկէին՝ շինէին. եւ յորում աւուր ել
Ղովտ ի Սոդոմայ, տեղեաց հուր եւ ծծումբ յերկ-
նից՝ եւ կորոյս զամենեսին. ըստ նմին օրինակի եղիցի
եւ յաւուրն, յորում Որդի մարդոյ յայտնելոց է:
Յայնմ աւուր որ կայցէ ի տանիս՝ եւ կարասի իւր ի
տան, մի իջցէ առնուլ զայն. եւ որ յանդի իցէ, նոյն-
պէս մի դարձցի յետս: Յիշեցէք զկինն Ղովտայ: Ար-
խնդրիցէ զանձն իւր ապրեցուցանել, կորուսցէ զնա.
եւ որ կորուսցէ, ապրեցուցէ զնա: Եսեմ ձեզ. յայնմ
գիշերի՝ թէ եղիցին երկու ի մի մահիճս, մին առցի՝
եւ միւսն թողցի. եւ եթէ եղիցին երկու՝ աղալ ի
միասին, մին առցի՝ եւ միւսն թողցի. եւ եթէ իցեն

ծոյ իմոյ: Եւ մաքսաւորն կայր մեկուսի, եւ ոչ կամէր եւ ոչ զաչսն ընդ երկինս ամբառնալ. այլ կոծէր զկուրծս իւր՝ եւ ասէր. Աստուած՝ քաւեա զիս զմեղաւորս: Ասեմ՝ ձեզ. էջ սա արդարացեալ ի տուն իւր քան զնա. զի ամենայն որ բարձրացուցանէ զանձն իւր, խոնարհեսցի. եւ որ խոնարհեսցուցանէ զանձն, բարձրացի:

Ղ. Ընդհանի Յիսուս զմանկտի — Պարս է զգոյշ լինել ի մեքէլայ ինչ:

244. Յայնժամ¹ մատուցան առ նա մանկտի՝ զի² մերձենայցէ ի նոսա, զի³ ձեռն դիցէ ի վերայ նոցա: Իբրեւ⁴ տեսին աշակերտքն՝ սաստեին⁵ այնոցիկ որ մատուցանէինն: Իբրեւ ետես Յիսուս՝ բարկացեալ սաստեաց նոցա, եւ⁶ կոչեցեալ զնոսա առ ինքն՝ ասէ.⁷ Թոյլ տուք մանկտոյդ զալ առ իս, եւ մի արգելուք զդոսա. զի այդպիսեացդ է արքայութիւն Աստուծոյ: Ամէն ասեմ՝ ձեզ. որ ոչ ընկալցի զարքայութիւն Աստուծոյ իբրեւ զմանուկ՝ ոչ մտցէ ի նա: Եւ առեալ զնոսա ի գիրկս, ձեռն եդ ի վերայ՝ եւ օրհնեաց զնոսա: Եւ⁸ եդեալ ձեռն ի վերայ նոցա՝ զնաց անտի. եւ⁹ ընդ ելանել նորա անտի ի ճանապարհ՝ ահաւասիկ ոմն իշխան¹⁰ մեծատուն¹¹ ընթացեալ ի ծունր իջանէր եւ հարցանէր ցնա եւ ասէր. վարդապետ բարի, զի՞նչ արարից¹² զի զկեանսն յաւիտենականս ժառանգեցից: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. զի՞ ասես զիս բարի, զի՞¹³ հարցանես զիս զբարւոյ, չեք¹⁴ դք բարի բայց մի Աստուած: Եթէ¹⁵ կամիս ի կեանսն յաւիտենականս մտանիլ, պահեա զպատուիրանսն: Ասէ ցնա, զորս: Ասէ ցնա Յիսուս. Օպատուիրանս¹⁶ գիտես. մի՛ շնար, մի՛ սպանաներ, մի՛ գողանար, մի՛ սուտ վկայեր, պատուեա զհայր քո եւ զմայր, եւ սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո: Ասէ ցնա պատանին. վարդապետ,¹⁷ զայդ ամենայն արարի ի մանկութենէ իմմէ. արդ¹⁸ ի՞նչ իւրեք

պակաս իցեմ: Իբրեւ¹ լուաւ զայն Յիսուս, հայեցեալ² ի նա սիրեաց զնա, եւ ասէ ցնա. միւս³ եւս պակաս է քեզ. եթէ⁴ կամիս կատարեալ լինել, երթ, զամենայն⁵ զոր ինչ ունիս՝ վաճառեա եւ տուր աղքատաց, եւ ունիցիս զանձս յերկինս, եւ⁶ եկ զկնի իմ: Իբրեւ⁷ լուաւ պատանին զբանն, խոժոռեալ⁸ ընդ բանն՝ զնաց տրտում, զի ունէր ինչս բազումս:

245. Իբրեւ⁹ ետես զնա Յիսուս տրտմեալ, եւ¹⁰ հայեցեալ յայսկոյս յայնկոյս՝ ասէ ցաշակերտսն ինւր զիւրդ դժուարին է՝ որ զինչսդ ունին, մտանել յարքայութիւն Մատուծոյ. ամէն¹¹ ասեմ՝ ձեզ, զի դժուարաւ մտցէ մեծատուն յարքայութիւն երկնից: Եւ¹² աշակերտքն զարմանային ի վերայ բանիցն նորա. իսկ Յիսուս դարձեալ պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ. դսուձեալ¹³ ասեմ՝ ձեզ. որդեակք¹⁴ որչափ դժուարին է յուսացելոց յինչս՝ մտանել յարքայութիւն Մատուծոյ: Վիւրին է մալխոյ ընդ ծակ ասղան անցանել՝ քան մեծատան յարքայութիւն Մատուծոյ մտանել: Իբրեւ¹⁵ լուան աշակերտքն՝ առաւել¹⁶ եւս զարմանային եւ ասէին ընդ միմեանս. իսկ ո՞ր կարացէ ապրել: Հայեցեալ ընդ նոսա Յիսուս՝ ասէ. Եւ ի մարդկանէ այդ անհնարին է այլ ոչ առ ի յԱստուծոյ. առ¹⁷ յԱստուծոյ ամենայն ինչ զօրաւոր (է). անհնարինքն¹⁸ առ ի մարդկանէ հնարաւորք են յԱստուծոյ: Յայնժամ¹⁹ պատասխանի ետ Պետրոս եւ ասէ ցնա. աւասիկ մեք թողաք զամենայն. եւ եկաք զկնի քո, արդ զի՞նչ լինիցի մեզ: Եսէ ցնոսա Յիսուս. ամէն ասեմ՝ ձեզ. զի դուք որ եկիք զկնի իմ, ի միւսանդամ դալըստեան՝ յորժամ նստցի որդի մարդոյ յաթոռ փառաց իւրոց, նստջիւք եւ դուք յերկոտասան աթոռ՝ դատել զերկոտասան ազգն Խարայելի: Եւ²⁰ ոչ որ է որ եթող զտուն կամ զեղբարս կամ զքորս կամ զհայր կամ զմայր կամ զորդիս կամ զազարակս վասն իմ կամ վասն աւետարանին, եթէ ոչ առնուցու հա-

բիւրապատիկ այժմ յայսմ ժամանակի տունս եւ եղբարս եւ քորս եւ մարս եւ որդիս եւ աղարակս՝ հալածանօք հանդերձ, եւ յաշխարհին որ գալոց է՝ զկեանս յաւիտենականս: Օ, ի բազումք եղեցին առաջինք յետինք՝ եւ յետինք առաջինք:

ՈՒՆ. Եւսի ճակատայ այգ-ոյն:

246. 'Նման է արքայութիւն երկնից առն տան ուտեառն, որ եւ ընդ առաւօտս ի վարձու ունել մշակս յայգի իւր: Եւ արկ վարձս մշակացն աւուրն դահեկան, եւ առաքեաց զնոսա յայգի իւր: Եւ ելեալ զերրորդ ժամու՝ ետես այլս զի կային դատարկ ի հրապարակս. Եւ ասէ ցնոսա. երթայք եւ դուք յայգի իմ, եւ որ ինչ արժան իցէ՝ տաց ձեզ: Վնացին եւ նոքա. եւ դարձեալ ելեալ զվեց ժամու եւ զինն ժամու՝ արար նոյնպէս: Եւ զմետասաներորդ ժամու ելեալ եզիտ այլս՝ զի կային դատարկ, ասէ ցնոսա. ընդէր կայք աստ զօրս ցերեկ դատարկ: Եսեն ցնա. զի ոչ ոք կալաւ զմեզ ի վարձու. ասէ ցնոսա. երթայք եւ դուք յայգին, եւ որ ինչ արժան է՝ առնուցուք: Եւ իբրեւ երեկոյ եղեւ՝ ասէ տէր այգւոյն ցգաւառապետ իւր. կոչեա զմշական եւ տուր նոցա վարձս՝ սկսեալ ի յետնոցն մինչեւ ցառաջինսն: Իբրեւ եկին ողք զմետասաներորդ ժամուն, առին մէն մի դահեկան: Եկեալ եւ առաջինքն՝ համարէին թէ աւելի առնուցուն, եւ առին մէն մի դահեկան եւ նոքա: Իբրեւ առին, տրանջէին զտանուտեառնէն՝ եւ ասէին. թէ դոքա յետինքդ մի ժամ դործեցին, եւ հասարակորդս մեզ արարեր զգոսա, որ զճանրութիւն աւուրն բարձաք եւ զտօթ: 'Նա պատասխանի ետ միում ի նոցանէ՝ եւ ասէ. ընկեր՝ չգրկեմ զքեզ, ոչ դահեկանի միջ սակ արկեր ընդ իս: Եւ զքոյդ՝ եւ երթ. եթէ կամիմ յետնոցս տալ՝ որպէս եւ քեզ. եթէ չիցէ ինձ իշխանութիւն յիմսս առնել զինչ եւ

կամիմ. կամ թէ ակն քո չար է, զի ես առատս եմ: Այսպէս եղիցին յետինք առաջինք՝ եւ առաջինք յետինք. զի բազումք են կոչեցեալք, եւ սակաւք են ընտրեալք:

ՃԻ. Յանէ Ղազարոս:

247. Եւ¹ էր ոմն Հիւանդ Ղազարոս ի Բեթանիա, ի գեղջէ Մարեմայ, եւ Մարթայի քեռ նորա: Այս այն Մարիամ է որ օծ զՏէրն իւղով եւ ջնջեաց զոտս նորա հերով իւրով. որոյ եղբայրն Ղազարոս Հիւանդ էր: Առաքեցին առ նա քորքն նորա՝ եւ ասեն. Տէր՝ ահառասիկ զոր դուն սիրէիր՝ Հիւանդացեալ է: Իբրեւ լուաւ Յիսուս, ասէ. այն Հիւանդութիւն չէ ի մահ, այլ վասն փառացն Աստուծոյ. զի փառաւոր լիցի որդի Աստուծոյ այնուիկ: Եւ սիւրէր Յիսուս զՄարթա եւ զքոյր նորա զՄարիամ, եւ զՂազար: Իբրեւ լուաւ թէ Հիւանդացեալ է, զտեղի կալաւ անդէն ուր էրն՝ աւուրս երկուս: Ապա յետ այնորիկ ասէ ցնոսա, եկայք երթիցուք միւս անգամ ի Հրէաստան: Ասեն ցնա աշակերտքն. ռաբբի՛ այժմ եւս խնդրէին զքեզ Հրէայքն քարկոծ առնել. եւ դարձեալ երթաս անդրէն: Պատասխանի ետ Յիսուս. ոչ երկոտասան ժամ է աւուր. եթէ որ գնայ ի տունն ջեան՝ ոչ դայթադի, զի զլոյս աշխարհիս այսորիկ տեսանէ. ապա թէ որ գնայ գիշերի՝ դայթադի, զի լոյս ոչ դոյ ընդ նմա: Օայս իբրեւ ասաց, յետ այսորիկ ասէ ցնոսա. Ղազարոս բարեկամ մեր ննջեաց. այլ երթամ, զի զարթուցից զնա: Ասեն ցնա աշակերտքն. Տէր՝ եթէ ննջեաց՝ ապա ապրի: Այլ Յիսուս վասն մահուն նորա ասէր. նոցա այսպէս թուեցաւ՝ թէ վասն ննջելոյ քնոյն ասէ: Յայնժամ ասէ ցնոսա Յիսուս յայտնապէս. Ղազարոս մեռաւ. եւ ես ուրախ եմ վասն ձեր, զի դուք հաւատասցիք ինձ, զի ես չէի անդ. բայց արդ՝ եկայք երթիցուք առ նա: Ասէ թովմաս՝ անուանեալն երկուո-

լեակ՝ ցաշակերտակիցսն. օն՝ եկայք եւ մեք՝ զի ընդ նմա մեռցուք: Եւն Յիսուս՝ եգիտ զնա չորեքօրեայ ի գերեզմանի: Եւ էր Բեթանիա մերձ յԱրուսաղէմ, իբրեւ ասպարիսօք հնդետասան: Բազումք ի Հրէից անտի եկեալ էին առ Մարթա եւ Մարիամ, զի մխիթարեսցեն զնոսա վասն եղբօրն: Մարթա իբրեւ լուաւ՝ թէ Յիսուս գայ, ընդառաջ զնաց նորա. բայց Մարիամ նստէր անդէն ի տան: Ըսէ Մարթա ցՅիսուս. Տէր՝ եթէ աստ լեալ էիր, եղբայրն իմ չէր մեռեալ. այլ եւ արդ գիտեմ, եթէ զորինչ խնդրեսցես Ըստուծոյ՝ տացէ քեզ Ըստուած: Ըսէ ցնա Յիսուս. յարիցէ եղբայրն քո: Ըսէ ցնա Մարթա. գիտեմ զի յարիցէ ի յարութեան՝ յաւուրն յետնում: Ըսէ ցնա Յիսուս. ես իսկ եմ յարութիւն եւ կեանք որ հաւատայ յիս, թէպէտ եւ մեռանի՝ կեցցէ. եւ ամենայն որ կենդանի է եւ հաւատայ յիս, մի մեռի ի յաւիտեան. հաւատո՞ւս այսմիկ: Ըսէ ցնա. այո՛ Տէր՝ ես հաւատացի՝ եթէ դու ես Բարիստոսն որդի Ըստուծոյ, որ յաշխարհ դալոց էիր: Եւ զայս իբրեւ աւսաց, զնաց եւ կոչեաց զՄարիամ զքոյր իւր լուեկայն՝ եւ ասէ. վարդապետ եկեալ է եւ կոչէ զքեզ: Եւ իբրեւ լուաւ՝ յարեաւ վաղվաղակի, եւ եկն առ նա: Չեւ եւս էր եկեալ Յիսուս ի գեօղն. այլ էր անդէն ի տեղոջն՝ ուր ընդառաջ եղեւ նմա Մարթա: Իսկ Հրեայքն՝ որ էին ընդ նմա ի տան անդ եւ մխիթարէին զնա, իբրեւ տեսին զՄարիամ թէ յարեաւ վաղվաղակի եւ զնաց, զնացին եւ նոքա զհետ նորա. համարէին թէ ի գերեզմանն երթայ՝ զի լացցէ անդ: Իսկ Մարիամ իբրեւ եկն ուր էրն Յիսուս եւ ետես զնա, անկաւ առ ոտս նորա եւ ասէ. Տէր՝ եթէ աստ էիր զիպեալ՝ ոչ էր մեռեալ եղբայրն իմ. Յիսուս իբրեւ ետես զնա զի լայր, եւ որ ընդ նմա էին Հրեայքն՝ լային, խռովեցաւ յոգի իւր իբրեւ զայրացեալ, եւ ասէ. ո՞ւր եղիք զնա: Ըսեն ցնա. Տէր՝ եկ եւ

տես : Եւ արտասուեաց Յիսուս : Եսէին Հրեայքն , տեսէք՝ որչափ սիրէր զնա . կէսքն ի նոցանէ ասէին . ոչ կարէր սա , որ եբաց զաչս կուրին , առնել՝ զի եւ սա մի՛ մեռցի : Յիսուս դարձեալ զայրացեալ ընդ միտս իւր , զայ ի գերեզմանն . եւ էր այր մի , եւ վէմ մի եղեալ ի վերայ նորա : Եւ ասէ Յիսուս . իբաց արարէք զվէմդ : Եսէ ցնա Մարթա՝ քոյր մեռելոյն . Տէր՝ արդ հոտեալ իցէ , քանզի չորեքօրեայ է : Եսէ ցնա Յիսուս . ոչ ասացի քեզ՝ եթէ հաւատասցես , տեսցես զփառսն Ըստուծոյ : Եւ իբրեւ ի վեր առին զվէմն , Յիսուս ամբարձ զաչս իւր ի վեր , եւ ասէ . Հայր՝ դոհանամ զքէն . զի լուար ինձ : Եւ ես գիտէի՝ զի յամենայն ժամ լսես ինձ . այլ վասն ժողովրդեանս որ շուրջ կան՝ առնեմ , զի հաւատասցեն՝ թէ դու առաքեցեր զիս : Գայս իբրեւ ասաց , ի ձայն մեծ աղաղակեաց եւ ասէ . Ղազարէ՛ արի եկ արտաքս : Եւ ել մեռեալն ոտիւք կապելովք , եւ ձեռօքն երիզապնդօք , եւ երեսօքն վարշամակապատօք : Եւ ասէ ցնոսա Յիսուս . լուծէք զդա՝ եւ թողէք երթալ : Բազումք ի Հրէիցն՝ որ եկեալ էին առ Մարեմանս , իբրեւ տեսին զոր արարն՝ հաւատացին ի նա : Եւ ոմանք ի նոցանէ գնացին առ փարիսեցիսն , եւ պատմեցին նոցա՝ զոր արարն Յիսուս :

ՁԳ . Եւսէին խորհոյրդ վասն Վրիստոսի :

248. Ժողովեցին քահանայապետքն եւ փարիսեցիք ատեան , եւ ասեն . զի՞նչ արասցուք , զի այրն այն բազում նշանս առնէ : Եթէ թողումք զնա այնպէս , ամենեքին հաւատան ի նա . եւ զայցեն Հռոմք՝ եւ բառնայցեն զազգս մեր՝ եւ զտեղի : Մի ոմն ի նոցանէ՝ անուն Վայիափա , որ քահանայապետ էր տարւոյն այնորիկ , ասէ ցնոսա . դուք ոչ ինչ գիտէք , եւ ոչ բնաւ խորհել իսկ , թէ լաւ է մեզ՝ զի այր մի մեռանիցի ի վերայ ժողովրդեանս , եւ մի՛ ամենայն ազգս

կորիցէ: Օայս ոչ յանձնէ ինչ ասաց. այլ զի քահանայապետ էր տարւոյն այնորիկ, մարգարէացաւ՝ եւ թէ մեռանելոց էր Յիսուս ի վերայ ազգին. եւ ոչ ի վերայ ազգին միայն, այլ զի եւ զորդիսն Աստուծոյ զցրուեալսն ժողովեացէ ի մի: Ապա յայնմ օրէ խորհուրդ արարին՝ զի սպանցեն զնա: Եւ Յիսուս այնուհետեւ ոչ եթէ համարձակ շրջէր ի մէջ Հրէիցն, այլ գնաց անտի յերկիր մի՝ որ մերձ էր յանապատ, ի քաղաք մի՝ որում անուն էր Եփրայիմ, եւ անդ լինէր աշակերտօքն հանդերձ: Եւ էր մերձ զատիկն Հրէից, եւ բազումք ելին յԱրուսաղէմ ի գաւառէ անտի յառաջագոյն քան զգատիկն, զի սրբեացն զանձինս իւրեանց: Խնդրէին զՅիսուս, եւ ասէին ընդ միմեանս՝ մինչ կային ի տաճարին. զիարդ թուի ձեզ՝ եթէ ոչ գայցէ ի տօն այսր: Պատուէր տուեալ էր քահանայապետիցն եւ փարիսեցւոց, զի թէ դժգոհ տացէ թէ ուր է, գուշակեացէ զնմանէ զի կալցին զնա: Եւ՝ եղեւ ի կատարել աւուրց վերանալոյ նորա՝ եւ ինքն զերեսս հաստատեաց երթալ յԱրուսաղէմ: Եւ առաքեաց հրեշտակս առաջի երեսաց իւրոց. եւ իբրեւ չոգան՝ մտին ի զիւղ մի Սամարացւոց պատրաստել ինչ նմա: Եւ ոչ ընկալան զնա, զի դէմ եղեալ էր նորա երթալ յԱրուսաղէմ: Իբրեւ տեսին աշակերտքն Յակովբոս եւ Յովհաննէս, ասեն. Տէր՝ կամի՞ս զի ասացուք, եւ իջցէ հուր յերկնից՝ եւ սատակեացէ զնոսա: Վարձաւ սաստեաց ի նոսա՝ եւ ասէ. ոչ զիտէք՝ որոյ հոգւոյ էք դուք: Օ՛ի Արդի մարդոյ ոչ եկն զոգիս մարդկան կորուսանել՝ այլ կեցուցանել: Եւ գնացին յայլ գիւղ:

ՁԴ. Երբ որդի Կանխասացոյն ի մահուանն — Արդիսն
Օ. Եփրայիմ:

249. Եւ՝ էին ի ճանապարհի՞ մինչդեռ ելանէին յԱրուսաղէմ. եւ երթայր Յիսուս առաջի քան զնո-

աս, եւ զարմացեալ էին որ զհետն երթային՝ եւ երկընչէին: Եւ առեալ միւսանդամ՝ զերկոտասանսն¹ առանձինն, սկսաւ² ասել նոցա՝ զինչ անցք անցանելոց իցեն ընդ նա: Եւ³ ասէ ցնոսա. ահաւասիկ ելանեմք յԱրուսաղէմ. եւ կատարեսցին ամենայն զրեալքն մարգարէիւք վասն որդւոյ մարդոյ: Օ՛ի մատնեսցի⁴ քահանայապետիցն եւ դպրաց. եւ դատեսցեն զնա ի մահ, եւ մատնեսցեն զնա հեթանոսաց՝ այպանել⁵ եւ հարկանել եւ ի խաչ հանել. եւ⁶ կատակեսցի, եւ հարկանիցեն եւ սպանանիցեն զնա, եւ յերիւր աւուր յարիցէ: Եւ նոքա ոչինչ իմացան յայնցանէ այլ էր բանն ծածկեալ ի նոցանէ, եւ ոչ գիտէին զասացեալսն: Յայնժամ⁷ մատեաւ առ նա մայր որդւոցն Օւբեդեայ որդւովքն իւրովք հանգերձ. երկիր պազանէր՝ եւ խնդրէր ինչ ի նմանէ: Եւ նա ասէ ցնա. զինչ կամիս. ասէ ցնա. ասա զի նստցին սոքա երկու որդիքս իմ, մի ընդ աջմէ քումմէ՝ եւ մի ընդ ահեկէ յարքայութեան քումմէ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. ոչ զիտէք զինչ խնդրէք. կարէք ըմպել զբաժակն՝ զոր ես ըմպելոցն եմ, կամ⁸ զմկրտութիւնն մկրտել՝ զոր ես մկրտելոցն եմ: Եւ նոքա ասեն ցնա, կարեմք. եւ Յիսուս ասէ ցնոսա. զբաժակն զոր ես ըմպելոց եմ՝ ըմպիցէք, եւ զմկրտութիւնն՝ զոր ես մկրտելոց եմ՝ մկրտիցիք. այլ նստուցանել ընդ աջմէ իմմէ եւ ընդ ահեկէ՝ ոչ է իմ տալ, այլ⁹ որոց տուեալ է ի Հօրէ իմմէ: Եւ լուեալ տասանցն՝ բարկացան ի վերայ երկուցն եղբարց՝ Յակովբայ⁹ եւ Յովհաննու: Յիսուս¹⁰ կոչեաց զնոսա առ ինքն եւ ասէ. զիտէք՝ զի իշխանք ազգաց տիրեն նոցա, եւ մեծամեծքն իշխեն նոցա: Ոչ այնպէս իցէ եւ ի ձերում միջի. այլ որ կամիցի ի ձէնջ մեծ լինել՝ եղիցի ձեր պաշտօնեայ. եւ¹¹ որ կամիցի ի ձէնջ առաջին լինել՝ եղիցի ամենեցուն ծառայ: Վանդի եւ որդի

մարդոյ ոչ եկն առնուլ պաշտօն՝ այլ պաշտել, եւ տալ զանձն իւր փրկանս փոխանակ բազմաց:

ՂԵ. ՉԿԷԷ:

250. Եւ¹ դան յԵրիքով. եւ² մտեալ շրջէր ընդ Երիքով: Եւ ահա այր մի անուն կոչեցեալ Չակքէոս, եւ նա էր մաքսապետ, եւ ինքն մեծատուն. եւ խնդրէր տեսանել՝ եթէ ո՞վ իցէ Յիսուս, եւ ոչ կարէր ի բազմութենէն, զի կարճ էր հասակաւ: Եւ ընթացեալ յառաջս, ել ի ժանտաթղենին՝ զի տեսանիցէ զնա. քանզի ընդ այն իսկ անցանելոց էր: Իբրեւ եկն ի տեղին, հայեցաւ ի վեր Յիսուս՝ եւ ասէ ցնա. Չակքէ՛ փութա էջ այտի, զի այսօր ի տան քում արժան է ինձ ազանել: Փութացաւ եւ էջ՝ եւ ընկալաւ զնա ուրախութեամբ: Իբրեւ տեսին ամենեքին, տրտնջէին եւ ասէին՝ թէ առ առն մեղաւորի եմուտ լուծանել: Եկն՝ եկաց Չակքէոս՝ եւ ասէ ցՏէր. Տէր՝ ահա զկէս ընչից իմոց տաց աղքատաց, եւ եթէ զոք զրկեցի, հատուցից չորեքիկն: Եւ ասէ ցնա Յիսուս. այսօր եղեւ փրկութիւն տանս այսմիկ. քանզի եւ սա որդի Աբրահամու է: Չի եկն Որդի մարդոյ խնդրել եւ կեցուցանել զկորուսեալն:

ՂԹ. Եւսի պատն ճառիցն:

251. Եւ մինչդեռ նոքա զայն լսէին, յաւել առակ մի եւ ասէ, վասն մերձեկնալոյ նորա յԱրուսաղէմ, եւ համարելոյ նոցա եթէ առժամայն յայտնեցոց է արքայութիւն Աստուծոյ: Եսէ. այր ոմն ազնուական զնաց յաշխարհ հեռի՝ առնուլ իւր թագաւորու թիւն, եւ դառնալ: Եւ կոչեցեալ զԺառայս իւր՝ ետ նոցա տասն մնաս, եւ ասէ ցնոսա. յարգեցէք զայդ՝ մինչեւ եկից: Եւ քաղաքացիքն նորա ատէին զնա, առաքեցին հրեշտակս զկնի նորա եւ ասեն, թէ ոչ կամիմք թագաւորել դմա ի վերայ մեր: Եւ եղեւ

դառնալ նմա՝ առեալ զթագաւորութիւն, եւ կոչեալ զԾառայսն՝ որոց տուեալ էր զարծաթն, զի գիտասցէ թէ ո՞ զինչ շահեցաւ: Եւ ին առաջինն եւ ասէ. տէր մնասն քո՝ տասն մնաս արար: Եւ ասէ ցնա. ազնիւ ծառայ եւ բարի, զի ի փոքուդ հաւատարիմ եղեր, լիջիր իշխանութիւն ունել ի վերայ տասն քաղաքի: Եւ ին երկրորդն եւ ասէ. մնասն քո արար հինգ մնաս: Եւ ասէ ցնա. եւ դու լիջիր ի վերայ հինգ քաղաքաց: Եւ ին միւսն եւ ասէ. տէր՝ ահա մնասն քո՝ զոր ունէի ծրարեալ ի վարչամակի. երկնէի ի քէն, զի այր ստամբակ ես. բառնաս՝ զոր ոչ եղիր, եւ հընձեա՝ զոր ոչ սերմանեցեր: Եւ ասէ ցնա. ի բերանոյ քումէ դատեցայց զքեզ ծառայ անհաւատ. զիտէիր թէ ես այր մի ստամբակ եմ. բառնամ՝ զոր ոչ եղի, եւ հնձեմ՝ ուր ոչ սերմանեցի. եւ ընդէր ոչ ետուր զարծաթն իմ ի սեղանաւորս, եւ եկեալ ես տոկոսեօք պահանջէի: Եւ ասէ ցապասաւորսն. առէք ի դմանէ զմնասն. եւ տարայք տուք այնմ՝ որ ունիցի զտասն մնասն: Եւ ասէ ցնա. տէր՝ ունի տասն մնաս: Եւ ասէ ձեզ. եթէ ամենայնի որ ունիցի, տացի. եւ յայնմանէ որ ոչն ունիցի, եւ զոր ունիցին՝ բարձցի ի նմանէ: Բայց զթշնամիսն իմ զայնոսիկ, որ ոչն կամէին զիս թագաւորել ի վերայ նոցա, ածէք այսր եւ սպանէք առաջի իմ: Եւ իբրեւ զայս ասաց, գնաց յառաջ՝ ելանել յԱրուսաղէմ:

ՂԵ. Բարտիմէոս կոյր:

252: Եւ¹ ընդ ելանելն նորա յԱրիւքովէ աշակերտօքն՝ եւ բազում ժողովրդով, որդի Տիմէի Բարտիմէոս կոյր նստէր մուրացիկ յանցս ճանապարհի: Երբեւ² լուաւ զանցանել ժողովրդեանն, հարցանէր թէ զինչ իցէ այն. եւ պամեցին նմա թէ Յիսուս նազովրեցի անցանէ: Երբեւ³ լուաւ՝ թէ Յիսուս նազովրեցի է, սկսաւ աղաղակել եւ ասել. որդի Վաւթի Յիսուս՝ ողորմեաց

ինձ: Եւ¹ (բազումք) որ առաջին երթային, սաստէին² նմա զի լռեսցէ. եւ նա առաւել եւս աղաղակէր, որդի՛ Վաւթի ողորմեաց ինձ: Գտեղի առ Յիսուս՝ եւ հրամայեաց կոչել, ածել³ զնա առ իւր: Առչեն⁴ զկոյրն եւ ասեն ցնա. քաջալերեաց արի՛ կոչէ զքեզ: Եւ նա ընկեցեալ զձորձս իւր՝ յարեաւ եկն առ Յիսուս: Եւ⁵ իբրեւ մերձ եղեւ առ նա, եհարց զնա եւ ասէ. զի՞նչ կամիս դու՝ զի արարից քեզ. եւ նա ասէ. Տէր՝ զի բացցին աչք իմ՝ եւ տեսից: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. հայեաց, երթ⁶, հաւատք քո կեցուցին զքեզ. եւ վաղվաղակի բացաւ, եւ երթայր զհետ նորա ի ճանապարհին, եւ⁷ փառսուոր առնէր զԼստուած. եւ ամենայն ժողովրդեանն տեսեալ, տայր օրհնութիւն Լստուծոյ:

ՂԼ. Երկրորդ օթոմն ուրիշն Վերստի:

253. Իսկ⁸ Յիսուս վեց աւուրբ յառաջ քան ըզլատիկն եկն ի Բեթանիա, ուր էր Վաղար մեռեալն, զոր յարոյցն ի մեռելոց: Եւ արարին անդ նմա ընթրիս, ի տան⁹ Սիմոնի բորոտի. եւ¹⁰ ի սպասու կայր Մարթա, եւ Վաղար մի էր ի բազմելոց ընդ նմա: Իսկ Մարեմայ առեալ լիտր մի իւղոյ նարդեան աղնուի մեծագնոյ, օծ զոտսն Յիսուսի, եւ հերով գլխոյ իւրոյ մաքրէր զոտս նորա. եւ¹¹ բեկեալ զշէշն՝ թափեաց¹² ի գլուխ նորա ի բազմականին, եւ¹³ տունն լի եղեւ ի հոտոյ իւղոյն: Իբրեւ¹⁴ տեսին աշակերտքն՝ բարկացան, եւ ասէին. ընդէ՞ր¹⁵ եղեւ կորուստ իւղոյդ այդորիկ: Մարթ էր զայդ իւղ վաճառել աւելի քան երեք հարիւր դահեկանի, եւ տալ աղքատաց. եւ զայրանային նմա յոյժ: Եւ¹⁶ ասէ մի ոմն յաշակերտաց անտի՝ Յուդա իսկարիովտացի, որ մատնելոցն էր զնա. Բնդէ՞ր ոչ իւղդ այդ վաճառեցաւ երեք հարիւր դեհարի, եւ տուաւ աղքատաց: Գայս ասաց՝ ոչ զի զաղքատաց ինչ փոյթ էր նմա, այլ զի գող էր՝ եւ

գարկղն ինքն ունէր. եւ որ ինչ անկանէրն՝ նա կրէր: Վիտաց¹ Յիսուս, եւ ասէ ցնոսա. զի՞ աշխատ առնէք զկինդ, [Թոյլ² դուք դմա՝ զի յօրն պատանաց իմոց պահեսցէ զայդ. գործ³ մի բարի գործեաց դա յիս: Յամենայն ժամ զաղքատս ընդ ձեզ ունիք, եւ յոր- ժամ կամիք՝ կարող էք առնել նոցա բարիս. այլ զիս ոչ յամենայն ժամ ընդ ձեզ ունիք: Վա զոր ունէրդ՝ արար. արկանել⁴ դորա զեւղդ ի մարմին իմ՝ առ ի [Թաղելոյ զիս նշանակեաց. յառաջագոյն⁵ խնկեաց զմարմին իմ ի նշան պատանաց: Ըմէն ասեմ ձեզ. ուր եւ քարոզեսցի աւետարանս այս ընդ ամենայն աշխարհ, եւ զոր արար դա՝ խօսեսցի վասն յիշատակի դորին: Իբրեւ⁶ գիտաց ժողովուրդ բազում ի Հրէ- իցն [Թէ անդ է՝ եկին, ոչ միայն վասն Յիսուսի, այլ զի եւ զՎազար տեսցեն, զոր յարոյցն ի մեռելոց: Խորհուրդ արարին քահանայապետքն՝ զի եւ զՎա- զար սպանցեն. քանզի բազումք ի Հրէից երթային՝ եւ հաւատային ի Յիսուս:

ՂԹ. ՍԻՄԵՆ ԵՒ ՅԻՍՈՒՍ ԺԱՐՈՒՄԱՆԷՏ:

254. Ի վաղել⁷ անդր՝ իբրեւ⁸ մօտ եղեն յԵՐՈՒՍԱ- ղէմ եւ եկին ի Բեթփաղէ եւ⁹ ի Բեթանիա, մօտ ի լեառն որ կոչի Զիթենեաց, յայնժամ¹⁰ Յիսուս արձա- կեաց երկուս¹¹ յաշակերտաց անտի, եւ ասէ ցնոսա. եր- [Թայք դուք ի գեօղդ՝ որ ընդդէմ ձեր կայ. եւ նոյնժա- մայն իբրեւ մտանէք ի նա, անդէն¹² գտանէք էշ կապեալ եւ յաւանակ ընդ նմին, յորոյ¹³ վերայ ոչ ոք ի մարդկանէ նստաւ, լուծէք¹⁴ ածէք ինձ: Եւ¹⁵ եթէ ոք հարցանի- ցէ զձեզ, [Թէ ընդէր լուծանէք. այսպէս ասասցիք ցնա՝ եթէ¹⁶ տեսառն իւրեանց պիտոյ են. եւ վաղվաղակի ա- ռաքեսցէ զնոսա: Բայց այս ամենայն եղեւ՝ զի լցցի բան մարգարէին՝ որ ասէ. Ըսացէք դատեր Սիօմօնի. ահա [Թաղաւոր քո դայ քեզ հեզ, եւ հեծեալ յէշ եւ յաւանակի իշոյ: Պնացին աշակերտքն, եւ արարին

որպէս հրամայեաց նոցա Յիսուս: Չոգան¹ եւ գտին զյաւանակն կապեալ առ դուրս արտաքոյ ի փողոցի անդ՝ եւ լուծին զնա: Եւ² մինչդեռ լուծանէին զյաւանակն՝ ասեն տեարքն նորա ցնոսա. Եւ³ գործէք, զի⁴ լուծանէք զյաւանակդ. եւ նոքա ասեն ցնոսա որպէս ասացն Յիսուս՝ (եթէ) տեառն⁵ իւրում պիտոյ է, եւ⁵ թոյլ ետուն նոցա: Եւ⁶ ածին զէշն եւ զյաւանակն առ⁷ Յիսուս եւ⁸ ժողովուրդ բազում որ եկեալ էր ի տօնն, իբրեւ լուան թէ գայ Յիսուս յԵրուսաղէմ, առին ոստս արմաւենեաց՝ եւ ելին ընդ առաջ նորա, աղաղակէին եւ ասէին. ովսաննայ, օրհնեալ որ դասդ յանուն Տեառն՝ թագաւորդ Խաւայելի: Եւ գտեալ Յիսուսի էշ մի, եւ⁹ արկանեն ի վերայ զհանգերձս իւրեանց, եւ նստաւ ի վերայ նորայ, որպէս¹⁰ եւ գրեալ է. Մի երկնչիր դուստր Աիովնի՝ ահաւադիկ թագաւոր քո գայ նստեալ ի վերայ յաւանակի իշոյ: Եւ զայն ինչ ոչ գիտացին աշակերտքն նորա զառաջինն, այլ յորժամ փառաւորեցաւ Յիսուս, յայնժամ յիշեցին, եթէ այն էր՝ որ գրեալն էր վասն նորա. եւ զայն արարին նմա: Եւ¹¹ բազում ժողովուրդք (մինչդեռ¹² երթայր,) տարածեցին զհանգերձս իւրեանց ի ճանապարհին, եւ այլք հատանէին ոստս ի ծառոց՝ եւ տարածանէին ի ճանապարհին: Եւ¹³ իբրեւ այն ինչ մերձ եղեւ ի զառ ի վայր լերինն Չիթենեաց, սկսաւ ամենայն բազմութիւն աշակերտացն ուրախութեամբ օրհնել զԱստուած ի ձայն մեծ վասն ամենայն զօրութեանցն եղելոց՝ զոր տեսին: Եւ ասէին. օրհնեալ որ գայ թագաւորդ յանուն Տեառն. խաղաղութիւն յերկինս, եւ փառք ի բարձունս: Եւ¹⁴ ժողովուրդքն՝ որ առաջին եւ զինի երթային՝ աղաղակէին եւ ասէին. օրհնութիւն որդւոյ Վաւթի. օրհնեալ որ գայ յանուն Տեառն, օրհնեալ¹⁵ թագաւորութիւնդ եկեալ հօր մերոյ Վաւթի. խաղաղութիւն յերկինս՝ եւ փառք ի բարձունս: Եւ¹⁶ ժո-

ղովուրդն վկայէր՝ որ էր ընդ նմա, թէ զՎազար կոչեաց եւեթ ի գերեզմանէն, եւ յարոյց զնա ի մեռելոց: Եւ վասն այնորիկ ընդառաջ եղեւ նմա ժողովուրդն, զի լուան եթէ զայն նշանս արարեալ էր նորա: Խսկ փարիսեցիքն ասէին ընդ միմեանս. տեսանէ՞ք զի ոչինչ օգտիք. ահաւասիկ աշխարհ ամենայն զկնի նորա գնաց: Եւ¹ ոմանք ի փարիսեցւոցն յամբոխէ անտի ասեն ցնա. վարդապետ՝ սաստեա աշակերտացիքոց: Պատասխանի ետ եւ ասէ. ասեմ՝ ձեզ՝ զի եթէ դոքա լուեսցեն, քարինքդ աղաղակեսցեն: Եւ իւրեւ մերձեցաւ, տեսեալ զքաղաքն՝ ելաց ի վերայ նորա, եւ ասէ. Եթէ զիտէիր դու զոնէ յաւուրս յայսմիկ զխաղաղութիւն քո. բայց այժմ՝ ծածկեցաւ յերեսաց քոց: Եւ ի եկեսցեն աւուրք ի վերայ քո, եւ պատեսցեն զքեւ թշնամիք քո պատնէշ. եւ պաշարեսցեն զքեզ, եւ նեղեսցեն զքեզ յամենայն կողմանց. եւ յատակեսցեն զքեզ, եւ զորդիս քո ի քեզ. եւ ոչ թողուցուն քար ի քարի վերայ յամենայն ի քեզ, փոխանակ զի ոչ ծաննար զժամանակ այցելութեան քո

ՂԺ. Հանէ երկրորդ անգամ զվաճառողսն ի տաճարին:

255. Եւ² ի մտանելն նորա յԵրուսաղէմ՝ գլորդեցաւ քաղաքն ամենայն, եւ ասէ՝ ո՞վ իցէ սա: Եւ ժողովուրդքն ասեն. սա է մարգարէն Յիսուս՝ որ ի Նազարեթէ Վալիլեացւոց: Եւ եմուտ Յիսուս ի տաճարն: Եւ³ մտեալ ի տաճարն՝ սկսաւ հանել զվաճառականսն եւ զգնօղս՝ որ էին ի տաճարին. եւ զսեղանս հատավաճառացն ցրուեաց, եւ զաթոռս աղաւնեփաճառացն կործանեաց. եւ ոչ թողոյր՝ եթէ ոք անօթ ինչ անցուցանիցէ ընդ տաճարն: Եւ ուսուցանէր եւ ասէր ցնոսա. դրեալ է, տուն իմ տուն աղօթից կոչեսցի ամենայն հեթանոսաց, եւ դուք արարէք զդա այրս աւազակաց: Եւ ան քահանայապետքն եւ զպիւրք. եւ խնդրէին թէ որպէս կորուսցեն զնա, բայց

երկնչէին ի նմանէ . զի ամենայն ժողովուրդն զարմա-
ցեալ էր ընդ ուսումն նորա : Եւ¹ մատեան առ նա
կոյրք եւ կաղք ի տաճարին , եւ բժշկեաց զնոսա :
Խրեւ տեսին քահանայապետքն եւ դպիրք զքանչե-
լիսն զոր արար , եւ զմանկտին որ աղաղակէին ի տա-
ճարին եւ ասէին , օրհնութիւն որդւոյ Վաւթի , բարկա-
ցան , եւ ասեն ցնա . լսե՛ս՝ զինչ ասեն դոքա . ասէ
ցնոսա Յիսուս , այո՛ . չեցէ՞ ընթերցեալ ձեր՝ եթէ ի
բերանոյ տղայոց եւ ստնդիեցաց կատարեցեր զօր-
հնութիւն :

256 . Եւ² անդ ոմանք եւ հեթանոսք յեկեղոցն
անդր , զի երկիր պազանիցեն ի տօնին : Նոքա մատեան
առ Փիլիպպոս՝ որ ի Բեթսայիդա Վալիլեացւոցն
էր , աղաչէին զնա եւ ասէին . տէր՝ կամիմք զՅիսուս
տեսանել : Վայ Փիլիպպոս եւ ասէ ցԼնդրէաս . Լն-
դրէաս եւ Փիլիպպոս ասեն ցՅիսուս : Եւ Յիսուս
պատասխանի ետ նոցա եւ ասէ . եհաս ժամ զի փա-
ռաւորեսցի Որդի մարդոյ : Եւ³ ամէն ասեմ ձեզ .
եթէ ոչ հատն ցորենոյ անկեալ յերկիր մեռանիցի,
ինքն միայն կայ . ապա եթէ մեռանիցի՝ բազում ար-
դիւնս առնէ : Ար սիրէ զանձն իւր՝ արձակէ զնա . եւ
որ ատեայ զանձն իւր յաշխարհիս յայսմիկ , ի կեանսն
յաւիտենականս պահեսցէ զնա : Եւ⁴ թէ դք զիս պաշ-
տիցէ , զկնի իմ եկեսցէ . եւ ուր եսն եմ , անդ եւ
պաշտօնեայն իմ եղիցի . եթէ դք զիս պաշտիցէ , պա-
տուեսցէ զնա Հայրն իմ : Բայց այժմ անձն իմ
խռովեալ է . եւ զինչ ասացից , եթէ Հայր՝ ապրեցո
զիս ի ժամէ աստի յայսմանէ , այլ վասն այնորիկ եկի
ի ժամն յայս : Հայր՝ փառաւորեա զանուն քո : Եւ⁵ քն
բարբառ յերկնից . Եւ փառաւոր արարի , եւ դար-
ձեալ փառաւոր արարից : Եւ ժողովուրդն որ կայր
եւ լսէր՝ ասէին , որտումն լինել : Սէպն ասէին հրեշ-
տակ խօսեցաւ ընդ նմա : Պատասխանի ետ Յիսուս
եւ ասէ . ոչ վասն իմ ինչ եկն բարբառս այս , այլ

վասն ձեր: Այժմիկ դատաստան է աշխարհիս այսորիկ,
այժմիկ իշխանն աշխարհիս այսորիկ ընկեսցի արտաքս:
Եւ ես յորժամ քարձրացայց յերկրէ, զամենեսին
ձգեցից առ իս: Օայս ասէր, նշանակեալ թէ որով
մահու մեռանելոց իցէ: Պատասխանի ետ նմա ժո-
ղովուրդն. մեք լուաք յօրինաց՝ եթէ Վրիստոսն
յաւիտեան կայ, եւ դու զհարդ ասես՝ թէ պարտ է
քարձրանալ Որդւոյ մարդոյ. ո՞վ է այն որդին մարդոյ:
Եսէ ցնոսա Յիսուս. փոքր միւս եւս ժամանակ լոյս
ընդ ձեզ է. դնացէք՝ մինչդեռ զլոյսն ունիք, զի մի
խաւար ձեզ հասցէ. զի որ դնայ ի խաւարի՝ ոչ գիտէ
յո երթայ: Մինչդեռ զլոյսն ընդ ձեզ ունիք՝ հաւա-
տացէք ի լոյսն, զի որդիք լուսոյ եղիջիք: Օայս խօ-
սեցաւ Յիսուս եւ չոգաւ՝ թաքեաւ ի նոցանէ: Եւ
այնչափ նշանս արարեալ էր առաջի նոցա, եւ նոքա
ոչ հաւատային ի նա. զի լցցի բանն Լսայեայ մար-
դարէի՝ զոր ասացն. Տէր՝ ո՞ հաւատաց ի լուր մեր,
եւ բազուկ Տեառն ո՞ւմ յայտնեցաւ: Վասն այնո-
րիկ ոչ կարէին հաւատալ, զի միւսանգամ ասէ
Լսայի. թէ կուրացոյց զաչս նոցա, եւ ապշեցոյց
զսիրտս նոցա. զի մի տեսցեն աչօք, եւ իմասցին սրը-
տիւք, եւ դարձցին՝ եւ բժշկեցից զնոսա: Օայս ա-
սաց Լսայի՝ զի ետես զփառս նորա, եւ խօսեցաւ վասն
նորա: Բայց սակայն եւ յիշխանաց անտի բազումք
հաւատացին ի նա. այլ վասն փարիսեցւոցն ոչ յայ-
տնէին, զի մի ի ժողովրդենէն ելանիցեն: Վանդի սի-
րեցին զփառս մարդկան՝ առաւել քան զփառն
Ըստուծոյ: Եւ Յիսուս աղաղակէր՝ եւ ասէր. որ
հաւատայ յիս՝ ոչ հաւատայ յիս, այլ յայն՝ որ
առաքեացն զիս: Եւ որ տեսանէ զիս, զայն տեսանէ՝
որ առաքեացն զիս: Ես լոյս յաշխարհ եկի, զի ամե-
նայն որ հաւատայ յիս՝ ի խաւարի մի մնացէ: Եւ
եթէ ոք լուիցէ բանից իմոց, եւ ոչ պահեսցէ, ես ոչ
դատիմ զնա, քանզի ոչ եկի՝ թէ դատեցայց զաշ-

խարհ, այլ զի փրկեցից զաշխարհ: Որ անարգէ զիս, եւ ոչ ընդունի զբանս իմ, գոյ՝ որ դատի զնա. բանն զոր ես խօսեցայ, նա դատի զնա յաւուրն յետնում: Օհ ես յանձնէ իմմէ ոչ խօսեցայ. այլ որ առաքեացն զիս Հայր, նա ետ ինձ պատուէր՝ զինչ ասացից եւ զինչ խօսեցայց: Եւ գիտեմ՝ եթէ պատուէրն այն կեանք են յաւիտենական: Արդ՝ զոր եսն խօսիմ, որպէս ասաց ինձ Հայրն՝ այնպէս խօսիմ:

Եւ¹ հայեցաւ շուրջ զամենեւորմբք, եւ զի էր երեկոյացեալ ժամն, եւ, եւ² թողեալ զնոսա՝ ել արտաքոյ քաղաքին ի Բեթանիա երկոտասանիւքն³ հանդերձ, եւ անդ ագաւ⁴:

ՂԺԵ. Օգրո-նի-ն հա-սարոյ ե- աղբնից:

257. Եւ⁵ ի վաղիւ անդր՝ (այգուցն⁶) մինչ դեռ ելանէին ի Բեթանիա, իբրեւ⁷ դարձաւ ի քաղաքն՝ քաղցեալ: Եւ⁸ ետես թղենի մի ի բացուստ ի վերայ⁹ ճանապարհին տերեւալից¹⁰, եւ եկն թէ գտանիցէ ինչ ի նմա. եւ իբրեւ եկն ի նա՝ ոչինչ եգիտ, բայց միայն տերեւ. զի ոչ իսկ էր ժամանակ թղոյ: Պատասխանի ետ եւ ասէ ցնա. Մի¹¹ այսուհետեւ ի քէն պտուղ եղիցի յաւիտեան, մի¹² եւս ոք յաւիտեան ի քէն պտուղ կերիցէ — եւ լսէին աշակերտքն նորա — եւ¹³ առժամայն չորացաւ թղենին: Պան¹⁴ յԵրուսաղէմ: Եւ¹⁵ ուսուցանէր զնոսա հաւնապաղ ի տաճարին. իսկ քահանայապետքն եւ դպիրք եւ գլխաւորք ժողովրդեանն խնդրէին զնա կորուսանել, եւ ոչ գտանէին՝ թէ զինչ արասցեն. զի ժողովուրդն ամենայն կախեալ կային զնմանէ ի լսել: Եւ¹⁶ իբրեւ երեկոյ լինէր՝ արտաքոյ քան զքաղաքն ելանէին: Եւ մինչդեռ այգուցն առ նովաւ անցանէին, տեսին զթղենին ցամաքեալ յարմատոց: Իբրեւ¹⁷ տեսին աշակերտքն՝ զարմացան եւ ասեն. զիարդ վաղ-վաղակի ցամաքեցաւ թղենին: Յիշեաց¹⁸ Պետրոս՝ եւ

ասէ ցնա. ռաբբի՝ ահաւասիկ թղենին զոր անիծեր, ցամաքեցաւ: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. եթէ ունիցիք զհաւատսն Աստուծոյ, ամէն ասեմ ձեզ, եթէ¹ ունիցիք հաւատս եւ ոչ երկմտիցէք, ոչ միայն թղենւոյդ առնիցէք, այլ որ² դք ասիցէ լերինս այսմիկ՝ բարձիր եւ անկիր ի ծով, եւ ոչ երկմտիցէ ի սրտի իւրում, այլ հաւատայցէ՝ թէ զոր ասէն լինի, եղիցի նմա զոր ինչ եւ ասիցէ: Վասն այսորիկ ասեմ ձեզ. զամենայն ինչ վստն որոյ աղօթս արարեալ ինդրիցէք, եւ հաւատայցէք թէ առնուցուք, եղիցի ձեզ: Եւ յորժամ յաղօթս կայցէք, թողուցուք՝ եթէ ունիցիք ինչ զումեքէ. զի եւ հայրն ձեր՝ որ յերկինս է, թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր: Թի եթէ դուք ոչ թողուցուք, եւ ոչ հայրն ձեր որ յերկինս է՝ թողցէ ձեզ զյանցանս ձեր:

ՃԺԻ. Հարցանի Յիսուս ընդ որով իշխանութեամբ
 ուսուցանիցէ:

258. Վասն³ միւսանդամ յԵրուսաղէմ: Եւ⁴ եղև ի միում աւուրցն յայնցանէ՝ իբրեւ⁵ եկին ի տաճարն, եւ⁶ մինչդեռ զգնայր ի տաճարի անդ, ուսուցանէր⁷ զժողովուրդն եւ աւետարանէր. հասին ի վերայ քահանայապետքն⁸ եւ դպիրք եւ ծերք, եւ ասեն ցնա. Ասա⁹ մեզ, որով իշխանութեամբ գործես զայդ, եւ¹⁰ ո՞վ ետ քեզ զիշխանութիւնդ զայդ: Պատասխանի¹¹ ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. հարցից եւ ես զձեզ բան մի. զոր թէ ասիցէք ինձ, եւ ես ձեզ ասայից՝ որով իշխանութեամբ առնեմ զայս: Մկրտտութիւնն Յովհաննու ուստի¹² էր. յերկնից, թէ ի մարդկանէ. տուք¹³ ինձ պատասխանի: Եւ¹⁴ նոքա խորհէին ընդ միտս՝ եւ ասէին. Եթէ ասեմք յերկնից, ասէ ցմեզ. իսկ ընդէր ոչ հաւատացէք նմա. եւ եթէ ասեմք ի մարդկանէ, երկնչեմք ի ժողովուրդենէն, ամենայն¹⁴ ժողովուրդն քարկոծ առնեն զմեզ. զի հաս-

տատեալ էր ի միտս զՅովհաննէ, զի¹ ամենեքին զիտէին թէ մարգարէ է: Պատասխանի² ետուն Յիսուսի՝ չգիտել³ թէ ուստի իցէ: Եւ⁴ Յիսուս ետ նոցա պատասխանի եւ ասէ. եւ ոչ եւ ասեմ ձեզ որով իշխանութեամբ առնեմ զայս:

ՌԺԳ. Եւսի որդ-ոցն է- այգ-ոցն:

259. Եւ⁵ սկսաւ խօսել ընդ նոսա առակօք եւ ասել. Բայց⁶ զհարդ թուի ձեզ. առն միոջ էին երկու որդիք, եւ մատուցեալ առ առաջինն ասէ. որդեակ՝ երթ այսօր գործեա յայգւոջ: Եւ պատասխանի ետ եւ ասէ. երթամ տէր՝ եւ ոչ չոգաւ: Մատուցեալ եւ առ միւսն, եւ ասէ նոյնպէս. նա պատասխանի ետ եւ ասէ. ոչ կամիմ, բայց յետոյ զըջացաւ՝ եւ չոգաւ յայգին: Եւ⁷ յերկոցունց արար զկամս հօրն. ասեն՝ յետինն: Եսէ ցնոսա Յիսուս. ամէն ասեմ ձեզ, զի մաքսաւորք եւ պոռնիկք յառաջեսցեն քան զձեզ յարքայութիւն երկնից: Գի եկն Յովհաննէս առ ձեզ ճանապարհաւ արդարութեան եւ ոչ հաւատացէք նմա. եւ մաքսաւորք եւ պոռնիկք հաւատացին նմա, եւ դուք տեսէք՝ եւ ոչ զըջացարուք յետոյ հաւատալ նմա:

260. Սկսաւ⁷ ասել առ ժողովուրդն զառակս զայս. Եւ⁸ առակ լուարուք. այր մի էր տանուտէր, որ տնկեաց այգի, եւ ցանգով պատեաց զնա, եւ փորեաց ի նմա հնձան, եւ շինեաց աշտարակ. եւ ետ զնա ցմշակս, եւ զնաց ի տար աշխարհ ժամանակս⁹ բազումս: Իբրեւ¹⁰ մերձեցաւ ժամանակ պտղոյ, առաքեաց¹¹ առ մշակսն ծառայ մի, զի ի մշակաց անտի առցէ ի պտղոյ այգւոյն: Եւ նոցա կալեալ՝ գան հարին զնա, եւ արձակեցին ունայն: Գար-ձեալ առաքեաց առ նոսա այլ ծառայ. նոքա¹² եւ զնա եւս գան հարին, քարկոծեցին¹³, կառափնատեցին¹⁴, անարգեցին¹⁵ եւ առաքեցին ունայն: Եւ յաւել

զերրորդն առաքել. նոքա եւ զնա վերաւորեցին եւ
 Հանին արտաքս եւ¹ սպանին: Վարձեալ² առաքեաց
 այլ ծառայս բազումս քան զառաջինսն, եւ արարին
 նոցա նոյնպէս. զովմանս³ հարկանէին եւ զովմանս սպա-
 նանէին: Ասէ⁴ տէր այգւոյն. Օհնչ արարից, առա-
 քեցից զորդի իմ սիրելի, թերեւս ի սմանէ պատկա-
 ռեսցին: Ապա⁵ որդի մի էր իւր սիրելի, զնա առա-
 քեաց առ նոսա յետոյ եւ ասէ. թերեւս ամաչեսցեն
 յորդւոյ աստի իմմէ: Իսկ⁶ մշակքն իբրեւ տեսին զոր-
 դին՝ զի⁷ դայր, ասեն ցմիմեանս. սա է⁸ ժառանգն,
 եկայք սպանցուք զսա եւ կալցուք զժառանգութիւն
 սորա: Եւ առեալ Հանին զնա արտաքոյ քան զայ-
 գին՝ եւ սպանին: Երդ՝ յորժամ եկեսցէ տէր այգ-
 ւոյն, զի⁹նչ արասցէ մշակացն այնոցիկ: Ասեն ցնա.
 զչարսն չարաւ կորուսցէ. եւ զայգին տացէ այլոց
 մշակաց, որք տայցեն նմա զպտուղս ի ժամու իւ-
 րեանց: Ասէ ցնոսա Յիսուս. ոչ⁹ ապաքէն դայցէ
 եւ կորուսանիցէ զմշակսն զայնոսիկ, եւ տացէ զայգին
 այլոց: Իբրեւ լուան՝ ասեն. քաւ՝ մի լիցի: Եւ նա
 հայեցեալ ընդ նոսա՝ ասէ. իսկ զի⁹նչ իցէ այն՝ որ
 գրեալն է. թէ վէմն զոր անարգեցին շինողքն, նա
 եղեւ գլուխ անկեան. ի Տեառնէ¹⁰ եղեւ այս, եւ է
 սքանչելի յաչս մեր: Ասան այսորիկ ասեմ՝ ձեզ, զի
 բարձցի ի ձէնջ արքայութիւն Աստուծոյ, եւ տացի
 ազգի՝ որ առնիցէ զպտուղս նորա: Եւ որ անկցի ի
 վերայ վիմիս այսորիկ՝ փշրեսցի, եւ յոյր վերայ անկցի՝
 հոսեսցէ զնա: Իբրեւ լուան քահանայապետքն եւ
 դպիրք եւ փարիսեցիք զառակս նորա, գիտացին թէ
 վասն նոցա ասաց զառակն¹¹ զայն: Եւ խնդրէին¹² ար-
 կանել¹³ ի նա ձեռս եւ ունել¹⁴ զնա ի նմին ժամու,
 բայց¹⁵ երկեան ի ժողովրդոցն, քանզի իբրեւ զմարգարէ
 ունէին զնա:

ՃԺԳ. Հրա-երեւելն ի հարսանիսն:

261. Պարձեալ¹ պատասխանի ետ Յիսուս, եւ ասէ ցնոսա առակօք. 'Նմանեցաւ արքայութիւն երկնից առն թագաւորի՝ որ արար հարսանիս որդւոյ իւրում. եւ առաքեաց զծառայս իւր կոչել զհրաւիրեալսն ի հարսանիս, եւ ոչ կամեցան գալ: 'Իարձեալ առաքեաց այլ ծառայս՝ եւ ասէ. ասացէք հրաւիրելոցն. ահաւասիկ զճաշ իմ պատրաստեցի, զուարակք իմ եւ պարարակք զենեալ են, եւ ամենայն ինչ պատրաստ է. եկայք ի հարսանիսս: Եւ նոքա յուլացեալ գնացին՝ ոմն յազարակ իւր, եւ ոմն ի վաճառ իւր. եւ այլքն կալան զծառայսնորա, թշնամանեցին եւ սպանին: Իսկ թագաւորն իբրեւ լուաւ՝ բարկացաւ, եւ առաքեաց զզօրս իւր եւ սատակեաց զսպանողսն զայնոսիկ, եւ զքաղաքն նոցա այրեաց: Յայնժամ ասէ ցծառայս իւր. հարսանիքս պատրաստ են, եւ հրաւիրեալքն չէին արժանի. արդ՝ երթայք յանցս ճանապարհաց, եւ զորս միանգամ գտանիցէք՝ կոչեցէք ի հարսանիսս: Եւ ելեալ ծառայքն ի ճանապարհս, ժողովեցին զամենեսեան զորս եւ գտին՝ զչարս եւ զբարիս. եւ լցան հարսանիքն բազմականօք: Եւ մտեալ թագաւորն հայել զբազմականօքն, ետեսանդ այր մի՝ որ ոչ էր զգեցեալ հանդերձ հարսանեաց: Եւ ասէ ցնա, ընկեր՝ զիարդ մտեր այսր, զի ոչ ունէիր հանդերձ հարսանեաց. եւ նա պապանձեցաւ: Յայնժամ ասէ թագաւորն ցսպասաւորսն. կապեցէք զզորա զոտս եւ զձեռս՝ եւ հանէք զգա ի խաւարն արտաքին. անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց: Օ՛ ի բազումք են կոչեցեալք՝ եւ սակաւք են ընտրեալք:

ՃԺԵ. Տալ զկայսեր՝ կայսեր:

262. Յայնժամ² (թողին զնա եւ) զնացեալ փարիսեցիքն՝ առին խորհուրդ զնմանէ՝ թէ որպէս գնի-

ցեն նմա որոգայթ բանիւք : Եւ¹ ապա սպասեցին եւ առաքեցին դաւաճանս՝ կեղծաւորեալս զանձինս առարդարս ունել՝ զումանս² ի փարիսեցւոց անտի, զաշակերտան³ իւրեանց, հերովդանոսօքն հանդերձ, զի⁴ որսայցեն զնա բանիւք, առ⁵ ի մատենել զնա պետութեան եւ իշխանութեան դատաւորի : Հարցին ցնա եւ ասեն. վարդապետ⁶, գիտեմք զի ճշմարիտ ես, ուղիղ⁷ խօսիս եւ ուսուցանես, եւ ոչ առնուս ակն, եւ⁸ ոչ ինչ փոյթ է քեզ զումեքէ, զի ոչ հայիս յերեսս մարդկան, այլ ճշմարտութեամբ զճանապարհն Աստուծոյ ուսուցանես : Երբ⁹ ասա մեզ. զհարգ թուի քեզ, արժան¹⁰ է հարկս տալ կայսեր, տացուք թէ ոչ տացուք : Գիտաց¹¹ Յիսուս զխորամանկութիւն (եւ) զկեղծաւորութիւն¹² նոցա, ասէ ցնոսա. Օհ¹³ փորձէք զիս, կեղծաւորք. բերէք¹⁴ ինձ դահեկան մի, ցուցէք¹⁵ ինձ զդահեկան հարկին, զի¹⁶ տեսից : Եւ¹⁷ նոքա մատուցին նմա դահեկան մի, եւ ասէ ցնոսա. Այր է պատկերս այս կամ գիր : Պատասխանի¹⁸ ետուն եւ ասեն, կայսեր : Յայնժամ ասէ ցնոսա. Երբ¹⁹ երթայք տուք զկայսեր՝ կայսեր, եւ զԱստուծոյ՝ Աստուծոյ : Իբրեւ²⁰ լուան՝ ոչ²¹ կարացին զնա ըմբռնել բանիւք. եւ զարմացեալ ընդ պատասխանին նորա՝ լռեցին. եւ²² թողին զնա եւ գնացին :

ՃԺՕ. Յիսուս Բրժէ զսարս-կեցիս :

263. Յայնմ²³ աւուր մատեան առ նա ոմանք²⁴ ի սաղուկեցւոցն, որք հակառակէին չլինել յարութեան, հարցին ցնա՝ եւ ասեն. վարդապետ՝ Մովսէս գրեաց մեզ, եթէ ուրուք եղբայր մեռանիցի, որոյ իցէ կին եւ նա անորդի իցէ, զի առնուցու եղբայր նորա զկինն, եւ յարուցէ զաւակ եղբօր իւրում : Երբ²⁵ եօթն եղբայրք էին (առ մեզ). եւ առաջնոյն առեալ կին՝ մեռաւ անորդի : Եւ զնա եւ երկրորդն՝ մեռաւ եւ նա անորդի : Եւ զնա եւ երրորդն. նոյնպէս եւ եօթա-

նեքին, եւ ոչ թողին որդիս: Յետ ամենեցուն մե-
ռաւ եւ կինն: Արդ՝ ի յարութեան ո՞ւմ ի նոցանէ
լինիցի կին, զի եօթանեքին կալան զնա կին: Պա-
տասխանի՜ ետ նոցա Յիսուս. ո՞չ վասն այդորիկ իսկ
մոլորեալ էք, զի ոչ զիտէք զգիրս՝ եւ ոչ զգօրու-
թիւնն Աստուծոյ: Թի յորժամ ի մեռելոց յարիցեն,
ոչ արք կանայս առնեն, եւ ոչ կանայք արանց լինին.
այլ իբրեւ զհրեշտակս իցեն՝ որ յերկինս են: Արդիք²
աշխարհիս այսորիկ կանայս առնեն՝ եւ արանց լինին.
իսկ որ արժանի լինիցին այնմ աշխարհի հասանել՝
եւ յարութեան որ ի մեռելոց, ոչ կանայս առնեն, եւ
ոչ արանց լինին. քանզի եւ ոչ մեռանել եւս կարեն,
զի հաւասար հրեշտակաց են՝ եւ որդիք Աստուծոյ,
քանզի յարութեան որդիք են: Այլ³ վասն յա-
րութեան մեռելոց զի յառնեն, եւ⁴ Մովսէս գուշա-
կեաց ի մօրենւոջն, որպէս ասացեալ⁵ (է) ձեզ յԱս-
տուծոյ ի գիրս⁶ Մովսէսի. Իս⁷ եւմ Աստուած Աբրա-
համու եւ Աստուած Սահակայ եւ Աստուած Յա-
կովբայ. եւ⁸ Աստուած չէ մեռելոց, այլ կենդանեաց,
զի ամենեքին նմա կենդանի են: Իւ⁹ արդ դուք յոյժ
մոլորեալ էք: Պատասխանի¹⁰ ետուն ոմանք ի դպրացն
եւ ասեն. վարդապետ՝ բարւոք ասացեր: Իւ իբրեւ¹¹
լուան ժողովուրդքն՝ զարմանային ընդ վարդապետու-
թիւնն նորա:

ՃԺԷ. Ո՞ր պատուելան էցէ ձեք:

264. Իսկ¹² փարիսեցիքն իբրեւ լուան՝ եթէ պա-
պանձեցոյց զսաղուկեցիսն, ժողովեցան ի միասին, եւ¹³
մատուցեալ մի ոմն ի դպրացն՝ լսէր նոցա մինչ վի-
ճէինն. իբրեւ ետես եթէ բարւոք ետ նոցա զպա-
տասխանին, եհարց ցնա՝ զնա¹⁴ փորձելով, եւ ասէ.
վարդապետ, որ պատուիրան է մեծ յօրէնսն, որ¹⁵ պա-
տուիրան է առաջին: Իւ Յիսուս ասէ ցնա. առաջին
քան զամենայն՝ լուր Խրայէլ՝ Տէր Աստուած մեր՝ Տէր

մի է. եւ սիրեսցես զՏէր Աստուած քո յամենայն սրտէ
քումէ եւ յամենայն անձնէ քումէ եւ յամենայն մտաց
քոց, եւ յամենայն զօրութենէ քումէ: Այս է¹ մեծն
եւ առաջին պատուիրան: Արկրորդն նման սմին. սի-
րեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո: Սեփ² քան զսո-
սապլ պատուիրան ոչ գոյ: Յայս³ երկուս պատուիրանս
ամենայն օրէնք եւ մարգարէք կախեալ կան: Աւ⁴ ասէ
ցնա դպիրն. բարեղք է վարդապետ, ճշմարտութեամբ
ասացեր՝ թէ մի է Աստուած, եւ ոչ գոյ այլ բաց ի
նմանէ. եւ սիրելն զնա յամենայն սրտէ եւ յամե-
նայն զօրութենէ եւ յամենայն մտաց, եւ սիրելն
զընկերն իբրեւ զանձն, առաւել է քան զողջակէզս
եւ զզոհս: Աւ տեսեալ Յիսուսի թէ իմաստու-
թեամբ ետ զպատասխանին՝ ասէ ցնա, չես հեռի յար-
քայութենէն Աստուծոյ: Աւ ոչ եւս որ իշխէր ինչ
հարցանել ցնա:

ՃԺԸ. ԹԷ յՅՐ ՈՐԳԻ ԵՅԷ ՎՐԻՍՏՈՍ:

265. Աւ⁵ ի ժողովել վարիսեցւոցն՝ եհարց ցնո-
սա Յիսուս եւ ասէ. Օխարդ թուի ձեզ վասն Վրիս-
տոսի, յՅՐ որդի է: Ասեն ցնա. Վաւթի: Պատասխա-
նի⁶ ետ Յիսուս եւ ասէ, մինչ ուսուցանէր ի տաճա-
րին. զխարդ ասեն դպիրքն, եթէ Վրիստոսն որդի
Վաւթի է. եւ ինքն Վաւթի չոգւոյն (սրբով) կոչէ⁷
զնա Տէր, եւ ասէ ի զիրս⁸ սաղմոսաց. ասաց ՏէրցՏէր
իմ, նիստ ընդ աջմէ իմմէ, մինչեւ եդից զթշնամիս
քո պատուանդան ոտից քոց: Իսկ արդ⁹ եթէ Վա-
ւթի զնա Տէր կոչէ, զխարդ որդի նորա իցէ: Աւ ոչ
որ կարէր տալ նմա պատասխանի բան մի, եւ ոչ իշ-
խէր որ յայնմ օրէ հարցանել զնա եւ ոչ ինչ: Աւ¹⁰ բա-
զում ժողովուրդ լսէր նմա քաղցրութեամբ:

ՂԺԹ. Թէ պարս է լիւլ Դպրացն, այլ ոչ նմանել:

266. Յայնժամ¹ խօսեցաւ Յիսուս ընդ ժողովուրդսն՝ եւ ընդ աշակերտսն իւր, եւ ասէ, ուսուցանել լով² ի վարդապետութեան իւրում. Յաթոռն³ Սովսեսի նստան դպիրքն եւ փարիսեցիք. զամենայն ինչ՝ զոր ասիցեն ձեզ՝ արարէք եւ պահեցէք, բայց ըստ գործոցն նոցա մի առնէք. զի ասեն եւ ոչ առնեն: Ապեն բեռինս ծանունս եւ դժուարակիրս, եւ դնեն ի վերայ ուսոց մարդկան. եւ մատամբ իւրեանց ոչ կամին շարժել զնոսա: Եւ զամենայն զգործս իւրեանց առնեն ի ցոյցս մարդկան: Օգոյշ⁴ լերուք ի դպրաց անտի որ կամին ի հանդերձս երեւելիս շրջել, լայնեն⁵ զգրապանակս իւրեանց, եւ երկայնեն զքղանցս հանդերձից իւրեանց. սիրեն ողջոյն⁶ ի հրապարակս եւ զնախաթոռս ի ժողովուրդս եւ զբարձերէցս յընթրիս, եւ⁷ կոչել ի մարդկանէ՝ Ռաբբի, Ռաբբի. որ⁸ ուտեն զտունս այրեաց եւ պատճառանօք յերկարեն զաղօթս. նոքա ընկալցին աւելի դատաստանս: Բայց⁹ դուք մի՛ զոք կոչէք վարդապետ, զի մի է ձեր ուսուցիչ, եւ ամենեքին դուք եղբարք էք: Եւ հայր մի՛ կոչէք ձեզ յերկրի, զի ձեր մի է Հայր՝ որ յերկինս սըն է: Եւ մի՛ կոչեցիք ուսուցիչք, զի ուսուցիչ ձեր Վրիստոս է: Եւ մեծն ի ձէնջ եղեցի ձեր սպասաւոր: Ար բարձրացուցանէ զանձն խոնարհեացի, եւ որ խոնարհեցուցանէ զանձն բարձրացցի:

ՂԻ. Ալինն այրի է- երկուս լուսայ:

267. Ապր¹⁰ Յիսուս ընդդէմ գանձանակին, տեսանէր թէ զիարդ ժողովուրդն արկանէին¹¹ զտուրս իւրեանց ի գանձանակն. եւ բազում¹² մեծատունք արկին բազում ինչ: Եւտես¹³ եւ զկին ոմն այրի աղքատ, որ արկ երկուս լումայս, որ¹⁴ է նաքարակիտ մի: Եւ կոչեցեալ առ ինքն զաշակերտսն իւր՝ ասէ, ցնոսա. ա-

մէն ասեմ՝ ձեզ, զի այրին այն տառապեալ՝ շատ արկ քան զամենեսեան որ արկին ի գանձանակն: Վանդի ամենեքին յաւելորդաց իւրեանց արկին. այլ նա ի չքաւորութենէ իւրմէ՝ զամենայն ինչ զօր ունէր, արկ գոյիւ չափ զկեանս իւր:

ՌԻԸ. Երրորդ Կանխապայտելին Կործանման Երրորդ
ասղծի:

268. Եւ¹ ելեալ արտաքս Յիսուս ի տաճարէն՝ զնայր, եւ մատեան աշակերտքն ցուցանել նմա զշնուածս տաճարին. եւ² յասել ոմանց զտաճարէն թէ գեղեցիկ վիմօք եւ աշտարակօք զարդարեալ է, ասէ³ ցնա մի յաշակերտաց նորա. վարդապետ, տես որպիսի են քարինքս եւ որպիսի շինուածք: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա՜. Տեսանէք զայդ ամենայն շինուածս⁵, ամէն⁶ ասեմ՝ ձեզ. եկեսցեն⁷ աւուրք յորս ոչ⁸ թողցի այդք քար ի քարի վերայ որ ոչ քակտեսցի: Եւ մինչ նստէր նա ի լերինն ձիթենեաց յանդիման⁹ տաճարին, մատեան¹⁰ առ նա աշակերտքն առանձինն, հարցին¹¹ ցնա՝ Պետրոս եւ Յովհաննէս եւ Յակովբոս եւ Ընդրէաս, եւ¹² ասեն. վարդապետ, ասա¹³ մեզ՝ երբ լինիցի այդ, եւ զինչ նշան է՝ յորժամ կատարելոց իցէ այդ ամենայն. եւ¹⁴ զինչ նշան իցէ քոյոյ գալստեանն եւ վախճանի աշխարհիս: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. Օգոյշ լերուք, գուցէ դք զձեզ խաբիցէ. զի բազումք գայցեն յանուն իմ, եւ ասիցեն թէ ես եմ Վրիստոսն, եւ զբազումս մոլորեցուցանիցեն, եւ¹⁵ ասիցեն թէ մերձեցաւ ժամանակ, մի երթայցէք զկնի նոցա: Եւ յորժամ լիցէք պատերազմունս եւ խռովութիւնս եւ¹⁶ համբաւս պատերազմաց, զգոյշ լերուք, մի խռովեսցիք (եւ) մի¹⁷ զարհուրիցիք. զի նախ պարտ է այնմ լինել, այլ ոչ առժամայն կատարած: Յայնժամ ասէ ցնոսա. յարիցէ ազգ յազգի վերայ, եւ թագաւորութիւն ի թա-

գաւորութեան վերայ: Եւ շարժմունք մեծամեծք, եւ ի տեղիս տեղիս սովք եւ սրածուծիւնք եւ¹ խռովութիւնք, եղիցին² արհաւիրք եւ նշանք մեծամեծք յերկնից: Սակայն³ եւ այն ամենայն սկիզբն է երկանց: Բայց⁴ յառաջ քան զայս ամենայն միտեսցեն զձեռս իւրեանց ի ձեզ եւ հալածեսցեն, մատնեսցեն ի ժողովուրդս եւ ի բանտս եւ⁵ յատեանս. եւ ի ժողովուրդս տանջիցիք, եւ առաջի դատաւորաց եւ թագաւորաց կայցէք վասն⁶ անուան իմոյ, եւ լինիցի ձեզ այն ի վկայութիւն: Արդ դիք ի սիրտս ձեր, յորժամ⁷ տանիցին զձեզ մտանել, մի⁸ յառաջագոյն կրթել տալոյ պատասխանի. մի՛ հուգայցէք⁹ եւ մի՛ զմտաւ ածիցէք թէ զինչ խօսիցիք, այլ որ ինչ տացի ձեզ ի ժամուն յայնմիկ՝ զայն խօսիցիք: Եւ¹⁰ ես տաց ձեզ բերան եւ իմաստութիւն՝ որում ոչ կարիցեն կալ հակառակ կամ տալ պատասխանի ամենայն հակառակորդքն ձեր. զի¹¹ ոչ դուք էք որ խօսիքն՝ այլ Հոգին սուրբ: Մատնեսցէ եղբայր զեղբայր ի մահ՝ եւ հայր զորդի, եւ յարիցեն որդիք ի վերայ հարց, եւ սպանանիցեն զնոսա: Յայնժամ¹² մատնեսցիք ի նեղութիւնս ի ծնողաց¹³ եւ յեղբարց եւ յազգականաց եւ ի բարեկամաց, եւ սպանանիցեն ի ձէնջ. եւ եղիջիք ատեցեալք յամենեցունց վասն անուան իմոյ, եւ մազ մի ի զլիտոյ ձերմէ ոչ կորիցէ: Եւ¹⁴ յայնժամ զայլթակղեսցեն բազումք եւ զմիմեանս մատնեսցեն եւ ատեցեն զմիմեանս: Եւ բազում սուտ մարդարէք յարիցեն, եւ զբազումս մոլորեցուցեն: Եւ վասն բազմանալոյ անօրէնութեան ցամաքեսցի սէր բազմաց: Բայց որ համբերեացն ի սպառ, նա կեցցէ. եւ¹⁵ համբերութեամբ ձերով ստասցիք զողիս ձեր: Եւ¹⁶ քարոզեսցի աւետարանն արքայութեան ընդ ամենայն տիեզերս ի վկայութիւն հեթանոսաց, եւ ապա եկեսցէ կատարած: Եւ¹⁷ յորժամ տեսանիցէք շուրջ պատեալ զօրօք զԱրուսաղէմ, յայնժամ գիտասցիք թէ մերձ

է աւեր նորա : Եւր¹ յորժամ տեսանիցէք զպղծութիւն աւերածոյն՝ որ ասացեալն է ի ձեռն Վանիէլի մարգարէին, զի կայցէ ի տեղւոջ² ուր չիցէ արժան, ի տեղւոջն³ սրբութեան, որ ընթեռնուն՝ ի միտ առցէ : Յայնժամ⁴ որ ի Հրէաստանի իցեն՝ փախիցեն ի լերինս, եւ որ ի միջի նորա իցեն՝ խուսեացեն, եւ որ ի գաւառսն իցեն՝ մի՛ մոցեն ի նա. եւ⁵ որ ի վերայ տանեացն իցէ՝ մի՛ իջցէ ի տուն, եւ մի՛ մոցէ բառնալ ինչ ի տանէ իւրմէ. եւ որ յագարակին իցէ՝ մի՛ դարձցի յետս առնուլ զձորձս իւր : Օ՛ի⁶ աւուրք վրէժխնդրութեան են այնոքիկ առ ի կատարելոյ ամենայն գրելոց : Բայց վայ իցէ յղեաց եւ սոնտուաց յաւուրսն յայնոսիկ : Յաղօթս⁷ կացէք, զի մի՛ լնիցի փախուստն ձեր ձմերանի եւ մի՛ ի շաբաթու : Աղեցին⁸ աւուրքն այնոքիկ նեղութեանց, որպիսի ոչ եղեն երբեք ի սկզբանէ արարածոց մինչեւ ցայժմ, եւ մի՛ այլ լեցի : Օ՛ի⁹ եղիցի տազնապ մեծ ի վերայ երկրի, եւ բարկութիւն ժողովրդեանն այնմիկ. եւ անկցին ի սուր սուսերի, եւ գերեցին յամենայն հեթանոսս. եւ Երուսաղէմ՝ եղիցի կոխան յազգաց՝ մինչեւ կատարեցին ժամանակք հեթանոսաց : Եւ¹⁰ եթէ ոչ կարճեալ էր Աստուծոյ զաւուրսն զայնոսիկ վասն ընտրելոց իւրոց՝ ոչ ապրէր ամենայն մարմին. այլ վասն ընտրելոցն զոր ընտրեաց, կարճեաց զաւուրսն զայնոսիկ :

ՌԻԲ. Նշանք բաւարեանն Քրիստոսի :

269. Յայնժամ¹¹ թէ որ ասիցէ ձեզ՝ ահաւասիկ աստ է Քրիստոսն կամ անդ, մի՛ հաւատայցէք. զի յարիցեն սուտ Քրիստոսք եւ սուտ մարգարէք, եւ տայցեն նշանս մեծամեծս եւ արուեստս, մինչեւ մոլորեցուցանել՝ թէ հնար ինչ իցէ, եւ զընտրեալն : Բայց¹² դուք զգոյշ եղերուք, ահաւասիկ յառաջագոյն ասացի ձեզ զամենայն : Եպա¹³ եթէ ասիցեն ձեզ.

ահաւանիկ յանապատի է, մի ելանիցէք, եւ թէ
 ահա յշտեմարանս է, մի հաւատայցէք: Օ՛խ որպէս
 փայլան որ ելանէ յարեւելից եւ երեւի մինչեւ
 յարեւմուտս, այնպէս եղիցի զալուստն Որդւոյ մար-
 դոյ: Օ՛խ ուր գէշն իցէ՝ անդր ժողովեսցին ար-
 ծուիք: Եւ¹ եղիցին նշանք յարեգական եւ ի լուսին եւ
 յաստեղս. եւ յերկրի տաղնապ հեթանոսաց՝ յահեղ
 բարբառոյ իբրեւ ծովու՝ եւ խռովութեան, յեկանե-
 լոյ ոգւոյ մարդկան յերկիւղէ եւ ի կարծեաց եկեւոյ
 ի վերայ տիեզերաց: Եւ² վաղվաղակի յետ նեղու-
 թեան աւուրցն այնոցիկ արեգակն խաւարեսցի, եւ
 լուսին ոչ տացէ զլոյս իւր, եւ աստեղք անկցին յերկ-
 նից, եւ զօրութիւնք երկնից շարժեսցին: Եւ ապա
 երեւեսցի նշան Որդւոյ մարդոյ յերկինս, եւ յայնժամ
 կոծեսցին ամենայն ազգք երկրի, եւ տեսցեն զՈրդի
 մարդոյ եկեալ ի վերայ ամպոց երկնից զօրութեամբ եւ
 փառօք բազմօք: Եւ առաքեսցէ զհրեշտակս իւր փողով
 մեծաւ, եւ ժողովեսցեն զընտրեալս նորա ի չորից հող-
 մոց՝ ի ծագաց երկնից մինչեւ ի ծագս նոցա: Եւ³ յոր-
 ժամ սկսանիցի այս լինել, ամբարձջիք եւ բարձրացուս-
 ջիք զգլուխս ձեր. զի մերձ է փրկութիւն ձեր: Եւ ա-
 սաց առակ մի նոցա. տեսէք զթղենիւ, յորժամ տա-
 կաւ⁴ ոստքն նորա կակղանայցեն, եւ տերեւ արձակի-
 ցի ի նմա, եւ⁵ զամենայն ծառ՝ յորժամ ցուցանիցեն
 զպտուղ իւրեանց, տեսանէք՝ եւ ի նոցանէ ճանաչէք
 թէ մերձ է ամառն: Եւ⁶ այնպէս⁶ եւ դուք յորժամ տե-
 սանիցէք զայս ամենայն եղեալ⁷, գիտասջիք թէ մերձ
 է առ դուրս, գիտասջիք⁸ թէ մերձ է արքայութիւն
 Աստուծոյ: Եւ⁹ մէն⁹ ասեմ ձեզ, թէ ոչ անցցէ ազգս
 այս՝ մինչեւ այս ամենայն եղիցի: Երկինք եւ երկիր
 անցցեն, եւ բանք իմ ոչ անցանիցեն: Եւ վասն ա-
 ւուրն այնորիկ եւ ժամու՝ ոչ ոք զիտէ, ոչ հրեշտակք
 յերկինս՝ եւ ոչ Որդի, բայց Հայր միայն:

ՏԻՎ. Պատուիրէ արխան Կալ:

270. Օգոյշ¹ եղերուք, սկեցէք եւ կացէք յաղօթս, զի ոչ գիտէք երբ ժամանակն իցէ: Օգոյշ² լերուք անձանց, գուցէ ծանրանայցեն սիրտք ձեր շուայտութեամբ եւ արբեցութեամբ եւ հոգովք աշխարհականօք, եւ յանկարծակի հասանիցէ ի վերայ ձեր օրն այն. զի իբրեւ զորոգայթ հասանիցէ ի վերայ ամենեցուն, որ բնակեալ են ընդ ամենայն երեսս երկրի: Արթուն կացէք այսուհետեւ, յամենայն ժամ աղօթս արարէք. զի արժանի լինիջլք զերծանել յայնմ յամենայնէ որ լինելոց է, եւ կալ առաջի Արդւոյ մարդոյ: Արպէս³ այր մի գնացեալ ի տար աշխարհ՝ թողուցու զտուն իւր. եւ տացէ ծառայից իւրոց իշխանութիւն, եւ իւրաքանչիւր զգործս իւր. եւ զռնապանին պատուէր տայցէ, զի արթուն լինիցի: Արթուն կացէք, զի ոչ գիտէք երբ տէր տանն գայցէ. յերեկորեայ՝ եթէ ի մէջ գիշերի՝ եթէ ի հաւախօսի՝ եթէ ընդ առաւօտս: Գուցէ եկեալ յանկարծակի՝ գտանիցէ զձեզ ի քուն: Իայց զոր ձեզդ ասեմ, ամենեցուն ասեմ՝ արթուն կացէք:

ՏԻՎ. Եստի պատն կոտանայն:

271. Յայնժամ⁴ նմանեցի արքայութիւնն երկնից տասն կուսանաց, որոց առեալ զլապտերս իւրեանց ելին ընդ առաջ փեսայի եւ հարսին: Հինգն ի նոցանէ յիմարք էին՝ եւ հինգն իմաստունք: Յիմարքն առին զլապտերսն, եւ ձէթ ընդ իւրեանս ոչ բարձին: Իսկ իմաստունքն առին եւ ձէթ ամանօք ընդ լապտերս իւրեանց: Եւ ի յամել փեսային, նիրհեցին ամենեքեան եւ ի քուն մտին: Եւ ի մէջ գիշերի եղեւ բարբառ. ահա փեսայ գայ, արիք ընդ առաջ նորա: Յայնժամ յարեան ամենայն կուսանքն՝ եւ կազմեցին զլապտերս իւրեանց: Եսեն յիմարքն ցիմաստունսն,

տուք մեզ յիւղղող ձերմէ, զի ահա շիջանին լապտերքս մեր: Պատասխանի ետուն իմաստունքն՝ եւ ասեն. գուցէ ոչ իցէ մեզ եւ ձեզ բաւական, այլ երթայք ի վաճառականս՝ եւ գնեսցէք ձեզ: Իբրեւ նոքա գնացին զնել՝ եկն փետայն, եւ պատրաստքն մտին ընդ նմա ի հարսանիսն՝ եւ փակեցաւ դուռնն: Յետոյ գան եւ այլ կուսանքն՝ եւ ասեն. տէր տէր՝ բաց մեզ: Նա պատասխանի ետ եւ ասէ. ամէն ասեմ՝ ձեզ՝ թէ ոչ գիտեմ զձեզ: Երթուն կացէք զի ոչ գիտէք զօրն եւ ոչ զժամն:

ՂԻՆ. Ըսակ Ժանիարայն:

272. Որպէս այր մի գնացեալ ի տար աշխարհ, կոչեաց զճառայս իւր՝ եւ ետ նոցա զինչս իւր: Ումեմն ետ հինգ քանքար՝ եւ ումեմն երկուս՝ եւ ումեմն մի, իւրաքանչիւր ըստ իւրում կարի, եւ գնաց: Չոգաւ վաղվաղակի՝ որ առ զհինգն՝ գործեաց նոքօք, եւ շահեցաւ այլ եւս հինգ: Նոյնպէս եւ որ զերկուսն՝ շահեցաւ այլ եւս երկուս: Նւ որ զմին առ՝ գնաց փորեաց զերկիր, եւ թագոյց զարծաթ տեսուն իւրոյ: Յետ բազում ժամանակի դայ տէր ծառայիցն այնուցիկ՝ եւ առնէ համարս ի մէջ նոցա: Նւ մատուցեալ որ զհինգ քանքարն առ, մատոյց այլ եւս հինգ քանքար՝ եւ ասէ. տէր՝ հինգ քանքար ետուր ցիս, արդ աւասիկ հինգ այլ եւս քանքար ի վերայ շահեցայ: Եսէ ցնա տէրն իւր. ազնիւ՝ ծառայ բարի եւ հաւատարիմ, որովհետեւ ի սակաւուդ հաւատարիմ ես՝ ի վերայ բազմաց կացուցից զքեզ. մուտ յուրախութիւն տեսուն քո: Մատուցեալ եւ որոյ զերկուս քանքարսն առեալ էր՝ եւ ասէ. տէր՝ երկուս քանքարս ետուր ցիս, ահաւասիկ երկուս եւս այլ քանքարս՝ զոր ի վերայ շահեցայ: Եսէ ցնա տէրն իւր. ազնիւ՝ ծառայ բարի եւ հաւատարիմ, որովհետեւ ի սակաւուդ հաւատարիմ ես, ի վերայ բազմաց կացու-

ցից զքեզ . մուտ յուրախութիւն տեսուն քո : Մատուցեալ եւ որոյ զմի քանքարն առեալ էր , ասէ . տէր՝ զիտէի , զի այր մի խիստ ես , հնձեա՝ զոր ոչ սերմանեցեր , եւ ժողովեա՝ ուստի ոչ սփռեցեր . երկեայ՝ գնացի եւ թագուցի զքանքարս քո յերկրի . արդ՝ աւասիկ քոյդ ցքեզ : Պատասխանի ետ տէրն՝ եւ ասէ ցնա . ծառայ չար եւ վատ , զիտէիր թէ հնձեմ՝ ուստի ոչ սերմանեցի , եւ ժողովեմ՝ ուստի ոչ սփռեցի . պարտ էր քեզ արկանել զարծաթդ իմ ի սեղանաւորս , եւ եկեալ ես փոկոսեօք պահանջէի զիմն : Արդ՝ առէք ի դմանէ զքանքարդ՝ եւ տուք այնմ որ ունիցի զտասն քանքարն : Օ իամենայնի որ ունիցի՝ տացի եւ յաւելցի , եւ որ ոչն ունիցի՝ եւ զոր ունիցին , բարձցի ի նմանէ : Եւ զծառայդ անպիտան հանէք ի խաւարն արտաքին . անդ եղիցի լալ եւ կրճել ատամանց :

ՂԻՕ . Պատասխան :

273. Եւ յորժամ եկեսցէ Որդի մարդոյ փառօք իւրովք՝ եւ ամենայն հրեշտակք ընդ նմա , յայնժամ նստցի յաթոռ փառաց իւրոց : Եւ ժողովեցին առաջինորա ամենայն ազգք , եւ մեկնեցէ զնոսա ի միմեանց , որպէս հովիւ զի մեկնէ զօղիս յայծեաց : Եւ կացուցէ զօղիսն ընդ աջմէ իւրմէ՝ եւ զայծիսն ի ձախմէ : Յայնժամ ասացէ թագաւորն ցայնոսիկ՝ որ ընդ աջմէն իցեն . եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ ժառանգեցէք զպատրաստեալ ձեզ զարքայութիւն ի սկզբանէ աշխարհի : Օ ի քաղցեայ՝ եւ ետուք ինձ ուտել . ծաւաւեցի՝ եւ արբուցէք ինձ . օտար էի՝ եւ ժողովեցէք զիս . մերկ՝ եւ զգեցուցէք զիս . հիւանդ էի եւ տեսէք զիս . ի բանտի էի՝ եւ եկիք առիս : Յայնժամ պատասխանի տացեն նմա արդարքն եւ ասացեն . Տէրերբ տեսաք զքեզ քաղցեալ՝ եւ կերակրեցաք , կամ ծարաւի եւ արբուցաք . երբ տեսաք զքեզ օտար՝ եւ ժողովեցաք , կամ մերկ՝ եւ զգեցուցաք . երբ տեսաք

զքեզ հիւանդ՝ կամ ի բանտի, եւ եկաք առ քեզ : Պատասխանի տացէ թագաւորն՝ եւ ասացէ ցնոսա . ամէն ասեմ՝ ձեզ, որովհետեւ արարէք միում յեղբարցս այսոցիկ փոքրկանց՝ ինձ արարէք : Յայնժամ ասացէ եւ ցայնոսիկ՝ որ ընդ ահեկէն իցեն, երթայք յինէն անիծեալք ի հուրն յաւիտենական, որ պատրաստեալ է սատանայի եւ հրեշտակաց նորա : Եւ քաղցեայ՝ եւ ոչ ետուք ինձ ուտել, ծարաւեցի՝ եւ ոչ արբուցէք զիս . օտար էի՝ եւ ոչ ժողովեցէք զիս, մերկ էի՝ եւ ոչ զգեցուցէք զիս, հիւանդ եւ ի բանտի՝ եւ ոչ տեսէք զիս : Յայնժամ պատասխանի տացեն եւ նոքա՝ եւ ասացեն . Տէր՝ երբ տեսաք զքեզ քաղցեալ՝ կամ ծարաւի կամ օտար կամ մերկ կամ հիւանդ կամ ի բանտի, եւ ոչ պաշտեցաք զքեզ : Յայնժամ պատասխանի տացէ նոցա՝ եւ ասացէ . ամէն ասեմ՝ ձեզ, որովհետեւ ոչ արարէք միում ի փոքրկանցս յայսցանէ՝ եւ ոչ ինձ արարէք : Եւ երթիցեն նոքա ի տանջանսն յաւիտենականս, եւ արդարեւ ի կեանսն յաւիտենականս :

Եւ¹ ի առէ ի տաճարին ուսուցանէր, եւ զգիշերն ելեալ ագանէր ի լերինն՝ որ կոչէր Զիթենեաց : Եւ ամենայն ժողովուրդն կանխէր ընդ առաւօտն առնա ի տաճարն լսել ի նմանէ :

ՂԻԷ . Երկուրդ Խորհուրդ Լաւն Վրիստոսի :

274. Սերձեցաւ² տօն բաղարջակերացն որ կոչէր Պապա : Եւ³ եղեւ իբրեւ կատարեաց Յիսուս զբանս զայսոսիկ, ասէ ցաշակերտսն իւր . Վիտէք, զի յետ երկուց աւուրց զատիկ լինի, եւ Որդի մարդոյ մասնի ի խաչ ելանել : Եւ⁴ խնդրէին քահանայապետքն եւ դպիրք թէ որպէս սպանանիցեն զնա : Յայնժամ⁵ ժողովեցան քահանայապետքն եւ դպիրքն եւ ծերք ժողովրդեանն ի սրահ քահանայապետին՝ որում անուն էր Այլիափա . եւ արարին խորհուրդ՝ զի նեն-

դուժեամբ կալցին զՅիսուս՝ եւ սպանցեն: Բայց¹ երկնէին ի ժողովրդենէ անտի, ասէին.² մի՛ ի տօնի աստ, զի մի՛ խռովութիւն լինիցի ի ժողովրդեանն:

Ապա³ եմուտ սատանայ ի Յուդա ի կոչեցեալն Խակարիովտացի, որ էր ի թուոյ երկոտասանիցն. չուգաւ,⁴ բանս⁵ եդ ընդ քահանայապետսն եւ ընդ դպիրս եւ ընդ իշխանս ժողովրդեանն, զմատնեսցէ զնա նոցա. եւ⁶ ասէ. Օհնչ կամիք տալ ինձ, եւ ես մատնեցից զնա ձեզ: Եւ նոքա իբրեւ⁷ լուան՝ խնդացին, եւ⁸ խոստացան տալ նմա արծաթ, եւ կշռեցին⁹ նմա երեսուն արծաթի: Եւ¹⁰ յանձն առ: Եւ¹¹ յայնմ հետէ խնդրէր պարապ, զի մատնեսցէ զնա նոցա մեկուսի¹² յամբոխէ անտի:

ԶՈՐՐՈՐԴ ԶԱՏԻԿ

ՃԻՐ. Ընդդէմ զսպիւնսն:

275. Եւ¹³ յառաջնում աւուր բաղարջակերացն յորում¹⁴ օրէն էր զենուլ զպատեքն, մատեն¹⁵ աշակերտքն առ Յիսուս եւ ասեն. Ուր¹⁶ կամիս երթիցուք պատրաստեսցուք զի կերիցես զզատիկն: Եւ առաքեաց երկուս յաշակերտաց անտի, զՊետրոս¹⁷ եւ զՅովհաննէս, եւ ասէ. Երթայք պատրաստեցէք մեզ զզատիկն զի կերիցուք: Եւ նոքա ասեն. Ուր կամիս զի պատրաստեսցուք: Եւ¹⁸ ասէ ցնոսա. Երթայք¹⁹ ի քաղաքն, եւ²⁰ ահա իբրեւ մտանիցէք ի քաղաքն՝ պատահեսցէ²¹ ձեզ այր մի որ սափոր ջրոյ յուս ունիցի, երթայք զհետ նորա ի տունն²² յոր մտանիցէ. եւ²³ յոր տուն մտանիցէ, ասասջիք ցտանուտէր²⁴ տանն. Վարդապետ ասէ քեզ. Ժամանակ²⁵ իմ մերձեալ է, առ քեզ առնեմ զզատիկս աշակերտօքս հանդերձ, ուր²⁶ են իջավանքն իմ, յորում²⁷ զպատեքն ուտիցեմ աշակերտօքս հարդերձ: Եւ²⁸ նա

ցուցցէ ձեզ վերնատուն մի մեծ զարդարեալ . անդ պատրաստեսցիք մեզ : Եւ գնացին պատրաստել աշակերտքն նորա . եկին ի քաղաքն՝ եւ գտին որպէս ասացն նոցա . եւ պատրաստեցին զգատիկն , որպէս¹⁷ հրամայեաց նոցա Յիսուս : Եւ¹ իբրեւ երեկոյ եղեւ՝ զայ երկոտասանիւքն հանդերձ : Եւ² իբրեւ ժամ եղեւ՝ բազմեցաւ , եւ երկոտասան առաքեալքն ընդ նմա . եւ ասէցնոսա . ցանկանալով ցանկացայ զայս պատեք ուտել ընդ ձեզ՝ մինչեւ չարչարեալ իցեմ : Բայց ասեմ ձեզ , թէ ոչ եւս կերայց ի սմանէ՝ մինչեւ լցի յարքայութեան Աստուծոյ : Եւ ընկալեալ բաժակ՝ գոհացաւ եւ ասէ . առէք զայդ՝ եւ բաժանեցէք ի ձեզ : Ասեմ ձեզ՝ թէ յայսմ հետէ ոչ արբից ի բերոյ որթոյ՝ մինչեւ եկեսցէ արքայութիւն Աստուծոյ :

ՂԻԹ . Լուսնոսն որից :

276. Յառաջագոյն³ քան զտօնն զատկի , գիտաց Յիսուս , թէ հասեալ է ժամ նորա՝ զի փոխեսցի յաշխարհէ աստի առ Հայր՝ սիրեաց զեւրսն՝ որ յաշխարհի աստ են , ի սպառ սիրեաց զնոսա : Եւ ի լինել ընթրեացն , սատանայի իսկ արկեալ էր ի սիրտ՝ զի մատնեսցէ զնա Յուդա Սիմոնի իսկարիփոսացւոյ . գիտաց Յիսուս զի զամենայն ինչ ետ Հայր ի ձեռս նորա , եւ թէ յԱստուծոյ ել՝ եւ առ Աստուած երթայ , յառնէ յընթրեաց անտի , եւ դնէ զհանգերձսն , եւ առեալ զենջակ մի՝ սփածաւ : Եւ ապա առեալ ջուր՝ արկ ի կոնք , եւ սկսաւ լուանալ զոտս աշակերտացն , եւ սրբէր զենջակաւն՝ զոր սփածեալ էր : Գայ առ Սիմոն Պետրոս , եւ նա ասէ ցնա . Տէր՝ դո՞ւ զիմ զոտս լուանաս : Պատասխանի ետ նմա Յիսուս՝ եւ ասէ . զոր ինչ եսս գործեմ , դու այժմ ոչ գիտես . բայց ապա գիտասցիք : Ասէ ցնա Պետրոս . ոչ լուասցես զոտս իմ յաւիտեան : Պատասխանի ետ նմա Յիսուս . եթէ ոչ լուացից զքեզ՝ ոչ ունիս ընդ

իս մասն : Ասէ ցնա Սիմոն Պետրոս . Տէր՝ մի միայն զոտս իմ, այլ եւ զձեռս եւ զգլուխ : Ասէ ցնա Յիսուս . լուացելոյն չէ ինչ պիտոյ՝ բայց զի զոտսն լուանայցէ . քանզի ամենեւին սուրբ է . եւ դուք սուրբ էք , այլ ոչ ամենեքին : Եւ զի զիտէր զայն որ մատնելոցն էր զնա . վասն այնորիկ ասաց՝ թէ ոչ ամենեքին սուրբ էք : Եւ յորժամ լուաց զոտս նոցա , առ զհանդերձսն իւր՝ եւ դարձեալ բազմեցաւ , եւ ասէ ցնոսա . զիտէք զինչ արարիդ ձեզ : Գուք կոչէք զիս վարդապետ եւ Տէր . եւ բարւոք ասէք , քանզի եմ իսկ : Իսկ արդ՝ եթէ ես լուացի զոտս ձեր՝ Տէրս եւ վարդապետ , եւ դուք պարտիք զմիմեանց ոտս լուանալ : Եւ օրինակ մի ետու ձեզ , զի որպէս ես ձեզ արարի , եւ դուք առնիջիք :

Ո՛ր . Հասարարո-ւի-ն Գահո-ւեան Խորհրդոյն :

277. Եւ¹ մինչդեռ ուտէին նոքա , առ Յիսուս հաց , դոհացաւ ,² օրհնեաց³ եւ երեկ եւ ետ աշակերտացն եւ ասէ . Առէք կերայք , այս⁴ է մարմին իմ , որ վասն բազմաց տուեալ . զայս արասջիք առ իմոյ յիշատակի : Եւ յնպէս եւ⁵ առեալ բաժակ յետ ընթրեացն⁶ , դոհացաւ⁷ ետ նոցա եւ ասէ . արբէք ի դմանէ ամենեքին , զի այդ է արիւն իմ նորոյ ուխտի , որ ի վերայ բազմաց հեղու ի թողու թիւն մեզաց : — Եւ⁸ արբին ի նմանէ ամենեքեան : — Բայց⁹ ասեմ ձեզ . ոչ եւս արբից յայսմ հեաէի բերոյ որ թոյ մինչեւ ցօրն ցայն , յորժամ արբից զդա ընդ ձեզ նոր յարքայութեան Հօր իմոյ :

Ո՛ր . Յայտնի է- Էլանէ Տապնիշն արարաւ :

278. Եւ¹⁰ ամէն ասեմ ձեզ . ոչ է ծառայ մեծ քան զՏէր իւր , եւ ոչ առաքեալ մեծ քան զայն՝ որ առաքեացն զնա : Եւ թէ զայս զիտէք , երանելի եւս էք՝ եթէ առնիցէք զայս : Ոչ վասն ամենեցուն ձեր ասեմ . զի ես զիտեմ , զորս ընտրեցիդ . այլ զի լցի

գիրն, թէ որ ուտէր ընդ իս հաց՝ արար ինձ խա-
րէութիւն: Յայսմ հետէ իսկ ասեմ՝ ձեզ մինչեւ
եղեալ, զի յորժամ լինիցի՝ հաւատասջիք թէ ես
եմ: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ. որ ընդունի՝ զոր ոք ես
առաքեցից, զիս ընդունի. եւ որ զիս ընդունի, ըն-
դունի զայն՝ որ առաքեացն զիս: Օայս իբրեւ ասաց
Յիսուս, խռովեցաւ յոգի իւր՝ վկայեաց, եւ¹ իբրեւ
բազմեցաւ եւ գեռ ուտէին՝ ասէ Յիսուս. Բայց² ա-
ւասիկ ձեռն մատնչի իմոյ ընդ իս ի սեղանս, ամէն³
ամէն ասեմ ձեզ զի մի ոմն ի ձէնջ, որ⁴ ուտէ իսկ
ընդ իս, մատնելոց⁵ է զիս: Հայէին ընդ միմեանս ա-
շակերտքն տարակուսեալք թէ զումէ՝ ասիցէ, եւ⁶
տրտմեցան յորժ, սկսան ասել ցնա իւրաքանչիւր ոք
ի նոցանէ. Մի թէ ես իցեմ, Տէր: Աս⁷ պատաս-
խանի ետ եւ ասէ ցնոսա, մի յերկոտասանից պտի,
որ⁸ միտեաց զձեռն իւր ընդ իս ի սկաւառակն՝ նա
մատնելոց է զիս: Արդի մարդոյ երթայ՝ որպէս եւ
գրեալ է վասն նորա. բայց վայ մարդոյն այնմիկ յոյր
ձեռն Արդի մարդոյ մատնեսցի. լաւ էր նմա թէ չէր
ծնեալ մարդն այն: Պատասխանի ետ Յուդա որ
մատնելոցն էր զնա եւ ասէ. միթէ ես իցեմ, վարդա-
պետ. ասէ ցնա, դու ասացեր: Եւ⁹ նոքա սկսան
խնդրել ընդ միմեանս թէ ո՞վ է ի նոցանէ որ զայն
գործելոց իցէ: Եւ¹⁰ էր մի ոմն յաշակերտացն բազ-
մեալ առ Յիսուսիւ, զոր սիրէին Յիսուս. ակնարկէ
նմա Սիմօն Պետրոս հարցանել՝ ո՞վ իցէ, վասն որոյ
ասէն: Եւ նա անկեալ զլանջօքն Յիսուսի, ասէ ցնա.
Տէր ո՞վ է: Պատասխանի ետ Յիսուս եւ ասէ. այն
է՝ որում ես թացից զպատառն՝ եւ տաց: Եւ թա-
ցեալ զպատառն տայ Յուդայի սկարիովտացւոյ: Եւ
յետ պատառոյն՝ ապա եմուտ ի նա սատանայ: Եւ
ասէ ցնա Յիսուս. արդ՝ զոր ինչ առնելոց ես՝ արա
վաղվաղակի: Եւ զայս ոչ ոք իմացաւ ի բազմականաց
անտի, թէ առ ինչ ասաց ցնա. զի ոմանք համա-

ցի ես զձեզ, զի եւ դուք սիրեսցիք զմիմեանս: Յայսմ
 գիտացեն ամենեքեան՝ եթէ իմ աշակերտք էք, եթէ
 սիրիցէք զմիմեանս: Ես է ցնա Սիմոն Պետրոս. Տէր՝
 յով երթաս: Պատասխանի ետ Յիսուս, ուր եսն եր-
 թամ՝ դու ոչ կարես այժմ գալ զկնի իմ, բայց ապա
 եկեսցես զկնի իմ: Ես է ցնա Պետրոս. Տէր՝ ընդէ՞ր ոչ
 կարիցեմ գալ այժմ զկնի քո: Յայնժամ՝¹ ասէ ցնո-
 սա Յիսուս. ամենեքին դուք գայթաղելոց էք յի-
 նէն յայսմ գիշերի, զի զրեալ է թէ հարից զհովիւն
 եւ ցրուեսցին ոչխարք հօտին: Եւ յետ յառնելոյն
 իմոյ, յառաջեցից քան զձեզ ի Վալիլեա: Պատաս-
 խանի ետ Պետրոս եւ ասէ ցնա. թէպէտ եւ ամե-
 նեքեան գայթաղելացին ի քէն, սակայն ես ոչ դայ-
 թաղելոցայց. արդէն² զանձն իմ իսկ եղից ի վերայ
 քո. Տէր³, ընդ քեզ պատրաստ եմ եւ ի բանդ եւ ի
 մահ երթալ: Պատասխանի՝⁴ ետ Յիսուս. Զանձն քո
 դիցես ի վերայ իմ, ամէն ամէն ասեմ քեզ, Պետրէ⁵,
 չիցէ այսօր հաւու խօսեալ՝ մինչեւ երիցս ուրացիս
 զիս չգիտել. դու⁶ իսկ յայսմ գեշերի մինչեւ հաւու
 խօսեալ իցէ՝ երիցս ուրացիս զիս: Իսկ Պետրոս ա-
 ռաւել եւս պնդէր եւ ասէր. Թէ եւ⁷ մեռանել հա-
 սանիցէ ընդ քեզ, զքեզ ոչ ուրացայց: Աոյնպէս եւ
 ամենայն աշակերտքն ասէին: Եւ⁸ ասէ ցնոսա. յոր-
 ժամ առաքելի զձեզ առանց քսակի եւ մախաղի
 եւ կօշկաց, միթէ կարօտացայք իմիք. եւ նոքա
 ասեն, եւ ոչ իմիք: Եպա ասէ. այլ այժմ որ
 ունիցի քսակ՝ բարձցէ, նոյնպէս եւ մախաղ. եւ որ
 ոչն ունիցի, վաճառեսցէ զձորձս իւր՝ եւ գնեսցէ իւր
 սուսեր: Բայց ասեմ ձեզ. զի այս եւս որ գրեալ է՝
 պարտ է զի կատարեսցի յիս, թէ ընդ անօրէնս հա-
 մարեցաւ. զի որ վասն իմ ինչ է՝ վճարեալ է: Եւ
 նոքա ասեն. Տէր՝ ահաւասիկ են աստ երկու սուրք,
 եւ ասէ ցնոսա, բաւական են:

ՈՂԻՍ. Խօսք զին ընկերացն:

280. Սի՛ն խռովեսցին սիրտք ձեր. այլ հաւատացէք յԱստուած, եւ յիս հաւատացէք: Ի տան Հօր իմոյ օթեվանք բազում են. ապա թէ ոչ՝ ասացեալ էր իմ ձեզ, թէ երթամ պատրաստեմ ձեզ տեղի: Եւ եթէ երթամ եւ պատրաստեմ ձեզ տեղի, դարձեալ գամ, եւ առնում զձեզ առ իս. զի ուր են իցեմ, եւ դուք անդ իցէք: Եւ ուր երթամն՝ գիտիցէք, եւ զճանապարհն գիտիցէք: Ըսէ ցնա Թովմաս. Տէր՝ ոչ գիտեմք յո՞ երթաս, եւ զիարդ զճանապարհն կարասցուք գիտել: Ըսէ ցնա Յիսուս. ես եմ ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք. ոչ ոք դայ առ Հայր՝ եթէ ոչ ինեւ: Եթէ զիս գիտէիք՝ ապա եւ զՀայրն իմ գիտէիք, եւ այսուհետեւ գիտասցէք զնա: Ըսէ ցնա Փիլիպպոս. Տէր՝ ցոյց մեզ զՀայր՝ եւ շատ է մեզ: Ըսէ ցնա Յիսուս. այսչափ ժամանակս ընդ ձեզ եմ, եւ ոչ ծանեար զիս Փիլիպպէ. որ ետեսն զիս՝ ետես զՀայրն. եւ դու զիարդ ասես՝ եթէ ցոյց մեզ զՀայր: Ոչ հաւատաս՝ եթէ ես ի Հայր, եւ Հայր յիս է. զբանս զոր ես խօսիմ ընդ ձեզ, ոչ եթէ յանձնէ ինչ խօսիմ, այլ Հայրն՝ որ յիս բնակեալ է, նա գործէ զգործսն: Հաւատայք ինձ, եթէ ես ի Հայր՝ եւ Հայր յիս: Ապա թէ ոչ գոնէ վասն գործոցն հաւատացէք ինձ: Եմէն ամէն ասեմ ձեզ, թէ որ հաւատայն յիս, զգործսն զոր ես գործեմ՝ եւ նա գործեսցէ, եւ մեծամեծս եւս քան զնոյնս գործեսցէ. զի ես առ Հայր երթամ: Եւ զոր ինչ խնդրիցէք յանուն իմ, արարից զայն. զի փառաւորեսցի Հայր յԱրդի: Եթէ սիրէք զիս՝ զպատուիրանս իմ պահեսցէք: Եւ ես աղաչեցի զՀայր, եւ այլ մխիթարիչ տացէ ձեզ, զի ընդ ձեզ բնակեսցէ ի յաւիտեան, զճոգին ճշմարտութեան, զոր աշխարհս ոչ կարէ ընդունել. զի ոչ տեսանէ զնա, եւ ոչ ճանաչէ զնա. բայց դուք ճա-

նաչէք զնա, զի առ ձեզ բնակեացէ՝ եւ ընդ ձեզ եղի-
 ցի: Ոչ թողից զձեզ որբս. գամ առ ձեզ: Փոքր միւս
 եւս՝ եւ աշխարհս ոչ եւս տեսանէ զիս, բայց դուք
 տեսանիցէք զիս. զի ես կենդանի եմ, եւ դուք կեն-
 դանի լինելոց էք: Յայնմ աւուր գիտաւ զդուք, զի
 ես ի Հօր խնում՝ եւ դուք յիս՝ եւ ես ի ձեզ: Որ ու-
 նի զպատուիրանս իմ եւ պահէ զնոսա, նա է որ սիրէ
 զիս, եւ որ սիրէն զիս՝ սիրեսցի ի Հօրէ խնմէ. եւ ես
 սիրեցից զնա, եւ երեւեցուցից նմա զիս: Ասէ ցնա
 Յուդա ոչ Սկարիովտացին. Տէր զի՞ եղեւ՝ զի մեզ
 յայտնելոց ես զքեզ՝ եւ ոչ աշխարհի: Պատասխանի
 ետ Յիսուս եւ ասէ ցնա. եթէ որ սիրէ զիս՝ զբանն
 իմ պահեսցէ, եւ Հայր իմ սիրեսցէ զնա. եւ առնա
 եկեսցուք՝ եւ օթեւանս առ նմա արասցուք. եւ որ
 ոչն սիրէ զիս՝ զբանս իմ ոչ պահէ. եւ բանն իմ
 զոր լսէք՝ ոչ է իմ, այլ Հօրն՝ որ առաքեսցն զիս:
 Օչայս խօսեցայ ընդ ձեզ՝ մինչ առ ձեզս եմ: Իսկ
 միտարիչն Հոգին սուրբ՝ զոր առաքեսցէ Հայր յա-
 նուռն իմ, նա ուսուցէ ձեզ զամենայն, եւ յիշեցու-
 ցէ զամենայն՝ որ ինչ ասացի ձեզ: Խաղաղութիւն
 թողում ձեզ, զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ. ոչ
 որպէս աշխարհս տայ՝ տամ ես ձեզ. մի խռովեսցին
 սիրտք ձեր, եւ մի զանգիտեսցեն: Աւարուք, զի ասացի
 ես ձեզ՝ թէ երթամ, եւ գամ առ ձեզ. եթէ սիրէիք
 զիս՝ ապա ուրախ լեալ էր ձեր՝ թէ ես առ Հայր եր-
 թամ, զի Հայր իմ մեծ է քան զիս: Աւ այժմ ասա-
 ցի ձեզ մինչեւ եղեալ. զի յորժամ լինիցի՝ հաւա-
 տաւք: Ոչ եւս այլ շատ խօսեցայ ընդ ձեզ. գայ
 իշխան աշխարհիս այսորիկ՝ եւ յիս ինչ ոչ գտանէ:
 Այլ զի ծանիցէ աշխարհ, եթէ սիրեմ զՀայր, եւ
 որպէս պատուիրեաց ինձ Հայր՝ այնպէս առնեմ, զն
 արիք՝ Գնասցուք աստի:

ՈՂԻ . Շար եւ Կարգ Խօսեցն զին ընկերացն :

Ես եմ որթն ճշմարիտ , եւ Հայր իմ մշակ է : Ըմենայն ուռ որ յիս է՝ եւ ոչ բերէ պտուղ , կտրէ զնա . եւ ամենայն որ բերէ պտուղ՝ սրբէ զնա , զի առաւել եւս պտղաբեր լիցի : Գուք արդէն իսկ սուրբ էք վասն բանին՝ զոր խօսեցայ ընդ ձեզ : Աացէք յիս՝ եւ ես ի ձեզ . որպէս ուռն ոչ կարէ պտուղ բերել յանձնէ իւրմէ , եթէ ոչ իցէ հաստատեալ յորթն , նոյնպէս եւ դուք՝ եթէ ոչ յիս հաստատեալ իցէք : Ես եմ որթ՝ եւ դուք ուռ . որ հաստատեալ է յիս՝ եւ ես ի նա , նա բերէ պտուղ յոյժ . զի առանց իմ ոչ ինչ կարէք առնել : Եթէ ոք ոչ է հաստատեալ յիս , ել նա արտաքս իբրեւ զուռն՝ եւ ցամաքեցաւ , եւ ժողովն զնա եւ ի հօր արկանեն՝ եւ այրի : Եթէ կայցէք յիս՝ եւ բանք իմ ի ձեզ կայցեն , որ ինչ կամիցիք՝ խնդրեսցիք , եւ լինիցի ձեզ : Յայսմիկ փառաւորեցաւ Հայր իմ , զի պտուղ յոյժ բերիցէք . եւ եղիցի իմ աշակերտք : Որպէս սիրեաց զիս Հայր , եւ ես սիրեցի զձեզ . հաստատուն կացէք ի սէր իմ : Եթէ պահիցէք զպատուիրանս իմ , կացցիք ի սէր իմ . որպէս ես զպատուիրանս Հօր իմոյ պահեցի , եւ կամ ի սէր նորա : Զայս խօսեցայ ընդ ձեզ , զի ուրախութիւն իմ ի ձեզ իցէ , եւ ձեր ուրախութիւնն լցեալ եղիցի : Եյս է պատուէր իմ , զի սիրեսցիք զմիմեանս , որպէս եւ ես զձեզ սիրեցի : Մեծ եւս քան զայս սէր ոչ ոք ունի , եթէ զանձն իւր դիցէ ի վերայ բարեկամաց իւրոց : Գուք բարեկամք էք իմ , եթէ առնիցէք՝ զոր եսն պատուիրեմ ձեզ : Ոչ եւս կոչեմ զձեզ ծառայս , զի ծառայն ոչ գիտէ զինչ գործէ Տէրն նորա . այլ զձեզ կոչեցի բարեկամս , զի զամենայն , զոր լուայ ի Հօրէ իմմէ՝ ծանուցի ձեզ : Ոչ եթէ դուք ընտրեցէք զիս . այլ ես ընտրեցի զձեզ , եւ եղի զձեզ . զի դուք երթայցէք՝ եւ պաղաբերք լինիցիք . եւ պտուղն ձեր կացցէ .

եւ զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմմէ յանուն իմ, տացէ ձեզ : Օայս պատուիրեմ, զի սիրեսջիք զմիմեանս : Եթէ աշխարհ զձեզ ատեայ, գիտասջիք զի նախ զիս ատեաց : Եթէ յաշխարհէ աստի էիք՝ աշխարհ զիւրան սիրէր արդեօք : Բայց զի չէք յաշխարհէ, այլ ես ընտրեցի զձեզ յաշխարհէ, վասն այնորիկ ատեայ զձեզ աշխարհ : Յիշեցէք զբանն զոր ասացի ձեզ, թէ ոչ է ծառայ մեծ քան զՏէր իւր. եթէ զիս հալածեցին, ապա եւ զձեզ հալածեսցեն. եթէ զբանն իմ պահեցին, ապա եւ զձերն պահեսցեն : Եյլ զնոյնս արասցեն ընդ ձեզ վասն անուան իմոյ, զի ոչ գիտեն զայն՝ որ առաքեացն զիս : Իմ եթէ չէր եկեալ՝ եւ խօսեցեալ ընդ նոսա, մեղ ինչ ոչ գոյր նոցա. բայց արդ չիք պատճառք վասն մեղաց իւրեանց : Որ զիս ատեայ՝ եւ զՀայրն իմ ատեայ : Եթէ զգործսն չէր գործեալ ի նոսա, զոր ոչ այլ ոք գործեաց, մեղ ինչ ոչ գոյր նոցա, բայց արդ տեսին եւ ատեցին եւ զիս եւ զՀայր իմ : Եյլ զի լցի բանն, որ յօրէնս նոցա զրեալ է, թէ ատեցին զիս տարապարտուց : Բայց յորժամ եկեսցէ միսիթարիչն՝ զոր ես առաքեցից ձեզ ի Հօրէ՝ զՀոգին Ճշմարտութեան, որ ի Հօրէ ելանէ, նա վկայեսցէ վասն իմ. եւ դուք վկայէք՝ զի ի սկզբանէ ընդ իս էք :

Ո՛րք. Մե՜ն է՜ն շար խօսից ընկերացն :

Օայս խօսեցայ ընդ ձեզ՝ զի մի՛ դայթագղեսջիք : Ի Ժողովրդոց իւրեանց հանիցեն զձեզ. այլ եկեսցէ Ժամանակ, զի ամենայն որ սպանանիցէ զձեզ, համարիցի պաշտօն մատուցանել Եստուծոյ : Եւ զայն արասցեն ընդ ձեզ, քանզի ոչ ծանեան զՀայր՝ եւ ոչ զիս : Եյլ եւ զայս խօսեցայ ընդ ձեզ՝ զի յորժամ եկեսցէ Ժամանակ, յիշեցէք թէ ես ասացի ձեզ : Օայս ի սկզբանէ ոչ ասացի ձեզ, քանզի ընդ ձեզ էի : Բայց արդ երթամ ես առ առաքիչն իմ, եւ ոչ ոք ի ձէնջ

հարցանէ յիս թէ յո՞ երթաս: Այլ զի զայս խօսեցայ ընդ ձեզ, արտմութիւն ելեց զսիրտս ձեր: Այլ ես զճշմարիտն ասեմ ձեզ. լաւ է ձեզ եթէ ես երթամ. զի եթէ ես ոչ երթայց՝ մխիթարիչն ոչ եկեացէ առ ձեզ. ապա եթէ երթամ, առաքեցից զնա առ ձեզ: Աւ նա եկեալ յանդիմանեսցէ, զաշխարհ վասն մեզաց եւ վասն արդարութեան եւ վասն դատաստանի: Այսն մեզաց՝ զի ոչ հաւատան յիս. վասն արդարութեան՝ զի առ Հայր իմ երթամ, եւ ոչ եւս տեսանէք զիս. վասն դատաստանի՝ զի իշխան աշխարհիս այսորիկ դատապարտեալ է: Աւս բազում ինչ ունիմ ասել ձեզ՝ այլ ոչ կարէք հանդարտել այժմիկ: Յորժամ եկեսցէ նա Հոգին ճշմարտութեան, առաջնորդեսցէ ձեզ ամենայն ճշմարտութեամբ. զի ոչ եթէ յանձնէ ինչ խօսիցի, այլ զոր լսիցէ՝ խօսիցի, եւ զգալոցն պատմեսցէ ձեզ: Աս զիս փառաւորեսցէ, զի յիմէ անտի առնուցու՝ եւ պատմեսցէ ձեզ: Օհ ամենայն ինչ զոր ունի Հայր՝ իմ է. վասն այնորիկ ասացի ձեզ, թէ յիմէ անտի առնուցու՝ եւ պատմեսցէ ձեզ: Փոքր մի, եւ ոչ եւս տեսանէք զիս, եւ ապա սակաւիկ մի՝ եւ տեսանիցէք զիս. եւ ես երթամ առ Հայր: Ասէին ոմանք յաշակերտաց անտի ցմիմեանս. զինչ է այս՝ զոր ասէ ցմեզ, թէ փոքր մի՝ եւ ոչ տեսանէք զիս, եւ դարձեալ սակաւիկ մի՝ եւ տեսանիցէք զիս, եւ թէ ես առ Հայր երթամ: Աւ ասէին, զինչ իցէ այն փոքր միւս եւսն, չգիտեմք զինչ խօսի: Գիտաց Յիսուս եթէ կամէին ցնա հարցանել, եւ ասէ ցնոսա. վասն այդորիկ խնդրէք ընդ միմեանս՝ զի ասացի թէ փոքր մի՝ եւ ոչ տեսանէք զիս, եւ դարձեալ սակաւիկ միւս եւս՝ եւ տեսանիցէք զիս: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, զի լացջիք եւ ողբասջիք դուք, եւ աշխարհ խնդասցէ. դուք տրտմեսջիք, այլ տրտմութիւն ձեր յուրախութիւն եղիցի: Աին յորժամ ծնանիցի՝ տրտմութիւն է նմա, զի հասեալ է ժամ նորա.

այլ յորժամ ծնցի զմանուկն, ոչ եւս յիշէ զնեղու-
թիւնն վասն խնդութեանն, զի ծնաւ մարդ յաշխարհ:
Եւ դուք այժմ տրտմութիւն ունիք. այլ դարձեալ
տեսից զձեզ, եւ ուրախ լիցին սիրտք ձեր. եւ զուրա-
խութիւն ձեր ոչ որ հանիցէ ի ձէնջ: Եւ յայնմ աւ-
ուր զիս ինչ ոչ հարցանիցէք: Եւ մէն ամէն ասեմ ձեզ՝
զի զոր ինչ խնդրիցէք ի Հօրէ իմմէ յանուն իմ, տա-
ցէ ձեզ: Մինչեւ ցայժմ ոչ ինչ խնդրեցէք յանուն
իմ. խնդրեցէք, եւ առնուցուք. զի ուրախութիւն
ձեր լրեալ իցէ: Օ, այս առակօք խօսեցայ ընդ ձեզ.
եկեացէ ժամանակ՝ յորժամ ոչ եւս առակօք խօսե-
ցայց ընդ ձեզ. այլ յայտնապէս զՀօրէ պատմեցից
ձեզ: Յայնմ աւուր խնդրեսջիք յանուն իմ. եւ ոչ
ասեմ ձեզ՝ եթէ ես ազաչեցից զՀայր վասն ձեր. զի
ինքն իսկ Հայր սիրէ զձեզ՝ զի դուք զիս սիրեցէք, եւ
հաւատացէք՝ եթէ ես յԱստուծոյ ելի: Եւ ի Հօրէ՝
եւ եկի յաշխարհ. դարձեալ թողում զաշխարհ,
եւ երթամ առ Հայր: Ես են ցնա աշակերտքն. ահա
արդ յայտնութեամբ խօսիս. եւ առակ եւ ոչ մի ինչ
ասես: Եւ յժմիկ զիտեմք՝ եթէ զիտես զամենայն. եւ
ոչ ինչ պիտոյ է՝ եթէ որ հարցանիցէ զքեզ. յայսմիկ
հաւատամք եթէ յԱստուծոյ ելեր: Պատասխանի ետ
նոցա Յիսուս, եւ ասէ. այժմ հաւտայք: Եւ հա եկես-
ցէ ժամ, եւ եկեալ իսկ է, զի ցրուեսջիք յիւրաքան-
չիւր տեղիս, եւ զիս միայն թողուցուք. եւ չեմ միայն,
զի Հայր ընդ իս է: Օ, այս խօսեցայ ընդ ձեզ, զի ընդ
իս խաղաղութիւն ունիցիք. յաշխարհի աստ նեղու-
թիւն ունիցիք, այլ քաջալերեցարուք, զի ես յաղ-
թեցի աշխարհի:

ՈՒՆ. Եւ զիս Քրիստոսի զէն ընդհանրեցի:

281. Օ, այս իբրեւ խօսեցաւ Յիսուս, ամբարձ
զաչա իւր յերկինս եւ ասէ. Հայր՝ հասեալ է ժամ,
փառաւորեա զՈրդի քո, զի եւ Որդի քո փառաւորեա-

ցէ զքեզ: Որպէս ետուր նմա իշխանութիւն ամենայն մարմնոյ, զի ամենայնի, զոր ետուր նմա, տացէ զկեանսն յաւիտենականս: Այս են յաւիտենական կեանք, զի ծանիցեն զքեզ միայն ճշմարիտ Աստուած՝ եւ զոր առաքեցեր զՅիսուս Քրիստոս: Եւ զքեզ փառաւորեցի յերկրի. զգործսն կատարեցի, զոր ետուր ցիս՝ զի արարից. եւ այժմ փառաւորեալ զիս Հայր՝ առ ի քէն փառօքն՝ զոր ունէի յառաջ քան զլինելն աշխարհի առ ի քէն: Յայտնեցի զանուն քո մարդկան՝ զորս ետուր ինձ յաշխարհէ. քո էին, եւ ինձ ետուր զնոսա, եւ զբանն քո պահեցին: Արդ զիտացին՝ եթէ զամենայն ինչ զոր ետուր ինձ, առ ի քէն են. զի զբանն՝ զոր ետուր ինձ, ետու նոցա. եւ նոքա ընկալան, եւ ծանեան ճշմարտութեամբ թէ առ ի քէն ելի. եւ հաւատացին եթէ դու առաքեցեր զիս: Արդ՝ ես վասն նոցա աղաչեմ, եւ ոչ վասն աշխարհի աղաչեմ. այլ վասն նոցա՝ զորս ետուրն ինձ, զի քո են: Եւ որ ինչ իմ է, ամենայն քո է. եւ որ ինչ քո է, այն իմ է, եւ փառաւորեալ եմ ի նոսա: Եւ ես ոչ եւս եմ յաշխարհի, եւ նոքա յաշխարհի են, եւ ես առ քեզ դամ: Հայր սուրբ՝ պահեա զնոսա յանուն քո, որով ետուրն ինձ. զի եղիցին մի, որպէս եւ մեք մի եմք: Սինչ էի յաշխարհի ընդ նոսա, ես պահէի զնոսա յանուն քո՝ որով ետուրն ինձ, եւ պահեցի. եւ ոչ դք ի նոցանէ կորեալ, բայց որդին կորստեան, զի զիրն լցցի: Բայց արդ առ քեզ դամ. եւ զայս խօսիմ յաշխարհի, զի ունիցին զուրախութիւն իմ լիով յանձինս իւրեանց: Եւ ետու նոցա զբանն քո, եւ աշխարհս ատեաց զնոսա, զի չեն յաշխարհէ, որպէս եւ ես չեմ յաշխարհէ: Ոչ զայս աղաչեմ, զի բարձցես զնոսա յաշխարհէ, այլ զի պահեսցես զնոսա ի չարէ: Յաշխարհէ աստի չեն, որպէս եւ ես չեմ յաշխարհէ: Սուրբ արա զնոսա ճշմարտութեամբ քով. զի քո բանդ ճշմարտութիւն է: Որպէս զիս առաքեցեր յաշ-

խարհ, եւ ես առաքեցի զնոսա յաշխարհ: Եւ ի վերայ նոցա ես սուրբ առնեմ զանձն իմ, զի եղիցին եւ նոքա սրբեալք ճշմարտութեամբ: Այլ ոչ վասն նոցա միայն աղաչեմ, այլ եւ վասն ամենայն հաւատացելոց բանիւն նոցա յիս. զի ամենեքին մի իցեն, որպէս դու Հայր յիս՝ եւ ես ի քեզ, զի եւ նոքա ի մեզ իցեն զի եւ աշխարհ հաւատացէ՝ եթէ դու առաքեցեր զիս: Եւ ես՝ զփառսն զոր ետուր ինձ, ետու նոցա, զի իցեն մի որպէս եւ մեք մի եմք: Եւ ի նոսա՝ եւ դու յիս, զի եղիցին կատարեալք ի մի. եւ գիտացէ աշխարհ՝ եթէ դու առաքեցեր զիս. եւ սիրեցի զնոսա որպէս դու զիս սիրեցեր: Հայր՝ զորս ետուրն ինձ, կամիմ՝ զի ուր եսն եմ, եւ նոքա իցեն ընդ իս. զի տեսանիցեն զփառսն իմ, զոր ետուրն ցիս. զի սիրեցեր զիս յառաջ քան զլինելն աշխարհի: Հայր արդար՝ եւ աշխարհ զքեզ ոչ ծանեաւ. այլ ես զքեզ ծանեայ, եւ նոքա ծանեան՝ եթէ դու առաքեցեր զիս: Եւ ծանուցի նոցա զանուն քո, եւ ծանուցից. զի սէրն՝ զոր սիրեցեր զիս՝ ի նոսա իցէ, եւ ես ի նոսա:

ԶԱՐԶԱՐԱՆՔ

ՈՒՅ. Յիսուս ի Ղաթաիմի:

282. Օգայս¹ իբրեւ խօսեցաւ Յիսուս, եւ աշակերտօքն հանդերձ յայնկոյս ձորոյն Աեգրոնի. եւ² ելեալ զնաց ըստ սովորութեանն ի լեառն ձիթենեաց. զնացին զհետ նորա եւ աշակերտքն: Յայնժամ³ զայ Յիսուս ընդ նոսա ի գիւղ մի որում անուն էր Ղաթաիմ, ուր⁴ էր պարտէզ, յոր եմուտ ինքն եւ աշակերտքն իւր: Ղաթաիմ եւ Յուդա, որ զնա մատնեւոց էր՝ զտեղին. զի բազում անգամ ժողովեալ էր անդր Յիսուսի աշակերտօքն հանդերձ: Եւ⁵ ասէ ցնոսա, Նստարուք այդր մինչեւ երթայց կացից յաղօթս, յաղօթս⁶ կացէք չմտանել ի փորձութիւն: Եւ⁷ առնու ընդ իւր զՊետրոս եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս, եւ սկսաւ տխրել, տրտմել⁸ եւ հոգալ: Յայնժամ ասէ ցնոսա. տրտում է ոգի իմ մինչեւ ի մահ, կացէք աստ՝ եւ սկեցէք ընդ իս: Եւ մատուցեալ յառաջ սակաւիկ մի՝ մեկնեցաւ⁹ ի նոցանէ իբրեւ քար ընկէց մի, եղ ծունր՝ կայր յաղօթս, եւ ասէր. Հայր՝ եթէ կամիս անցո զբաժակս զայս յինէն. բայց ոչ իմ կամք՝ այլ քոյդ լիցին: Եւ երեւեցաւ նմա հրեշտակ յերկնից՝ եւ զօրացուցանէր զնա: Ընկաւ¹⁰ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր, կաց¹¹ յաղօթս եւ¹² էր ի տագնապի եւ մտադիւրութեամբ եւս կայր յաղօթս, զի¹³ եթէ հնար իցէ՝ անցցէ ի նմանէ ժամն. եւ ասէ. Եբբա, հայր, եթէ¹⁴ հնար իցէ՝ անցցէ բաժակս այս յինէն. ամենայն¹⁵ ինչ քեզ հնարաւոր է, անցո զբաժակս զայս յինէն. բայց ոչ որպէս ես կամիմ՝ այլ որպէս դու: Եւ¹⁶ հոսէին ի նմանէ քրտունք իբրեւ զկայլակս արեան՝ ոլոռն ոլոռն, հեղեալ յերկիր: Եւ յարուցեալ յաղօթիցն՝ եկն առ աշակերտսն, եգիտ զնոսա ի քուն ի

տրտմութենէն, եւ ասէ ցնոսա . զի ննջէք, արիք կացէք յաղօթս՝ զի մի մտանկցէք ի փորձութիւն: Եւ¹ ասէ ցՊետրոս . Սիմոն, ննջե՛ս, այդպէս² ոչ կարացէք մի ժամ արթուն կալ ընդ իս . արթուն կացէք եւ աղօթս արարէք, զի մի անկանկցիք ի փորձութիւն: Հոգիս յօժար է, բայց մարմինս տկար: Եւ³ դարձեալ չոգաւ եկաց յաղօթս եւ զնոյն բան ասաց . Հայր⁴ իմ, եթէ հնար իցէ անցանել յինէն բաժակիս այսմիկ, ապա թէ ոչ արբից զսա, եղիցին կամք քո: Եւ եկեալ միւսանգամ եղիտ զնոսա ի քուն, զի էին աչք իւրեանց ծանրացեալք, եւ⁵ ոչ գիտէին թէ զինչ պատասխանի տայցեն նմա: Եթող⁶ զնոսա եւ գնաց եկաց յաղօթս երրորդ անգամ, եւ դարձեալ զնոյն բան ասաց: Պայ⁷ երրորդ անգամ առ⁸ աշակերտսն եւ⁹ ասէ ցնոսա . ննջեցէք այսուհետեւ եւ հանգերուք, զի հասեալ է վախճան . եկն ժամ՝ եւ ահա մատնի Որդի մարդոյ ի ձեռս մեղաւորաց: Օն արիք գնացուք . զի ահաւասիկ մերձեցաւ՝ որ մատնելոցն է զիս: Եւ մինչ դեռ նա զայն խօսէր, ահա¹⁰ Յուդա Սկարիօտացի¹¹, մի յերկոտասանից անտի, առեալ¹² ընդ իւր զգունդն, եւ ի քահանայապետիցն եւ ի փարիսեցւոց սպասաւորս՝ դայ անդր, եւ¹³ ընդ նմա ամբօխ բազում սրովք եւ բրովք, ջահիւք¹⁴ եւ լապտերօք եւ զինուք, ի քահանայապետիցն¹⁵ եւ ի դպրաց¹⁶ եւ ի ծերոց¹⁷ ժողովբաւ զեանն: Տուեալ էր նշան մատնելին՝ եւ ասէր . ընդ որում ես համբուրեցից՝ նա է, կալջիք զնա՝ եւ տարջիք զգուշութեամբ: Եւ մատուցեալ առաջնորդէր¹⁸ նոցա: Եւ¹⁹ վաղվաղակի մատուցեալ առ Յիսուս, ասէ . Ողջ էր, վարդապետ, եւ համբուրեաց ընդ նմա: Եւ Յիսուս ասէ ցնա . Ընկեր, վասն որոյ եկիրդ, Յուդա²⁰, համբուրելով մատնես զՈրդի մարդոյ: Իսկ²¹ իբրեւ ետես զայն ամենայն եկեալ ի վերայ նորա, եւ եւ ասէ ցնոսա . զո՞ խնդրէք: Պատասխանի ետուն նմա . ըզ- Յիսուս նազովբեցի: Ես է ցնոսա Յիսուս . ես եմ:

Կայր ընդ նոսա եւ Յուդա որ մատնէրն զնա : Իբրեւ
 ասաց թէ ես եմ, յետս յետս չողան՝ եւ զարկան զգետնի :
 Վարձեալ եհարց զնոսա . զո՞ւնդրէք : Եւ նոքա ասեն .
 զՅիսուս Նազովրեցի : Պատասխանի ետ նոցա Յի-
 սուս . ասացի ձեզ թէ ես եմ . արդ՝ եթէ զիս խըն-
 դրէք՝ թոյլ տուք զոցա երթալ : Եւ լըցի բանն՝ զոր
 ասաց . թէ զոր ետուրն ցիս՝ ոչ կորուսից ի նոցանէ՝
 եւ ոչ զոք : Յայնժամ¹ մատուցեալ արկին ձեռս ի
 Յիսուս եւ կալան զնա : Իբրեւ² տեսին որ զնո-
 վաւն էին, որ ինչ եղեւն, ասեն ցնա . Տէր, հար-
 ցուք զնոսա սրով : Իսկ³ Սիմոն Պետրոս, մի⁴
 յայնցանէ որ ընդ Յիսուսին էին, ձգեաց զձեռն եւ
 եհան զսուր իւր եւ եհար զծառայ քահանայապետին
 եւ⁵ ի բաց առ զունկն նորա զաջոյ, եւ էր անուոն ծա-
 ռային Սաղքոս : Պատասխանի⁶ ետ Յիսուս եւ ասէ .
 Թոյլ տուք մինչեւ ցայդ վայր : Եւ մատուցեալ յունկն
 բժշկեաց զնա : Եւ⁷ Յիսուս ցՊետրոս . Երկ զսուրդ
 անդրէն ի պատեանս իւր . զի⁸ ամենեքեան որ սուր
 առնուցուն՝ սրով անկանիցին . զբաժակն⁹ զոր ետ ինձ
 հայր ոչ ըմպիցեմ զնա . թէ¹⁰ համարիցիս՝ թէ ոչ
 կարիցեմ ազաւել զհայր իմ, եւ հասուցանիցէ ինձ
 այսր՝ աւելի քան զերկոտասան դունդս հրեշտակաց :
 Եւ զիս ընդ լնուցուն գիրք՝ թէ այսպէս պարտ է լի-
 նել : Յայնժամ ասաց Յիսուս ցեկեալսն¹¹ ի վերայ
 նորա, քահանայապետն եւ ցիշխանս տաճարին
 եւ ցծերս . Իբրեւ ի վերայ աւագակի ելեք սուսե-
 րօք եւ բրօք՝ ունել¹² զիս . հանապազ առ ձեզ ի տա-
 ճարին, նստէի եւ ուսուցանէի, եւ¹³ ոչ ձգեցէք ձեռս
 յիս, եւ¹⁴ ոչ կալարուք զիս . այլ¹⁵ այս է ձեր ժամ եւ
 իշխանութիւն խաւարի : Եւ¹⁶ այս ամենայն եղեւ զի
 լըցին գիրք մարգարէիցն : Յայնժամ¹⁷ թողին զնա ա-
 շակերտքն ամենեքին՝ եւ փախեան : Եւ ոմն երիտա-
 սարդ զհետ երթայր նորա՝ արկեալ զիւրեւ կտաւ

մի ի մերկուց. ունէին զնա երիտասարդքն: Եւ նորա թողեալ զկտաւն՝ փախեալ մերկ ի նոցանէ:

ՈՒՐ. Քննութիւն է Դատարանի Ապեափայ:

283. Իսկ՝ դունդն եւ հազարապետն եւ սպասաւորք շրէիցն կալսն զՅիսուս՝ եւ կապեցին. եւ ածին զնա նախ առ Աննա՝ որ էր աներ Ապիափայի, որ քահանայապետն էր տարւոյն այնորիկ: Այս այն Ապիափայ էր՝ որ խրատն ետ շրէից, եթէ լաւ է առն միում մեռանել ի վերայ ժողովրդեանն: Իսկ՝ նոցա կալեալ զՅիսուս ածին առ Ապիափա քահանայապետ, ուր ամենայն՝ քահանայապետքն եւ դպիրք եւ ծերք ժողովեալ էին: Եւ Պետրոս զհետ երթայր նորա բացագոյն, եւ՝ միւս աշակերտն: Եւ աշակերտն այն քան զի ծանօթ էր քահանայապետին՝ եմուտ ընդ Յիսուսի ի դաւիթ քահանայապետին: Եւ Պետրոս կայր առ դրանն արտաքոյ: Եւ միւս աշակերտն՝ որ էր ծանօթ քահանայապետին, եւ ասաց ցդռնապանն՝ եւ եմոյծ ի ներքս զՊետրոս մինչեւ ի դաւիթ քահանայապետին: Իբրեւ լուցին կրակ ի մէջ գաւթին, նստէր ընդ սպառաւորսն եւ ջրռնոյր առ լուսովն, եւ (իբրեւ) նստան շուրջ, նստաւ եւ Պետրոս ի մէջ նոցա՝ տեսանել զկատարածն: Եւ քահանայապետն եհարց զՅիսուս վասն աշակերտացն եւ վասն վարդապետութեան նորա: Պատասխանի ետ նմա Յիսուս. ես յայտնապէս խօսեցայ յաշխարհի, ես յամենայն ժամ ուսուցի ի ժողովրդեանն, եւ ի տաճարի անդ՝ ուր ամենայն շրէայք ժողովեալ էին, եւ ի ծածուկինչ ոչ խօսեցայ: Քի հարցանես զիս. հարց զայնոսիկ՝ որ լուսնն, թէ զինչ խօսեցայ ընդ նոսա. ահաւանիկ նոքա դիտեն զինչ ասացի ես: Իբրեւ նա զայն ասաց, մի ոմն ի սպասաւորացն որ անդ կայր, ած ապտակ Յիսուսի՝ եւ ասէ. այդպէս պատասխանի տաս քահանայապետիդ: Եւ Յիսուս ասէ ցնա. եթէ չար

ինչ խօսեցայ՝ վկայեա վասն չարին, իսկ եթէ բարի՝
ընդէր հարկանես զիս : Եւ առաքեաց զնա Լննա կա-
պեալ առ Սայիափա քահանայապետ : Իսկ¹ քահա-
նայապետն եւ ամենայն ատեանն խնդրէին սուտ
վկայութիւն զՅիսուսէ, զի սպանանիցեն զնա : Եւ ոչ
գտանէին ի բազմաց սուտ վկայիցն մատուցելոց . զե²
բազումք սուտ վկայութիւն վկայէին զնմանէ, եւ նման
միմեանց ոչ էին վկայութիւնքն : Յետոյ³ մատուցեալ
երկու սուտ վկայք, յարուցեալ⁴ վկայէին սուտ զնը-
մանէ, եւ ասէին . Թէ մեք լուաք ի դմանէ՝ զի ասէր .
կարօղ⁵ եմ քակել զտաճարն Եստուծոյ եւ զերիս
աւուրս շինել . ես⁶ քակեցից զտաճարդ զայդ ձեռա-
գործ, եւ զերիս աւուրս շինեցից այլ առանց ձեռա-
գործի : Սակայն եւ այնպէս չէր նման վկայութիւն
նոցա : Եպա յարուցեալ քահանայապետն ի մէջ՝
հարցանէր զՅիսուս, եւ ասէր . ոչինչ տաս պատաս-
խանի, զինչ դոքա զքէն վկայեն : Եւ նա լուռ եւեթ
կայր՝ եւ չտայր ինչ պատասխանի : Եւ⁷ իբրեւ այդ եւ
զեւ, ժողովեցաւ ծերակոյտ ժողովողեանն՝ քահանայա-
պետն եւ դպիրք, եւ հանին ածին զնա յատեանն
իւրեանց՝ եւ ասեն, եթէ դու ես Վրիստոսն, ասա
մեզ : Եսէ ցնոսա . եթէ ասացից ձեզ, սակայն ոչ հա-
ւատայք . եւ եթէ հարցից ինչ զձեզ, չտայք ինձ
պատասխանի՝ կամ արձակիցէք : Բայց յայտմ հետէ
նստցի Որդի մարդոյ ընդ աջմէ զօրութեան Եստու-
ծոյ : Եւ ասեն ամենեքին . ուրեմն դու ես որդին Ես-
տուծոյ . եւ նա ասէ ցնոսա . դուք ասէք, թէ ես եմ :
Վարձեալ⁸ քահանայապետն հարցանէր զնա կրկին
անգամ եւ ասէր . Վո՞ւ ես Վրիստոսն որդի Եստու-
ծոյ օրհնելոյն, երգմեցուցանեմ⁹ զքեզ յԵստուած
կենդանի, զի ասասցես մեզ՝ թէ դո՞ւ ես Վրիստոսն
Որդի Եստուծոյ : Եսէ ցնա Յիսուս . դու ասացեր
թէ¹⁰ ես եմ . բայց¹¹ ասեմ ձեզ, յայտմ հետէ տե-
սանիցէք զՈրդի մարդոյ նստեալ ընդ աջմէ զօրու-

Թեանն՝ եւ եկեալ ընդ ամպս երկնից: Յայնժամ՝ քահանայապետն պատառեաց զհանդերձս իւր, եւ ասէ. հայհոյեաց, զի՞ եւս պիտոյ են մեզ վկայք, ահա արդ լուարուք զհայհոյութիւն դորա. զի՞նչ հաճոյ է ձեզ: Առքա պատասխանի ետուն եւ ասեն. մահա պարա է. զի՞նչ¹ եւս պիտոյ է մեզ վկայութիւն, զի մեզէն իսկ լուաք ի բերանոյ դորա: Եւ² ամենեքեան դատապարտեցին զնա թէ մահապարտ է: Յայնժամ³ թքին ընդ երեսս նորա. եւ⁴ արքն որ պահէին զնա՝ այսն առնէին զնովաւ, եւ հարկանէին, (եւ) ծածկէին զերեսս նորա. եւ⁵ կռիւեցին զնա, եւ ոմանք ապտակեցին: Եւ⁶ հարցանէին ցնա եւ ասէին. Մարգարեաց⁷ մեզ, Քրիստոսդ, ո՞վ է որ եհարն զքեզ: Եւ⁸ այլ բազում ինչ հայհոյութեամբ խօսէին ի նա:

ՂԵԹ. Ուրադո-Նի-ն+ Պետրոսի:

284. Իսկ⁹ Պետրոս նստէր արտաքոյ ի խոնարհ¹⁰ ի գաւթին: Մատեաւ¹¹ առ նա աղախին¹² մի քահանայապետին, աղջկն¹³ որ դռնապանն էր, եւ¹⁴ տեսաւ նէ զնա զի¹⁵ նստէր առ լոյսն, հայեցաւ ընդ նա զի¹⁶ ջեռնոյր, եւ¹⁷ ասէ. Եւ սա ընդ նոսա էր՝ որ ընդ նմայն էին. միթէ¹⁸ եւ դո՞ւ յաշակերտաց առնն այնորիկ իցես. եւ դու¹⁹ ընդ Յիսուսի Պաղիկեացոյ էիր: Ասա ուրացաւ առաջի ամենեցուն, եւ ասէ. Ոչ²⁰ եմ. ոչ²¹ գիտեմ զնա, կին դու²² ոչ ճանաչեմ եւ ոչ գիտեմ զինչ դուդ ասես: Այսին²³ անդ ծառայքն եւ սպասաւորք խարոյկ արկեալ. քանզի ցուրտ էր, եւ ջեռնոյին. կայր ընդ նոսա եւ Պետրոս եւ ջեռնոյր: Եւ²⁴ իբրեւ ել յարտաքին գաւթին, եւ հաւ խօսեցաւ: Եւ²⁵ իբրեւ ել նա արտաքս քան զգուռնն ետես զնա այլ կին մի, եւ ասէ ցայնոսիկ որ անգն կային. Եւ սա ընդ Յիսուսի՝ Ազգովրեցոյ էր: Եւ²⁶ յետ սակաւ միոյ այլ ոմն ետես զնա, եւ ասէ. Եւ դու ի նոցանէ ես: Եւ Սիմոն Պետրոս²⁷ կայր անդ եւ ջեռնոյր ասեն ցնա.

Միթէ եւ դո՞ւ յաշակերտաց անտի նորա իցես: Եւ¹ դարձեալ ուրացաւ երդմամբ², եւ³ ասէ թէ Չեմ, ոչ⁴ գիտեմ զայրն: Եւ յետ սակաւ միոյ իբրեւ⁵ ժամ մի անց ի վերայ՝ այլ ոմն ի ծառայից⁶ քահանայապետին, ազգական այնորիկ զորոյ զուենին եհատ Պետրոս, վիճէր եւ⁷ ասէր. Սոցդ եւ սա ընդ նմա էր, քանզի Վարելեացի է. ոչ⁸ ես իսկ տեսի զքեզ ի պարտիզի անդ ընդ նմա: Վարձեալ⁹ մատուցեալ¹⁰ որք կայիննն անդ՝ ասեն ցՊետրոս. Երբարեւ եւ դու ի նոցանէ ես, քանզի¹¹ Վարելեացի ես, եւ¹² խօսք քո յայտ առնեն զքեզ: Վարձեալ¹³ ուրացաւ եւ ասէ. Եյր դու, չգիտեմ զինչ խօսիսդ: Եւ յայնժամ¹⁴ սկսաւ նզովել եւ երզնուլ եւ ասել¹⁵ թէ ոչ գիտեմ զայրն՝ զորմէ դուքդ ասէք: Եւ նոյն ժամայն մինչդեռ¹⁶ նա զայն խօսէր՝ կրկին¹⁷ հաւ խօսեցաւ: Վարձաւ¹⁸ Տէր եւ հայեցաւ ի Պետրոս, եւ¹⁹ յիշեաց Պետրոս զբանն զոր ասաց ցնա Յիսուս՝ թէ չեւ իցէ հաւու երկիցս խօսեալ՝ զի դու երկցս ուրասցիս զիս: Եւ²⁰ ելեալ արտաքս սկսաւ²¹ լալ դառնապէս²²:

ՂԽ. Յիսուս մարմնի Պիղատոսի — Մահ Յոդայի:

285. Իբրեւ²³ այդ եղեւ՝ խորհուրդ արարին ամենայն քահանայապետքն հանդերձ²⁴ ծերովքն եւ դպրօք եւ ամենայն ատեանն վասն²⁵ Յիսուսի սպանանել զնա. Եւ²⁶ յարուցեալ ամենայն բազմութիւն նոցա՝ կապեցին²⁷ զՅիսուս, առին գնացին²⁸, ածին²⁹ զնա ի վանացն³⁰ Սայիափայ յապարանս, եւ³¹ ետուն ի ձեռն Պոնտացոյ Պիղատոսի դատաւորի, Եւ³² էր այդուց, եւ նոքա ոչ մտին յապարանսն դատաւորի, զի մի՛ պղծեսցին, այլ ուտիցեն զզատիկն: Յայնժամ³³ տեսեալ Յուդայի՝ որ մատնեացն զնա, թէ պարտաւորեցաւ, զղջացաւ եւ դարձոյց զարծաթն առ քահանայապետսն եւ ծերս ժողովրդեանն, եւ ասէ. մեղայ, զի մատնեցի զարիւն արար. եւ նոքաասեն, մեղ չէփոյթ՝ դու գիտես: Եւ ըն-

կէց զարծաթն ի տաճարին՝ եւ գնաց. եւ չողաւ խեղ-
դեցաւ : Իսկ քահանայապետիցն առեալ զարծաթն
ասեն. ոչ է արժան ընդունել զայդ ի կորբանն, քան-
զի գինք արեան են : Խորհուրդ արարեալ գնեցին այ-
նու զագարակն բրտի ի գերեզման օտարաց : Ասն
այնորիկ կոչեցաւ ագարակն այն, ագարակ արեան՝ մին-
չեւ ցայսօր : Յայնժամ լցաւ՝ որ ասացաւն ի ձեռն Երե-
միայ մարգարէի : Եւ առին զերեսուն արծաթին զգինս
վաճառելոյն, զոր արկին յորդւոցն Խորայելի, եւ ետուն
զնա յագարակն բրտի. որպէս հրամայեաց ինձ Տէր :

ՂԵՐ. Եֆեսացի Յիսուս առ Պիղատոս :

286. Եւ¹ առ նոսա Պիղատոս արտաքս՝ եւ ասէ.
զի՞նչ չարախօսութիւն մատուցանէք զառնէն զայն-
մանէ : Պատասխանի ետուն եւ ասեն ցնա. եթէ չէր
չարագործ այրն այն, ապա ոչ մատնէաք զնա քեզ :
Եսէ ցնոսա Պիղատոս. առէք զնա դուք, եւ ըստ ձե-
րոց օրինացն դատեցարուք : Եսեն ցնա Հրեայքն.
մեզ ոչ է արժան սպանանել զոք : Զի լոցի բանն
Յիսուսի՝ զոր ասաց, նշանակեալ՝ թէ որով մահու-
մեռանելոց իցէ : Եւ² սկսան չարախօս լինել զնմանէ եւ
ասել. դուք զսա՝ զի թիւրէր զազգս մեր, եւ արդե-
լոյր ի տալոյ հարկս կայսեր, եւ ասէր զանձնէ՝ եթէ
Վրիստոսն իցէ թագաւոր : Եւ մոռ³ միւսանգամ⁴ յա-
պարանան Պիղատոս եւ կոչեաց զՅիսուս, եւ⁵ Յիսուս
եկաց առաջի դատաւորին. եհարց ցնա դատաւորն
եւ ասէ. դո՞ւ ես թագաւորն Հրէից : Պատասխանի⁶
ետ Յիսուս. ի քէ՞ն ասես զայդ՝ եթէ այլք ասացին
քեզ զինէն : Պատասխանի ետ Պիղատոս. միթէ եւ
ես Հրեայ իցեմ. ազգն քո եւ քահանայապետք մատ-
նեցին զքեզ ինձ, զի՞նչ գործեալ է քո : Պատաս-
խանի ետ Յիսուս, իմ արքայութիւն չէ յայսմ աշ-
խարհէ. եթէ յաշխարհէ աստի էր արքայութիւն իմ,
սպասաւորքն իմ մարտնչէին արդեօք՝ զի մի մատնե-

ցայց Հրէից. բայց արդ՝ թագաւորութիւն իմ չէ աստի : Ըսէ ցնա Պիղատոս . ապա թէ այդպէս իցէ, թագաւոր ոմն ես դու : Պատասխանի ետ Յիսուս . դու ասես՝ թէ թագաւոր իցեմ . բայց ես յայդ իսկ ծնեալ եմ, եւ ի դոյն իսկ եկեալ եմ յաշխարհ, զի վկայեցից ճշմարտութեան . ամենայն որ ի ճշմարտութենէն է՝ լսէ բարբառոյ խնոյ : Ըսէ ցնա Պիղատոս . զի՞նչ է ճշմարտութիւն : Օւայս իբրեւ ասաց, դարձեալ ել ատ Հրեայսն՝ եւ ասէ ցքահանայապետսն¹ եւ ցժողովուրդսն . չգտանեմ² ինչ վնաս յառնա յայսմիկ : Եւ³ ի չարախօսելն նորա ի քահանայապետիցն եւ ի ծերոց յոյժ⁴, ոչ ինչ ետ պատասխանի : Իսկ⁵ Պիղատոս դարձեալ հարցանէր զնա . Ոչ լսես, որչափ դոքա հակառակ քո վկայեն . ոչինչ⁶ տաս պատասխանի, տես քանի ամբաստանեն զքէն : Եւ Յիսուս այնուհետեւ ոչ⁷ ինչ ետ պատասխանի եւ⁸ ոչ բան մի՝ մինչեւ զարմանալ (Պիղատոսի) դատաւորին յոյժ : Եւ նոքա պնդէին եւ ասէին, եթէ խռովէլ ժողովուրդս, ուսուցանէ ընդ ամենայն Հրէաստան՝ սկսեալ ի Վալիլէէ մինչեւ ցայսր : Իսկ Պիղատոս իբրեւ լուաւ զՎալիլէէ, եհարցէ թէ Վալիլէացի՞ իցէ այրն : Եւ իբրեւ գիտաց թէ յիշխանութենէն Հերովդի է, ետ տանել զնա ատ Հերովդէս . քանզի եւ նա յԱրուսաղէմ էր յաւուրսըն յայնոսիկ : Եւ Հերովդէս իբրեւ ետես զՅիսուս, ուրախ եղեւ յոյժ, զի ցանկացր ի բազում ժամանակաց տեսանել զնա . քանզի լսէր բազում անգամ զնմանէ, եւ ակն ունէր նշան ինչ լեալ՝ տեսանել ի նմանէ : Հարցանէր զնա բանիւք բազմօք, եւ նա ոչինչ ետ նմա պատասխանի : Այլին քահանայապետքն եւ դպիրք՝ եւ պնդադոյնս չարախօսէին զնմանէ : Երհամարհեաց զնա եւ Հերովդէս հանդերձ իւրովք զօրականօքն . եւ այսն արարեալ, արկ զնովաւ հանդերձս սպիտակս, եւ ետ տանել անդրէն ատ Պիղատոս : Եւ

եղեն բարեկամք Հերովդէս եւ Պիղատոս յաւուր
յայնմիկ. քանզի յառաջ թշնամիք էին միմեանց:

ՂԻՄԻ. Յետո՞ւ ընդ լայր հաճարի Կան զՌարաբբայ —
Տանջէ — Պարաբբայ:

287. Կոչեաց¹ Պիղատոս զքահանայապետն եւ զիշխանս եւ զժողովուրդն, եւ ասէ, ցնոսա. ածէք մատուցէք ինձ զայս զայս իբրեւ զխոտորեցուցիչ ժողովրդեանն. եւ ահա ասիկ առաջի ձեր դատեցայ, եւ վնաս ինչ ոչ գտի յառնս յայնմիկ՝ զորոյ դուք չարախօսեքդ զդմանէ. այլ եւ ոչ Հերովդէս, քանզի ետու տանել զդա առ նա: Եւ արդ՝ ոչինչ մահու արժանի է գործեալ դորա. խրատեցից զդա, եւ արձակեցից: Օհ հարկ էր մի մի ըստ տօնի արձակել նոցա կապեալ² մի զոր կամէին, ունէին յայնժամ՝ կապեալ մի նշանաւոր որում անուն էր Յեսու Ռարաբբա. եւ³ էր Ռարաբբայն այն աւագակ, կապեալ⁴ ընդ խռովչան՝ որոց ի խռովելն այր մի ապանեալ էր: Ի ձայն բարձր սկսաւ աղաղակել ամբոխն եւ խնդրել, որպէս սովոր էր, զի արձակեսցէ նոցա զՌարաբբայն: Իբրեւ⁵ ժողովեցան՝ պատասխանի ետ Պիղատոս, եւ ասէ ցնոսա. Եւ⁶ եւ ոչ մի ինչ պատճառս գտանեմ ի նմա. բայց է ձեր սովորութիւն, զի զմի ոք արձակեցից ձեզ ի զատկիս. արդ՝ կամիք զի արձակեցից ձեզ զԹագաւորն Հրէից, զո՞ր⁷ կամիք յերկուց աստի զի արձակեցից ձեզ. զՅեսու Ռարաբբայ եթէ զՀիսուս զանուանեալն Վրիտոս: Վանդի⁸ գիտէր՝ թէ առ նախանձու մտանեցին զնա: Եւ⁹ մինչ նստէր յատենին, առաքեաց առ նա կինն իւր՝ եւ ասէ. չկայ ինչ քո եւ արդարոյն այնորիկ, զի բազում անցք անցին ընդ իս այսօր յանուրջս վասն նորա: Իսկ քահանայապետն եւ ծերք հաւանեցուցին զժողովուրդն, զի խնդրեսցեն զՌարաբբայն՝ եւ զՀիսուս կորուսցեն: Պատասխանի ետ դատաւորն՝ եւ ասէ ցնոսա. զո՞ր¹⁰ կամիք զի արձակեցից ձեզ յերկուց աստի: Եւ¹⁰ նոքա

աղաղակէին ամենայն բազմութեամբն եւ ասէին. Ռարձ
զդա եւ արձակեա մեզ զՌարաբբա: Պարձեալ¹ պա-
տասխանի ետ եւ ասէ ցնոսա. — քանզի² կամէր ար-
ձակել զՅիսուս — խել³ զի՞նչ կամիք թէ արարից
զարքայն Հրէից, զանուանեալն⁴ Վրիստոս: Եւ⁵ նո-
քա դարձեալ աղաղակէին (ամենեքեան⁶) յուզեալք⁷
ի քահանայապետիցն, եւ⁸ ասէին. Ի խաչ հան զդա:
Եւ նա երիցս ասէ ցնոսա. Օհ⁹ չար արար սա, ոչ
ինչ փնաս մահու գտի ի սմա. խրատեցից զսա եւ ար-
ձակեցից: Եւ⁹ նոքա առաւել եւս աղաղակէին.
եւ¹⁰ ստիպէին մեծաձայն, եւ խնդրէին զնա ի խաչ
հանել, եւ զօրանային բարբառք նոցա եւ քա-
հանայապետիցն: Յայնժամ¹¹ առ Պիղատոս զՅիսուս
եւ դան եհար: Եւ¹² զինուորքն դատաւորին¹³ առին
զՅիսուս յապարանս, տարան¹⁴ զնա ի ներքս ի դա-
ւիթն՝ ուր հրապարակն էր, եւ¹⁵ ժողովեցին ի վերայ նո-
րա զամենայն զգուռն: Սերկացին զնա, եւ արկին
զնովաւ քղամիդ կարմիր: Եւ բոլորեալ պսակ ի փշոց՝
եղին ի գլուխ նորա, եւ եղէգն յաջոյ ձեռին նորա.
եւ¹⁶ գային առ նա, եւ¹⁷ ի ծունր իջեալ առաջի նո-
րա՝ կատակէին, եւ¹⁸ սկսան ողջոյն տալ նմա, եւ¹⁹
ասէին. Ողջ եր, թագաւոր Հրէից. եւ²⁰ հանէին նմա
ապտակս. եւ²¹ ծիծէին զգլուխն եղեգամբ եւ թքա-
նէին ընդ երեսս նորա, եւ ի ծունր իջեալ՝ երկիր
պագանէին նմա: Եւ²² դարձեալ Պիղատոս արտաքս
եւ ասէ ցնոսա. ահա ածեմ զնա արտաքս առ ձեզ,
զի գիտասջիք թէ ես փնաս ինչ ի նմա ոչ գտանեմ:
Եւ Յիսուս արտաքս. եւ ունէր պսակ ի փշոց՝ եւ
հանդերձ ծիրանի, եւ ասէ ցնոսա. Ըհա այրդ ցձեզ:
Իբրեւ տեսին զնա քահանայապետքն եւ սպասաւորք,
զաղաղակ բարձին՝ եւ ասեն. Ի խաչ հան զդա: Ըսէ
ցնոսա Պիղատոս. առէք զդա ի ձեզ, եւ ձեզէն հանէք
ի խաչ. զի ես ի դմա փնաս ինչ ոչ գտանեմ: Պա-
տասխանի ետուն նմա Հրեայքն. մեք օրէնս ունիմք,

եւ ըստ օրինաց մերոց պարտի մեռանել . զի զանձն իւր որդի Աստուծոյ արար : Իբրեւ լուաւ զբանս զայս Պիղատոս , առաւել եւս երկեալ : Եւ մուտ դարձեալ անդրէն յապարանսն , եւ ասէ ցՅիսուս . ուստի՞ ես դու . եւ Յիսուս ոչ ետ նմա պատասխանի : Ասէ ցնա Պիղատոս . ընդ իս ոչ խօսիս , ոչ գիտես եթէ իշխանութիւն ունիմ հանել զքեզ ի խաչ , եւ իշխանութիւն ունիմ արձակել զքեզ : Պատասխանի ետ Յիսուս . ոչ ունէիր դու իշխանութիւն ի վերայ իմ եւ ոչ մի , եթէ ոչ էր տուեալ քեզ ի վերուստ . վասն այնորիկ որ մատնեացն զիս քեզ , նորա մեծ մեղք են : Եւ յայնմանէ Պիղատոս խնդրէր արձակել զնա . եւ Հրեայքն աղաղակէին եւ ասէին . եթէ զդա արձակես՝ չես բարեկամ կայսեր . ամենայն ոք որ թագաւոր կոչէ զանձն իւր , հակառակ է կայսեր : Իսկ Պիղատոս իբրեւ լուաւ զբանս զայսոսիկ , ած զՅիսուս արտաքս եւ նստաւ ի վերայ բեմին , ի տեղւոյն որ կոչէր քարայտակ , եւ երբայեցերէն Ասպպաթա : Եւ ուրբաթն զատկի . եւ էր ժամ իբրեւ վեցերորդ եւ ասէ ցՀրեայսն , ահա թագաւորդ ձեր ցձեղ : Եւ նոքա աղաղակէին . բարձ ի մէնջ , բարձ ի մէնջ եւ հան զդա ի խաչ : Ասէ ցնոսա Պիղատոս . ես զթագաւորդ ձեր ի խաչ հանիցեմ : Պատասխանի ետուն քահանայապետքն , չիք մեր թագաւոր բաց ի կայսերէ : Եւ¹ տեսեալ Պիղատոսի թէ ոչ ինչ օգնէ՝ այլ առաւել խռովութիւն լինի , առեալ ջուր՝ լուաց զձեռս առաջի ժողովրդեանն՝ եւ ասէ . քաւեալ եմ ես յարենէ արդարոյդ այդորիկ . դուք գիտասջիք : Պատասխանի ետ ամենայն ժողովուրդն՝ եւ ասէ . արիւն դորա ի վերայ մեր եւ ի վերայ որդւոց մերոց : Իսկ² Պիղատոս իբրեւ զմիտս կամեցաւ հաճել զամբոխին , հաւանեցաւ³ առնել զհայցուածս նոցա : Երձակեաց նոցա զՎարաբբայն՝ զոր վասն խռովութեան եւ սպանութեան արկեալ էր ի բանտ , զոր եւ խնդրէինն իսկ ,

եւ¹ զՅիսուս դան հարեալ՝ մասնեաց² կամաց նոցա,
զե³ խաչեացի:

ՂԽԳ. Խաչելն-իւն է- մահ Յիսուսի:

288. Եւ⁴ առեալ տանէին (զՅիսուս): Եւ⁵ իբրեւ
կատակեցին, մերկացին զքղամիդն եւ զծիրանիս, եւ
զգեցուցին նմա զիւր հանդերձ, եւ ածին արտաքս զի
ի խաչ հանցեն զնա: Եւ⁶ բարձեալ էր ինքնին զխա-
չափայտն, եւ ելանէր ի տեղին որ անուանէր դադա-
թան եւ կոչէր երրայեցերէն Վողգոթա: Իբրեւ⁷ ա-
ռին զնացին զնա, գտին⁸ այր մի Աիւրենացի՝ անուն
Սիմէոն որ⁹ ընդ այն անցանէր, եկեալ յանդէ, զհայրն
Եղեքսանդրի եւ Ռուփայ. զնա¹⁰ կալան պահակ, զի
բարձցէ զխաչն նորա. եւ¹¹ եղին ի վերայ նորա զխաչն
բերել զկնի Յիսուսի: Եւ երթայր զհետնորա բազմու-
թիւն ժողովրդեանն, եւ կանանց՝ որ կոծէին եւ աշխա-
րէին զնա: Վարձաւ Յիսուս եւ ասէ ցնոսա. դատերք Ե-
րուսաղէմի՝ մի լայք ի վերայ իմ, այլ լացէք ի վերայ ան-
ձանց եւ ի վերայ որդւոց ձերոց: Օ, ի եկեացեն աւուրք,
յորս ասիցեն՝ թէ երանի ամլոց եւ որովայնից՝ որ ոչ
ծնան, եւ ստեանց՝ որ ոչ դիեցուցին: Յայնժամ սկսա-
նիցին ասել լերանց թէ անկերուք ի վերայ մեր, եւ բլրոց
թէ ծածկեցէք զմեզ: Օ, ի եթէ ընդ փայտ դալար
ղայս առնեն, ընդ չորն զի՞նչ լինիցի: Եւ¹² ածին
երկուս չարագործս՝ սպանանել ընդ նմա: Եւ¹³ ածին
զնա ի Վողգոթա, տեղի մի՝ որ թարգմանի տեղի
կառավելոյ: Եւ¹⁴ տուն¹⁵ նմա ըմպել զինի զմուսեալ
ընդ¹⁵ լեղի խառնեալ եւ իբրեւ ճաշակեաց՝ ոչ կամէր
ըմպել: Եւ¹⁶ ժամ երրորդ, եւ հանին զնա ի խաչ,
եւ¹⁷ ընդ նմա երկուս չարագործս՝¹⁸ զոմն ընդ աջմէ եւ
զոմն ընդ ձախմէ խաչեցին եւ¹⁹ ի միջի զՅիսուս: Եւ²⁰
լցաւ գիրն որ ասէ, թէ Բնդ անօրէնս համարեցաւ:
Եւ²¹ Յիսուս ասէ. Հայր, թող դոցա, զի ոչ գիտեն
զինչ գործեն: Վրեաց²² եւ տախտակ Վիդատոս եւ եղ ի

վերայ խաչին . եւ էր գիր¹ փնասու նորա : Աւ² եղին
 ի վերայ գլխոյ նորա դրեալ զփնաս նորա, թէ Այս է
 Յիսուս³ Նազովրեցի՝ թաղաւոր Հրէից : Օյսն տախ-
 տակ ընթերցան բազումք ի Հրէից, զի մօտ էր ի քա-
 ղաք անդր տեղին՝ ուր խաչեցաւն Յիսուս . եւ էր
 դրեալ երբայցերէն, դաղմատերէն եւ յունարէն :
 Ասենց՝ Պիղատոս քահանայապետքն Հրէից . մի գրեր
 թաղաւոր Հրէից, այլ թէ նա ասաց՝ թաղաւոր եմ
 Հրէից : Պատասխանի ետ Պիղատոս . զոր ինչ գրեցի՝
 գրեցի : Իսկ զինուորքն իբրեւ հանին ի խաչ զՅի-
 սուս, առին զհանդերձս նորա՝ եւ արարին չորս մա-
 սունս, իւրաքանչիւր զինուորի մասն՝ արկեալ⁴ վիճակս
 ի վերայ թէ ո՞ զինչ առնուցու : Իսկ⁵ զպատմութեանն՝
 քանզի էր առանց կարանի՝ ի վերուստ փոր անկեալ
 ամենեւին, ասենց միմեանս . մի պատառեսցուք զայդ,
 այլ արկցուք վիճակս ի վերայ դորա՝ ում եւ ելցէ :
 Օի լլցցի գիրն՝ որ ասէ . բաժանեցին զհանդերձս իմ
 յիւրեանս, եւ ի վերայ պատմութեանի իմոյ վիճակս
 արկին : Օ ինուորքն զայս ինչ գործեցին : Աւ⁶ նստեալ
 պահէին զնա : Աւ⁷ որ անցանէինն՝ հայհոյէին զնա,
 շարժէին զգլուխս իւրեանց, եւ ասէին . վահ որ քա-
 կէիր զտաճարն, եւ զերիս աւուրս շինէիր զնա . ա-
 պրեցո զքեզ, եթէ որդի ես Աստուծոյ՝ եջ ի խա-
 չէդ : Աւ⁸ կայր ժողովուրդն հայեցեալ . անգոսնէին
 զնա իշխանքն հանդերձ նոքօք : Նոյնպէս⁹ եւ քահա-
 նայապետքն ձաղէին հանդերձ դպրօքն եւ ասէին .
 Օյսս ապրեցոյց՝ զինքն ոչ կարէ ապրեցուցանել . եւ
 թէ թաղաւոր է Իսրայելի իջցէ այժմ ի խաչէդ՝ եւ
 հաւատասցուք դմա . ապրեցուցէ զանձն¹⁰ եթէ դա է
 Վրիսատոս որդի Աստուծոյ ընտրեալն . իջցէ¹¹ այժմ ի
 խաչէ այտի, զի տեսցուք եւ հաւատասցուք դմա . եւ
 թէ¹² յուսացաւ յԱստուած՝ փրկեսցէ այժմ զդա, եւ
 թէ կամի զդա . քանզի ասաց թէ Աստուծոյ որդի եմ :
 Այս¹³ առնէին զնա եւ զինուորքն՝ եկեալ առաջի

մատուցանէին նմա քացախ եւ ասէին. եթէ դու ես
 թաւաւորն Հէթից՝ փրկեա զանձն քո: Խսկ մի ոմն ի
 կախելոց չարագործացն հայհոյէր զնա, եւ ասէր.
 ոչ դու ես Վրիստոսն՝ փրկեա զանձն քո եւ
 զմեզ: Պատասխանի ետ ընկերն սաստելով նմա եւ
 ասէ. չերկնչիս դու յԱստուծոյ՝ զի ի նմին պատժի
 կաս: Եւ մեք յիրաւի, զի արժանի՝ որոց գործեցաքն՝
 առնումք զհատուցումն. եւ սա ապիրատ ինչ ոչ
 գործեաց: Եւ ասէ ցՅիսուս. յիշեա զիս Տէր՝
 յորժամ դայցես արքայութեամբ քով: Եւ ասէ ցնա
 Յիսուս. ամէն ասեմ քեզ. այսօր ընդ իս իցես ի
 զրախտին: Եւ¹ կային առ խաչին Յիսուսի մայրն նո-
 րա, եւ քոյր մօր նորա Մարիամ Աղէովպայ, եւ
 Մարիամ Մագդաղենացի: Յիսուս իբրեւ ետես զմայրն
 եւ զաշակերտն՝ զոր սիրէր, զի կայր մօտ. ասէ ցմայրն,
 կին դու՝ ահա որդի քո: Ապա ասէ ցաշակերտն՝ ահա
 մայր քո: Եւ յայնմ ժամանակէ առ աշակերտն զնա
 առ իւր: Եւ² էր իբրեւ վեցերորդ ժամ. եւ խաւար
 եղեւ ի վերայ ամենայն երկրի մինչեւ ցիններորդ ժամ.
 խաւարեցաւ արեգակն: Եւ³ զինն ժամաւն գոչեաց Յի-
 սուս ի ձայն մեծ եւ ասէ. էլի՛ էլի՛ լամա տաքա-
 թանի. այս ինքն է, Աստուած իմ՝ Աստուած իմ,
 ընդէր թողեր զիս: Ոմանք յայնցանէ որ անդն կային,
 իբրեւ լուան՝ ասէին. զՆղիայ կարդաց դա: Յետ⁴
 այսորիկ իբրեւ գիտաց Յիսուս, եթէ ահա ամենայն
 ինչ կատարեալ է. զի կատարեսցի գիրն, ասէ. ծա-
 րաւի եմ: Եւ անդ կայր աման ինչ լի քացախով:
 Եւ⁵ վաղվաղակի ընթացաւ մի ոմն ի նոցանէ առ ըս-
 պունդ լի քացախով հարեալ յեղեգան ետ ըմպել
 նմա, եւ⁶ ասէ. թող տուր տեսցուք եթէ գայ Եղիա
 իջուցանել զդա. եւ⁷ կէսքն ասէին. թող տեսցուք
 եթէ գայ Եղիա փրկել զդա: Իբրեւ⁸ առ Յիսուս
 զքացախն հանդերձ լեղւովն, ասէ. Ամենայն ինչ կա-
 տարեալ է: Եւ⁹ դարձեալ աղաղակեաց ի ձայն մեծ.

Հայր¹ ի ձեռս քո աւանդեմ զհոգի իմ: Օ, այս իբրեւ
ասաց, խոնարհեցուցեալ² զգլուխ՝ աւանդեաց զոգին:

288. Եւ³ ահա փարազոյր տաճարին ցեւաւ յեր-
կուս՝ ի վերուստ մինչեւ ի վայր, եւ եկիր շարժեցաւ,
եւ վէմք պատառեցան: Եւ գերեզմանք բացան, եւ
բազում մարմինք ննջեցելոց սրբոց յարեան: Եւ ե-
լեալ ի գերեզմանաց յետ յարութեան նորա, մտին ի
քաղաքն սուրբ, եւ երեւեցան բազմաց: Եւ⁴ տեսեալ
հարիւրապետին որ անդ կայր, զոր⁵ ինչ եղեն, եթէ⁶
աղաղակեաց եւ հհան զուգի, փառաւոր⁷ արար զԱս-
տուած եւ ասէ. Երդարեւ այրս այս արդար էր, ար-
դարեւ⁸ այրս այս որդի Աստուծոյ էր: Եւ⁹ որ ընդ նմա
պահէին զՅիսուս իբրեւ տեսին զշարժումն եւ զե-
ղեալն, երկեան յոյժ եւ ասեն. Երդարեւ Աստու-
ծոյ որդի էր սա: Եւ¹⁰ ամենայն ժողովուրդքն որ ե-
կեալ էին, եւ տեսանէին զտեսիլն զայն եւ զգործ,
բախէին զկուրծս՝ եւ դառնային: Այլին եւ ամենայն
ծանօթքն նորա ի հեռաստանէ. եւ կանայք որ եկեալ
էին զհետ նորա ի Գալիլեէ՝ տեսանէին զայն. յորս¹¹
էր Մարիամ Մագդաղենացի եւ Մարիամ Յակով-
բայ փոքրիկն եւ Յովսեայ մայրն եւ Սողոմէ՝ մայր¹²
որդւոցն Օւբեդեայ. որք յորժամ¹³ էրն ի Գալիլեա՝
զհետ շրջէին նորա եւ պաշտէին զնա, եւ այլ բազում
կանայք, որք ընդ նմա իսկ ելեալ էին յԱրուսաղէմ:

ՃԵՄԻ. Խոյո-ն Կիգա- — Թապո-ն:

290. Իսկ¹⁴ Հրեայքն՝ քանզի ուրբաթ էր, զի մի՝
անդէն ի խաչին ագանիցին մարմինքն մինչեւ ցշա-
բաթն, զի էր օր մեծ շաբաթունն այնորիկ. աղաչե-
ցին զՊիղատոս՝ զի խորտակեցեն զբարձս նոցա՝ եւ
բարձցին: Եւկին զնոսորքն, եւ զառաջնոյն խորտակե-
ցին զբարձս, նոյնպէս եւ զմիւսոյն՝ որ ընդ նմա ի
խաչն ելեալ էր: Բայց իբրեւ եկին առ Յիսուս՝ եւ
տեսին զի այն ինչ մեռեալ էր, ոչ խորտակեցին

զբարձս նորա . այլ մի ոմն ի վինուորացն տիգաւ խոցեաց զկողս նորա . եւ ել վաղվաղակի արիւն եւ ջուր : Եւ որ ետեսն՝ վկայեաց , եւ ճշմարիտ է վկայութիւն նորա . եւ նա գիտէ թէ ճշմարիտ ասէ , զի եւ դուք հաւատասցէք : Եյս եղեւ՝ զի լլցցի գիրն , եթէ ոսկր նորա մի՝ փշրեսցի . եւ դարձեալ միւս գիր ասէ , եւ թէ հայեսցին ի նա՝ յոր խոցեցինն :

291. Յետ այսորիկ իբրեւ¹ երեկոյ եղեւ , քանզի ուրբաթ էր՝ որ ի շաբաթն մտանէր , եկն² այր մի մեծատուն անուն³ Յովսէփ , այր⁴ պարկեշտ նախարար , բարեգործ⁵ եւ արգար . սա չէր միաբանեալ ընդ խորհուրդս եւ ընդ գործս նոցա . յԱրիմաթեայ քաղաքէ Հրէից , որ եւ ինքն իսկ ակնունէր արքայութեան Աստուծոյ : Սա մատուցեալ համարձակեցաւ⁶ եմուտ առ Պիղատոս , (քանզի էր) աշակերտ⁷ Յիսուսի ի ծածուկ վասն ահին Հրէից , խնդրեաց⁸ զմարմինն Յիսուսի : Եւ Պիղատոս զարմացաւ թէ այնչափ վաղ մեռաւ . եւ կոչեցեալ առ ինքն զհարիւրապետն , եհարց զնա եւ ասէ՝ թէ արդարեւ այնչափ վաղ մեռաւ : Եւ իբրեւ ստուգեաց ի հարիւրապետէ անտի , շնորհեաց զմարմինն Յովսէփայ : Եւ⁹ եկն եւ եբարձ զնա : Եկն եւ Նիկողեմոս՝ որ եկեալն էր առ Յիսուս ի գիշերի զառաջինն , եւ եբեր զմուսս խառն ընդ հալուէս՝ իբրեւ լտերս հարիւր : Եւ¹⁰ Յովսէփ գնեաց կտաւ եւ իջուցեալ զնա պատեաց կտաւովն : Առին¹¹ զմարմինն Յիսուսի , եւ պատեցին կտաւովք՝ խնկովք հանդերձ , որպէս օրէն էր Հրէից պատել : Եւ էր ի տեղւոջն յորում խաչեցաւ՝ պարտեղ . եւ ի պարտիզի անդ գերեզման նոր , յորում ոչ ոք երբեք էր եղեալ : Անդ վասն ուրբաթուն Հրէից՝ զի մօտ էր գերեզմանն՝ եղ¹² (Յովսէփ զՅիսուս) ի նոր գերեզմանի զոր փորեաց ի վիմի . եւ թաւալեցուցեալ կափարիչ դրան գերեզմանին վէմ մի մեծ՝ գնաց : Եւ օրն¹³ էր ուրբաթ , եւ շաբաթ լուսանայր : Եւ երթային զհետ նորա կա-

նայք՝ որ եկեալ էին ընդ նմա ի Պաղիլէէ, նստէին¹ հանդէպ գերեզմանին, տեսին² զտեղին ուր եղաւ, եւ³ որպէս եղաւ մարմին նորա: Վարձան եւ պատրաստեցին խունկս եւ իւղս՝ եւ ի շաբաթուն հանդարտեցին վասն պատուիրանին: Եւ⁴ ի վաղիւ անդր՝ որ է յետ ուրբաթուն, ժողովեցան քահանայապետքն եւ փարիսեցիքն առ Պիղատոս, եւ ասեն. Տէր, յիշեցաք զի մոլորեցուցիչն այն ասէր՝ մինչ կենդանին էր, թէ յետ երկց աւուրց յառնեմ: Արդ՝ հրամայեա զգուշանալ գերեզմանին մինչեւ ցերիս աւուրս, գուցէ եկեալ աշակերտքն զիշերի՝ գողանայցեն զնա, եւ ասիցեն ժողովրդեանն, թէ յարեաւ ի մեռելոց. եւ լինիցի յետին մոլորութիւնն չար քան զառաջինն: Եւսէ ցնոսա Պիղատոս. ունիք զգորականն, երթայք զգուշացարուք որպէս եւ զիտէք: Եւ նոքա երթեալ զգուշացան գերեզմանին, եւ կնքեցին զվէմն հանդերձ զօրականօքն:

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՂԻՒԵ. Առաջին է- երկրորդ յայտնութիւն:

292. Եւ⁵ յերեկոյի շաբաթուն՝ յորում լուսանայր միաշաբաթին, Մարիամ⁶ Մագդաղենացի եւ Մարիամ Յակովբայ եւ Սողոմէ չոգան պատրաստեցին խունկս զի եկեսցեն եւ օծցեն զնա: Եւ ընդ առաւօտս միաշաբաթուն ընդ⁷ արշալուրշսն, զան⁸ ի գերեզմանն ընդ արեւադալն, բերին⁹ զխունկսն զոր պատրաստեցին, եւ¹⁰ ասէին ցմիմեանս. Ով թաւալեցուսցէ մեզ զվէմն ի դրաց գերեզմանին: Եւ¹¹ ահա շարժումն մեծ եղեւ. զի հրեշտակ Տեառն իջեալ յերկնից՝ մատուցեալ ի բաց թաւալեցոյց զվէմն ի դրաց անտի, եւ նստէր ի վերայ նորա. եւ էր տեսիլ նորա իբրեւ զփայլակն, եւ հանդերձ նորա սպիտակ իբրեւ զձիւն: Եւ յահէ անտի նորա խռովեցան պահանքն, եւ եղեն իբրեւ զմեռեալ: Եւ¹² հայեցեալ (կանանցն) տեսին զվէմն¹³ թաւալեցուցեալ ի գերեզ-

մանէ անտի. քանզի¹ էր մեծ յոյժ: Եւ մտեալ ի ներքս ի գերեզմանն, ոչ² գտին զմարմին Տեառն Յիսուսի: Եւ³ ընթանայ (Մարիամ Մագդաղենացի) եւ գայ առ Սիմոն Պետրոս եւ միւս աշակերտն՝ զոր սիրէին Յիսուս, եւ ասէ ցնոսա. բարձին զՏէր ի գերեզմանէ անտի, եւ ոչ գիտեմ՝ ուր եղին զնա: Եւ Պետրոս եւ միւս աշակերտն՝ եւ գային ի գերեզմանն: Ընթանային երկոքեան ի միասին. եւ միւս աշակերտն յառաջեաց ընթացաւ վաղագոյն քան զՊետրոս՝ եւ եկն նախ ի գերեզմանն: Եւ խոնարհեալ տեսանէ՝ զի կային անդ կտաւքն, բայց ի ներքս ոչ եմուտ: Եկն եւ Սիմոն Պետրոս՝ որ գայրն զկնի նորա. եւ եմուտ ի գերեզմանն, եւ տեսանէ զկտաւան՝ զի կային անդ. եւ վարչամակն որ էր ի վըռիս նորա՝ ոչ ընդ այլ կտաւսն կայր. այլ ուրոյն ծալեալ ի մի կողմն: Յայնժամ եմուտ եւ միւս աշակերտն, որ եկեալն էր յառաջագոյն ի գերեզմանն, ետես եւ հաւատաց. զի չեւ եւս գիտէին զգիրս՝ թէ պարտ է նմա ի մեռելոց յառնել: Չորօրն դարձեալ առ միմեանս աշակերտքին: Եւ⁴ գնաց (Պետրոս), ընդ միտս զարմացեալ թէ զի՛նչ եղեւ: Եւ եղեւ ընդ հիանալն նոցա (կանանցն) վասն այնորիկ, եւ ահա արք երկու հասին առ նոսա ի հանգերծս լուսաւորս: Բայց⁵ Մարիամ կայր արտաքոյ գերեզմանին՝ եւ լայր. եւ մինչդեռ լայր՝ խոնարհեցաւ ի գերեզմանն, եւ տեսանէ երկուս հրեշտակս ի սպիտակս, զի նստէին մի ի սնարից եւ մի յանոտից՝ ուր կայր մարմինն Յիսուսի: Եւ նոքա ասեն ցնա. կին դու զի՞ լսա: Եւսէ ցնոսա. զի բարձին զՏէրն իմ ի գերեզմանէ աստի, եւ ոչ գիտեմ՝ ուր եղին զնա: Օայս իրրեւ ասաց, դարձաւ ի թիկունս կոյս: Եւ յարուցեալ⁶ Յիսուս առաւօտուն առաջինն միաշաբաթուն՝ երեւեցաւ Մարիամու Մագդաղենացւոյ, յորմէ հանեալ էր զեօթն դեւն. եւ⁷ տեսանէ զՅիսուս զի կայր, եւ ոչ գիտէր թէ Յիսուս իցէ:

Ասէ ցնա Յիսուս. կին դու՛ զե՞ լաս, զե՞ խնդրես:
 ‘Նմա այսպէս թուեցաւ՝ թէ պարտիկպանն իցէ, ասէ
 ցնա. Տէ՛ր՝ եթէ դու բարձեր զնա՝ ասա ինձ ուր եղի՛ր
 զնա, զի ես առից զնա: Ասէ ցնա Յիսուս. Մարիամ:
 Եւ նա դարձաւ, եւ ասէ ցնա երրայեցերէն. բաբու-
 նի, որ թարգմանի՝ վարդապետ: Ասէ ցնա Յիսուս.
 մի մերձենար յիս, զի չեւ եւս ելեալ եմ առ Հայր
 իմ. այլ երթ դու առ եղբարսն իմ, եւ ասա ցնոսա.
 ելանեմ ես առ Հայրն իմ՝ եւ առ Հայր ձեր, եւ Աս-
 տուածն իմ՝ եւ Աստուած ձեր: Գայ Մարիամ
 Մագդաղենացի՝ եւ պատմէ աշակերտացն, որ¹ ընդ
 նմայն էին, մինչդեռ սգային եւ լային, եթէ² ետես
 նա զՏէր եւ զայս ինչ ասաց ցնա: ‘Աղբա³ իբրեւ լը-
 ւան թէ կենդանի է եւ երեւեցաւ նմա՝ ոչ հաւատա-
 ցին: Եւ⁴ իբրեւ զահի հարան (կանայքն) եւ խոնար-
 հեցուցին զերեսս իւրեանց յերկիր, ասեն ցնոսա
 (հրէշտակքն). Մի⁵ երկնչիք դուք, զՅիսուս⁶ խըն-
 դրէք զնազովոցի զիսչեւեալն. զե՞⁷ խնդրէք զկեն-
 դանին ընդ մեռեալս. չէ⁸ աստ, քանզի յարեաւ, որ-
 պէս ասացն. յիշեցէք⁹ որպէս խօսեցաւ ընդ ձեզ
 մինչ էրն ի Գալիլեա, եւ ասէր՝ թէ պարտ է Որդւոյ
 մարդոյ մատնել ի ձեռս մարդոց մեղաւորաց եւ ի խաչ
 ելանել եւ յերկիր աւուր յառնել. եկայք¹⁰ տեսէք
 զտեղին ուր կայր, եւ վաղվաղակի երթայք ասացէք¹¹
 ցաշակերտս նորա եւ ցՊետրոս եթէ¹² յարեաւ, եւ
 ահա յառաջանայ քան զձեզ ի Գալիլեայ, անդ¹³ տե-
 սանիցէք զնա որպէս ասացն ձեզ. ահա¹⁴ ասացի ձեզ:
 Եւ¹⁵ յիշեցին զբանն նորա. եւ¹⁶ ելեալ վաղվաղակի
 ի գերեզմանէ անտի ահիւ եւ խնդութեամբ բազմաւ՝
 ընթանային պտտմել աշակերտացն, քանզի¹⁷ զահի
 հարեալ էին, եւ ոչ ումեք ինչ ասացին՝ զի երկնչէ-
 լին: Եւ¹⁸ ահա պատահեաց նոցա Յիսուս եւ ասէ. ողջ
 էք, եւ նոքա մատուցեալ կալան զոսս նորա եւ եր-
 կիր պաղին նմա: Յայնժամ ասէ ցնոսա Յիսուս, մի

երկնչիք, երթայք ասացէք եղբարցն իմոց՝ զի երթիցեն ի Պաղիւեա, եւ անդ տեսցեն զիս: Եւ¹ դարձան պատմեցին զայս ամենայն մետասանիցն, եւ այլոցն ամենեցուն: Եւ էին Մարիամ Մազդաղենացի եւ Յովհաննա եւ Մարիամ Յակովբայ, եւ այլք ընդ նոսա՝ որ պատմեցին զայս առաքելոցն: Եւ երեւեցան առաջի նոցա շաղփաղփութիւն բանքն նոցա՝ եւ չհաւատային նոցա: Իբրեւ² նոքա զնացին, ահա ոմանք ի զօրականացն եկին ի քաղաքն՝ եւ պատմեցին քահանայապետիցն զամենայն որ ինչ եղեւն: Եւ նոքա ժողովեալ հանդերձ ծերովքն, խորհուրդ առեալ՝ արծաթ յոյժ ետուն զօրականացն, եւ ասեն. ասասցիք՝ եթէ աշակերաքն նորա եկեալ գիշերի գողացան զնա՝ մինչ մեք ի քուն էաք: Եւ եթէ լուր լիցի այդ առ դատաւորն, մեք հաճեսցուք զնա՝ եւ զձեզ անհոգս արասցուք: Եւ նոցա առեալ զարծաթն, արարին որպէս ուսանն, եւ ել համբաւս այս ի Հրէից մինչեւ ցայսօր:

ՈՒՍ. Երբորք է շարունակ:

293. Յետոյ³ (մինչդեռ) երկուք⁴ ի նոցանէ երթային ի նմին աւուր ի գեղ մի որ հեռի էր յԱրուսաղէմէ հարիւր եւ վաթսուն ասպարիսաւ, եւ էր անուն նորա Լամաւուս, երեւեցաւ⁵ այլով կերպարանաւ: Եւ⁶ նոքա խօսէին ընդ միմեանս վասն ամենայն անցիցն անցելոց: Եւ եղև ընդ խօսելն նոցա եւ ընդ վիճել՝ եւ ինքն իսկ Յիսուս մերձեցաւ՝ եւ երթայր ընդ նոսա. եւ նոցա աչք կալեալ էին առ ի չճանաչելոյ զնա: Եւ ասէ ցնոսա. զի՞նչ են բանքդ՝ վասն որոյ վիճիքդ ընդ միմեանս՝ մինչ դեռ գնայքդ, եւ տրտմեալ էք: Պատասխանի ետ մի ոմն ի նոցանէ՝ որում անուն էր Սղէովպաս, եւ ասէ ցնա. գո՞ւ միայն կաս յԱրուսաղէմ, որ ոչ գիտացեր զինչ գործեցաւ ի նմա յաւուրս յայտոսիկ: Եւ ասէ ցնոսա, զի՞նչ. եւ

նոքա ասեն. զՅիսուսէ՝ Նազովրեցւոյ, որ եղեւ այր մարգարէ՝ հզօր արդեամբք եւ բանիւք առաջի Լստուծոյ, եւ ամենայն ժողովրդեանն. որպէս մասնեցին զնա քահանայապետքն՝ եւ իշխանքն մեր ի դատաստան մահու՝ եւ հանին զնա ի խաչ: Սեք ակն ունէաք՝ թէ նա է որ փրկելոցն իցէ զԽորայէլ. այլ եւ հանդերձ այսու ամենայնիւ, այս երրորդ օր է՝ յորմէ հետէ այն գործեցաւ: Եւ եւ կանայք ոմանք ի մէնջ զարմացոցին զմեզ, որք կանխեալ ընդ առաւօտս չուգան ի գերեզմանն, եւ ոչ գտին զմարմիննորա. եկին եւ ասեն, եթէ եւ տեսիլ եւս հրեշտակաց տեսին, որք ասէին զնմանէ՝ թէ կենդանի է: Եւ գնացին ոմանք ի մէնջ ի գերեզմանն, եւ գտին նոյնպէս որպէս եւ կանայքն ասացին. բայց զնա ոչ տեսին: Եւ նա ասէ ցնոսա. ով անմիտք եւ հեղգասիրտք ի հաւատալ յամենայնի, զոր խօսեցան մարգարէքն. ոչ զնոյնս պարտ էր չարչարել Վրիստոսի, եւ մտանել ի փառս իւր: Եւ սկսեալ ի Մովսիսէ եւ յամենայն մարգարէից, մեկնէր նոցա՝ որ ինչ յամենայն գիրս գրեալ է զնմանէ: Երբեւ մերձեցան ի գետին յոր երթային, եւ նա պատճառէր հեռագոյն եւս ուրեք երթալ. եւ բռնադատեցին զնա՝ եւ ասեն. առ մեզ ագիր, զի ընդ երեկս է եւ տարաժամեալ է օրս, եւ եմօւտ ագանել անդ ընդ նոսա: Եւ եղեւ ի բազմեւն նորա ընդ նոսա, առեալ Յիսուս զհացն՝ օրհնեաց, երեկ եւ ետ նոցա: Եւ նոցա բացան աչք՝ եւ ծանեան զնա. եւ նա եղեւ ի նոցանէ աներեւոյթ: Եւ ասեն ցմիմեանս. ոչ իսկ եւ սիրտք մեր ճմլէին ի մեզ՝ մինչ խօսէրն ընդ մեզ զճանապարհայն, եւ որպէս բանայր մեզ զգիրս: Եւ յարուցեալ նոյնժամայն՝ դարձան յԱրուսաղէմ, եւ գտին ժողովեալ զմետասանն՝ եւ զորս ընդ նոսայն էին. եւ ասեն՝ թէ արգարեւ յարեաւ Տէր՝ եւ երեւեցաւ Սիմօնի. եւ նոքա պատմէին զայն որ զճանապարհայնն, եւ թէ

զիարդ ետ ծանօթս նոցա ի բեկանել հացին: Եւ¹ ոչ նոցա հաւատացին:

Ո՛վ, Զինքերոյդ ե- վեցերոյդ յայտն-իւն:

294. Մինչ դեռ² զայն խօսէին, (եւ) մինչ դեռ³ բազմեալ էին մետասանքն երեւեցաւ նոցա: Եւ⁴ էր երեկոյ ի միաշաբաթ աւուրն, եւ դրօքն փակելովք ուր էին աշակերտքն ժողովեալ վասն ահին Հրէից, եկն Յիսուս եւ եկաց⁵ ի մէջ նոցա եւ ասէ. Իսաղա- ղովթիւն ընդ ձեզ, ես եմ, մի՛ երկնչիք: Եւ⁶ թշնա- մեաց զանհաւատովիւննոցա եւ զհաստարտովիւն, զի որ երեւեցաւ նոցա յարուցեալ ի մեռելոց՝ եւ նոքա ոչ հաւատացին: Եւ⁷ զահի հարեալ երկնչէին. եւ համարէին ոգի ինչ տեսանել: Եւ ասէ ցնոսա. զի՞ խռովեալ էք՝ եւ ընդէր խորհուրդք ելանեն ի սիրտս ձեր: Տեսէք զձեռս իմ եւ զոտս, զի ես նոյն եմ. շօշափեցէք զիս եւ տեսէք. զի ոգի՛ մարմին եւ ոսկերս ոչ ունի, որպէս զիս տեսանէք զի ունիմ: Եւ զայս ասացեալ՝ եցոյց նոցա զձեռս եւ զոտս եւ⁸ զկողան իւր: Եւ խնդացին աշակերտքն իբրեւ տեսին զՏէր: Եւ⁹ մինչդեռ տակաւին չհաւատային ի խնդու- թենէն՝ եւ զարմացեալ էին, ասէ ցնոսա. ունի՞ք ինչ կերակուր աստ: Եւ նոքա ետուն նմա ձկան խորովելոյ մասն, եւ խորիսի մեղու: Եւ առ՝ եկեր առաջն նո- ցա, եւ զմնացորդսն ետ նոցա: Եւ¹⁰ ցնոսա դար- ձեալ. ողջոյն ընդ ձեզ, որպէս առաքեաց զիս Հայր իմ, եւ ես առաքեմ զձեզ: Եւ զայս իբրեւ ասաց՝ փչեաց ի նոսա եւ ասէ. առէք Հոգի սուրբ. եթէ ու- մեք թողուցուք զմեզս՝ թողեալ լիցի նոցա, եթէ զուրուք ունիցիք՝ կալեալ լիցի: Իսկ թո՛ղմաս մի մի յերկոտասանիցն՝ անուանեալն երկուորեակ, ոչ էր ընդ նոսա՝ յորժամ եկն Յիսուս: Եւ¹¹ ցնա այլ աշակերտքն, եթէ տեսաք զՏէր: Եւ նա ասէ ցնոսա. եթէ ոչ տեսից ի ձեռս նորա զնշան բեւեռացն, եւ

արկից զմատուենս իմ ի տեղիս բեւեռացն, եւ մխեցից զձեռս իմ ի կողս նորա, ոչ հաւատամ: Եւ յետ ութ աւուր դարձեալ էին ի ներքս աշակերտքն, եւ թոփմաս ընդ նոսա. գայ Յիսուս զրօքն փակելովք, եւ եկաց ի մէջ, եւ ասէ. ողջոյն ձեզ: Եպա ասէ ցթոփմաս. բեր զմատուենս քո եւ արկ այսր, եւ տես զձեռս իմ, եւ բեր զձեռն քո՝ եւ մխեա ի կողս իմ, եւ մի լինիր անհաւատ՝ այլ հաւատացեալ: Պատասխանի ետ թոփմաս՝ եւ ասէ ցնա. Տէր իմ՝ եւ Եսաուած իմ: Եսէ ցնա Յիսուս. այդ զի տեսերդ զիս՝ եւ հաւատացեր, երանի որոց ոչ իցէ տեսեալ՝ եւ հաւատասցեն: Բազում եւ այլ նշանս արար Յիսուս առաջի աշակերտաց իւրոց որ ոչ է զրեալ ի զիրս յայսմիկ: Եւ այս այնչափ ինչ զրեցաւ՝ զի հաւատացէք, եւ թէ Յիսուս Վրիստոս է որդի Եստուծոյ. եւ զի հաւատայցէք, եւ զկեանսն յաւիտենականս ընդունիցիք յանուն նորա:

ՈՒՐ. Եօննէորդոյ յայտնոյն ինն աս շովիւղերն Տէքերեայ:

295. Յետ այսորիկ դարձեալ յայտնեաց զանձն իւր Յիսուս աշակերտացն իւրոց առ ծովեզերքն Տիբերեայ. եւ յայտնեաց այսպէս: Եւ ի միասին Սիմոն Պետրոս, եւ թոփմաս անուանեալն երկուորեակ, եւ Նաթանայէլ՝ որ ի Անայ Վալիլեացոց, եւ որդիքն Օւբեդեայ, եւ այլք յաշակերտաց անտի երկու: Եսէ ցնոսա Սիմոն Պետրոս. երթամ ձուկն որսալ: ասեն ցնա. դամք եւ մեք ընդ քեզ: Վնացին եւ մօին ի նաւ, եւ յայնմ գիշերի կալան եւ ոչինչ: Իբրեւ այդ եղև՝ կայր Յիսուս յեղր ծովուն, բայց ոչ ծանեան աշակերտքն թէ Յիսուս իցէ: Եսէ ցնոսա Յիսուս. մանկունք՝ մի թէ ունիք ինչ ուտելոյ. պատասխանի ետուն եւ ասեն ցնա, ոչ: Եսէ ցնոսա, արկէք յաջակողմն նաւին զուռկանդ, եւ գտանիցէք: Երկին, եւ ոչ կարէին ձգել ի բազմութենէ անտի ձկանցն:

Ասէ՛ աշակերտան այն, զոր սիրէրն Յիսուս՝ ցՊետրոս.
 Տէր է այն: Աիմոն Պետրոս իբրեւ լուաւ թէ Տէր է,
 արկաւ զիւրեւ զսփածանելն՝ քանզի մերկ էր, եւ
 ընկեց զինքն ի ծովն: Եւ այլ աշակերտքն նաւաւն
 իսկ գային, քանզի չէին հեռի ի ցամաքէն. այլ ի-
 բրեւ երկերիւր կանգնաւ, քարչէին զգործին հանդերձ
 ձկամբն: Իբրեւ ելին ի ցամաք, տեսանեն կրակետդ
 կայծականց, եւ ձուկն մի ի վերայ, եւ հաց: Ասէ
 ցնոսա Յիսուս. բերէք ի ձկանց այտի՝ զոր դուքդ կա-
 լարուք այժմիկ: Եւ մուտ Աիմովն Պետրոս, եւ ձգէր
 զգործին ի ցամաք՝ լի մեծամեծ ձկամբք, հարկւր յե-
 տուն եւ երիւք. եւ այնչափ ինչ կայր, եւ ոչ պա-
 տառեցաւ գործին: Ասէ ցնոսա Յիսուս. եկայք ճաշե-
 ցէք: Եւ ոչ որ յաշակերտացն իշխէր հարցանել՝ թէ
 դու ո՞վ ես, զի գիտէին թէ Տէրն է: Գայ Յիսուս՝
 եւ առնու զհացն եւ տայ նոցա, նոյնպէս եւ զձուկնն:
 Չայս երիցս անգամ երեւեցաւ Յիսուս աշակեր-
 տացն յարուցեալ ի մեռելոց: Եւ իբրեւ ճաշեցին,
 ասէ ցԱիմոն Պետրոս Յիսուս. Աիմոն Յովնանու սի-
 րե՞ս զիս առաւել քան զդոսա: Ասէ ցնա. այո՛ Տէր,
 եւ դու գիտես՝ զի սիրեմ՝ զքեզ: Ասէ ցնա. արածեա
 զգառինս իմ: Գարձեալ ասէ ցնա, Աիմովն Յովնա-
 նու սիրե՞ս զիս: Ասէ ցնա. այո՛ Տէր եւ դու գիտես՝
 զի սիրեմ՝ զքեզ: Ասէ ցնա՝ արածեա զոչխարս իմ:
 Ասէ ցնա երիցս անգամ. Աիմոն Յովնանու սիրե՞ս զիս:
 Տրտմեցաւ Պետրոս, զի ասացն ցնա երիցս՝ թէ սիրես
 զիս, եւ ասէ ցնա. Տէր՝ դու զամենայն գիտես,
 եւ դու իսկ զամենայն ճանաչես, եւ եթէ սիրեմ
 զքեզ: Ասէ ցնա Յիսուս. արածեա զոչխարս իմ.
 ամէն ամէն ասեմ քեզ, զի մինչ մանուկն էիր,
 անձամբ անձին դօտի ածէիր՝ եւ երթայիր յո եւ
 կամէիր. եւ յորժամ ծերասցիս, ձեռս ի վեր կալ-
 ցիս, եւ այլք ածցեն քեզ դօտի, եւ տարցին՝ ուր
 ոչն կամիցիս: Չայս ասաց՝ նանակեալ թէ որով

մահու վառաւոր առնիցէ զԱստուած. եւ զայս ի-
բրեւ ասաց, ասէ ցնա. եկ զկնի իմ: Ղարձաւ Պե-
տրոս՝ եւ տեսանէ զաշակերտն՝ զոր սիրէր Յիսուս,
զի երթայր զկնի, որ եւ անկաւ զլանջօքն նորա՝ եւ
ասէ, Տէր ո՞վ է՝ որ մտանելոցն է զքեզ. զնա
տեսնալ Պետրոսի, ասէ ցՅիսուս. Տէր՝ իսկ սա
զի՞: Ասէ ցնա Յիսուս. եթէ կամիմ, զի կացցէ
դա՝ մինչեւ ես գամ. քեզ զի՞ փոյթ է՝ դու եկ
զկնի իմ: Եւ ել բանս այս յեղբարս՝ եւ համա-
րեցան թէ աշակերտն այն ոչ մեռանիցի. եւ ոչ ա-
սաց նմա Յիսուս եթէ ոչ մեռանիցի, այլ թէ
կամիմ ես՝ թէ կեցցէ դա՝ մինչեւ ես գամ: Այս
աշակերտ է՝ որ վկայէ վասն այսոցիկ որ եւ գրեացն
իսկ զայսոսիկ. եւ գիտեմք, եթէ ճշմարիտ է վկայ-
ութիւն նորա:

ՂԻՍԹ. Ուրիշորդ, իննէրորդ է Կառնէրորդ յայ-
տնութիւն:

296. Իսկ՝ մետասան աշակերտքն զնացին ի Ղա-
լիւա՝ ի լեռանն ուր ժամադիր եղեւ նոցա Յիսուս:
(Եւ) երեւեցաւ² աւելի եւս քան հինգ հարիւր
եղբարց միանգամայն: Իբրեւ³ տեսին զնա երկիր պա-
գին նմա, եւ ոմանք յերկուացան: Եւ⁴ ապա երե-
ւեցաւ Յակովբայ, ապա առաքելոցն ամենեցուն:
Եւ⁵ մատուցեալ Յիսուս խօսեցաւ ընդ նոսա եւ
ասէ. Տուաւ ինձ ամենայն իշխանութիւն յերկինս
եւ յերկրի. զնացէք այսու հետեւ յաշխարհ⁶ ամե-
նայն, եւ քարոզեցէք զաւետարանն ամենայն ա-
րարածոց. աշակերտեցէք⁷ զամենայն հեթանոսս,
մկրտեցէք զնոսա յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հո-
գւոյն սրբոյ. ուսուցէք նոցա պահել զամենայն զոր
ինչ պատուիրեցի ձեզ: Որ⁸ հաւատայ եւ մկրտեցի՝
կեցցէ, եւ որ ոչն հաւատայ՝ դատապարտեցի: Աշանք
այսոքիկ՝ որ հաւատանն, երթիցեն զհետ այնոցիկ.

յանուն իմ դեւս հանցեն, լեզուս խօսեսցին, ի ձեռս իւրեանց օձս բարձցեն, եւ եթէ մահացու ինչ գեղարբցեն՝ նոցա ինչ ոչ փնասեսցէ. ի վերայ հիւանդաց ձեռս դիցեն՝ եւ բժշկեսցին: Եւ¹ ահաւասիկ ես ընդ ձեզ եմ զամենայն աւուրս՝ մինչեւ ի կաաարած աշխարհի: Եւ² ի հաղորդել ընդ նոսա հացիւ՝ պատուէր տայր յԵրուսաղեմէ մի՛ մեկնել, այլ սպասել աւետեացն Հօր զոր լուարուքն (ասէ) յինէն. զի Յովհաննէս մկրտեաց ի ջուր՝ այլ դուք մկրտեցիք ի Հոգի սուրբ՝ ոչ յետ բազում ինչ աւուրցս այսոցիկ: Եւ³ ասէ ցնոսա. այս բանք են՝ զոր խօսեցայ ընդ ձեզ, մինչ առ ձեզն էի, թէ պարտ է ընուլ ամենայն գրեւորցն յօրէնսն Մովսէսի եւ ի մարգարէս եւ ի սաղմոսսն վասն իմ: Յայնժամ երաց զմիտսնոցա իմանալ զգիրս. եւ ասէ ցնոսա, թէ այսպէս պարտ էր չարչարել Քրիստոսի, եւ յառնել ի մեռելոց յաւուր երրորդի. եւ քարոզել յանուն նորա ապաշխարութիւն եւ թողութիւն մեղաց յամենայն ազգս՝ սկսեալ յԵրուսաղեմէ. եւ դուք էք՝ վկայք այսոցիկ: Եւ ահա ես առաքեմ զաւետիս Հօր իմոյ ի ձեզ. եւ դուք նստարուք ի քաղաքիս յԵրուսաղէմ, մինչեւ զգնեուցուք զօրութիւն ի բարձանց: Եւ հան զնոսա մինչեւ ի Բեթանիա: Եւ⁴ նոքա մատուցեալ հարցանէին զնա եւ ասէին. Տէր, եթէ ի ժամանակի՞ աստ յայսմիկ հասուցանելոց իցես զարքայութիւնն Խորայելի: Եւ ասէ ցնոսա. Ոչ է ձեզ գիտել զժամն եւ զժամանակս՝ զոր Հայր եղ յիւրում իշխանութեան. այլ առջեք զօրութիւն ի հասանել Հոգւոյն սրբոյ, եւ եղեջեք ինձ վկայք յԵրուսաղէմ եւ յամենայն Հրէաստանի եւ ի Սամարիա եւ մինչեւ ի ծագս երկրի:

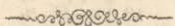
ՃԾ. Հաճարչոմէ Յետոսի:

297. Եւ⁵ ինքն Տէր Յիսուս յետ խօսելոցն ընդ նոսա, մինչդեռ⁶ հայէին նոքա, վերացաւ յերկինս⁷:

Եւ¹ համբարձեալ զձեռս իւր՝ օրհնեաց զնոսա : Եւ եղեւ յօրհնելն նորա զնոսա, մեկնեցաւ ի նոցանէ եւ վերանայր յերկինս, եւ² ամսն կալաւ զնա յաչաց նոցա : Եւ³ նստաւ ընդ աջմէ Հօր :

298. Եւ⁴ մինչդեռ պշուցեալ հայէին ընդ երկինս երթալոյ նորա, եւ ահաւասիկ արք երկու երեւեցան նոցա ի հանդերձս սպիտակս, որք եւ ասացինն . Արք դալիլեացիք, զի՞ կայք հայեցեալ ընդ երկինս . այս Յիսուս որ վերացաւն ի ձէնջ յերկինս, նոյնպէս եկեսցէ՝ զոր օրինակ տեսէք զնա երթալ յերկինս : Եւ⁵ նոցա երկիր պագեալ նմա՝ դարձան յԱրուսաղէմ՝ ուրախութեամբ մեծաւ, յանուանեալ⁶ լեռնէն ձիթենեաց՝ որ մերձ է յԱրուսաղէմ ըստ շարաթուն ճանապարհի : Եւ⁷ էին հանապազ ի տաճարին, գովէին եւ օրհնէին ՝ զԱստուած : Եւ⁸ ելեալ քարոզէին ընդ ամենայն երկիր, Տեառն գործակցութեամբ, եւ զբանն հաստատէին ամենայն նշանօք՝ որ երթային զհետ նոցա :

Բայց⁹ է եւ այլ ինչ բազում զոր արար Յիսուս, զոր եթէ գրեալ էր մի՛ ըստ միոջէ, կարծեմ թէ եւ ոչ աշխարհս բաւական էր տանել զգիրսն՝ որ թէ գրեալ էին :

Տ Ե Ղ Ի Բ

ԱՅԵՏԱՐԱՆՉԱՅ ԻՐԱՔԱՆՉԻՐ

ՅԵԴ	ՅԵԿԱԹ	ՆԱԿԱՆՆ	ՆԱԿԱՆՆ	ՅԵԴ	ՅԵԿԱԹ	ՆԱԿԱՆՆ	ՆԱԿԱՆՆ	ՅԵԴ	ՅԵԿԱԹ	ՆԱԿԱՆՆ	ՆԱԿԱՆՆ
1	1 Ղուկ.	Ա	1	6 Ղուկ.	Դ	6		32	8 Մատթ.	Դ	13
2	2 Յովհ.	Ա	1	7 Մատթ.	Դ	9		1 Մատթ.	Դ	14	
3	1 Ղուկ.	Ա	5	8 Ղուկ.	Դ	6		2 Մարկ.	Ա	21	
4	1 Ղուկ.	Ա	26	9 Մատթ.	Դ	9		3 Ղուկ.	Դ	33	
5	1 Ղուկ.	Ա	39	10 Ղուկ.	Դ	7		4 Մարկ.	Ա	25	
6	1 Ղուկ.	Ա	57	11 Մատթ.	Դ	10		5 Ղուկ.	Դ	35	
7	1 Մատթ.	Ա	1	12 Ղուկ.	Դ	13		6 Մարկ.	Ա	27	
8	1 Մատթ.	Ա	8	13 Մատթ.	Դ	11		7 Ղուկ.	Դ	36	
9	2 Ղուկ.	Բ	1	14 Յովհ.	Ա	15		8 Մարկ.	Ա	27	
10	1 Մատթ.	Բ	1	19 1 Յովհ.	Ա	16		9 Ղուկ.	Դ	36	
11	1 Մատթ.	Բ	13	20 1 Յովհ.	Ա	35		10 Մարկ.	Ա	27	
12	2 Ղուկ.	Բ	22	23 1 Յովհ.	Գ	1		11 Ղուկ.	Դ	36	
13	1 Ղուկ.	Բ	39	24 1 Յովհ.	Գ	11		12 Ղուկ.	Դ	27	
14	2 Մատթ.	Բ	13	25 1 Յովհ.	Գ	25		13 Մարկ.	Ա	28	
15	1 Ղուկ.	Բ	40	2 Ղուկ.	Դ	19		14 Ղուկ.	Դ	37	
16	1 Ղուկ.	Բ	1	3 Մարկ.	Չ	17		15 Մարկ.	Ա	28	
17	2 Մարկ.	Ա	1	4 Մատթ.	ԺԴ	3		16 Մարկ.	Ա	29	
18	3 Մատթ.	Գ	1	5 Մարկ.	Չ	17		17 Մատթ.	Ը	14	
19	4 Ղուկ.	Գ	3	1 Մատթ.	ԺԴ	5		33 1 Ղուկ.	Ը	38	
20	5 Մարկ.	Ա	4	2 Մարկ.	Չ	19		2 Մարկ.	Ա	30	
21	6 Մատթ.	Գ	2	3 Յովհ.	Դ	1		3 Ղուկ.	Դ	38	
22	1 Ղուկ.	Գ	4	4 Մատթ.	Դ	12		4 Մարկ.	Ա	31	
23	2 Մատթ.	Գ	4	5 Յովհ.	Դ	1		5 Ղուկ.	Դ	39	
24	3 Մարկ.	Ա	5	27 1 Յովհ.	Դ	10		6 Մարկ.	Ա	31	
25	4 Մատթ.	Գ	5	28 1 Յովհ.	Դ	24		7 Մատթ.	Ը	15	
26	5 Ղուկ.	Գ	10	29 1 Յովհ.	Դ	39		8 Մարկ.	Ա	32	
27	1 Մարկ.	Ա	5	2 Յովհ.	Դ	43		9 Մատթ.	Ը	40	
28	2 Մատթ.	Գ	11	3 Մատթ.	Դ	13		10 Ղուկ.	Դ	40	
29	3 Մարկ.	Ա	7	4 Յովհ.	Դ	44		11 Մարկ.	Ա	33	
30	4 Մատթ.	Գ	11	5 Մարկ.	Ա	14		12 Ղուկ.	Դ	40	
31	5 Ղուկ.	Դ	18	6 Ղուկ.	Դ	14		13 Մարկ.	Ա	34	
32	6 Մարկ.	Ա	9	7 Յովհ.	Դ	45		14 Մատթ.	Ը	16	
33	7 Ղուկ.	Դ	21	8 Մատթ.	Դ	17		15 Ղուկ.	Դ	41	
34	8 Մարկ.	Ա	9	9 Մարկ.	Ա	14		16 Մարկ.	Ա	35	
35	9 Մատթ.	Գ	13	10 Մատթ.	Դ	17		17 Ղուկ.	Դ	42	
36	10 Մարկ.	Ա	9	11 Մարկ.	Ա	15		18 Մատթ.	Դ	23	
37	11 Մատթ.	Գ	16	12 Մատթ.	Դ	17		34 1 Մարկ.	Ա	39	
38	12 Ղուկ.	Դ	21	13 Մարկ.	Ա	15		2 Մատթ.	Դ	24	
39	13 Մատթ.	Գ	16	14 Մատթ.	Դ	17		3 Մատթ.	Ը	18	
40	14 Ղուկ.	Դ	22	15 Ղուկ.	Դ	14		4 Ղուկ.	Ը	57	
41	1 Ղուկ.	Դ	23	16 Յովհ.	Դ	46		5 Մատթ.	Ը	19	
42	2 Ղուկ.	Դ	1	1 Յովհ.	Դ	47		6 Ղուկ.	Ը	59	
43	3 Մարկ.	Ա	12	2 Մատթ.	Դ	18		7 Մատթ.	Ը	21	
44	4 Մատթ.	Դ	1	3 Ղուկ.	Ե	1		8 Ղուկ.	Ը	59	
45	5 Մարկ.	Ա	13	1 Ղուկ.	Ե	3		9 Մատթ.	Ը	21	
46	6 Ղուկ.	Դ	2	2 Մատթ.	Դ	19		10 Ղուկ.	Ը	60	
47	1 Մատթ.	Դ	2	3 Մարկ.	Ա	20		11 Ղուկ.	Ը	22	
48	2 Ղուկ.	Դ	10	4 Մատթ.	Դ	22		12 Մարկ.	Դ	35	
49	3 Ղուկ.	Դ	11	5 Մարկ.	Ա	20		13 Մատթ.	Ը	23	
50	4 Մատթ.	Դ	7	6 Ղուկ.	Ե	11		14 Ղուկ.	Ը	22	
51	5 Ղուկ.	Դ	5	7 Ղուկ.	Դ	31					

ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	ՅԶԳԹ	
------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	--

337	3440	3494	3547	3600	3653	3706	3759	3812	3865	3918	3971	4024	4077	4130	4183	4236	4289	4342	4395	4448	4501	4554	4607	4660	4713	4766	4819	4872	4925	4978	5031	5084	5137	5190	5243	5296	5349	5402	5455	5508	5561	5614	5667	5720	5773	5826	5879	5932	5985	6038	6091	6144	6197	6250	6303	6356	6409	6462	6515	6568	6621	6674	6727	6780	6833	6886	6939	6992	7045	7098	7151	7204	7257	7310	7363	7416	7469	7522	7575	7628	7681	7734	7787	7840	7893	7946	7999	8052	8105	8158	8211	8264	8317	8370	8423	8476	8529	8582	8635	8688	8741	8794	8847	8900	8953	9006	9059	9112	9165	9218	9271	9324	9377	9430	9483	9536	9589	9642	9695	9748	9801	9854	9907	9960	10013	10066	10119	10172	10225	10278	10331	10384	10437	10490	10543	10596	10649	10702	10755	10808	10861	10914	10967	11020	11073	11126	11179	11232	11285	11338	11391	11444	11497	11550	11603	11656	11709	11762	11815	11868	11921	11974	12027	12080	12133	12186	12239	12292	12345	12398	12451	12504	12557	12610	12663	12716	12769	12822	12875	12928	12981	13034	13087	13140	13193	13246	13299	13352	13405	13458	13511	13564	13617	13670	13723	13776	13829	13882	13935	13988	14041	14094	14147	14200	14253	14306	14359	14412	14465	14518	14571	14624	14677	14730	14783	14836	14889	14942	14995	15048	15101	15154	15207	15260	15313	15366	15419	15472	15525	15578	15631	15684	15737	15790	15843	15896	15949	16002	16055	16108	16161	16214	16267	16320	16373	16426	16479	16532	16585	16638	16691	16744	16797	16850	16903	16956	17009	17062	17115	17168	17221	17274	17327	17380	17433	17486	17539	17592	17645	17698	17751	17804	17857	17910	17963	18016	18069	18122	18175	18228	18281	18334	18387	18440	18493	18546	18599	18652	18705	18758	18811	18864	18917	18970	19023	19076	19129	19182	19235	19288	19341	19394	19447	19500	19553	19606	19659	19712	19765	19818	19871	19924	19977	20030	20083	20136	20189	20242	20295	20348	20401	20454	20507	20560	20613	20666	20719	20772	20825	20878	20931	20984	21037	21090	21143	21196	21249	21302	21355	21408	21461	21514	21567	21620	21673	21726	21779	21832	21885	21938	21991	22044	22097	22150	22203	22256	22309	22362	22415	22468	22521	22574	22627	22680	22733	22786	22839	22892	22945	22998	23051	23104	23157	23210	23263	23316	23369	23422	23475	23528	23581	23634	23687	23740	23793	23846	23899	23952	24005	24058	24111	24164	24217	24270	24323	24376	24429	24482	24535	24588	24641	24694	24747	24800	24853	24906	24959	25012	25065	25118	25171	25224	25277	25330	25383	25436	25489	25542	25595	25648	25701	25754	25807	25860	25913	25966	26019	26072	26125	26178	26231	26284	26337	26390	26443	26496	26549	26602	26655	26708	26761	26814	26867	26920	26973	27026	27079	27132	27185	27238	27291	27344	27397	27450	27503	27556	27609	27662	27715	27768	27821	27874	27927	27980	28033	28086	28139	28192	28245	28298	28351	28404	28457	28510	28563	28616	28669	28722	28775	28828	28881	28934	28987	29040	29093	29146	29199	29252	29305	29358	29411	29464	29517	29570	29623	29676	29729	29782	29835	29888	29941	29994	30047	30100	30153	30206	30259	30312	30365	30418	30471	30524	30577	30630	30683	30736	30789	30842	30895	30948	31001	31054	31107	31160	31213	31266	31319	31372	31425	31478	31531	31584	31637	31690	31743	31796	31849	31902	31955	32008	32061	32114	32167	32220	32273	32326	32379	32432	32485	32538	32591	32644	32697	32750	32803	32856	32909	32962	33015	33068	33121	33174	33227	33280	33333	33386	33439	33492	33545	33598	33651	33704	33757	33810	33863	33916	33969	34022	34075	34128	34181	34234	34287	34340	34393	34446	34499	34552	34605	34658	34711	34764	34817	34870	34923	34976	35029	35082	35135	35188	35241	35294	35347	35400	35453	35506	35559	35612	35665	35718	35771	35824	35877	35930	35983	36036	36089	36142	36195	36248	36301	36354	36407	36460	36513	36566	36619	36672	36725	36778	36831	36884	36937	36990	37043	37096	37149	37202	37255	37308	37361	37414	37467	37520	37573	37626	37679	37732	37785	37838	37891	37944	37997	38050	38103	38156	38209	38262	38315	38368	38421	38474	38527	38580	38633	38686	38739	38792	38845	38898	38951	39004	39057	39110	39163	39216	39269	39322	39375	39428	39481	39534	39587	39640	39693	39746	39799	39852	39905	39958	40011	40064	40117	40170	40223	40276	40329	40382	40435	40488	40541	40594	40647	40700	40753	40806	40859	40912	40965	41018	41071	41124	41177	41230	41283	41336	41389	41442	41495	41548	41601	41654	41707	41760	41813	41866	41919	41972	42025	42078	42131	42184	42237	42290	42343	42396	42449	42502	42555	42608	42661	42714	42767	42820	42873	42926	42979	43032	43085	43138	43191	43244	43297	43350	43403	43456	43509	43562	43615	43668	43721	43774	43827	43880	43933	43986	44039	44092	44145	44198	44251	44304	44357	44410	44463	44516	44569	44622	44675	44728	44781	44834	44887	44940	44993	45046	45099	45152	45205	45258	45311	45364	45417	45470	45523	45576	45629	45682	45735	45788	45841	45894	45947	46000	46053	46106	46159	46212	46265	46318	46371	46424	46477	46530	46583	46636	46689	46742	46795	46848	46901	46954	47007	47060	47113	47166	47219	47272	47325	47378	47431	47484	47537	47590	47643	47696	47749	47802	47855	47908	47961	48014	48067	48120	48173	48226	48279	48332	48385	48438	48491	48544	48597	48650	48703	48756	48809	48862	48915	48968	49021	49074	49127	49180	49233	49286	49339	49392	49445	49498	49551	49604	49657	49710	49763	49816	49869	49922	49975	50028	50081	50134	50187	50240	50293	50346	50399	50452	50505	50558	50611	50664	50717	50770	50823	50876	50929	50982	51035	51088	51141	51194	51247	51300	51353	51406	51459	51512	51565	51618	51671	51724	51777	51830	51883	51936	51989	52042	52095	52148	52201	52254	52307	52360	52413	52466	52519	52572	52625	52678	52731	52784	52837	52890	52943	52996	53049	53102	53155	53208	53261	53314	53367	53420	53473	53526	53579	53632	53685	53738	53791	53844	53897	53950	54003	54056	54109	54162	54215	54268	54321	54374	54427	54480	54533	54586	54639	54692	54745	54798	54851	54904	54957	55010	55063	55116	55169	55222	55275	55328	55381	55434	55487	55540	55593	55646	55699	55752	55805	55858	55911	55964	56017	56070	56123	56176	56229	56282	56335	56388	56441	56494	56547	56600	56653	56706	56759	56812	56865	56918	56971	57024	57077	57130	57183	57236	57289	57342	57395	57448	57501	57554	57607	57660	57713	57766	57819	57872	57925	57978	58031	58084	58137	58190	58243	58296	58349	58402	58455	58508	58561	58614	58667	58720	58773	58826	58879	58932	58985	59038	59091	59144	59197	59250	59303	59356	59409	59462	59515	59568	59621	59674	59727	59780	59833	59886	59939	59992	60045	60098	60151	60204	60257	60310	60363	60416	60469	60522	60575	60628	60681	60734	60787	60840	60893	60946	60999	61052	61105	61158	61211	61264	61317	61370	61423	61476	61529	61582	61635	61688	61741	61794	61847	61900	61953	62006	62059	62112	62165	62218	62271	62324	62377	62430	62483	62536	62589	62642	62695	62748	62801	62854	62907	62960	63013	63066	63119	63172	63225	63278	63331	63384	63437	63490	63543	63596	63649	63702	63755	63808	63861	63914	63967	64020	64073	64126	64179	64232	64285	64338	64391	64444	64497	64550	64603	64656	64709	64762	64815	64868	64921	64974	65027	65080	65133	65186	65239	65292	65345	65398	65451	65504	65557	65610	65663	65716	65769	65822	65875	65928	65981	66034	66087	66140	66193	66246	66299	66352	66405	66458	66511	66564	66617	66670	66723	66776	66829	66882	66935	66988	67041	67094	67147	67200	67253	67306	67359	67412	67465	67518	67571	67624	67677	67730	67783	67836	67889	67942	67995	68048	68101	68154	68207	68260	68313	68366	68419	68472	68525	68578	68631	68684	68737	68790	68843	68896	68949	69002	69055	69108	69161	69214	69267	69320	69373	69426	69479	69532	69585	6963
-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	------

Էջ	Թիկն	Նիկն	Միկն	Էջ	Թիկն	Նիկն	Միկն	Էջ	Թիկն	Նիկն	Միկն
	12 Ղուկ.	ԺԱ 18			3 Ղուկ.	Լ 11			3 Մարկ.	Չ 21	
	13 Մարկ.	Գ 24			4 Մարկ.	Դ 14			4 Մատթ.	ԺԳ 9	
64	1 Մարկ.	Դ 26			5 Մատթ.	ԺԳ 19			5 Մարկ.	Չ 26	
	2 Մատթ.	ԺԲ 26			6 Մարկ.	Դ 15		74	1 Մատթ.	ԺԳ 12	
	3 Ղուկ.	ԺԱ 18			7 Մատթ.	ԺԳ 19			2 Ղուկ.	Լ 1	
	4 Մատթ.	ԺԲ 28			8 Մարկ.	Դ 15			3 Մատթ.	Լ 35	
	5 Ղուկ.	ԺԱ 21			9 Մատթ.	ԺԳ 22			4 Ղուկ.	Լ 1	
	6 Մատթ.	ԺԲ 31			10 Ղուկ.	Լ 12			5 Մատթ.	Բ 36	
	7 Մարկ.	Գ 28			11 Մարկ.	Դ 16			6 Ղուկ.	Բ 1	
	8 Մատթ.	ԺԲ 31			12 Ղուկ.	Լ 13			7 Մատթ.	Ժ 1	
	9 Մարկ.	Գ 29			13 Մարկ.	Դ 18			8 Մարկ.	Չ 7	
	10 Մատթ.	ԺԲ 33			14 Մատթ.	ԺԳ 22			9 Մատթ.	Ժ 2	
65	1 Ղուկ.	ԺԱ 29			15 Ղուկ.	Լ 15		75	1 Ղուկ.	Բ 2	
	2 Մատթ.	ԺԲ 39			16 Մարկ.	Դ 19			2 Մարկ.	Չ 8	
	3 Ղուկ.	ԺԱ 29			17 Մարկ.	Դ 20			3 Մատթ.	Ժ 5	
	4 Մատթ.	ԺԲ 39			18 Ղուկ.	Լ 15			4 Ղուկ.	Բ 4	
	5 Ղուկ.	ԺԱ 30			19 Մատթ.	ԺԳ 23			5 Մատթ.	Ժ 12	
	6 Մատթ.	ԺԲ 41			20 Ղուկ.	Լ 16			6 Ղուկ.	Ժ 5	
	7 Ղուկ.	ԺԱ 33		69	1 Մարկ.	Դ 23			7 Մատթ.	Ժ 15	
	8 Մատթ.	ԺԲ 43			2 Ղուկ.	Լ 18		77	1 Մատթ.	ԺԱ 1	
66	1 Ղուկ.	ԺԱ 27			3 Մարկ.	Դ 23			2 Ղուկ.	Բ 6	
	2 Մատթ.	ԺԲ 46			4 Ղուկ.	Լ 18			3 Մարկ.	Չ 12	
	3 Ղուկ.	Լ 19			5 Մարկ.	Դ 25			4 Մատթ.	ԺԳ 1	
	4 Մարկ.	Գ 31			6 Ղուկ.	Լ 18			5 Ղուկ.	Բ 7	
	5 Մարկ.	Գ 32			7 Մատթ.	ԺԳ 24			6 Մարկ.	Չ 14	
	6 Ղուկ.	Լ 20			8 Մարկ.	Դ 26			7 Մարկ.	Չ 14	
	7 Մատթ.	ԺԲ 47		70	1 Մատթ.	ԺԳ 31			8 Ղուկ.	Բ 8	
	8 Ղուկ.	Լ 20			2 Մարկ.	Դ 30		78	1 Մարկ.	Չ 15	
	9 Մատթ.	ԺԲ 48			3 Մատթ.	ԺԳ 31			2 Ղուկ.	Բ 9	
	10 Մարկ.	Գ 34			4 Մարկ.	Դ 32			3 Ղուկ.	Բ 10	
	11 Մատթ.	ԺԲ 49			5 Մատթ.	ԺԳ 32			4 Մատթ.	ԺԳ 2	
	12 Մարկ.	Գ 34			6 Ղուկ.	ԺԳ 20			5 Մարկ.	Չ 15	
	13 Ղուկ.	Լ 21			7 Մատթ.	ԺԳ 33			6 Մատթ.	ԺԳ 2	
	14 Մատթ.	ԺԳ 1			8 Մարկ.	Դ 33			7 Մարկ.	Չ 30	
	15 Ղուկ.	Լ 4			9 Մատթ.	ԺԳ 35			8 Յովհ.	Չ 1	
	16 Մատթ.	ԺԳ 1			10 Մարկ.	Դ 34			9 Ղուկ.	Բ 10	
	17 Մարկ.	Դ 1			11 Մատթ.	ԺԳ 36			10 Մարկ.	Չ 32	
	18 Մատթ.	ԺԳ 2		71	1 Մատթ.	ԺԳ 53			11 Ղուկ.	Բ 10	
67	1 Մարկ.	Դ 1			2 Մատթ.	ԺԳ 54			12 Յովհ.	Չ 1	
	2 Մատթ.	ԺԳ 2			3 Ղուկ.	Դ 16			13 Մարկ.	Չ 33	
	3 Մարկ.	Դ 2			4 Մարկ.	Չ 1			14 Յովհ.	Չ 2	
	4 Ղուկ.	Լ 4			5 Ղուկ.	Դ 16			15 Մարկ.	Չ 34	
	5 Ղուկ.	Լ 5		72	1 Մարկ.	Չ 2			16 Ղուկ.	Բ 11	
	6 Մարկ.	Դ 4			2 Ղուկ.	Դ 21			17 Մարկ.	Չ 34	
	7 Ղուկ.	Լ 6			3 Մարկ.	Չ 2			18 Ղուկ.	Բ 11	
	8 Մարկ.	Դ 6			4 Ղուկ.	Դ 22			19 Մատթ.	ԺԳ 14	
	9 Ղուկ.	Լ 7			5 Մատթ.	ԺԳ 54			20 Ղուկ.	Բ 11	
	10 Մատթ.	ԺԳ 8			6 Ղուկ.	Դ 22			21 Մարկ.	Չ 35	
	11 Ղուկ.	Լ 9			7 Մատթ.	ԺԳ 54			22 Ղուկ.	Բ 12	
	12 Մատթ.	ԺԳ 10			8 Մատթ.	ԺԳ 55			23 Մարկ.	Չ 36	
	13 Մատթ.	ԺԳ 11			9 Մատթ.	ԺԳ 55			24 Ղուկ.	Բ 12	
	14 Ղուկ.	Լ 10			10 Ղուկ.	Դ 23		79	1 Մատթ.	ԺԳ 16	
	15 Մարկ.	Դ 11			11 Մարկ.	Չ 4			2 Մարկ.	Չ 37	
	16 Մատթ.	ԺԳ 12			12 Ղուկ.	Դ 25			3 Յովհ.	Չ 5	
68	1 Մարկ.	Դ 13		73	1 Մարկ.	Չ 5			4 Մարկ.	Չ 38	
	2 Մատթ.	ԺԳ 18			2 Մատթ.	ԺԳ 6			5 Յովհ.	Չ 8	

1778947	84	6 Ղուկ. Թ 13	3 Մատթ. Ժե 3	13 Մարկ. Ը 13	1778947	84	6 Ղուկ. Թ 13
1778947	84	7 Մատթ. Ժե 18	4 Մարկ. Է 11	14 Մատթ. Ժե 5	1778947	84	7 Մատթ. Ժե 18
1778947	84	8 Մարկ. Ժ 39	5 Մատթ. Ժե 12	15 Մարկ. Ը 14	1778947	84	8 Մարկ. Ժ 39
1778947	84	9 Զովհ. Զ 10	6 Մարկ. Ժե 6	16 Մատթ. Ժե 6	1778947	84	9 Զովհ. Զ 10
1778947	84	10 Ղուկ. Թ 15	7 Մատթ. Ժե 6	17 Մարկ. Ը 14	1778947	84	10 Ղուկ. Թ 15
1778947	84	11 Մարկ. Զ 40	8 Մարկ. Է 13	18 Մատթ. Ժե 2	1778947	84	11 Մարկ. Զ 40
1778947	84	12 Զովհ. Զ 10	9 Մարկ. Է 13	19 Մարկ. Ը 17	1778947	84	12 Զովհ. Զ 10
1778947	84	13 Ղուկ. Զ 16	10 Մատթ. Ժե 7	2 Մատթ. Ժե 11	1778947	84	13 Ղուկ. Զ 16
1778947	84	14 Զովհ. Զ 11	11 Մարկ. Է 7	3 Մարկ. Ը 22	1778947	84	14 Զովհ. Զ 11
1778947	84	15 Ղուկ. Թ 16	12 Մատթ. Ժե 10	4 Մատթ. Ժե 13	1778947	84	15 Ղուկ. Թ 16
1778947	84	16 Մարկ. Զ 41	13 Մարկ. Է 14	5 Ղուկ. Թ 18	1778947	84	16 Մարկ. Զ 41
1778947	84	17 Ղուկ. Թ 13	86 1 Մատթ. Ժե 12	6 Մարկ. Ը 27	1778947	84	17 Ղուկ. Թ 13
1778947	84	18 Մատթ. Ժե 19	2 Մարկ. Է 17	7 Մատթ. Ժե 13	1778947	84	18 Մատթ. Ժե 19
1778947	84	19 Զովհ. Զ 11	3 Մատթ. Ժե 15	1 Ղուկ. Թ 19	1778947	84	19 Զովհ. Զ 11
1778947	84	20 Մարկ. Զ 41	4 Մարկ. Է 18	2 Մարկ. Ը 29	1778947	84	20 Մարկ. Զ 41
1778947	84	21 Զովհ. Զ 11	5 Մատթ. Ժե 18	3 Մատթ. Ժե 16	1778947	84	21 Զովհ. Զ 11
1778947	84	22 Մատթ. Ժե 20	6 Մարկ. Է 21	4 Մարկ. Ը 30	1778947	84	22 Մատթ. Ժե 20
1778947	84	23 Զովհ. Զ 12	7 Մատթ. Ժե 19	5 Մատթ. Ժե 20	1778947	84	23 Զովհ. Զ 12
1778947	84	24 Մարկ. Զ 34	8 Մարկ. Է 22	6 Մարկ. Ը 31	1778947	84	24 Մարկ. Զ 34
1778947	84	25 Մատթ. Ժե 21	9 Մատթ. Ժե 20	7 Մատթ. Ժե 21	1778947	84	25 Մատթ. Ժե 21
1778947	84	26 Զովհ. Զ 14	10 Մատթ. Ժե 21	8 Մարկ. Ը 31	1778947	84	26 Զովհ. Զ 14
80	1 Զովհ. Զ 15	11 Մարկ. Է 24	11 Մարկ. Է 24	9 Մատթ. Ժե 22	80	1 Զովհ. Զ 15	11 Մարկ. Է 24
	2 Մարկ. Զ 45	12 Մատթ. Ժե 22	12 Մատթ. Ժե 22	10 Մարկ. Ը 32		2 Մարկ. Զ 45	12 Մատթ. Ժե 22
	3 Մատթ. Ժե 22	87 1 Մարկ. Է 25	1 Մարկ. Է 25	11 Մատթ. Ժե 22		3 Մատթ. Ժե 22	11 Մատթ. Ժե 22
	4 Զովհ. Զ 16	2 Մատթ. Ժե 22	2 Մատթ. Ժե 22	12 Մարկ. Ը 33		4 Զովհ. Զ 16	12 Մարկ. Ը 33
	5 Մատթ. Ժե 23	3 Մարկ. Է 25	3 Մարկ. Է 25	13 Մատթ. Ժե 23		5 Մատթ. Ժե 23	13 Մատթ. Ժե 23
	6 Զովհ. Զ 15	4 Մատթ. Ժե 22	4 Մատթ. Ժե 22	14 Մարկ. Ը 34		6 Զովհ. Զ 15	14 Մարկ. Ը 34
	7 Մատթ. Ժե 23	5 Մարկ. Է 22	5 Մարկ. Է 22	15 Ղուկ. Թ 23		7 Մատթ. Ժե 23	15 Ղուկ. Թ 23
	8 Զովհ. Զ 17	6 Մատթ. Ժե 25	6 Մատթ. Ժե 25	16 Մարկ. Ը 35		8 Զովհ. Զ 17	16 Մարկ. Ը 35
	9 Մատթ. Ժե 24	7 Մարկ. Է 27	7 Մարկ. Է 27	92 1 Ղուկ. Թ 25		9 Մատթ. Ժե 24	9 Մատթ. Ժե 24
	10 Զովհ. Զ 18	8 Մատթ. Ժե 27	8 Մատթ. Ժե 27	2 Մարկ. Ը 36		10 Զովհ. Զ 18	2 Մարկ. Ը 36
	11 Մարկ. Զ 48	9 Մարկ. Է 29	9 Մարկ. Է 29	3 Ղուկ. Թ 27		11 Մարկ. Զ 48	3 Ղուկ. Թ 27
	12 Զովհ. Զ 19	10 Մատթ. Ժե 27	10 Մատթ. Ժե 27	4 Ղուկ. Թ 26		12 Զովհ. Զ 19	4 Ղուկ. Թ 26
	13 Մարկ. Զ 48	11 Մարկ. Է 30	11 Մարկ. Է 30	5 Մատթ. Ժե 27		13 Մարկ. Զ 48	5 Մատթ. Ժե 27

Էջ	Թիի	Նիսի	Գրք	Էջ	Թիի	Նիսի	Գրք	Էջ	Թիի	Նիսի	Գրք				
		16	Մարկ. Ժ	26			16	Մատթ. ԻԱ	3			3	Ղուկ. Ի	7	
		17	Մատթ. ԺԹ	26	147		1	Մարկ. ԺԱ	4			4	Մարկ. ԺԱ	33	
		18	Ղուկ. ԺԲ	27			2	Ղուկ. ԺԹ	33			5	Մարկ. ԺԲ	1	
		19	Մատթ. ԺԹ	27			3	Մարկ. ԺԱ	5			6	Մատթ. ԻԱ	28	
		20	Մարկ. Ժ	29			4	Ղուկ. ԺԹ	34			7	Ղուկ. Ի	9	
137		1	Մատթ. Ի	1			5	Մարկ. ԺԱ	6			8	Մատթ. ԻԱ	33	
138		1	Զովհ. ԺԱ	1			6	Մատթ. ԻԱ	7			9	Ղուկ. Ի	9	
141		1	Ղուկ. Թ	51			7	Ղուկ. ԺԹ	35			10	Մատթ. ԻԱ	34	
		2	Մարկ. Ժ	32			8	Զովհ. ԺԲ	14			11	Մարկ. ԺԵ	2	
142		1	Մատթ. Ի	17			9	Մարկ. ԺԱ	7			12	Ղուկ. Ի	11	
		2	Մարկ. Ժ	32			10	Զովհ. ԺԲ	14			13	Մատթ. ԻԱ	35	
		3	Ղուկ. ԺԲ	31			11	Մատթ. ԻԱ	8			14	Մարկ. ԺԲ	4	
		4	Մարկ. Ժ	33			12	Ղուկ. ԺԹ	36			15	Ղուկ. Ի	11	
		5	Մատթ. Ի	19			13	Ղուկ. ԺԹ	37	154		1	Մարկ. ԺԲ	5	
		6	Ղուկ. ԺԲ	32			14	Մատթ. ԻԱ	9			2	Մատթ. ԻԱ	36	
		7	Մատթ. Ի	20			15	Մարկ. ԺԱ	10			3	Մարկ. ԺԲ	5	
		8	Մատթ. Ի	23			16	Զովհ. ԺԲ	17			4	Ղուկ. Ի	13	
		9	Մարկ. Ժ	40	148		1	Ղուկ. ԺԹ	39			5	Մարկ. ԺԲ	6	
		10	Մատթ. Ի	25			2	Մատթ. ԻԱ	10			6	Մատթ. ԻԱ	38	
		11	Մարկ. Ժ	44			3	Մարկ. ԺԱ	15			7	Մարկ. ԺԲ	7	
143		1	Մարկ. Ժ	46	149		1	Մատթ. ԻԱ	14			8	Մատթ. ԻԱ	38	
		2	Ղուկ. ԺԹ	1			2	Զովհ. ԺԲ	20			9	Ղուկ. Ի	16	
144		1	Մարկ. Ժ	46	151		1	Մարկ. ԺԱ	11			10	Մատթ. ԻԱ	42	
		2	Ղուկ. ԺԲ	36			2	Մատթ. ԻԱ	17			11	Մարկ. ԺԲ	12	
		3	Մարկ. Ժ	47			3	Մարկ. ԺԱ	11			12	Մատթ. ԻԱ	46	
145		1	Ղուկ. ԺԲ	39			4	Մատթ. ԻԱ	17			13	Ղուկ. Ի	19	
		2	Մարկ. Ժ	48			5	Մարկ. ԺԱ	12			14	Մատթ. ԻԱ	46	
		3	Ղուկ. ԺԲ	40			6	Մատթ. ԻԱ	18			15	Մատթ. ԻԱ	46	
		4	Մարկ. Ժ	48			7	Մատթ. ԻԱ	18	155		1	Մատթ. ԻԲ	1	
		5	Ղուկ. ԺԲ	40			8	Մարկ. ԺԱ	13			2	Մատթ. ԻԲ	15	
		6	Մարկ. Ժ	52			9	Մատթ. ԻԱ	19	156		1	Ղուկ. Ի	20	
		7	Ղուկ. ԺԲ	43			10	Մարկ. ԺԱ	13			2	Մարկ. ԺԲ	13	
		8	Զովհ. ԺԲ	1			11	Մատթ. ԻԱ	19			3	Մատթ. ԻԲ	16	
		9	Մատթ. ԻԶ	6			12	Մարկ. ԺԱ	14			4	Մարկ. ԺԲ	13	
		10	Զովհ. ԺԲ	2			13	Մատթ. ԻԱ	19			5	Ղուկ. Ի	20	
		11	Մարկ. ԺԴ	3			14	Մարկ. ԺԱ	15			6	Մատթ. ԻԲ	16	
		12	Մատթ. ԻԶ	7			15	Ղուկ. ԺԹ	47			7	Ղուկ. Ի	21	
		13	Զովհ. ԺԲ	3			16	Մարկ. ԺԱ	19			8	Մարկ. ԺԲ	14	
		14	Մատթ. ԻԶ	8			17	Մատթ. ԻԱ	20			9	Մատթ. ԻԲ	17	
		15	Մարկ. ԺԴ	4			18	Մարկ. ԺԱ	21			10	Մարկ. ԺԲ	14	
		16	Զովհ. ԺԲ	4	152		1	Մատթ. ԻԱ	21			11	Մատթ. ԻԲ	18	
146		1	Մատթ. ԻԶ	10			2	Մարկ. ԺԱ	23			12	Մարկ. ԺԲ	14	
		2	Զովհ. ԸԲ	7			3	Մարկ. ԺԱ	27			13	Մատթ. ԻԲ	18	
		3	Մարկ. ԺԴ	6			4	Ղուկ. Ի	1			14	Մարկ. ԺԲ	15	
		4	Մատթ. ԻԶ	12			5	Մատթ. ԻԱ	23			15	Մատթ. ԻԲ	19	
		5	Մարկ. ԺԴ	8			6	Մարկ. ԺԱ	27			16	Մարկ. ԺԲ	15	
		6	Զովհ. ԺԲ	9			7	Ղուկ. Ի	1			17	Մատթ. ԻԲ	19	
		7	Զովհ. ԺԲ	12			8	Մարկ. ԺԱ	27			18	Ղուկ. Ի	24	
		8	Մատթ. ԻԱ	1			9	Ղուկ. Ի	2			19	Մարկ. ԻԲ	17	
		9	Ղուկ. ԺԹ	29			10	Մարկ. ԺԱ	28			20	Մատթ. ԻԲ	22	
		10	Մատթ. ԻԱ	1			11	Մատթ. ԻԱ	24			21	Ղուկ. Ի	26	
		11	Մարկ. ԺԱ	1			12	Մարկ. ԺԱ	30			22	Մատթ. ԻԲ	22	
		12	Մատթ. ԻԱ	2			13	Մատթ. ԻԱ	25			23	Մատթ. ԻԲ	23	
		13	Մարկ. ԺԱ	2			14	Ղուկ. Ի	6			24	Ղուկ. Ի	27	
		14	Մատթ. ԻԱ	2	153		1	Մարկ. ԺԱ	32			157	1	Մարկ. ԺԲ	24
		15	Ղուկ. ԺԹ	31			2	Մատթ. ԻԱ	27			2	Ղուկ. Ի	34	

Էջ 46	ԹԻԻԹ	ԱԲԵԸԻ	ՔԼԻԼԻԼ	ՀԱՄԼԻ	Էջ 46	ԹԻԻԹ	ԱԲԵԸԻ	ՔԼԻԼԻԼ	ՀԱՄԼԻ	Էջ 46	ԹԻԻԹ	ԱԲԵԸԻ	ՔԼԻԼԻԼ	ՀԱՄԼԻ
	3 Մարկ.	ԺԲ 26				3 Մարկ.	ԺԲ 8				11 Մարկ.	ԺԶ 16		
	4 Ղուկ.	Ի 37				4 Ղուկ.	ԻԸ 12				12 Ղուկ.	ԻԲ 6		
	5 Մարկ.	ԺԲ 31				5 Մարկ.	ԺԳ 9				13 Մարկ.	ԺԶ 17		
	6 Մարկ.	ԺԲ 26				6 Ղուկ.	ԻԸ 12				14 Ղուկ.	ԻԲ 7		
	7 Մարկ.	ԺԲ 32				7 Մարկ.	ԻԳ 11				15 Մարկ.	ԺԶ 17		
	8 Ղուկ.	Ի 38				8 Ղուկ.	ԻԸ 14				16 Մարկ.	ԺԴ 12		
	9 Մարկ.	ԺԲ 27				9 Մարկ.	ԻԳ 11				17 Ղուկ.	ԻԲ 8		
	10 Ղուկ.	Ի 39				10 Ղուկ.	ԻԸ 15				18 Ղուկ.	ԻԲ 10		
	11 Մարկ.	ԺԲ 33				11 Մարկ.	ԻԳ 11				19 Մարկ.	ԺԴ 13		
	12 Մարկ.	ԺԲ 34				12 Ղուկ.	ԻԸ 16				20 Ղուկ.	ԻԲ 10		
	13 Մարկ.	ԺԲ 28				13 Ղուկ.	ԻԸ 17				21 Մարկ.	ԺԴ 13		
	14 Մարկ.	ԺԲ 35				14 Մարկ.	ԻԴ 10				22 Ղուկ.	ԻԲ 10		
	15 Մարկ.	ԺԲ 28				15 Ղուկ.	ԻԸ 19				23 Մարկ.	ԺԴ 14		
158	1 Մարկ.	ԺԲ 38				16 Մարկ.	ԻԴ 14				24 Ղուկ.	ԻԲ 11		
	2 Մարկ.	ԺԲ 31				17 Ղուկ.	ԻԸ 20				25 Մարկ.	ԺԶ 18		
	3 Մարկ.	ԺԲ 40			162	1 Մարկ.	ԻԴ 15				26 Մարկ.	ԺԴ 14		
	4 Մարկ.	ԺԲ 32				2 Մարկ.	ԺԳ 14				27 Ղուկ.	ԻԲ 11		
	5 Մարկ.	ԺԲ 41				3 Մարկ.	ԺԴ 15				28 Մարկ.	ԺԴ 15		
	6 Մարկ.	ԺԲ 35				4 Ղուկ.	ԻԸ 21			169	17 Մարկ.	ԺԶ 19		
	7 Մարկ.	ԺԲ 43				5 Մարկ.	ԺԳ 15				1 Մարկ.	ԺԴ 17		
	8 Ղուկ.	Ի 42				6 Ղուկ.	ԻԸ 23				2 Ղուկ.	ԻԲ 14		
	9 Մարկ.	ԺԲ 45				7 Մարկ.	ԺԴ 20				3 Յովհ.	ԺԳ 1		
	10 Մարկ.	ԺԲ 37				8 Մարկ.	ԺԳ 19			170	1 Մարկ.	ԺԶ 26		
159	1 Մարկ.	ԻԳ 1				9 Ղուկ.	ԻԸ 23				2 Ղուկ.	ԻԲ 19		
	2 Մարկ.	ԺԲ 38				10 Մարկ.	ԺԳ 20				3 Մարկ.	ԺԶ 26		
	3 Մարկ.	ԻԳ 1				11 Մարկ.	ԺԴ 23				4 Ղուկ.	ԻԲ 19		
	4 Մարկ.	ԺԲ 38				12 Մարկ.	ԺԳ 23				5 Մարկ.	ԺԶ 27		
	5 Մարկ.	ԻԳ 5				13 Մարկ.	ԺԴ 26				6 Ղուկ.	ԻԲ 20		
	6 Ղուկ.	Ի 46			163	1 Ղուկ.	ԻԸ 25				7 Մարկ.	ԺԶ 27		
	7 Մարկ.	ԻԳ 7				2 Մարկ.	ԺԴ 29				8 Մարկ.	ԺԴ 23		
	8 Ղուկ.	Ի 47				3 Ղուկ.	ԻԸ 28				9 Մարկ.	ԺԶ 29		
	9 Մարկ.	ԻԳ 8				4 Մարկ.	ԺԳ 28				10 Յովհ.	ԺԳ 16		
	10 Մարկ.	ԺԲ 41				5 Ղուկ.	ԻԸ 29			171	1 Մարկ.	ԺԴ 18		
	11 Ղուկ.	ԻԸ 1				6 Մարկ.	ԺԴ 33				2 Ղուկ.	ԺԲ 21		
	12 Մարկ.	ԺԲ 41				7 Մարկ.	ԺԳ 29				3 Յովհ.	ԺԳ 21		
	13 Ղուկ.	ԻԸ 2				8 Ղուկ.	ԻԸ 31				4 Մարկ.	ԺԴ 18		
	14 Մարկ.	ԺԲ 42				9 Մարկ.	ԺԳ 30				5 Յովհ.	ԸԳ 21		
160	1 Մարկ.	ԻԴ 1			164	1 Մարկ.	ԺԳ 33				6 Մարկ.	ԺԶ 22		
	2 Ղուկ.	ԻԸ 5				2 Ղուկ.	ԻԸ 34				7 Մարկ.	ԺԳ 23		
	3 Մարկ.	ԺԳ 1				3 Մարկ.	ԺԳ 34				8 Մարկ.	ԺԶ 23		
	4 Մարկ.	ԻԴ 2				4 Մարկ.	ԻԲ 1				9 Ղուկ.	ԻԲ 20		
	5 Մարկ.	ԺԳ 2			167	1 Ղուկ.	ԻԸ 37				10 Յովհ.	ԺԳ 23		
	6 Մարկ.	ԻԴ 2				2 Ղուկ.	ԻԲ 1			172	1 Մարկ.	ԺԴ 26		
	7 Ղուկ.	ԻԸ 6				3 Մարկ.	ԺԶ 1				2 Ղուկ.	ԻԲ 24		
	8 Մարկ.	ԻԴ 2				4 Ղուկ.	ԻԲ 3				3 Յովհ.	ԺԳ 33		
	9 Մարկ.	ԺԳ 3				5 Մարկ.	ԺԶ 2			173	1 Մարկ.	ԺԶ 31		
	10 Մարկ.	ԻԴ 2			168	1 Ղուկ.	ԺԲ 2				2 Յովհ.	ԺԳ 37		
	11 Ղուկ.	ԻԸ 7				2 Մարկ.	ԺԶ 3				3 Ղուկ.	ԻԲ 33		
	12 Ղուկ.	ԻԸ 7				3 Ղուկ.	ԻԲ 3				4 Յովհ.	ԺԳ 35		
	13 Մարկ.	ԺԳ 4				4 Ղուկ.	ԻԲ 4				5 Ղուկ.	ԻԲ 34		
	14 Մարկ.	ԻԴ 3				5 Ղուկ.	ԻԲ 4				6 Մարկ.	ԺԴ 30		
	15 Ղուկ.	ԻԸ 8				6 Մարկ.	ԺԶ 15				7 Մարկ.	ԺԶ 35		
	16 Մարկ.	ԺԳ 7				7 Մարկ.	ԺԴ 11				8 Ղուկ.	ԻԲ 34		
	17 Ղուկ.	ԻԸ 8				8 Ղուկ.	ԻԲ 5			174	1 Յովհ.	ԺԴ 1		
161	1 Մարկ.	ԺԳ 8				9 Մարկ.	ԺԶ 15			182	1 Յովհ.	ԺԴ 1		
	2 Ղուկ.	ԻԸ 11				10 Ղուկ.	ԻԲ 6				2 Ղուկ.	ԻԲ 39		

፲.፩.፪	፲.፲.፫	፲.፲፩፪፫፲፯	፪.፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	፲.፲.፫	፲.፲፩፪፫፲፯	፪.፲፱፻፲፯
3	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	36	5	፪፻፲፯	፲.፲.፫	15
4	፪፻፲፯	፲.፲.፫	1	6	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	54
5	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	36	7	፲.፲.፫	፲.፲.፫	55
6	፲.፲.፫	፲.፲.፫	40	8	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	54
7	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	33	9	፲.፲.፫	፲.፲.፫	55
8	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	37	10	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	58
9	፲.፲.፫	፲.፲.፫	41	11	፪፻፲፯	፲.፲.፫	19
10	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	35	186	1	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪
11	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	37	2	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	56
12	፲.፲.፫	፲.፲.፫	35	3	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	60
13	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	35	4	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	57
14	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	39	5	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	61
15	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	35	6	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	58
16	፲.፲.፫	፲.፲.፫	44	7	፲.፲.፫	፲.፲.፫	66
183	1	፲፱፻፲፯	37	8	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	61
2	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	40	9	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	63
3	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	39	10	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	62
4	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	42	11	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	64
5	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	40	187	1	፲.፲.፫	71
6	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	44	2	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	64
7	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	41	3	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	67
8	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	45	4	፲.፲.፫	፲.፲.፫	63
9	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	41	5	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	67
10	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	47	6	፲.፲.፫	፲.፲.፫	64
11	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	43	7	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	68
12	፪፻፲፯	፲.፲.፫	3	8	፲.፲.፫	፲.፲.፫	65
13	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	47	9	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	69
14	፪፻፲፯	፲.፲.፫	3	10	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	66
15	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	47	11	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	69
16	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	43	12	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	66
17	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	43	13	፪፻፲፯	፲.፲.፫	17
18	፲.፲.፫	፲.፲.፫	47	14	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	67
19	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	49	15	፲.፲.፫	፲.፲.፫	56
20	፲.፲.፫	፲.፲.፫	48	16	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	67
21	፪፻፲፯	፲.፲.፫	4	17	፲.፲.፫	፲.፲.፫	56
184	1	፲፱፻፲፯	50	18	፪፻፲፯	፲.፲.፫	17
2	፲.፲.፫	፲.፲.፫	49	19	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	69
3	፪፻፲፯	፲.፲.፫	10	20	፪፻፲፯	፲.፩.፪	17
4	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	51	21	፲.፲.፫	፲.፲.፫	58
5	፪፻፲፯	፲.፲.፫	10	22	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	68
6	፲.፲.፫	፲.፲.፫	51	23	፪፻፲፯	፲.፩.፪	18
7	፪፻፲፯	፲.፲.፫	11	24	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	68
8	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	52	25	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	71
9	፪፻፲፯	፲.፲.፫	11	26	፲.፲.፫	፲.፲.፫	58
10	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	53	27	፪፻፲፯	፲.፩.፪	25
11	፲.፲.፫	፲.፲.፫	51	188	1	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫
12	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	55	2	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	72
13	፲.፲.፫	፲.፲.፫	53	3	፪፻፲፯	፲.፩.፪	25
14	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	55	4	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	72
15	፲.፲.፫	፲.፲.፫	53	5	፲.፲.፫	፲.፲.፫	59
16	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	56	6	፪፻፲፯	፲.፩.፪	26
17	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	50	7	፲.፲.፫	፲.፲.፫	59
185	1	፪፻፲፯	12	8	፪፻፲፯	፲.፩.፪	26
2	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	57	9	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	70
3	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	53	10	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	73
4	፲፱፻፲፯	፲.፩.፪	57	11	፲፱፻፲፯	፲.፲.፫	70

Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ. Է. Դ.	Յ.
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----

